

I. 2. 6.

Algemeen
Wijsgeurig, Geschiedkundig en Biographisch
Woordenboek
der
Vrijmetselaren

Deel I alfabetisch E

= G

Amsterdam 1845

190 A II

E.

Maurerische
Bücher-Sammlung
von
GEORG KLOSS.

Manuskript

N^{ro} des Catalogs *I - 807*

Stiller *Klass* N^{ro} *2098*

8.
WOORDENBOEK

VOOR

VRIJMETS ELAREN.

E. J.

DUT. EDD. 175

de magt der toenmalige Grootte Loge van Frankrijk. (LLEEM) Een Engelschman, die geplaatst was bij het gezantschap in 's Gravenhage, en die de plaats van opzichter vervulde in de Loge, in 1751, onder het bevel van den Graaf van Chesterfield (zie DORMER STANHOPE) gehouden, en in welke de Groot-Hertog van Toskane, later Keizer FRANS I, ingewijd werd.

DWEEPERIJ is iets, dat men in de Vrijmetselarij niet te vreezen heeft, wanneer zij zich niet met geene vreedse leerstukken en beginselen bemoeit, en aldus de fakkel van het fanatisme in den Vredetempel niet wordt ontstoken.

De Loges, welke aan de echte overgeleverde en oude grondstellingen getrouw blijven en gebleven zijn, hebben nimmer den verderfelijken invloed der zweeperij bespeurd.

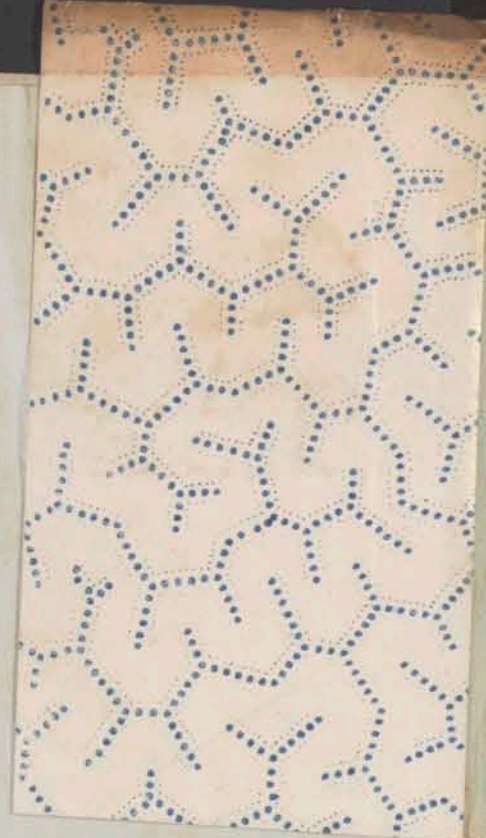
E.

ECLECTISCH. Zie STELSEL.

EDDA. Aldus worden twee verzamelingen genoemd, betrekkelijk de noordsche godenleer en heldengeschiedenis. De oudste dezer verzamelingen bestaat uit eene reeks van gezangen der Skalden en uit zeer oude legenden, vanwaar de naam van Edda, d. i. moeder der poëzy. Deze verzameling was meer dan 400 jaren verborgen en vergeten, en werd van deze in 1645 door Bisschop BRIJNGULF SVENSON te Skaholt slechts een gedeeltelijk handschrift op perkament gevonden. Uit deze verzameling is, ruim eene eeuw later, een prozaïsch uittreksel (de tweede Edda genoemd) uitgegeven door SNORRO STURLESON. Dit laatste werk bestaat thans uit drie deelen, waarvan het eerste leerstellig en het tweede verhalend is, terwijl het derde, Skalda genaamd, een alphabetisch uittreksel van poëtische uitdrukkingen bevat, welke in de beide eerste deelen voorkomen. Dit werk, voor oudheid en geschiedenis, ook van onze voorouders, hoogst be-

ook (van Carl v. Lohmeyer & H. W. v. Schellhorn)

Eclectisch

DUT. EDD. 175

~~Gezant van de magt der toenmalige Groote Loge van Frankrijk.
DUTCH. (WILLEM) Een Engelschman, die geplaatst was bij het
Engelsche gezantschap in 's Gravenhage, en die de plaats van
tweeden opzichter vervulde in de Loge, in 1751, onder
voorzitterschap van den Graaf van Chesterfield (zie DORNER
STANHOPE) gehouden, en in welke de Groot-Hertog van Tos-
kane, later Keizer FRANS I, ingewijd werd.~~

~~DWEEPERIJ is iets, dat men in de Vrijmetselarij niet te vreezen
heeft, wanneer zij zich niet met geene vreedende leerstukken en be-
ginselen bemoeit, en aldus de fakkel van het fanatisme in
den Vredetempel niet wordt ontstoken.~~

~~De Loges, welke aan de echte overgeleverde en oude grond-
stellingen getrouw blijven en gebleven zijn, hebben nimmer den
verderfelijken invloed der dweeperij bespeurd.~~

E.

ECLECTISCH. Zie STELSEL.

EDDA. Aldus worden twee verzamelingen genoemd, betrekkelijk
de noordsche godenleer en heldengeschiedenis. De oudste dezer
verzamelingen bestaat uit eene reeks van gezangen der Skalden
en uit zeer oude legenden, vanwaar de naam van Edda, d. i.
moeder der poëzy. Deze verzameling was meer dan 400 jaren
verborgen en vergeten, en werd van deze in 1645 door Bisschop
BRJUNGULF SVENSON te Skaholt slechts een gedeeltelijk hand-
schrift op perkament gevonden. Uit deze verzameling is, ruim
eene eeuw later, een prozaisch uittreksel (de tweede Edda ge-
noemd) uitgegeven door SNORRO STURLESON. Dit laatste werk be-
staat thans uit drie deelen, waarvan het eerste leerstellig en
het tweede verhalend is, terwijl het derde, Skalda genaamd,
een alphabetisch uittreksel van poëtische uitdrukkingen bevat,
welke in de beide eerste deelen voorkomen. Dit werk, voor
oudheid en geschiedenis, ook van onze voorouders, hoogst be-

*ook
naam ook de Skalden
(H. Wiersma & Bekker)*

Eclectisch

langrijk, is door onderscheiden vreedde geleerden uitgegeven, en met noten en verklaringen verrijkt. Onder onze landgenooten heeft Br. D. BEDDINGH er in 1829 (te *Utrecht*) een werk over uitgegeven, dat getiteld is: *de Eddaleer*, en om deszelfs uitstekende behandeling allen lof verdient.

Ook in een Maç. opzigt is de *Edda* hoogst belangrijk, als een overblijfsel van de inwijding der Scandinaviërs (zie verder dat Art.), wordende in een der eerste zangen zelfs eene zoodanige inwijding beschreven.

EDGAR. Onder de regering van EDGAR bloeide nog de kunst der Vrijmetselaren, waarvan toen de Bisschop DUNSTAN Grootmeester was. Gedurende de oorlogen tegen de Denen viel hij in ongenade, maar MACBETH, kleinzoon van MALCOLM en Koning van *Schotland*, zocht hem, volgens ANDERSON, in 1040 te herstellen. *Engeland* werd gedeeltelijk veroverd in 1015, door CANUT, Koning der Denen, terwijl WILLEM I, Hertog van *Normandië*, de verovering in 1066 volvoerde. Hij benoemde den Bisschop van *Rochester* GANDULF en ROGIER DE MONTGOMMERY als Grootmeesters der Vrijmetselaren. Zij deden onder het bestuur van den Graaf VAN SCHREWSBURY, den *Tower* te *Londen* en vele andere sterke kasteelen bouwen; zij lieten ook uit *Normandië* opzettelijk werklieden komen.

Edinburg EDIMBURG. Zie SCHOTLAND. *paget alsoo de paget*

Edom EDOM. (Rood of bloedig) Een Hebr. woord, in de hoogere graden van veel beteekenis. (Sch. R. 11e. gr.)

Edward III EDUARD III, Koning van *Engeland*, eindigde zijn leven in 1377. Een document uit zijne regering geeft kostbare inlichtingen over de geschiedenis der Maçonnieke gezelschappen in *Engeland*, in de tiende eeuw. Men leest daarin, dat ATHELSTAN, kleinzoon van ALFRED den Groeten, gebruik makende van de rust des vredes, vele groote gebouwen deed oprigten, en eene bijzondere bescherming aan de Broederschap der Metselaars verleende. Hij riep vele leden der Fransche vereenigingen naar *Engeland*, en stelde hen aan als opzigtters der bouwkundige werkzaamheden. Bovendien gelaste hij hen de bijeenzameling der statuten, reglementen en

verplichtingen, door welke de Romeinsche of bouwcollegiën bestuurd werden, en welke onder de Maçonnieke genootschappen van het vaste land in kracht waren gebleven, met oogmerk, om daaruit een wetboek voor de Metselaars in *Engeland* samen te stellen. Dit gewigtig werk had plaats in eene algemeene vergadering der Broederschap, die in de maand Junij 926 werd gehouden, en in welke EDWIN, de jongste zoon des Konings, vooraf in de Metselarij ingewijd, in den rang van Grootmeester voorzat (zie CONSTITUTIE van *York*).

Van dit oogenblik af had de Broederschap in *Engeland*, onder den naam van Groote Loge, een regelmatig bestuur, welks hoofdplaats de stad *York* was, en dat in zijne jaarlijksche bijeenkomsten vaststelde, wat het genootschap betraf. Het getal Metselaars groeide aan, de Loges vermenigvuldigden, en het land werd met zeer vele kerken, kloosters en andere groote gebouwen verrijkt.

De statuten uit de regering van ATHELSTAN van het jaar 1538, werden onder EDEARD III, aan eene herziening onderworpen, gelijk men daarvoor het bewijs vindt in een monument van dat tijdstip, zijnde eene soort van aanhangsel tot de herziene statuten, waarin men reeds benamingen en vormen ziet voor den dag komen, welke in latere documenten duidelijker worden vermeld. De tekst der statuten, waartoe dit stuk betrekking heeft, schijnt met andere handschriften in 1720 te zijn vernietigd, om redenen die men nimmer regt gekend heeft. Dan, dit verlies is in zeker opzigt hersteld, door het onlangs ontdekken van een Anglo-Saksisch dichtstuk van de veertiende eeuw, bestaande uit 794 verzen, en in 1840 in het licht gegeven door JAMES ORCHARD HALLIWEL (zie dat Art.), lid van de genootschappen der oudheidkenners te *Londen*, *Parijs*, *Edimburg*, *Kopenhagen*, *Oxford*, enz. onder den titel: *de oudste geschiedenis, of het oudste historisch gedenkschrift der Vrijmetselarij in Engeland*. Het stuk behelst de reglementen, ten gebuike van de Broederschap der Engelsche Metselaars. Naar alle waarschijnlijkheid heeft de maker van dit dichtstuk in hetzelfde de statuten van 1538 in rijm gebragt, om ze daar-

door te ligter door de Metselaars, voor wie zij bestemd waren, te doen onthouden. Wat men in hetzelfde leest over de zamenstelling der Maçonnicke broederschap, en over de regelen, waaraan zij op dit afgelegen tijdpunt was onderworpen, heeft eene treffende overeenkomst met datgene, wat men in de constitutiën vindt, die in 1725, op bevel van de Groote Loge te Londen, zijn gedrukt.

De Broederschap der Metselaars vond in Engeland niet immer die bescherming, welke zij onder ATHELSTAN en EDUARD III had genoten. Ten jare 1423 werd door het Parlement een edict tegen haar uitgevaardigd, op aandrijven van den Bisschop van *West-Minster*, voogd van den toen minderjarigen HENDRIK VI. Deze *bill* verbood de Kapittels en vergaderingen der Metselaren, op straffe van gevangenis, en eene boete, of losgeld, naar het welgevallen des Konings. Dan, het blijkt niet, dat deze wet ooit is toegepast. Men ziet daarentegen in het Latijnsche register van WILLIAM MOLLART, Prior van *Canterbury*, dat er in het jaar 1429, toen Koning HENDRIK nog minderjarig was, eene Loge werd gehouden te *Canterbury*, onder de bescherming van den Aartsbisschop HENRI CHICHELEY, welke werd bijgewoond door THOMAS STAPYLTON, Reg.: Meester, JOHN MORRIS, Custos van de Loge *Latomorum*, of Opziener van de Loge der Metselaren, en vijftien Gezellen met drie Leerlingen, wier namen worden opgegeven.

(Edward IV.)

Edwin

EDWIN, (Prins) Broeder van Koning ATHELSTAN van Engeland. Hij leerde zelf de bouwkunde, en liet zich in de vereeniging der bouwlieden aannemen, welke zijn broeder uit Frankrijk en andere landen had laten komen. Hij wist van zijnen broeder te verkrijgen, dat deze bouwlieden, behalve meer andere voorregten, hun eigen regters bekwamen. Hij werd hun Grootmeester, en riep in 926 eene algemeene vergadering te *York* bijeen, bij welke zich de Gedeputeerden van alle toenmaals bestaande Engelsche Loges voegden, en in welke vergadering hij hen eene constitutie, pligten en wetten gaf. Zie YORKSCHE CONSTITUTIE EN OORSPRONG DER VRIJMETSELARIJ.

Eed

EED (De) is de van elken nieuw aangenomen Vrijmetselaar met

voorgeschrevene woorden en gebruiken gevorderde verpligting tot stilzwijgendheid, aangaande alles, wat de Orde betreft, en tot beoefening van algemeene menschen- en broederliefde. Het oude voorschrift van den eed was juist overeenkomstig met den ouderdom van het ontstaan der Vrijmetselarij, maar heeft tegenwoordig vele wijzigingen ondergaan. Elk systeem heeft haren bijzonderen eed, in welken van tijd tot tijd veranderingen en verbeteringen gebragt zijn geworden.

Involuties
EERBEWIJZEN. Deze verschillen naar den graad of de ambten, welke de BB. visiteuren eener L. bekleeden. Indien de BB. eenvoudig Meesters zijn, laat men hen binnenkomen in de gewijde vormen, en de Meester rigt eene korte toespraak tot hen, op welke een hunner antwoordt; voorts, nadat hunne tegenwoordigheid op Metselaarswijze is begroet, laat men hen aan eene der beide kolommen plaats nemen.

Wanneer de Visiteur, die de L. der hooge graden in vreemde landen bezoekt, met de hoogere graden is bekleed, scharen zich de leden der L. op zijnen doorgang, en vormen het stalen gewelf. Onderwijl slaan de achtbare Meester en de Opzieners beurtelings met hunne M., en staken dit eerst, wanneer de Visiteur in het O. is gekomen. Dan gaan de BB. weder naar hunne plaatsen.

Zoo de Visiteur tot de Maçonnicke gezagvoerders behoort, zendt men hem in het voorportaal eene bezending van zeven Broeders te gemoet, die zwaarden en sterren dragen. De Ceremoniemeester, welke aan hun hoofd is, neemt hem bij de hand, en leidt hem tot aan de Tempelpoort. Aldaar vindt hij den Reg. Meester, die hem op een kussen de drie M. van de werkpl. aanbiedt, en eene redevoering, op de omstandigheden passende, uitsprekt. De Visiteur neemt de M., en gaat onder het stalen gewelf door naar het O., verzeld door den Meester, de Opzieners, den Ceremoniemeester en de zeven leden der bezending. Aan den Tr. gekomen zijnde, geeft hij de M. aan den achtbaren Meester en de Opzieners terug, terwijl hij tot ieder hunner eenige verpligtende woorden spreekt.

De grootste eerbewijzingen vallen den Grootmeester te beurt. Wanneer deze zich als Visiteur in eene L. aanmeldt, dan zendt men hem terstond in het voorvertrek twee Ceremonie-meesters, vergezeld van zeven Broeders met sterren. Daarop begeeft zich de Meester, voorafgegaan van de Standaard- en Zwaarddragers, omringd van de beide Opzieners en twaalf Broeders met sterren, derwaarts, spreekt hem aan, biedt hem op een kussen de drie M. met de sleutels van de schatkist en de L. aan, en geleidt hem voorts naar het O. door eene dubbele rij van Broeders, die op zijnen weg het stalen gewelf vormen. Daar vinden dezelfde plichtplegingen als in het vorige geval plaats. Wanneer de Grootmeester wil heengaan, wordt de stoet, die hem heeft ingeleid, op nieuw gevormd, en vergezelt hem weder tot in het voorportaal des T. De Reg. Meester en de Opzieners blijven daarbij op hunne plaatsen, en slaan met hunne M., tot hij vertrokken is.

Men bewijst ook eer aan de Reg. Meesters der L., wanneer zij zich als Visiteurs aandienen, en wel op dezelfde wijze, welke den BB. van de hoogere graden ten deel vallen, en die wij boven hebben beschreven.

EERENS, (D. J. DE) geboren te *Alkmaar*, den 17den Maart 1781, scheen, van deszelfs bakermat af, bestemd te zijn, om het vaderland in gewigtige betrekkingen te dienen. Nog was de negentiende eeuw niet aan den horizon gestegen (1798), of de B. DE EERENS gordde de wapenen voor het vaderland aan. Als zeventienjarig jongeling schitterde hij reeds in de rijen der dapperen. Wars van bloote vertooning, kenmerkte zich de jeugdige held al spoedig door een gewigtig wapenfeit, en de geschiedrollen van 1800 mogten reeds den edelen DOMINIQUE JAQUES DE EERENS, benevens zijne daad, vermelden, als waardoor de bevrijding uit 's vijands handen van eenen zijner Officieren werd bewerkt, en zijne spoedige benoeming tot Officier op het slagveld ten gevolge had. De velden van *Noordholland*, in 1799; van *Duitschland*, in 1800 en 1801; de kusten van *Zeeland*, 1805; *Hessen* en *Pruissen*, 1806; *Zeeland* en *Brabant*, 1809; de gewesten van *Spanje*,

1810 en 1811; die van *Portugal* en *Rusland*, 1812; de omstreken van *Dantzig*, 1813; die van *Grave*, 1814; en *Frankrijk*, 1815, waren dan ook achtereenvolgend getuigen van den meer en meer aanwakkerenden heldenmoed van dezen verdienstelijken Broeder, terwijl de wonden, bij die veldtogten door hem bekomen, het zegel op deszelfs daden drukten.

Zoowel de rase bevorderingen van DE EERENS, in 1807 tot Kapitein, in 1809 tot Luitenant-Kolonel, later tot Kolonel en Generaal-Majoor, in 1826 tot Luitenant-Generaal, en in 1829 tot Directeur-Generaal voor de zaken van oorlog in het vaderland, als ook de hooge onderscheidingsteekenen, welke hem te beurt vielen, (in 1807 zijne benoeming tot Ridder der Unie-Orde van *Holland*, in 1812 zijne benoeming tot Ridder der Keizerlijke Reunie-Orde van *Holland*, van het Legioen van Eer, als *Chevalier de l'Empire* of Ridder des Rijks, in 1819 tot Ridder der derde klasse van de Militaire Willemsorde, in 1820 tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw, en in 1851 tot Kommandeur van gemelde Orde), al deze uitstekende verheffingen en onderscheidingen moeten van 's mans gewigtige diensten getuigen, terwijl eindelijk deszelfs benoeming tot Gouverneur-Generaal van *Neêrlands Indië* het hooge vertrouwen bevestigde, hetwelk DE EERENS zich verworven had, bij het vaderland en bij den Koning.

In welk eene hooge mate de Broeder DE EERENS de leer der Orde van de Vrijmetselarij voorstond, staaft hij gedurende zijnen ganschen levensloop, maar vooral bij zijn verblijf in *Spanje*, ten tijde, dat onze verhevene Orde aan de hevigste vervolgingen was blootgesteld. Toen was DE EERENS in dat land Reg. M. eener L., en, met de zucht in het hart, tot verspreiding van licht en waarheid, en buiten staat, om zulks in openlijke tempelen te verrigten, getuigen de onderaardsche gewelven van den onvermoeiden ijver in het belang der Orde, en van den verlichten geest van dien Broeder. Hij stichtte elders, als het ware, in het donkere der aarde, geholpen en bijgestaan door twee Roomsche-Katholieke Geestelij-

ken, van de Orde der Kapucijnen, als opziens, het heiderste redelicht. Ook op *Java* deed de Br. DE EERENS zich steeds als een waar en opregt voorstander der Vrijmetselarij op het edelst kenmerken. Immers, hoe hoog ook in rang in het maatschappelijk leven verheven, trad hij meermalen den Tempel binnen, en vervulde in het midden der Broeders als Meester van Eer zijne plaats. Ja, die geest van verlichting en trouw aan de Orde bleef hem ook op zijne sponde bij, en de laatste oogenblikken van het leven diens Broeder droegen het onloochenbaar kenmerk, dat, gelijk hij als een waar Vrijmetselaar had geleefd, hij ook als een trouw lid der Orde de eeuwigheid is ingegaan, om zijn loon van den O. B. d. H. te ontvangen. De Br. DE EERENS ontsiep den 15d. d. 4e. m. van het j. d. W. L. 1840.

Eerwaardig; EERWAARDIG (ook zeer eerwaardig) is de titel van den achtbaren Meester in de *St. Johannes-Loge*; daarentegen zijn Waardig en Hoogwaardig de titels der medeleden van de verschillende graden.

(Egypeten) EGYPTE. Even duister, als het met dat land en deszelfs bewoners tegenwoordig overal ten opzichte der beschaving en verlichting uitziet, in dezelfde mate schitterde dit gedeelte van *Afrika* reeds voor meer dan 5000 jaren als de zetel van vele kunsten en wetenschappen, die aan de latere volken tot grondslag van het uitbreiden hunner kundigheden hebben gediend. Het waren echter alleen de verschillende klassen van de ingewijden in de mysteriën, voor welke in *Egypte* de kennis dier kunsten en wetenschappen toegankelijk waren. Volgens de meening van vele geschiedschrijvers stammen de Eleusische geheimen (zie dat Art.) in *Griekenland* van deze af, en zelfs zijn er veel Mac. schrijvers, die aannemen dat de oorsprong der tegenwoordige V. M. in de Egypt. mysteriën gelegen is.

De ingewijden waren in zeven graden of klassen verdeeld, en kwamen aldus trapsgewijze tot de verschillende kundigheden, in die mysteriën geleerd. Zij moesten zich zoowel bij hunne inwijding, als bij den overgang van de eene klasse tot de andere, aan de hardste proeven onderwerpen. Het gedrag van

*Wordt niet gebruikt als bij Levens, maar
judaïsche Eleusische en andere*

eenen ingewijde in de laagste klassen diende den opperhoofden tot rigtsnoer, om hem naar gelang te bevorderen, of te laten staan op het punt, dat hij reeds had bereikt.

In den *eersten* graad verkreeg de ingewijde den naam van *Pastophoros*, en ontving hij onderrigt in de symbolische taal, het hieroglyphenschrift, de beginselen der natuurleer, der genees- en ontledkunde. De priester der *tweede* klasse heette *Neocoris*, en werd geleid tot de kennis der wis- en bouwkunde. In de *derde*, *Melanophoros* genoemd, ging hij over tot de verhevener mysteriën; hij werd alsdan onderwezen in de zedekunde, in het geloof aan een leven na den dood, in de wetgeving, in de grondslagen der geschiedenis, der sterre- en aardrijkskunde, en eindelijk in de welsprekendheid. In de *vierde* klasse gekomen, en *Kistophoros* genoemd, keerde de ingewijde voor het eerst weder in het profane leven terug, terwijl hij tot hertoe in het geheime en onderaardsche gebouw der mysteriën had geleefd. Hij werd nu verklaarder der wetten en regter van het volk, verkreeg toegang tot den Koning, en moest zich in al de verschillende onderdeelen der wijsbegeerte oefenen. De *vijfde* klasse, of de *Balahata*, onderwees hare medeleden de scheikunde. In de *zesde* werd de bevorderde *Astronomos* genoemd, en in de hoogere wiskundige wetenschappen onderwezen. In de *zevende* en laatste klasse eindelijk werd de Priester *Propheta* of *Saphenath Paneach* (een man die de geheimenissen kent), genoemd, en kreeg hij kennis van al de mysteriën; alle geheimen werden hem medegedeeld, zonder dat hem iets verborgen bleef.

Van het oogenblik, dat de Kandidaat ter inwijding ingeleid werd, mogt hij geen wijn drinken, tot hij daartoe in een hooger graad verlof bekam; hij moest, gedurende eenige maanden in een onderaardsch hol verblijven, en zich aan overdenkingen overgeven; hij moest verder een eed van trouw en geheimhouding doen, bij welke de zon, maan en sterren als getuigen werden aangeroepen. Hierna ontving hij het herkenningwoord (*Amoun*, d. i. zwijg), en werd hem eene soort van

puntige muts opgezet; zijne heupen werden omgord met eene soort van kleedingstuk, *Xylon* genaamd; om den hals droeg hij een kraag, die glad op de borst sloot, en van nu af moest hij op zijne heurt eene der poorten bewaken. Vóór zijne verdere bevordering moest hij streng vasten, waarna hij zich door keur van spijsen mogt verkwikken. Hij werd uitgelokt, om zich aan zingenot over te geven; weerstond hij die aanloksels, dan werd hij gewasschen, en na eene zware proef met slangen werd hij tusschen twee hooge zuilen gevoerd; waar hij den graad ontving. De derde graad, *de poorten van den dood* genaamd, werd den Kandidaat eenigen tijd daarna gegeven. Men voerde hem in een vertrek, dat vol was van lijken, op verschillende wijze gebalsemd, terwijl al de muren behangen waren met gelijksoortige afbeeldingen. In het midden stond de kist van *osiris*, die nog, uithoofde zijner verstikking, met bloed bedekt was. Men vraagde den aannemeling, of hij deel had genomen, aan den moord van zijnen heer, en voerde hem, als hij dit had ontkend, in eene zaal, waar al de aanwezigen in rouwgewaad waren gekleed. De Koning-zelf, die deze inwijding steeds bijwoonde, zeide hem op een vriendelijken toon, dat hij de kroon, welke hij hem toereikte, zoude aannemen, als hij geloofde, de verdere proeven niet te kunnen doorstaan. De aannemeling wierp die echter, tot bewijs zijner volharding, weg, en trad dien met voeten. Dadelijk schreeuwde de Koning: *belediging, wraak*, hief eene offerbijl op, en sloeg den aannemeling daarmede zachtkens op het hoofd. Twee priesters vatteden hem aan, wierpen hem neder, omzwachtelden hem met banden, en bragten hem naar eene plaats, waar boven den ingang stond geschreven: *heiligdom der geesten*, en uit welke plaats hem, bij het openen van den ingang, donder en bliksem tegenstoegen. Hier werd hij streng onderzocht omfrent zijnen levenswandel, en veroordeeld daar te blijven, de zwachtels werden los gemaakt, en werd hem onder anderen ingescherpt, nooit naar bloed te dorsten, zijne medebroeders in levensgevaar steeds bij te springen, en te hopen op eene opstanding

der dooden en een toekomstig oordeel. Op deze plaats bleef hij gewoonlijk anderhalf jaar, en wanneer hij geene geschiktheid bezat voor de verdere wetenschappen, levenslang.

Voor zijne inwijding in den vierden graad, *de slag der geesten*, kwam een Priester tot hem, groette hem vriendelijk, zeide hem, dat hij mede moest gaan, en gaf hem een zwaard en schild. Zij traden door donkere gangen, waar zich eensklaps schrikbarende gedaanten met fakkels en slangen aan hem vertoonden en hem aangrepen; zijn geleider ried hem, zich dapper te verdedigen en alle gevaren te verachten. Hij werd echter overwonnen en geblinddoekt, waarna men hem een strik om den hals bond. Men sleepte hem naar de zaal, waar hij bevorderd zou worden, waarop zijne overwinnaars verdwenen. Geheel uitgeput werd hij naar binnen gedragen; men hergaf hem het gezigt, en hij bevond zich in eene schoone en rijk versierde zaal, waar zich met de andere priesters ook het opperhoofd (*Demiurgos*) en de Koning bevonden. Zij droegen alle een ordteeken (*Alydei* genaamd, van ἄλυσσις, waarheid). Een der ambtenaren wenschte hem met zijn voornemen geluk, maar verwittigde hem, dat hij nog meer proeven moest ondergaan. Nadat hij een bitteren drank had gedronken, gaf men hem het schild van ISIS, (der Grieken MINERVA), deed hem de laarzen van ANUBIS aan (gelijk staande met MERCURIUS), een mantel met eene kap om, en gaf hem eindelijk een zwaard. Hierna ontving hij den last, een persoon, die zich in een nabijzind hol bevond, het hoofd af te houwen en aan den Koning te brengen. In dat hol was eene zeer schoone vrouw, die levend scheen, doch dat slechts eene pop was, op het kunstigst uit fijne blazen en vellen vervaardigd. Wanneer de Kandidaat aan dien last had voldaan, dan prezen hem de opperhoofden, en verhaalden hem, dat hij het hoofd had afgeslagen van GORGON (de Egyptische naam van MEDUSA), die gehuwd was geweest met TYPHON, en aanleiding had gegeven tot den moord van OSIRIS. Men zeide hem, dat hij aanhoudend de wreker van het kwaad moest zijn, en veroorloofde hem, voortdurend de ontvangen kleeding te dragen. Zijn naam werd ingeschreven in een boek, dat al

de regters des lands bevatte. Hij ontving alle wetboeken des lands, en een ordeteeken, dat hij slechts in dien graad, of in de stad *Saës* mogt dragen, en hetwelk *Isis* (of *Minerva*) in de gedaante van eenen uil voorstelde. Men geef hem hiervan de volgende verklaring.

Bij zijne geboorte is de mensch zoo blind als een uil, maar door beproeving en wijsbegeerte wordt hij mensch. De helm beteekende den hoogsten graad der wijsheid; het hoofd van congo het onderdrukken der hartstogten; het schild de bescherming tegen spotters; de zuil de standvastigheid. De kruik duidde op de zucht naar wetenschappen; de koker met pijlen op de welsprekendheid; de lans was de overreding in de verte, nademaal men door zijnen goeden naam anderen kon overwinnen; de palm- en olijftakken beteekenden den vrede.

Eene zoodanige vergadering werd *Pyxon* geheeten, en de ingewijde begon thans de *Ammanische* taal te beoefenen, welke de geheiligde was, doch welker beginselen thans medegedeeld werden, omdat hij thans bijna op het punt was, al de geheimen te leeren kennen.

De priester der vierde klasse kon zijne bevordering tot de vijfde (*Balahate*) vorderen, zonder dat men hem die toelating mogt weigeren. De Kandidaat werd naar de plaats der bijeenkomst gebracht, waar hij door alle medeleden ontvangen en in de zaal geleid werd. Alstoen werd er eene soort van schouwspel vertoond, dat hij slechts moest aanzien, en van hetwelk men hem op het laatst de verklaring mededeelde. Een persoon, aangeduid onder den naam van *orus*, ging, verzeld door eenige *Balahaten*, die alle fakkels droegen, in de zaal rond, terwijl zij naar iets schenen te zoeken. Eindelijk trok *orus* zijn zwaard. Men bemerkte toen in een hol, daar vlammen uitsloegen, *TYPHOX*, geheel treurig, als een moordenaar zitten. *Orus* naderde hem. *TYPHOX* stond echter op en vertoonde zich in eene verschrikkelijke gedaante, honderd koppen zaten op zijne schouders. Zijn geheel lijf was met schubben bedekt, en zijne armen hadden eene verwonderingbare lengte. Desniettemin ging *orus* op hem toe, wierp hem op den grond en

versloeg hem. Nadat men het hoofd had afgehouden, wierp men het ligchaam in het hol, uit hetwelk nu schrikkelijke vlammen barstten. Hierna toonde men het hoofd aan allen, zonder dat er, echter een enkel woord werd gesproken. Na het einde van dit schouwspel deelde men den nieuwen *Balahate* mede, dat *typhon* het vuur beteekende, dat een der schrikbarende grondstoffen was, zonder hetwelk niets ter wereld kon worden ten uitvoer gebragt. *Ous*, de arbeid en vlijt, konden het zich echter grootelijks ten nutte maken, als zij deszelfs magt aan zich onderwerpen, en die, om zoo te zeggen, konden dooden. Eindelijk werd den *Balahate* eene handleiding tot de scheikunde gegeven, en als hij daartoe lust gevoelde, mogt hij, zoo dikwijls hij wilde, de navorsching der gewijden bijwonen.

De zesde klasse, of de *astronomus voor de poort der goden*. Deze graad ging met eenige voorbereidselen gepaard, en de Kandidaat werd, bij het binnentreden in de zaal, dadelijk geboeid, en door zijnen geleiders teruggevoerd naar de *poort des doods*, naar welke men langs vele trappen moest afklimmen, om dat het hol, bij de inwijding in den derden graad, met water gevuld was. Hier zag hij lijken liggen, welke als verraders der Broederschap omgebragt waren. Men dreigde hem met een dergelijk noodlot, en voerde hem dan weder terug, om een' nieuwen eed te doen. Na het afleggen van denzelfden werd hem de oorsprong van de geheele godenleer medegedeeld, en hem eene handleiding gegeven tot de werkdadige sterrekunde. Hij moest de nachtelijke observatiën bijwonen, en in den arbeid behulpzaam wezen. Men waarschuwde hem voor de *Astrologen* (sterrewigchelaars) en de *horoskopen*; want voor deze voedden zij een' wezenlijken afschuw, dewijl die de aanleiding en oorzaak waren van alle afgoderij en bijgeloof. Dadelijk na zijne inwijding voerde men hem naar de *poort der goden* en opende die. Binnentreden zijnde, zag hij daar al de goden afgeschilderd, waarbij het opperhoofd-zelf hem de geheele uitlegging hunner geschiedenis bekend maakte, zonder hem iets te verzwijgen. Ook vertoonde men hem de recks van alle

vorige opperhoofden en de lijst van hunne heinde en verspreide medeleden. Men leerde hem ook eenen priesterlijken dans, in welks toeren de loop der sterren was afgebeeld. Het herkenningwoord was *ibis*, dat kraanvogel beteekende, en het zinnebeeld der waakzaamheid voorstelde.

De zevende klasse, zijnde de *Propheta* of *Saphenath Pameach* (een man, die der geheimenissen kent), was de laatste en voortreffelijkste graad, in welken alle geheimen naauwkeuriger werden verklaard. De leden der zesde klasse konden dezen graad niet bekomen, dan na voorafgegane toestemming en goedkeuring van den Koning, den *Demiurgos* en al de verhevene medeleden van dezen graad. Hierna deed men een' openbaren omgang (*Pamylach*, of besnijdenis der tong genaamd), in welken omgang de heiligdommen aan het volk werden getoond. Na den afloop dezer omgangen verlieten zij des nachts heimelijk de stad, buiten welke zich eenige huizen bevonden, die in een vierkant gebouwd waren, en onderscheidene vertrekken bevatteden met prachtige schilderstukken, die het menschelijk leven voorstelden.

Deze huizen werden *Maneras* (lijk- of doodenhuizen) genoemd, omdat het volk geloofde, dat de gewijden een' bijzonderen omgang hadden met de afgestorvene *Manes*. Wanneer zij aankwamen in deze huizen, die omringd waren door vele zuilen, bij welke beurtelings een *Sphinx* en eene doorkist was geplaatst, dan ontving de nieuwelings aangenomene een' drank, *oimellas* genaamd, welke uit wijn en honig was zamengesteld, en berigtte hem tevens, dat al de proeven ten einde waren.

Daarna ontving hij een kruis van eene bijzondere beteekenis, dat hij altijd moest dragen, en een wit gestrept wijd kleed, *Etangi* genoemd. Het hoofdtooisel was vierkant. Een zijner voornaamste kenteekens was, dat hij gewoonlijk zijne handen kruiswijze in zijne wijde mouwen stak. Hierna werd hem het haar afgeknipt. Eindelijk ontving hij verlof, alle geheime boeken te lezen, welke in de *Ammanische* taal waren geschreven, en daartoe den sleutel der cijfers, welke *koninklijke bouwbalk* genaamd werd. Het grootste voorregt, dat zij bezaten, was,

dat zij mede konden helpen in het kiezen van den Koning. Na een' zekeren tijd kon hij ook ambten in de vereeniging bekleeden en zelfs opperhoofd van deze worden. De *Demiurgos*, of het opperhoofd, droeg een hemelsblauw gewaad, waarop sterren geborduurd waren, en dat bevestigd was door een' gele gordel. Om den hals droeg hij een safier, met andere edele steenen omzet, die aan eene gouden keten hing. Tevens was hij de hoofdregter in het geheele land.

De *Hierophant* was bijna gekleed als de *Demiurgos*, met dit onderscheid, dat hij een kruis droeg. De *Stolistas*, of waterdrager, droeg een wit gestreept kleed en eene bijzondere soort van laarzen. De *Hierostolitas* droeg eene veder of pluim op den hoed en eene soort van cilindrischen inktkoker. De *Thesmosphores* was diegene, welke al de ingewijden moest binnenleiden. De *Zacoris* voerde de kas. De *Komastis* zorgde voor de tafel. De *Odos* was de redenaar en zanger. Alvorens aan tafel te gaan moesten allen zich wasschen. Zij mochten geen' wijn, maar wel bier drinken. Onder den maaltijd werd een geheel geraamte, of een *Butoi* (*Sarkopeja*), of doodkist, in het rond getoond, waarbij de *Odos* het *Maneros*, d. i. o, dood! *verschijn ter juistere uur!* aanhief, dat door al de leden mede werd gezongen. Na het einde van den maaltijd verrigten zij hunne zaken, gaven zich aan beschouwingen over, gingen ter ruste, of openden de *Godenpoort* (*Biranta*), in welk geval zij den geheelen nacht met beschouwingen en oefeningen doorbragten.

De Kandidaten moesten zuiver zijn van hart, en eene symbolische reiniging ondergaan, door middel van gewijd water; ook moest hij zich vóór zijne inwijding van zekere spijzen onthouden. Van het oogenblik, dat zijne inwijding een' aanvang nam, was alles berekend, zoowel om zijne zedelijke kracht en zijne standvastigheid te beproeven, als om zijn gemoed langzamerhand voor te bereiden tot de diepzinnige leeringen, die hem medegedeeld zouden worden. Na behoorlijk voorbereid te zijn, begaf hij zich midden in den nacht met een' ingewijde, die hem den weg moest wijzen, naar eene der piramiden. Daar aankomen,

ontstak men eene medegenomen lamp. Na het doorkruisen van een' naauwen doorgang, kwam hij aan een' put, wiens bodem zijn oog niet konde bereiken, en in welken hij moest afklimen, zonder bij het flauwe en flikkerende lamplicht de treden te bemerken. Op zekere diepte afgedaald, kwam hij aan een' kronkelenden gang, in welken zich eene metalen deur bevond, die met groot gedruisch weder achter hem dicht viel, als hij ze eens had geopend. Binnen getreden zijnde, had hij eene reeks van gangen voor zich; in de verte klonken welluidende lijkzangen, door muziek verzeld, welke geluiden zijne overdenkingen opwekten, aan welke hij eenigen tijd werd overgelaten. Nóg konde de Kandidaat terugkeeren, maar bleef hij bij zijn voornemen, dan verliet hem zijn geleider, en hij moest, naar hij dacht, onverzeld verder gaan, nadat hem zijn gids had medegedeeld, dat hij zich aan groote gevaren moest blootstellen, zonder een oogenblik te wankelen, en dat het hem tot op dat oogenblik vergund bleef terug te keeren, wanneer hij die niet wilde wagen, maar dat hij, eens teruggekeerd nimmer ingewijd mogt worden. Bij het verder gaan kwam hij aan eene poort, door drie gewapenden bewaakt, die hem waarschuwden, dat hij na den doorgang, ingeval hem den moed ontzong, nimmer weder het daglicht zoude aanschouwen. Bleef hij volharden, en ging hij verder, dan kwam hij weldra in een vertrek, waar de boven zijn hoofd zamenslaande vlammen eene vuur-allée vormden, welke hij door moest gaan, en waar na hij aan een snelvlietend water kwam, dat hij met moeite overzwom. Had hij dit volbragt, dan kwam hij aan eene poort, welke van twee ringen voorzien was. Na vruchteloze pogingen, om deze te openen, trok hij, om dat doel te bereiken, aan de ringen, maar alsdan zonk de vloer plotseling onder hem weg, en hij moest zich stevig aan de ringen vast houden, wilde hij niet nederzinken in den onder hem gapenden peilloozen afgrond, waar bij zijne inmiddels nog brandende lamp, door den sterken togt, uitging. Had deze ijzingwekkende toestand eenige oogenblikken aangehouden, dan kwam de weggezonden vloer weder naar boven; de poorten openden zich, en gaven hem toegang tot een'

schitterend verlichten tempel. Deze was rondom versierd met zinnebeelden van verschillende natuurkrachten en natuurverschijnselen, en bevatte de ingewijden met hunne mystieke zinnebeelden van gelijke beteekenis. Men omarmde en begroette hem en reikte hem een' verkwikkenden drank, waarna liefelijke lofzangen weërgalmden.

Na zekeren rusttijd, in welken hij zich kon herhalen van de doorgestane vermocijnissen, begonnen de voorbereidingen en proeven voor de verdere inwijdingen. Onder deze behoorden eerst een streng vasten, en vervolgens een zwijgen van tweemaal negen dagen, gedurende welke hij zijne overdenkingen wel mogt ter neder schrijven, maar met woorden, teekens, noch gebaren mogt antwoorden op de vragen, die hem gedaan werden, met oogmerk, hem het zwijgen te doen afbreken.

Op den negentienden dag vergunde men hem te spreken. Men wiesch hem en deed hem nieuwe symbolische kleederen aantrekken. Hij legde zijne gelofte af, en werd in de geheimen der goden-, natuur- en zedeleer, benevens in de bovennatuurkunde, enz. ingewijd. Was dit alles in onderscheiden tijdperken verrigt, dan had hij de zevende klasse bereikt, en hij nam deel aan den bovengemelden schitterenden en plegtigen omgang, bij welken hij een' witten sluijer over het hoofd had; hij droeg een wit kleed, met een' gordel, die met goud geborduurd was, daarbij een zwaard aan een' witten en zwarten draagband.

Gedurende den geheelen optogt bestrooide hem het volk met bloemen, en besprengde hem met reukwateren. In den tempel aangekomen, nam hij plaats op een' hoogen troon, voor welken een gordijn gehaald werd. Onder het zingen van lofzangen, door de Priesters, werden hem de sluijer en prachtige gewaden afgenomen, en het priesterkleed aangetrokken, dat hij van nu af moest dragen, waarna het gordijn weggetrokken, en hij aan het volk werd vertoond, dat een luid jubelgeschreeuw aanhief.

De strekking der Egyptische mysteriën was, om de ingewijden met de hoogere wetenschappen bekend te maken en heu te veredelen.

EGYPTENAREN. Het was eene algemeene gewoonté bij de volkeren der oudheid, geheim onderrigt te geven in de wetenschappen, kunsten en handwerken. Zoo maakten, bij voorbeeld, bij de Egyptenaren, de Priesters afzonderlijke volksklassen uit, welke zich allen aan het onderwijs van eenen bijzonderen tak der menschelijke kundigheden wijdten. Elke klasse liet hare leerlingen eene bepaalde reeks van oefeningen, tot hare eigene kunst of wetenschap behoorende, doorloopen, en onderwierp hen daarenboven, voor elken graad, in den leertijd aan zekere proefnemingen, die ten doel hadden, om zich van hunne geschiktheid voor het vak te verzekeren. Door deze proeven werd de geheimzinnigheid, waarin dit onderwijs voor het volk gehuld was nog vermeerderd. (zie EGYPTE.)

(Egyptische)
(Eleusiniën)
EL **EGYPTISCHE VRIJMETSSELARIJ.** Zie CAGLIOSTRO en VRIJMETSSELARIJ (EGYPTISCHE).

EL. (God.) Dit Hebr. woord bevat, door eenige bijvoegingen, nog andere beteekenissen, die gezamenlijk in de hoogere graden als herkenningswoorden voorkomen, zij zijn: ELCHAI. (Levendige God.) ELIAB. (Sterke God.) ELIEL. (Sterkte des Heeren.) ELIAH. (God de Sterke.) ELOAH. (God.) ELOHM. (De Godheid.) ELIGNAM. (God des volks.)

(Elchanan)
(Eloha) **ELCHANAN** (Barmhartigheid van God) is een beteekenend woord in vele hooge graden.

(Eleusiniën) **ELEUSINIËN.** (De) Deze geleken naar de Egyptische geheimen, hoewel zij welligt andere betrekking op de Vrijmetselarij hebben, als dat zij onder de geheime vereenigingen behooren. Niettemin willen eenige schrijvers, dat zij de wieg van de eerste en van de tegenwoordige Vrijmetselarij zijn.

De Eleusiniën dragen hunnen naam van *Eleusis*, eene stad van het oude *Griekenland*, in de nabijheid van *Athene*, waar zij hunnen zetel en tempel hadden, die 50,000 menschen kon bevatten, en gewijd was aan de geheime diensten ter eere van CERES en hare dochter PROSERPINA. Hun oorsprong klimt tot de vroegste tijden van *Griekenland* op, doch is geheel onbekend; onwaarschijnlijk is het echter, dat zij eene voortzetting of navolging waren der Egyptische geheimen, aan ISIS gewijd.

De mysteriën waren verdeeld in kleine en groote; de kleine dienden ook tot noviciaten voor de laatste. Om zich tot dezelve voor te bereiden, moesten de Kandidaten zich met allerlei aandachtsoefeningen en heilige gebruiken bezig houden, en eene reiniging ondergaan. Aan den ingang des Tempels moesten zij het hoofd met mijrten omkransen, hunne handen met gewijd water wasschen, en zekere woorden of een formulier uitspreken, hen bij de reiniging als teeken derzelve, medegedeeld, en tegelijk betrekking hebbende op mystische handelingen, gedurende de reiniging; ook werd hen openlijk toegeroepen, dat zij de mysteriën met reine handen, reine ziel en reine Grieksche uitspraak moesten naderen. Na deze voorbereidingen konden zij aan de mysteriën deel nemen. Niet alleen mannen uit elken stand, maar ook vrouwen en kinderen van Griekschen oorsprong, in het vervolg ook uitlanders, die men *barbaren* plagt te noemen, werden in de kleine mysteriën toegelaten, en dan *mystai* genaamd. Daarentegen op de inwijding in de grootere durfde slechts een klein getal aanspraak maken, dewijl zij de openbaring behelsden van waarheden, die boven de algemeene begrippen verheven, en daarmede in strijd waren. De groote mysteriën hadden, volgens het algemeene gevoelen, de leer tot onderwerp, die van de volksgodsdienst afweek, van de erkenning van een hoogste wezen in de natuur, en de voorschriften van de reinste en edelste zedeleer.

Het is waarschijnlijk, dat de kleine mysteriën eene soort van *verstandiger* veelgoderij voorstelden; dat men in deze de leer voordroeg van de belooningen en straffen, in eenen toekomstigen toestand na den dood, welke echter de grenzen van de heerschende godsdienst niet overschreed; dat daarentegen in de grootere, de *Egypten* (zoo heetten de daarin ingewijdden), meer juiste begrippen erlangden van de Godheid en de betrekkingen van de menschen tot haar; van de oorspronkelijke waarde der menschelijke natuur en de middelen, om de menschen, niettegenstaande den zondenval met de Godheid te hereenigen, van de onsterfelijkheid der ziel en van den toestand na den dood.

Het openbare feest van deze Eleusiniën werd jaarlijks slechts eenmaal gevierd, en duurde negen dagen en negen nachten, waarbij de grootste pracht en feestelijkheid heerschte, en hetwelk door heilige ceremoniën, inwijdingen, offers, omgangen, dansen, spelen, voorstellingen en gastmalen verzeeld werden.

De personen, die de Eleusinische mysteriën bestuurden, waren: 1.) de *Hierophant* (vertoonster van het heiligdom), of *Mystagoog* (geleider der ingewijden), die slechts uit de oude en de edele geslachten der *Eumolpiden* mogt gekozen worden. Het hoofd met een diadeem getooid, en in zijne kleeding het beeld van den *Demiurgos*, of oppersten wereldschepper daarstellende, voerde hij bij de kleine mysteriën de Kandidaten in den tempel, en wijdde degenen, die te voren genoeg beproefd waren, in de laatste en grootste geheimen in. 2.) De *Opperfakkeldrager* was met de symbolische attributen van de zon getooid. Zijn ambt bestond daarin, dat hij de Kandidaten moest reinigen, en in den vijfden nacht van het feest, waarin men het omdwalen van CERES bij de *Etna* voorstelde, de overige fakkeldragers aan te voeren. 3.) De *Heraut*, of *Uitroeper*, droeg de attributen van HERMES (MERCURIUS). 4.) De *Altaardienaar*, met het zinnebeeld van de *Maan*. Buiten deze ter inwijding, of ter verrigting van offers en andere feestelijkheden bestemde personen, had nog een der Archonten, die den titel van *koning* voerde, in last, gedurende het feest alle wanorde te verhoeden; in naam van het geheele volk te offeren, en deszelfs wenschen en gebeden aan de Goden voor te dragen. Na het sluiten der mysteriën, hield hij nevens zijne vier, door het volk gekozen bijzitters, regt over de misdadigers, die de feesten gestoord hadden. De aan den tempel van CERES behorende *priesteressen* werden *bijen* genaamd, en de voornaamste van haar was *koningin*, die de gemalin was van denzelfden Archont, die het opzigt over de mysteriën voerde.

Men noemde deze mysteriën te gelijk de verschrikkelijkste en de vrolijkste feesten, en zelfs mannen, als SOCRATES en CICERO,

zeiden van de Eleusinische mysteriën, dat men daarin niet alleen leerde gelukkig en vergenoegd te leven, maar ook onderwijs verkreeg, met de beste hoop te sterven.

In den jare 531, na christus geboorte, werden zij door Keizer THEODOSIUS I bij de strengste straffen verboden, en sedert zijn de sporen van hun bestaan geheel onzeker. (Zie MYSTERIËN.)

ELIZABETH. Den 27sten December 1561 hield de Broederschap der Metselaars in *Engeland* hare jaarlijksche vergadering te *York*, onder het voorzitterschap van THOMAS SACKVILLE, toen men, te midden der beraadslagingen, vernam, dat de Koningin, vertoornd, door dat men haar om hare sekse de inwijding en het opengevalen Grootmeesterschap niet had aangeboden, krijgsvolk had afgezonden, om hen uiteen te jagen. De Gr. M. en zijne Opzieners gingen dadelijk deze bende te ontmoet, en het gelukte hen, de bevelvoerende Officieren over te halen, de uitvoering hunner bevelen op te schorten, totdat zij met eigene oogen zich zouden hebben overtuigd, of hunne vergadering zoo misdadig was, als de Koningin voorgaf. Daarop werkelijk in de Loge geleid zijnde, werden zij, met hunne toestemming, aan de proeven onderworpen, en in de geheimen der Metselarij ingewijd. Zij woonden daarna de beraadslagingen der Grooten Loge bij, welke na hunne aanneming waren hervat. Thans volkomen ingelicht zijnde omtrent hetgeen er in deze vergaderingen voorviel, haastten zij zich dit der Koningin te berigten, en hun verslag werd in zulke voordeelige en vurige bewoordingen gegeven, dat ELIZABETH niet alleen afzag van alle vervolging der Metselaars, maar hen bovendien van toen af aan onder hare bijzondere bescherming nam, en het volgende jaar, het vijfde van hare regering, eene verordening uitgaf, waarbij het parlaments-edict van 1425 al zijne kracht verloor.

ELOEL is de zesde maand van het burgerlijk en de elfde van het kerkelijk jaar der Hebreëuwen. Zie verder ALMANAK.

ELUS-COËNS. Deze Orde was eertijds zeer verspreid in *Duitschland*. In bijna al de groote steden vond men genootschappen, onder den naam van Loges van *Coën*. Zij werd ingevoerd door MARTINEZ PASCHALIS. Eenigen schrijven het woord met

een *K*, anderen met eene *C*, en weder anderen *Cohen*. (Het is het Hebreuwsche woord כהן, Priester.) De *Elus-Coëns* hebben zich eenen grooten naam verworven; zij namen slechts een klein getal uitgezochte personen aan, en deze werden dan nog met buitengewoon vele omstandigheden ingewijd. Dit was een middel, om der instelling waarde bij te zetten, en om het geheim der inwijding meer en meer te bewaren. Zij zouden dit doel zekerlijk hebben bereikt, indien zij niets over hunne geheimen geschreven hadden. De ondervinding heeft bewezen, dat alles, wat aan het papier wordt toevertrouwd, vroeg of laat wordt ontdekt, en het erfdeel van menschen wordt, die geene reden hebben, om het geheim te houden. Dit heeft ook plaats gehad met de *Elus-Coëns*. Na den dood van SAINT-MARTIN heeft men de cahiers der graden, als ook de instructiën en geschrevene reglementen gevonden. De familie deed daarvan afstand, ten behoeve van eenen vriend, die geene zwaarigheid maakte, deze aan eenige Broeders mede te deelen, die daarvan afschriften bewaarden. SAVALETTE DE LANGES, die tot dit genootschap behoorde, had dezelve ook; men weet, dat zijne manuscripten met zijne bibliotheek verkocht zijn, en daaruit is voortgevloeid, dat de Orde der *Elus-Coëns*, zoowel als menig ander systema, is openbaar geworden, waardoor wij in staat zijn, hieromtrent het een en ander te kunnen mededeelen. Het stelsel van dezen Ritus, dat tegenwoordig niet wordt bearbeid, omvat de schepping van den mensch, zijne straf, de smarten van ligchaam, ziel en verstand, die hij ondergaat. Het doel, dat de inwijding zich voorstelt, is de wedergeboorte van den mensch, zijne herstelling in zijne oorspronkelijke onschuld, in zijne regten, die hij door de eerste zonde verloor. Zij wordt in twee verschillende deelen gescheiden. In de eerste is de Kandidaat in de oogen der inwijders slechts een klomp aarde en slijk. Hij krijgt het leven alleen op voorwaarde, dat hij zich wachten zal, de vruchten van den boom der wetenschap te proeven. De Kandidaat belooft dit; maar hij wordt verleid; hij wordt ontrouw aan zijne belofte, en wordt gestraft en in de vlam-

men geworpen. Indien hij evenwel door nuttige werkzaamheid en een heilig en voorbeeldig gedrag zijne fout herstelt, wordt hij tot een nieuw leven herboren. Dit alles wordt hem in de klasse, der graden van Leerling, Medgezel en Meester, onderwezen, waarvan men alles in het eerste boek van MOZES lezen kan. In het tweede gedeelte wordt de neophiet door den adem der Godheid beziel; hij wordt geschikt, om de verborgenste geheimen der natuur te kennen; de hoogere scheikunde, de Cabbala, de waarzegkunde, de kennis der onligchamelijke wezens, dat alles wordt hem gemeenzaam.

Deze bevoorregte wezens vormen de tweede klasse in de Orde van *Elus-Coëns*. Deze klassen worden in vele andere verdeeld, in welke men de ingewijden, naar hunnen smaak, genie en bekwaamheden, de Cabbala en de meest verborgene wetenschappen in al hare deelen onderwijst.

De graden zijn dus in de eerste klasse: *Leerling, Medgezel, Meester, Groot-Elu* (of Groot-Uitverkorenen). In de tweede klasse: *Leerling-Coën, Gezel-Coën, Meester-Coën, Groot-Bouwmeester* en *Ridder-Kommandeur*. Volgens dit plan ziet men, dat de Orde van *Elus-Coëns* niet alleen alle personen heeft moeten vereenigen, die smaak voor de bovennatuurlijke wetenschappen hadden, maar ook die, welke zich door bijzondere gedachten in het stuk der godsdienst kenmerkten, als: MARTINEZ PASCHALIS, SWEDENBORG, enz.

Ieder weet, dat SAINT-MARTIN, officier bij het regiment van FOIX, welke zijn begonnen werk voortzette, en zich beijverde, om het stelsel van zijnen meester te hervormen; de Baron D'HOLEBACH, schrijver van *het stelsel der Natuur*; DUCHANTEAU, wien men mystieke tafereelen, zeer gezocht bij de liefhebbers, heeft te danken, en vele andere lid dezer Orde waren.

MARTINEZ PASCHALIS voerde dezen Ritus eerst in sommige Loges van *Marseille, Toulouse* en *Bordeaux* in. Later, in 1767, bragt hij dien naar *Parijs*, alwaar hij eenige op zich zelve staande aanhangers kreeg. Eerst in 1773 werd zijn stelsel door enkele Loges aangenomen. Het is blijkbaar, dat

uit deze school vele philosophische werken zijn gekomen, die meer vol geest zijn dan doeltreffend.

De *Elus-Coëns* hebben zich altijd, zoo in *Frankrijk* als elders, als zedige menschen onderscheiden; gehecht aan hunnen vorst, het vaderland, de regtvaardigheid en de menschelijkheid.

Degene, die aangenomen wil worden, is verplicht, zich zelve aan de Orde voor te stellen. In het voorportaal ingeleid zijnde, maakt men hem bekend aan de deur van den ingang.

Personen worden gezonden, om onderzoek te doen naar zinnen naam, zijn vaderland en zijne godsdienstige denkbeelden. Daarna laat men hem den eed afleggen, 1e. van geheimhouding; 2e. om de ongebondenheden en de publieke spelen te vermijden; 3e. om geene publieke vrouwen te bezoeken, geen overspel te bedrijven, en eindelijk getrouw te zijn aan de statuten der Orde.

Hierop heeft de receptie met de gebruikelijke plegtigheden plaats.

auswählte
den Lehrstuf.

ELUS DE LA VERITÉ. De Loge der *Parfaite Union* te *Rennes*, die uit verdienstelijke mannen bestond, stelde in 1773 een nieuw systema: het Rituaal van de *Uitverkorenen der waarheid*, daar, waaruit zij alles had gebannen, wat naar zwarte kunst, alchimie of cabbala zweemde. De Ritus bevatte veertien instructiegraden, in drie klassen verdeeld. De eerste klasse, die der mindere graden, bestond uit den *Leerling*, den *Gezel*, den *Meester* en den *volmaakten Meester*. In de tweede klasse, die der hoogere graden, behoorden de *Uitverkorene der negen*, de *Uitverkorene der vijftien*, de *Uitverkoren Meester*, de *kleine Bouwmeester*, de *tweede Bouwmeester*, de *grootte Bouwmeester*, de *Oostersche Ridder* en de *Rozenkruiser*. Deze graden, ontleend aan het Rituaal der *volmaking*, hadden, hetzij in hunne leer, hetzij in de aannemingsformulieren, wezenlijke veranderingen ondergaan. De derde klasse, die van de eigenlijk gezegde *Uitverkorenen der Waarheid*, werd beheerd door een opperkapittel, dat constitutiën afgaf aan vele Loges, zoo te *Parijs* als in de Provinciën. De Heer DE MANGOURT, dezelve, die later de

f. auf *Rituaal der waarheid*.

Metselarij van adoptie der dames van den berg *Thabor* invoerde, was de voornaamste daarsteller van het Rituaal der *Uitverkorenen van de waarheid*.

EMANUEL. (God is met ons.) Een Hebr. woord, in eenige *(manuel)* *(in dien)* hogere graden van veel beteekenis.

EMERECH. (Welsprekend.) Een Hebr. woord, van veel beteekenis in de hogere graden. *(in over)*

EMUNAH. (Waarheid.) Een Hebr. woord, van veel beteekenis in de hogere graden. *(in waar)* *(in geluk)*

ENGELAND. Toen *Engeland* in de vijfde eeuw eene prooi der barbaren van het noorden werd, ging er veel goeds verloren, dat reeds begon te ontkiemen. Uitmuntende inrigtingen, welke de Romeinen sedert 400 jaren als heeren des lands tot stand gebracht hadden, verdwenen geheel en al. De beschaving verachtterde evenzeer, als elders in andere gedeelten van het ten val neigende Romeinsche rijk. De half wilde veroveraars, de Angelsaksen en hunne medgezellen, zochten alles te verwoesten, waarvan zij de waarde niet kenden. Na de omhelzing des Christendoms werden de Angelsaksen handelbaarder, en bevljigden zich hunne Koningen, om datgene weder te herstellen, wat door hunnen ruwen moedwil omver gerukt was. Deze zucht nam blijkbaar toe, sedert de vereenigingen der kleine koninkrijken, in het jaar 824, onder *EGBERTS* kroon, en de inwendige rust, welke deze gebeurtenis ten gevolge had.

Men gevoelde inzonderheid eene dringende behoefte, om de openbare gestichten en woonhuizen, die door den tijd en den oorlog verwoest waren, weder op te bouwen en te vermeerderen. *ALFRED de Grootte* (872—900) had *Rome* in eigen persoon bezocht, en deed zijn best, om het navolgenswaardige, hetwelk hij op deze reis had leeren kennen, bij zijn volk in te voeren. Zijne pogingen, om wetenschappen en kunsten uit derzelver diep verval weder op te beuren, bleven niet zonder gevolg. Hij stichtte de universiteit van *Oxford*, die sedert zoo veel licht verspreid heeft, en zocht ook inzonderheid de bouwkunst te verbeteren.

ALFRED's opvolger, *EDUARD de Oudere*, moest van 900—924

onophoudelijk de Denen bevechten, waardoor hij zich op de kunsten des vredes niet kon toelagen. Maar ALFREDS kleinzoon, de Koning ATHELSTAN, die van 924—940 regeerde, verdreef de ongenooide gasten, en kon toen met vrucht het voorbeeld van zijnen grootvader volgen. Hij deed vele groote gebouwen oprigten, en verleende eene bijzondere bescherming aan de Broederschap der Metselaars, riep vele leden der Fransche vereenigingen naar *Engeland*, stelde hen als opzigters der bouwkundige werkzaamheden aan, en droeg zijnen jongeren broeder EDWIN het opperbestuur op. Bovendien deed hij de statuten, reglementen en verpligtingen, door welke de Romeinsche kollegiën bestuurd werden, en welke onder de Maçonnieke genootschappen van het vaste land in kracht waren gebleven, bijeen verzamelen, en daaruit, in eene algemeene vergadering der Broederschap, in de maand Junij 926 gehouden, een wetboek voor de Metselaars in *Engeland* zamenstellen. Van dezen tijd af te rekenen, had de Broederschap in *Engeland*, onder den naam van Groote Loge, een regelmatig bestuur, welks hoofdplaats de stad *York* was, en dat in zijne jaarlijksche bijeenkomsten, al wat het genootschap betref vaststelde. Zie CONSTITUTIE.

Onder de regeringen, welke op die van ATHELSTAN volgden, werd de Broederschap insgelijks aangemoedigd en ondersteund. Personen van den hoogsten rang, Kerkvoogden, Prinsen en zelfs Koningen, lieten zich in dezelve opnemen, en de meeste hunner prijken op de lijst der Grootmeesters. In 1153 werden de Loges bestuurd door de Orde van den Tempel, die dit beheer behield tot in 1199. Drie eeuwen later plaatste zich de Orde van *Malta* aan het hoofd der Broederschap, en gaf haar al den luister weder, dien zij gedurende de bloedige twisten der huizen van *York* en *Lancaster* had verloren. In 1492 onttrok zij zich aan de bescherming dezer Ridder, en koos tot Grootmeester JOHN SLIP, *Abt* van *Westminster*. Van toen af tot de laatste tijden werd zij beurtelings bestuurd door Lords, Bisschoppen en vermaarde Bouwmeesters, zoo als naco JONES en CHRISTOPHERUS WREN (zie dat Art.).

In het begin der zeventiende eeuw hervindt men in *Enge-*

land de Maçonnieke Broederschap met eene oorspronkelijke en eenvoudige inrigting en bedoeling. Zij was toenmaals, uit houwende werklieden zamengesteld, die door een mysterie verbonden waren, en gezamenlijk de oprigting van publieke gebouwen ondernamen. Hare leden hadden eene eigendunkelijke magt, om zich tot Loges te vormen, in den omtrek van ieder in aanbouw zijnde gesticht, met de goedkenning van den opzigter des arbeids, alsmede om den gang van de werkzaamheden, het aantal der arbeidslieden en de werkuren te bepalen. Men was toen nog niet op het denkbeeld gekomen, om achtbare Meesters en opzieners der Loges aan te stellen, die als Grootte Loge vergaderden, of eenen Grootmeester, die het regt had, om constitutionele patenten uit te reiken aan afzonderlijke vereenigingen van Broeders, waardoor deze het regt verkregen, om op zekere plaatsen en onder bepaalde voorwaarden te vergaderen. Geene beperking van dien aard belemmerde nog de vrijheid der Broederschap. De leden waren, ieder voor zich, alleen verplicht tot de naleving van reglementen, omtrent voorwerpen van gemeen belang of innerlijk beheer, die door de Broederschap in eene algemeene vergadering, een- of tweemaal 's jaars, waren vastgesteld, en het gezag van den Grootmeester strekte zich niet uit buiten de deuren der vergaderzaal. Elke Loge stond onder het bestuur van eenen Meester of Achtbare, wiens gezag ophield met de zitting, voor welker doeleinden hij was verkoren. Indien eene Loge ergens voor een' bepaalden tijd was gevestigd, gold een getuigschrift der tegenwoordige Broeders, dat in het register der werkzaamheden was ingeschreven, als een in hunne oogen voldoende bewijs van de regelmatige constitutie der werkplaats.

Ofschoon al de leden der vereeniging werkelijk Metselaars waren, wijdden zij niettemin tot hunne mysteriën maamen in van allerlei beroep, van wie de vereeniging eenig nut of eennigen steun kon verwachten. Zoo werd, bijv. in 1641, ROBERT MORAY, Kwartiermeester-Generaal van het Schotsche leger, door de Loge *la Chapelle de Marie* van Edimburg ingewijd, en werden de geleerde Oudheidkenner ELIAS ASHMOLE en de Kolonel

MAINWARING VAN KERTHINGHAM, in 1648 te *Warrington*, in het graafschap *Lancaster* in het genootschap opgenomen. Op gelijke wijze werden nog den 11den Maart 1682 de Ridder WILLIAM WILSON en andere lieden van rang te *Londen* door de *Company* der Metselaars toegelaten, en woonden het banket bij, waarmede de zitting werd besloten. De naam van Metselaar, dien de personen, aan dit ambacht vreemd, ontvingen, was slechts een eertitel, en gaf geenerlei aanspraak op de voorregten, die de wezenlijke werklieden genoten. Men duidde hen in het bijzonder aan met den naam van *accepted Masons*, aangenomen, toegelaten Metselaars, terwijl de andere als *operative Masons*, werkelijke Metselaars, bekend stonden.

De onlusten, waaraan *Engeland*, op het einde der regering van KAREL I en in de daarop volgende tijden, ter prooi was, bragten de Broederschap een aanzienlijk nadeel toe. De *accepted Masons*, welke tot de partij des Konings behoorden, trachtten haar over te halen, zich met staatkundige kuiperijen in te laten, en mede te werken tot de herstelling van de monarchie der STUARTS. Maar ofschoon KAREL II, die gedurende zijne ballingschap als Metselaar was opgenomen, bij zijne komst tot den troon eene bijzondere bescherming aan de vereeniging schonk, blijkt het echter geenszins, dat hij, ten herkrijging van de oppermagt, van dezelve eenige krachtadige ondersteuning genoten hebbe. Het is veeleer waarschijnlijk, dat de kunstgrepen zijner aanhangers de vredelievende en verstandige Metselaars uit de vergaderingen verwijderden; want van dit oogenblik af te rekenen, werd het aantal der Loges, ondanks den ijver, welke de Grootmeester CHRISTOPHORUS WREN vele jaren achtereen aan den dag legde, telkens geringer, en de weinige werkplaatsen, die nog waren overgebleven, stonden in 1705 bijna geheel onbezocht. In dit jaar nam de Loge *St. Paul*, te *Londen* (tegenwoordig *L'Antiquité*, No. 2), een besluit, hetwelk het voorkomen der Broederschap ten eenemale veranderde; zij bepaalde namelijk: de voorregten van de Metselarij zullen voortaan niet langer het uitsluitend deel zijn der Metselaars van beroep, maar mannen van allerlei stand zullen die kunnen ge-

nieten, mits zij regelmatig zijn goedgekeurd en in de Orde opgenomen. Deze nieuwigheid, welke veelligt geen ander doel had, dan het steeds afnemend getal der leden te doen aangroeijen, ten einde later aan de Broederschap haar eerste gewigt en hare oorspronkelijke werkzaamheid te hergeven, had echter gevolgen, welke de invoerders geenszins voorzagen. Er lag toch in de leerstellingen der Metselarij een beschavend grondbeginsel, dat slechts verlangde, zich te ontwikkelen; en toen de hinderpalen, waardoor die kiem binnen de enge grenzen eener werktuigelijke vereeniging besloten bleef en verstikte, waren weggenomen, toen gehoorzaamde ook de Orde der Vrijmetselaren aan haar uitzettend vermogen; zij drong in een oogenblik tot in het innerlijke deel des maatschappelijken ligchaams door, en bezielde het, als 't ware, met een nieuw leven.

Ofschoon dan ook de Orde onder Koningin ANNA, die toen de teugels van het bewind in handen had, veel van haren luister moest derven, was toch dit tijdvak van hoog belang voor hare zedelijke ontwikkeling. Haar kortstondig verval strekte alleen, om de slagboomen te doen vallen, die tot op dezen tijd toe door verschil van maatschappelijken stand, kerkelijk geloofsbegrip of staatkundige denkbeelden, aan eene algemeene verbroedering waren in den weg gelegd.

Van dit besluit der Loge van *St. Paul* moet men alzoo den aanvang der hedendaagsche Vrijmetselarij, of liever van hare tegenwoordige gedaante dagteekenen.

Gedurende de staatkundige verdeeldheden en godsdienstige twisten, welke het einde der regering van Koningin ANNA en de komst van GEORGE VAN BRUNSWIK, Keurvorst van *Hanover*, tot den troon van *Engeland*, verontrustten, alsmede de opstanden, welke kort daarna uitbarstten, ten voordeele van FRANS EDUARD STUART, bekend onder den naam van Pretendent, verhinderden aanvankelijk, dat het besluit der Loge van *St. Paul* die gevolgen had, welke men er van verwachtte. Vele Loges hielden zelfs op bijeen te komen, en de jaarlijksche vergaderingen en feesten werden geheel en al veronachtzaamd. Wat dezen toestand der Metselarij nog haghelijker maakte, was de

hooge ouderdom en de zwakheid van CHRISTOPHORUS WREN, die sedert 1702 was genoodzaakt geweest zijn ambt van Grootmeester neder te leggen, waardoor de Broederschap, zonder opperhoofd, geheel aan zich zelve was overgelaten.

In dien staat waren de zaken, toen de Metselaars van *Londen* en omstreken besloten, eene nieuwe poging te doen, om hunner waggelende instelling eenige kracht bij te zetten. De eenige Loges, welke toenmaals in *Zuid-Engeland* bestonden, waren zij, die vergadering hielden in de herbergen *de Gans* en *de Rooster*, in *St. Paul's Church-gard*; *de Kroon*, in *Parker's-lane*; *de Appelboom*, in *Charles-street*, *Covent-Garden*; *de Beker* en *de Druiven*, in *Channel-Row*, *Westminster*. De vier Loges, aan welke zich eenige afzonderlijke Metselaars aansloten, vergaderden in de maand Februarij 1717, in de herberg *de Appelboom*. Hare eerste zorg was, zich als tijdelijke Groote Loge te constitueren, en na beslist te hebben, dat de gemeenschap der kwartieren of driemaandelijksche bijeenkomsten, alsmede de jaarlijksche feesten van *St. JAN*, voortaan hunnen geregelden loop zouden herneemen, bepaalden zij hunne eerste vergadering op den 24sten Junij eerstvolgende, ten einde eenen Grootmeester te verkiezen en de aangevangene werkzaamheden voort te zetten.

De zitting had plaats in de herberg *de Gans* en *de Rooster*, in het lokaal der Loge van *St. Paul*, de oudste der vier. De werkzaamheden geopend zijnde, onder het voorzitterschap van den oudsten Deken, maakte men eene lijst van Kandidaten voor het Grootmeesterschap, uit welke bij meerderheid gekozen werd ANTONY SALIER, die onmiddellijk in zijne waardigheid werd geïnstalleerd door den Meester van den Stoel, en de gelukwenschingen ontving van de vergadering, die hem hare hulde bragt.

Nadat in het jaar 1717 de nieuwe Engelsche Gr. Loge opgerigt geworden, en voor de eenig geldende oppermagt der Broederschap verklaard was, waardoor zij allezins een fakkel der tweedragt in het verbond wierp, die bijna honderd jaren achtereen den vrede stoorde, verkondigde de Groote Loge van

York, welke het naaste recht op zulk eene verklaring had gehad, luidt, dat zij van hare oude voorregten geenen afstand doen wilde. Dit deed insgelijks de Groote Loge later, en vele Engelsche Loges verklaarden zich ten gunste der oude Groote Loge van *York*. Daarom vereenigden zich vele werkplaatsen, om het plan der Londensche Groote Loge te begunstigen. Eensdeels was het de keuze der hoofdstad, anderdeels ontwikkelde zij eene groote werkzaamheid in de grondlegging van nieuwe Loges, en ten derde werd het haar gemakkelijk, voornamen personen tot Grootmeesters te benoemen, dat van grooten invloed was. Hier tegen verklaarden zich alle Schotsche Loges en ook vele Engelschen voor afhankelijk aan de oude Loge te *York*, doch de Groote Loge van *Londen* had het meerendeel Loges aan zich getrokken, ook zelfs dan nog, toen zij door de eigenmagtige veranderingen van het Maçonick gebruik, van vele willekeurigheden verbreid werd door *JACOB KING* en *Lord viscount KINGSTON*, die in 1729 Grootmeester der Engelsche Loge in *Londen* was geworden, en in het daarop volgende jaar (1730) voor zich een onafhankelijk Grootmeesterschap van *Ierland*, in *Dublin*, naar de constitutie en gebruiken der oude VV.°. MM.°, had opgericht. Buiten de Groote Loge door *Prins EDWIN* in 926 te *York* opgericht, had *Schotland* de oudste Loges aan te wijzen. Als de wieg der Schotsche Vrijmetselarij is *Kilwinning* te beschouwen, want naar men wil, zouden volgens de stedelijke archieven, reeds in 480 door vreemde bouwlieden eene abdij gebouwd en eene Loge opgericht zijn, welke bestaan zich, onafgebroken tot aan het einde der vijftiende eeuw zou laten aantoonen. De eigenlijke Groote Loge van *Schotland* werd eerst in 1756 opgericht, en wel te *Edinburg*, waarheen de Loge van *Kilwinning* in 1744 haren zetel overbragt, onder den naam van Koninklijke Groote Loge en Groot-Kapittel der Orde van *HERODOM*, en zich met de Edinburger Gr.°. Loge vereenigde, zoodat zij aan deze het bestuur der *St. Johannes-Loges* overliet, en voor zich de leiding en het bestuur der Kapittels van de hoogere graden behield. Over de geschiedenis en de tegenwoordige werkzaamheid der Groote Loge van *Ierland*, in *Dublin*, zwij-

gen zelfs de Engelsche berigten, en wij vinden nauwelijks iets verder over dezelve, dan dat zij in 1750 is opgerigt, en zich voor de gebruiken der oude Metselaren verklaard heeft.

Eindelijk kwam op den 27sten December 1815, tusschen de beide Engelsche Groot-Loges te *York* en te *Londen*, eene vereeniging tot stand, tot welke ook de Groot-Loge van *Schotland*, te *Edimburg*, zoo als ook de Groot-Loge van *Ierland*, te *Dublin*, hare afgevaardigden zonden, en wel gene haren Groot-Secretaris *LAWRIE*, en deze den Groot-Secretaris *W. F. GRAHAM*. Sedert dien tijd hebben de verschillen onder de Groot-Loges van *Brittanje*, welke 96 jaren bestaan hebben, opgehouden, en broederlijke eendragt en liefde heerschen overal.

Behalve de verwarringen, die ten deele uit ijverzucht, ten deele uit godsdienstverschil ontstaan waren, had de Vrijmetselarij in *Groot-Brittanje* hare oorspronkelijke reinheid behouden. Den Jezuiten was de gelegenheid benomen, daar het verbond te vervalschen en tot hun doel te bezigen, zoo als zij, na de vlugt van *JACOBUS II*, uit *Engeland* naar *Frankrijk*, in het kollegie van *Clermont* deden; bedriegerijen vonden geenen ingang, de alchemie werd verbannen, en de beoefening van ijdele kunsten afgeschaft.

De vrije staatsregeling, over welke zich de Britten mogten verheugen, en de vrijheid van de drukpers, gaven hen gelegenheid, zich ongehinderd over godsdienstige aangelegenheden uit te drukken. Vrijgeesterij paste niet aan het Engelsche karakter, en de Fransche praal en pronkzucht werd spoedig door hare talrijke hoogere graden en blinkende decoratiën belagchelijk gemaakt. Veelmeer kon men der Engelsche Vrijmetselarij met grond ten laste leggen, dat hare zamenkomsten meer gezelligheid, dan Maçonnieke verbreiding van het doel ten grondslag hadden, en dat in de ondersteuning van milddadige inrigtingen de geheele Maçonnieke werkzaamheid bestond. In betrekking op *Schotland* moet nog bijzonder worden aangewezen, dat de Vrijmetselarij hoofdzakelijk, eerst sedert den jare 1756, regt levendig is voortgekomen, dat de Ridderorde van den Heiligen *ANDREAS*, door Koning *JACOBUS II* in 1540 gesticht, ofschoon men van hare

nietigheid overtuigd is, nog immer, ofschoon ook afgezonderd van de symbolieke Vrijmetselarij, bestaat, en dat het bijna schijnt, alsof de drie *Johannes*-graden als eene voorbereiding tot de zoogenaamde hoogere Schotsche graden, van welke de Engelsche Vrijmetselarij niets weten wil, beschouwd moet worden.

Staatswetten en verbod van de Overigheden zijn nimmer in *Groot-Brittanje* tegen de Vrijmetselaren uitgevaardigd geworden. Alleen vaardigde het Parlement, den 12den Julij 1799, eene acte uit, verontrust door de verschrikkelijke pogingen, die *BARRUEL*, *NOBISON* en anderen hen toeschreven, die tot de geheime vereenigingen der Jacobijnen in *Frankrijk* en tot de Illuminaten in *Beijeren* behoorden, en van hoog verraad beschuldigd waren; maar de geheime vereenigingen der Vrijmetselaren waren hiervan uitgesloten, dewijl deze heilzame oogmerken beoogden, en al heeft men zulks op de toen bestaande Loges willen toepassen, zoo heeft zulks zich nimmer tot de oprigting van nieuwe Loges uitgestrekt, noch is sedert dien tijd enig mistrouwen door de Overheid tegen de Vrijmetselarij ontstaan. Voornamelijk heeft in *Schotland* de Broederschap immer in een zeer hoog aanzien gestaan, hetwelk in lateren tijd ten duidelijkste gebleken is. Zoo is, bij voorbeeld, openlijk geen groot gebouw ondernomen, zonder dat men de Grootte Loge heeft verzocht bij het leggen van den eersten steen.

Niet zelden hadden bij zulke of andere feestelijke gelegenheden tegelijk openlijke processien in Maçonnicke orde plaats, en ook in de tegenwoordige eeuw zijn zij nog met groote pracht en met al hare ordeteekenen gehouden. Zoo werd, bij voorbeeld, na *LAWRIE'S* aanstelling, op den 50sten November 1802, eene processie van meer dan 1200 Broederen in *Edimburg* gehouden, die van het Parlementsuis naar *Kingsarms-tavern* gingen, en op den 25sten September 1819 werd, volgens de dagbladen, ook te *Bath*, in het Engelsche Graafschap *Sommervelt*, eene processie gehouden, waarbij de Iersche Grootmeester, de Hertog van *LEICESTER*, de Engelsche Grootmeester, de Hertog van *SUSSEX*, benevens vele andere Provinciale Grootmeesters en 900 Broeders bijeen waren, om eene nieuwe Loge in te wijden,

bij welke gelegenheid zij zich vertoonden in hunne Maçonnieke kleeding en teekenen, en openlijk over de straten der stad gingen.

De Grootte Loge van *Engeland*, die te *Londen* haren zetel heeft, had, gedurende een tijdverloop van 50 jaren (van 1815), den onlangs overleden en algemeen beminden en hooggeschatten Br. Hertog VAN SUSSEX als Gr. M. aan het hoofd. Onder dezen stonden een eerste en tweede gedeputeerd G. M., de Graaf VAN ZETLAND en de Markies VAN SALISBURY.

Het Logewezen in gewesten en landen, onder het Engelsche Gouvernement staande, of welker Loges onder de G. L. behooren, wordt bestuurd door Provinciale Grootmeesters. Onder het besturend ligchaam der G. L. staat een Raad van algemeene zaken, bestaande meestal uit gewezen of nog regerende Meesters van Loges. De Grootte Loge bezit, behalve eene prachtige vergaderzaal, ook eene boekerij, bevattende Maçonnieke, geschiedkundige en wetenschappelijke werken, deze boekerij is dagelijks geopend voor de Groot-Officieren, de verschillende Meesters, Oud-Meesters en Opzieners van Loges.

In het jaar 1845 telde de Gr. L. van *Londen* 716 Loges onder haar beheer, van welke er tot zelfs in *Australië* gelegen zijn, en waarvan er zich te *Londen* alléén 407 bevinden.

Onder de inrigtingen van weldadigheid, door de Engelsche Vrijmetselaars gesticht, behooren: 1°. Eene school, tot onderwijs en verzorging van dochters van minvermogene Vrijmetselaars. 2°. De Maçonnieke instelling van weldadigheid. Door deze instelling worden de zoons van minvermogene of overleden BB. van zeven tot twaalf jaren op verschillende scholen onderwezen, op ambachten besteed en van kleeding voorzien. 3°. Het Maçonnieke fonds, waaruit arme, oude en ziekelijke BB. ondersteuning ontvangen. Twee andere instellingen voor BB. en hunne weduwen, een oude mannen- en vrouwenhuis, zijn op het punt van daargesteld te worden. Wat het wetenschappelijke betreft, bestaan er negen Maçonnieke vereenigingen in *Londen*, in welke men zich eens per week bezig houdt met Maçonniek of wetenschappelijk onderrigt.

Het stelsel der Gr. L. van *Engeland*, de oudste der

geheele wereld, bearbeit alleen de drie *Johannes-graden*, met toevoeging van *Royal-Arch*; eene soort van wetenschappelijke graad. Buitendien bestaan er nog daar enkele beoefende zoogenaamde Riddergraden, als van den Tempel, van *Maltha*, van *Calatrava*, van *Alcantara*, van de Teutonische Orde, van de Ster, van den Dierenriem, enz., welke echter geen wettig bestaan hebben, als zijnde niet erkend door de Gr. L., die ze echter, door de weinige deelhebbers, ongestoord laat beoefenen.

ENGELHARDT. Den 14den Junij 1825 wordt gekenmerkt door een gedenkwaardig voorval, in de jaarboeken der algemeene Vrijmetselarij. Het Hollandsch koopvaardijfchip *Minerva*, van 400 tonnen last, keerde van *Batavia* naar *Europa* terug, en had vele rijke en bekende passagiers aan boord. Onder anderen de Broederen ENGELHARDT, een eerbiedwaardig grijsaard, oud Gedeputeerd Meester Nationaal in *Neerlandsch Indië*; KILIAN, enz. Op de hoogte van de Braziliaansche kusten ontmoette dit schip, in den vroegen morgen, een kaper, onder Spaansche vlag, en voorzien van de noodige kaperbrieven der Cortes. De *Minerva* werd aangevallen, en verplicht, zich, na een bloedig gevecht, over te geven. De hitte van het gevecht had den kapitein woedend gemaakt, en hem bevel doen geven, de geheele bemanning over de kling te doen springen. Reeds hadden de woestelingen een gedeelte van het scheepsvolk aan den mast gebonden, toen de passagiers bevel ontvingen, om aan boord van den kaper te komen. Zij kwamen; smeeken, jammerklagen, aanbiedingen, alles was vergeefs, en niets kon den kapitein verbidden. Eensklaps trefte eene spoedige ingeving den Br. ENGELHARDT. Hij meent in den Spaanschen kapitein Maçonnieke gebaarden te herkennen; hij blijft niet besluiteloos; hij noemt zich en maakt zich als V. M. bekend, hem zijne waardigheid en betrekking te kennen gevende. De kapitein, vroeger ongevoelig voor alles, schijnt nu verstomd en bewogen; hij twijfelt; hij vordert bewijzen. De teekens en woorden stemmen niet naauwkeurig overeen, en onze Broederen vreezen met regt nieuwe vervolgingen van de zijde eens volks, dat zij als vijan-

den der Vrijmetselarij beschouwden. Zij hadden gedurende den strijd hunne Maçonnieke decoratiën in zee geworpen, maar gelukkig, werden er op hetzelfde oogenblik eenige overblijfselen, die nog drijvende waren, opgevischt, onder anderen een in tweeën gescheurd diploma op perkament, versierd met Maçonnieke zinnebeelden, en dat onder de oogen gebragt werd van hem, die dit verhaal met de levendigste en onwedersprekelijkste bewijzen bevestigt. Op dit gezigt houdt allen twijfel op. De Spaansche kapitein herkent zijne Broederen, omhelst hen, geeft menschen en goederen vrij, herstelt de geledene schade, gebruikt alle voorzorg, om hen voor de mishandelingen van zijn scheepsvolk te vrijwaren, waarvan het grootste deel, even als hij, tot eene Loge, in het O. van *Ferrol*, in het jaar 1821 georganiseerd, behoorde, en waar zij gedurende eenige maanden, en zelfs den avond voor hun vertrek, gearbeid hadden; hij weigert elke belooning, en geeft hen een geschrift, dat hen veiligheid op hunne gansche reis beloofde.

Men leest ook verder, dat de Ex-Ged. Grootm. Nat. ENGEHARDT, die sedert 1799 dien post in de *Indiën* bekleedde, werkelijk in het vaderland is aangeland. Hij had zijne hooge betrekking voor altoos nedergelegd, waarmede hij zoo lang en in zoo velerlei omstandigheden des levens bekleed was, doende de Vrijmetselarij in een ander werelddeel bloeijen; echter besloot hij weder naar de *Indiën* terug te keeren, om er zijne laatste dagen te eindigen, en volbragt dit besluit in het laatst van 1824.

(C. t. ch.)
(A. p. s. n.)

Enoch

ENOCH. Een betekenend woord in de hoogere graden.

Epopt

EPOPT (Priester Illuminaat) was de zesde graad der Illuminaten in *Beijeren*.

Erkenningsgraden

ERKENNINGSGRADEN. Zie GRADEN. (WETENSCHAPPELIJKE)

Ernst II

ERNST II, Hertog van *Gotha*. Zie GOTHA.

Ernst en Falk

ERNST en FALK. Zie LESSING.

Erskine

ERSKINE (THOMAS Lord) was in het jaar 1730 Grootmeester van de Groote Loge van *Schotland*, (van de *Ancient-Masons*), die onder zijn voorzitterschap zeer in glans en aanzien toenam.

Eschi

ESCHI. Het verminkte Hebr. woord *Ischi* (Heil), een in de hooge graden betekenend woord.

ESDRAS. (*Gnesra*, Hebr. *עֶזְרָא*) Een woord in de hooge graden *Esdras*
(Schotsche Ritus, 52e. graad).

ESOTERISCH werd in de oude mysteriën de geheime leer der ingewij- *Esotheïka*
den genoemd. *Exoterisch* daarentegen was de leer die voor de on-
gewijden bestemd was. Zie *VERBOND* (het Pythagoreesche).

ESPÉRANCE. (*Ordre des Chevaliers et Dames de V*) Een *Esperance*
der vele in *Frankrijk* zoo ligt ontstane als weder uitgebluschte
Vrouwenorden, die een deel der Vrijmetselaars-Broederschap
moesten uitmaken.

ESSEERS, (De) die in *beoefenende* en *bespiegelende* (welke *Efsäers*
laatste men gewoonlijk met den naam van *Therapeuten* be-
stempelt) worden verdeeld, maakten eene sekte van godvruch-
tige Joden uit, welke hunne instellingen zeer verborgen hielden
en wier aanzijn, wat de eerstgenoemden betreft, slechts met
zekerheid twee honderd jaren vóór en nog honderd jaren na
CHRISTUS geboorte bekend is geweest, terwijl van de laatsten
nog in de zesde eeuw sporen worden gevonden.

De eigenlijke *Esseers* leefden hier en daar verspreid in de
eenzaamste streken van *Syrië* en *Judea*, onderscheidden zich
door eene bijzondere bedrijvigheid en vormden eene vereeniging,
welke het kenmerk eener hooge aartsvaderlijke eenvoudigheid
droeg. Van de drie hoofdsekten des Jodendoms vóór de ver-
woesting des tweeden tempels in Jeruzalem, waren de *Phari-
seers* פְּרִישִׁים om hunne geleerdheid en stipte opvolging der
uiterlijke godsdienstige gebruiken in bijzonder aanzien, en ver-
kregen door den schijn van heiligheid, dien zij aannamen, grooten
invloed; zij werden voor de voornaamste steunsels der regt-
geloovigheid gehouden. De *Saduceers* סַדּוּקִים, die zich nitsluitend
aan den letterlijken zin der mozaïsche wet hielden en
alle mondelinge overlevering verwierpen, leefden met hen gedu-
rig in onmin. Geheel rustig daarentegen gingen de vreedzame
Esseers, die zich in allen deele van de gunstigste zijde deden
kennen, hunnen weg. Het weinige dat omtrent de lotgevallen
dezer sekte tot onze tijden is overgebracht, bestaat alleen hierin:
dat de *Esseers* (die reeds ten tijde van *JONATHAN den Maccabeër*
als gevestigd voorkomen), de bescherming, die zij onder

de regering van HERODES genoten, verschuldigd waren aan een lid hunner orde, welke aan dezen vorst, in diens kinderjaren, zijne toekomstige grootheid zoude hebben voorspeld, en dat zij, gedurende den oorlog met de Romeinen, blijken hebben gegeven van ongemeene grootheid van ziel, door aan hunne beginselen, onder de hevigste folteringen, getrouw te blijven, en liever hun leven op te offeren dan van hun geloof afstand te doen; dat de *Therapeuten* daarentegen, die, volgens hunne grondstellingen, meer warsch van aardsch geluk moesten geweest zijn, minder standvastigheid hebben betoond; dat voorts, onder keizer CONSTANTINUS, twee zusters dier sekte, MARTHA en MARTHENA, wegens hare vroomheid en heiligheid beroemd waren; en, eindelijk, dat deze sekte, die echter verscheidene veranderingen in leer en gebruiken had ondergaan, nog ten tijde van keizer JUSTINIANUS in aanwezig was.

Het tijdstip van het ontstaan dezer sekte is vrij onzeker; volgens sommigen stamt zij af van de *Keniten* of *Rechabiten* (Zie *Rigteren* I: 16 en JEREMIAS XXXV). Anderen wilden het ontstaan derzelve reeds in de zoogenaamde profeten-scholen vinden, waarvan SAMUEL de stichter was. (Zie I SAM. XIX: 18—24, II *Kon.* II: 5 en 8. enz.) Het waren deze scholen, die de ware Godsvercerders JESAJA, MICHA en meer anderen voortbragten, welke alle de leer verkondigden, dat God te kennen en menschen wel te doen, het wezenlijke der godsdienst is. Aan deze scholen nu, welke buiten de steden en meestal in eenzame streken waren aangelegd, en waarop de scholieren ook gemeenschappelijke voeding genoten, hebben de *Essëers* in latere tijden, in vorm als anderzins, meerdere ontwikkeling gegeven. Velen gelooven dat deze sekte uit die der *Hellenistische* Joden (אלכזרית), welke zich in *Egypte* ophielden, voortgesproten is. Het gevoelen van DE ROSSI in zijn werk: *Meor Enajiem* is hieromtrent, dat BATHOS, een der scholieren van ANTIGONUS SOCHEUS, hun stichter was. Voor 't overige vindt men in den Talmud vele sporen van de leer en de gebruiken der *Essëers*, zonder vermelding echter van wien dezelve herkomstig zijn. BRÜCKER (in zijne *Hist. critica philos.* Lips:

1766, tom II, pag. 761), zegt, dat de vereeniging der *Esseers* de oudste der joodsche sekten was. Even duister als de oorsprong der *Esseers*, is ook de afleiding van hunnen naam, en de meeningen hieromtrent zijn ook zeer uiteenlopend. De een denkt, dat die van het grieksche woord *εσως* (*heilig*) afkomstig is, een ander van het hebreuwsche woord *הסוה* (*stil zijn*), omdat het een voorschrift dezer sekte was, weinig te spreken; weder anderen beweren dat hun eerste stichter *esséus* of *esséus* was genaamd. Het natuurlijkste en met de geschiedenis der sekte meest overeenkomende gevoelen is dat, hetwelk *Esseers* van het arameïsche *Assia* *אסיה* (*Arts, Geneesheer*) afleidt, hetzij omdat zij zich met de genees- en heilkunde onledig hielden, hetzij omdat zij tevens zielenartsen waren.

MÖRLIN zegt: »Volgt mij in de woning van den eenzamen joodschen *Esseër*, aan de westelijke zijde der Roode Zee! De dageraad wekt hem, hij verlaat zijne legerstede, en even als de edele Pythagoreër eens den nieuwen dag met de toonen der lyra begroette, en, met zich en zijne bestemming bezig, de harmonie van het Pentakoord over zijn geheel wezen trachtte te verbreiden, zoo ook begint de *Esseër* den dag met eene Hymne, met een van de vaders overgeërfd gebed: *dat het licht worde!* De zon verrijst. In een ligt, eenvoudig gewaad spoedt hij zich tot zijnen dagelijkschen arbeid, tot den landbouw of de ooftteelt, op het vrije veld of in eenen tuin, tot zijnen bijenkorf of zijne kudde. Slechts een aartsvaderlijk en vreedzaam leven is hij toegedaan, wapens vervaardigt hij nimmer, den handel kent hij niet. Door tevredenheid, matigheid en arbeidzaamheid, is hij rijk in zijne armoede; een stil, vrij leven is hem genoegzaam. Hij wordt niet gediend en is ook niet dienstbaar. Allen zijn vrij. Hij werkt niet voor zich alleen, maar voor allen, en allen voor hem; want het verbond en de bondsleden onderling, hebben de persoonlijke bezittingen in gemeenschappelijk goed veranderd. Hij zoekt kruiden of steenen, aan welke men genezende krachten toeschrijft, en nadert, helpend en vertroostend, de lijdenden. Hij spoedt zich naar zijne woning, baadt zich en kleedt zich aldaar in een *wit* linnen gewaad, zijn eenigen

opschik. Zoodanig eenvoudig uitgedost, gaat hij aan het gemeenschappelijke maal, en vindt de broeders, na gelijken arbeid, in gelijke kleeding vereenigd. De opziener spreekt het gebed (הַמְנוּחָה) uit. De spijzen worden verdeeld, brood en groenten voor elk in eenen bijzonderen schotel. Wijn is van de tafel gebannen, doch gesprekken — ofschoon aan eene zeer bepaalde orde onderworpen, houden den kring levendig — gesprekken over natuur en landbouw, over zinspelingen en geheimzinnig verklaarde plaatsen der Schrift. Met bidden besluit men den maaltijd. De bezigheden van den morgen keeren ook na het middagmaal terug, en door eenen gelijksoortigen maaltijd, met gulle gastvrijheid ook voor den reizenden broeder bereid, wordt, met inachtneming derzelfde gebruiken, de dag onder feestelijke lofzangen geëindigd, die voor niemand ten onnutte voorbijging, zelfs niet voor honderdjarige grijsaards, welke (volgens de uitdrukkelijke getuigenis van JOSEPHUS) onder deze overeenkomstig de natuur levende menschen, niet zeldzaam waren." De inhoud van het ochtendgebed was welligt eene uitdrukking der hoop op den te verwachten Messias, of een gebed om innerlijk licht. Misschien was het ook het LX Kapittel van JESAJA, hetwelk gebeden werd, in de hoop op betere tijden, en het is bijna zeker dat JOSEPHUS daarop doelt, wanneer hij spreekt van gebeden, die van de voorvaderen overgeërfd waren, enz.

Bij deze schets, zullen wij nog vermelden, de bijzonder feestelijke viering van den Sabbath, welke hunnen wekelijkschen arbeid afwisselde; deze was aan de rust, de overdenking en aan de bijeenkomsten in hunne eenvoudige, tot godsdienstige einden bestemde vergaderzalen toegewijd, en werd met de uiterste gestrengheid gevierd, zoodanig dat zij niet konden besluiten op dien dag vuur te doen ontsteken, weshalve zij daags te voren hunne spijzen bereidden. Voor het overige moeten wij aanmerken, dat behalve de wijn ook de olie onder de gaven der natuur behoorde, wier genot volstrekt verboden was; dat zij zelve hunne woningen bouwden, en dat sommigen onder hen de weverij en andere bedrijven des vredes uitoefenden; dat, hoezeer zij nimmer wapens vervaardigden, zij die echter ter hunner

bescherming op reis medenamen, doch geene spijsen, omdat zij bijna in alle oorden van hun vaderland broeders vonden, die naar de voorschriften der orde leefden, hen gastvrij ontvingen, en ook in geval van nood, van gewaad, schoeisel en dergelijke zaken voorzagen; eindelijk, dat zij, daar de minste hunner zich in den huwelijken staat begaven, ongemeen gaarne vreemde kinderen opnamen, en naar hunne grondstellingen grootbragten.

Niet aan ieder die zulks verlangde was de toetreding geoorloofd tot de Esseïsche orde, waartoe, volgens het getuigenis van PHILO en JOSEPHUS, 4000 broeders behoorden. Omzigtig en gestreng in de keuze, onderwierpen zij elk, die zich ter inlijving aanbod, aan eene ernstige *beproeving*. Men gaf hem een *wit gewaad*, een linnen *voorschoot* en eene kleine bijl (*Dolabella*), en alsdan moest hij zijn proefjaar doorstaan naar de uiterlijke voorschriften der maatschappij. Slechts dan, wanneer hij in dit tijdsbestek bewijzen van onthouding en zelfbeheersching had gegeven, verleende men hem eenen naderen toegang, en hij werd de wijding door het *zuivere water* declachtig. Waarschijnlijk eene soort van zuiveringsbad מביילה hetwelk ook bij andere mysterien gebezigd werd.

Tot de eeuwig onoplosbare verbindtenis met de leden der orde en hiermede tot de bijwoning van hunne *gemeenschappelijke maaltijden* kon hij niet geraken, dan na eenen herhaalden proeftijd van twee jaren te hebben ondergaan. Vóór zijne volledige intrede in de regten en pligten als lid, beloofde hij door eenen *vreesselijken eed*:

1°. Eerbied voor de Godheid te zullen hebben, gerechtigheid jegens de menschen te oefenen en noch uit eigene beweging, noch op bevel van een ander tegen iemand, wie hij ook zijn mogt, onrecht te plegen.

2°. Den booswicht te vlieden en den brave te beschermen, zich altijd getrouw jegens elk en vooral jegens de voerders der heerschappij te betoonen, dewijl niemand zonder den wil Gods regeert.

3°. Wanneer hij zelf eens tot het bestuur mogt geraken, nimmer willekeurig zijne magt te misbruiken noch zich in kleeding of versiering van zijne onderhebbenden te zullen onderscheiden.

4°. Nimmer zijne handen met diefstal — zijnen mond met logen — en zijn geweten met onrecht te bezoeulen — en, eindelijk

59. Voor zijne broeders niets te verzwijgen, maar hen de leer, zoo als hij die ontvangen had, weder te verkondigen, den vreemde daarentegen, al werd hij met de grootste folteringen bedreigd, niets van hunne geheimenissen noch van de boeken des verbonds of de namen der Zendingen te verraden.

Behalve hetgeen wij reeds hebben aangestipt omtrent de volkomene gelijkheid en de gemeenschap van goederen, welke onder de Esseërs heerschte, willen wij nog het volgende vermelden. Er bestond onder hen slechts ééne *Wetgeving* en ééne *Regterlijke magt*, zamengesteld uit al de leden der orde, en waarin alle stemgerechtigd waren. Er konde geen vonnis wegens grove vergrijpen worden geslagen, wanneer niet minstens honderd van hen tegenwoordig waren.

De veroordeelde en verbannen *Esseër* konde, door eed en zeden verplicht geene spijzen van anderen aan te nemen, zich slechts met wilde vruchten en kruiden voeden, en zag alzoo, wanneer een jaargetijde genaakte waarin deze schaarsch waren, een langzaam verscheiden te gemoet. Meesttijds namen zij derhalve den half verhongerde weder in hun midden op. Voor het overige waren de Broeders in drie klassen verdeeld, en hadden hunne *priesters*, hunne *oudsten*, *voorzitters* en *voorzangers* bij hunne gemeenschappelijke maaltijden en hunnen gemeenschappelijken *schatbewaarder*; deze onderscheidingen werden geregeld naar de meerdere of mindere tijdruimte die zij als orde-leden hadden doorgebracht. Volgens JOSEPHUS werd door deze bestuurderen bepaald wat ieder verrigten moest; en, ofschoon hulpbetoon en 't bewijzen van deelneming aan elk lid veroorloofd was, zóó zelfs, dat zij aan waardige personen hulp bewijzen en den nooddriftige voeden mogten ten koste van den gemeenschappelijken schat, was het hen echter ontzegd, zonder voorkennis der opzieners, aan bloedverwanten geschenken te geven, waarschijnlijk ter voorkoming van de zoo mogelijke misbruiken, waar het de naaste betrekkingen gold.

De Esseërs geloofden aan één eenig eindeloos Wezen, van hetwelk zij waardiger begrippen koesterden, dan het grootste gedeelte hunner tijdgenooten, waarom een vroom leven hun

dan ook als Gode het meest behagelijk toescheen. In Hem stelden zij zich den Gever van al het goede voor. »God,» dit is hunne hoofdstelling, »kan slechts in geest en in waarheid, door de deugd van het hart, niet door offers en uiterlijke gebruiken, vereerd worden.» Eenige verordeningen, vooral wat de sabbathsviering betreft, volgden zij met de uiterste gestrengheid op. Hunne eerdienst beoogde voorts de Godheid in vaderlandsche en welligt ook, even als de *Therapeuten*, in door hen zelve vervaardigde lofzangen, in de daartoe bestemde vergaderzalen te prijzen, zoo als wij dit reeds hebben vermeld. Den eed, uitgezonderd dien, welken zij bij hunne aanneming aflegden, beschouwden zij als misdrijf, daar het strijdig zoude zijn met den eerbied, dien men aan het Opperwezen verschuldigd is, om Hetzelve wegens nietige aardse zaken aan te roepen, en dewijl de handelingen van elk mensch zoodanig moesten zijn, dat men hem, zonder aflegging van eeden, geloof kon schenken.

Dat de ziel met het ligchaam niet vergaat, was bij hen een onwankelbaar geloofspunt. De ziel, leerden zij, was een etherisch wezen, tijdelijk in het ligchaam als in een' kerker gebannen, en dat, na volbragten proeftijd, bevrijd van de banden des vleesches, overzweeft naar verhevener gewesten, veel gelijkende naar de gewesten der zaligen, waarvan de grieksche dichters gewagen, en van welke de *Esseërs*, volgens JOSEPHUS, de volgende voorstelling hadden: Den brave, zeggen zij, wacht een leven aan gene zijde van den Oceaan, in eene streek, die noch van stortregens of sneeuwvlagen, noch van brandende hitte, te lijden heeft; maar door uit een van den Oceaan derwaarts waaijend windje eene verfrisschende koelte ontvangt. — Des te vreeselijker schetsen zij daarentegen met hunne rijke verbeeldingskracht de woningen der boozen af. Voor het overige strekte huns inziens het geloof aan belooning en straf hierna maals zoo wel tot meerdere aanmoediging der vromen, als om goddeloozen terug te houden van buitensporige handelingen in dit leven.

Hunne zedeleer was gevestigd op den drievoudigen stelregel, *bemin God, bemin de deugd, bemin de menschen.*

Broederliefde, matigheid, kuischheid, waarheidsmin en onkreukbare goede trouw, eerbied der jeugd jegens de ouderen van jaren, zindelijkheid, arbeidzaamheid, geduld en standvastigheid in tijden van beproeving, onwrikbare vastheid van zedelijke beginselen, die zelfs door de uitgezochteste martelingen van vijanden niet aan het wankelen konde gebragt worden, en vooral eene onbeperkte weldadigheid, die zich over alle menschen uitstreckte, waren de uitvloeisels dezer schoone zedeleer, en de grondtrekken waardoor deze sekte uitmuntte.

In de heilige boeken van hun volk zochten zij, buiten den bewijsbaren woordelijken, nog een' verborgen zin, en besteedden vele moeite tot deszelfs ontcijfering, terwijl hunne leerwijze overigens zinnebeeldig was.

De *Essëers*, plaatsten in hunne vergaderzalen het cabbalistische zegel van Salomo of het Phytagorisch zinnebeeld der schepping, hetwelk uit twee in elkander geschovene regtzijdige en met zonnenstralen omgeven driehoeken bestond.

In dit mystieke teeken lag toenmaals het zinnebeeld der vermeende vier grondstoffen, vuur, water, lucht en aarde, opgesloten, waaruit de Schepper met hulp van het licht, de wereld naar maat, getal en gewigt meetkundig had gebouwd. Nog heden vindt men dit geheimzinnig teeken (als kerkelijk zegel) bij vele Israëlitische Synagogen in gebruik, het wordt het *schild* DAVIDS, of SALOMONS *zegel* genaamd.

Bij de Israëliten bestaan nog stukken, welker inhoud en eigendommelijke uitdrukkingen, hunne afstamming van de *Essëers* doet gissen; zoo als: *De Spreuken der vaderen*, (in den *Talmud*) II. § 45 en 46. »De dag is kort, de arbeid veel, de werklieden zijn traag, de belooning is groot, en het opperhoofd des huizes spoort ernstig aan. U wordt, wel is waar, niet opgelegd den arbeid te voltoojen, maar gij hebt ook geene vrijheid er u geheel aan te onttrekken. Naar mate gij de H. Leer veel bestudeerd hebt, zal u ook veel loon gege-

ven worden. De Heer, wiens werk gij verrigt, is ook ge-
 trouw om u het loon voor uwen arbeid te vergelden. Maar
 bedenk dat de belooning der regtvaardigen eerst in de toe-
 komstige wereld plaats heeft.

IV. § 1. »Wie is een (ware) wijze? Hij die van een ieder
 leert Wie is een (ware) held? Hij die zijne hartstog-
 ten bedwingt Wie is (inderdaad) rijk? Die met zijn
 deel tevreden is Wie is (wezenlijk) geëerd? Die zijne
 medemenschen eert»

Gewoonlijk aten de strenge Esseërs niet voor zonsongang,
 en hadden zij voor grondregel, dat de tijd des lichts aan de
 wijsheid en den arbeid, en die van de duisternis aan het voe-
 den des lichaams moest gewijd worden. Alle waren bij hunne
 zamenkomsten in het wit gekleed; de mannen hielden hunne
 handen onder de kleederen verborgen, wordende de rechterhand
 tussehen de borst en de kin geplaatst, terwijl de linkerhand
 langs het lichaam nederhing, klaarblijkelijk als het teeken van
 nadenken. In de Esseërs vindt men wel niet het geheel, maar
 toch een gedeelte verwezenlijkt der republiek van PLATO, zoowel
 als het gedeeltelijk denkbeeld van den nog ouderen wijsgeer
 PYTHAGORAS. Dit bijeengenomen, is het dus niet onwaarschijn-
 lijk, dat de *Kuldeërs* (zie dat Art.), de latere hervormers of
 stichters van de Mac. gebruiken, zich, vooral bij de invoering
 van de drie groote lichten, hoofdzakelijk hebben gegrondvest op
 de drie gemelde grondstellingen der Esseërs. Vergelijk over deze sekte
 JOSEPHI, *antiqq. Judaicae* en *De bello Judaico*, gelijk ook
 PHILONIS, *Liber de vita contemplativa*, en *Tract. quod
 omnis probus Liber. Colon. 1615, of Frankf. 1691.*

ESSEX. (THOMAS CROMWELL, Graaf van) Grootmeester der Engel-
 sche Bouwlieden van 1559—1540, in welk jaar hij onthoofd werd.

ETHELWARD, zoon des Angelsaksischen Konings EDUARD de Oude.

Zie ETHRED.

ETHELWULF, Koning der Angelsaksers. Hij benoemde in het
 jaar 837 st. WITHIN tot opzigter der bouwondernemingen, die
 hij in zijn rijk uitvoeren liet.

ETHRED, Graaf van *Mercia*, zwager van den Angelsaksischen Ku-

ning EDUARD *de Oude*, welke hem en zijnen broeder ETHELWARD, in het jaar 900, tot opzieners der bouwlieden en hunnen arbeid benoemde.

Étoile
Épée
Eugène B. ÉTOILE (L) FLAMBOYANTE. (*De vlamme de Ster.*) De titel van een bekend Fransch Mag. werk. Zie TSCHOUDY.

EUGENIUS. (Prins) Zoo ooit een man van verdienste in de jongste tijden bestond, wiens naam in de jaarboeken is ingeschreven, zoo er ooit een V. M. heeft kunnen bewijzen, door zijn gedrag niet alleen vrij van blaam, maar integendeel ook allen lof waardig te zijn, om de vervulling zijner pligten als zoon, echtgenoot, vader en burger, dan was het zeker de waardige aangenomen zoon van den Keizer NAPOLEON, de dappere Prins EUGENIUS, zoon van den Generaal Burggraaf DE BEAUHARNAIS en van JOSEPHINE TASCHER DE LA PAGERIE, die sedert als Keizerin der Franschen werd begroet.

EUGENIUS ROSE DE BEAUHARNAIS werd den 5den September 1781 geboren, en bezat een der edelste karakters. In het vierde jaar van NAPOLEONS bestuur werd het volk, op bevel van BARRAS, in de Kerk van *St. Rochus* ontwapend, en daarna had onmiddellijk de algemeene ontwapening der burgers van *Parijs* plaats. EUGENIUS, die het vernederend denkbeeld niet kon verdragen, om het zwaard, dat hem door zijnen stervenden vader geschonken was, over te geven, vervoegde zich bij den Generaal en beklagde zich. Zoodra NAPOLEON, die zoo veel prijs op moed stelde, en zoo gaarne eene edele fierheid in zijne soldaten zag, zijne bede had verstaan, bezocht hij in persoon dien vijftienjarigen jongeling, en bood hem zijn eigen zwaard aan. Des anderendaags ging BUONAPARTE haar begroeten, aan wie dezen jongeling het leven was verschuldigd, met dat gevolg, dat hij haar weldra huwde.

Echtgenoot van JOSEPHINE geworden zijnde, haaste NAPOLEON zich, den Prins EUGENIUS als zoon aan te nemen, en hem weldra tot Aarts-Kanselier van *Frankrijk* en tot Onderkoning van *Italië* te verheffen, gelijk ook over de erfopvolging, in des Keizers brief van den 12den Januarij 1797, ten voordeele van EUGENIUS BEAUHARNAIS beschikt werd.

Daarna kreeg hij met zijne moeder ongenoegen, en brak er een hevige stormwind over Frankrijk los. EUGENIUS was toen sedert acht jaren (in 1806) gehuwd met de Prinses AMELIA, dochter van den Koning van Beijeren. Het verdrag van Fontainebleau bragt hem in Rusland, Pruissen en Oostenrijk. Toen stierf de uitmuntende JOSEPHINE in het kasteel van Malmaison. EUGENIUS Frankrijk ontvlugt zijnde, en zich van zijne familie meer en meer verwijderende, reisde al verder, onder den titel van Hertog van Leuchtemberg, tot in de Staten van zijnen schoonvader, en stierf aldaar den 26sten Februarij 1824.

Gelijk wij hebben gezegd, was hij Vrijmetselaar. De Loge St. Eugenius, in het O. van Parijs, telde hem in 1803 onder hare leden. Hij was toen achtb. Mr. van Eer. Eene Loge te Milaan was ook naar zijnen naam genoemd, toen die stad Fransch was geworden, en het G. O. van Italië had hem tot G. M. der Italiaansche LL. benoemd. Eindelijk benoemde de Suprême Conseil van den 55en graad van het oud en aangenomen Schotsche systema, hem tot Souverein Groot-Kommandeur voor geheel Italië.

EUPHRAAT. Eene der grootste, in den ouden tijd merkwaardigste Aziatische stroomen. Volgens de geschiedkundige mythe van verscheidene systema's, moesten de Ridders van het Oosten zich met de wapenen in de hand eenen overtocht over deze rivier banen.

EVANGELIE VAN JOHANNES (Het) wordt door de Vrijmetselaars-Broederschap in bijzondere achting gehouden, dewijl het veel van de leer der Essëers en der oorspronkelijke Vrijmetselarij en vele hoofdgebruiken derzelve bewaard en tot ons heeft overgebracht. In enkele landen is het dit boek waarop de nieuw ingewijden den eersten eed moeten afleggen, ten welken einde het bij het eerste Hoofddeel voor den achtbaren Meester op het altaar opengeslagen ligt. Het eerste, dat daarbij geleerd wordt, is vermeld vs. 13. Het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft hetzelfde niet begrepen.

EVERGETEN. (De) [de Weldoeners] Een in het jaar 1792 door

Euphrat

Evangelium

Evergeten

onderscheiden Metselaren in *Silezië* opgericht geheim gezelschap ter bevordering van het zedelijk goede, de ontwerping van werker statuten, innerlijke organisatie en Rituaal den Prof. FESSLER, toen in *Carolath*, werd opgedragen, die den geheelheid, nadat dit verbond reeds in het jaar 1795, zonder eigenlijk te hebben bestaan, was te niet gegaan, in het geschrift *Actenmässige Aufschlüsse über den Bund der Eovergeten in Schlesiën (Freyberg 1804, in 8o.)*, in druk gaf.

*bezoeken
aansluiting
groter
esoterisch*

EXCLUDEEREN. Zie UITSLUITEN.

EXOTERISCH. Zie ESOTERISCH.

Expert

EXPERT. (Een) *Een in de kunst ervaren*. Onder deze benaming bestaat in de Fransche Loges een Logeamt, wien de bezitter verplicht is, de bezoekers te beproeven, en wanneer het noodig is, de plaats van iederen afwezenden beambte te vervullen.

Enter

EXTER. (Baron VAN) Officier in de lijfwacht des Konings LOUWIS XVI van *Frankrijk*, was voor de verbreiding der *Strikte Observantie* in *Frankrijk* zeer nuttig. Hij voerde in de hoogere graden den ordesnaam: *Eques a pino virente*.

Enter

EXTER, (JOHAN GOTFRIED VAN) Doctor der Medicijnen in *Hamburg*, geboren in het jaar 1754, overleden den 12den April 1799, was van 1786 tot zijnen dood Provinciale Grootmeester van de Groote Provinciale Loge van *Neder-Saksen*, in *Hamburg*, en de onder haar werkende Loges van Engelsche constitutie.

F.

Fabre

FABRÉ, (BERNHARD RAYMUND) Doctor in de Medicijnen te *Parijs*, werd in het jaar 1804 tot Grootmeester benoemd der nieuwere Tempelheeren in *Frankrijk*, onder den naam van BERNARDUS RAIMUNDUS.

onderscheiden Metselaren i
ter bevordering van het ze
ker statuten, innerlijke
FESSLER, toen in *Carolath*,
heid, nadat dit verbond r
lijk te hebben bestaan, was te niet gegaan, in het geschrift:
*Actenmässige Aufschlüsse über den Bund der Everge-
ten in Schlesiën (Freyberg 1804, in 8o.)*, in druk gaf.

bezoeken
aansluiting
Esoterisch
Esoterisch
Lapent

EXCLUDEEREN. Zie UITSLUITEN.

EXOTERISCH. Zie ESOTERISCH.

EXPERT. (Een) *Een in de kunst ervaren*. Onder deze be-
naming bestaat in de Fransche Loges een Logeamt, wiens
bezitter verplicht is, de bezoekenden te beproeven, en wanneer
het noodig is, de plaats van iederen afwezenden beambte te
vervullen.

Enter

EXTER. (Baron VAN) Officier in de lijfwacht des Konings LOU-
WIK XVI van *Frankrijk*, was voor de verbreiding der *Strik-
te Observantie* in *Frankrijk* zeer nuttig. Hij voerde in de
hoogere graden den ordesnaam: *Eques a pino virente*.

Enter

EXTER, (JOHAN GOTFRIED VAN) Doctor der Medicijnen in
Hamburg, geboren in het jaar 1754, overleden den 12den
April 1799, was van 1786 tot zijnen dood Provinciale Groot-
meester van de Groote Provinciale Loge van *Neder-Saksen*,
in *Hamburg*, en de onder haar werkende Loges van Engel-
sche constitutie.

F.

Fabre

FABRÉ, (BERNHARD RAYMUND) Doctor in de Medicijnen te
Parijs, werd in het jaar 1804 tot Grootmeester benoemd der
nieuwere Tempelheeren in *Frankrijk*, onder den naam van
BERNARDUS RAIMUNDUS.

FAL.

221

FALCK, (ANTHON REINHARD Baron) Nederlandsche Staatsminister, een der verlichtste Staatsmannen van zijnen tijd, in 1776 te *Utrecht* geboren, verwierf hij aldaar zijne eerste kundigheden, en bezocht in het jaar 1800 de Universiteit te *Göttingen*. In zijn vaderland openden zich hem, bij zijne terugkomst, vele uitzigten. Aanvankelijk was hij Advokaat te *Amsterdam*, en vervulde toen eenige stedelijke ambten. In het jaar 1802 was hij Gezantschaps-Secretaris aan het Madridsche hof. In dezen tijd vond hij veel gelegenheid, in de geheimen der toenmalige Europeesche diplomatie ingewijd te worden, en dit te meer, daar hij een' tijd lang, gedurende de afwezigheid van den Gezant, diens post vervulde. Hij keerde in 1806 naar zijn vaderland terug, sloeg onder Koning *LODEWIK NAPOLEON* iedere aanstelling aan het hof en bij de diplomatie af, tot hij in 1808 als Secretaris-Generaal in het Departement van het zeewezen en der koloniën optrad. Bij de kritische tijdsomstandigheden, in den herfst van 1815, toonde hij evenveel moed als kloekheid. Als Kapitein eener kompagnie der Nationale Garde, was zijn naam de meest gehu'digde in zijnen tijd. Dadelijk tot Secretaris-Generaal gekozen der provisioneele regering, die zich, bij de verwijdering der Franschen, in 's *Hage* gevestigd had, werd FALCK, na de aankomst des Prinsen van *Oranje* uit *Engeland*, die daarna tot Koning der *Nederlanden* uitgeroepen werd, tot Staats-Secretaris benoemd, welken post hij tot 1818 vervulde, waarop hem de Ministeriën van het openbaar onderwijs, van de nationale industrie en der koloniën toevertrouwd werden, welke hij tot in 1824 bestuurde. Buitendien had hij verscheidene gewigtige diplomatische zendingen, onder anderen, in 1819 en 1820, naar *Wenen*. In 1824 verving hij den Baron *FAGEL* als Afgezant te *Londen*, waarheen hij later weder gezonden werd, en er buitengemeen werkzaam was bij de onderhandelingen, wegens de scheiding van *België* en de *Nederlanden*. Met den rang van Staatsminister is hij in 1852, nadat hij, uit hoofde zijner gekrenkte gezondheid, eene buitenlandsche reis gemaakt had, stil gaan leven. In weerwil, dat zijne geschokte gezondheid hem de rust noodzakelijk maakte,

gelden bij hem de belangen zijns vaderlands zoo zeer boven zijne eigene, dat hij de hem opgedragen post, als afgezant naar *België* in 1859, waartoe hij hoofdzakelijk benoemd werd, om de algemeene achting, die hem ook aldaar werd toegedragen, aannam. Met zijne gewone werkzaamheid nam hij dien post waar, tot hij op den 16den Maart 1845 te *Brussel* overleed. Zijn lijk werd van daar met statie overgevoerd naar *Utrecht*, waar het begraven werd. Kort geleden werd te *Brussel* ter zijner nagedachtenis eene medaille geslagen. Wat zijne Maç. werkzaamheden betreft, werd hij, kort na de vestiging van het G. O. der *Nederlanden*, benoemd tot vertegenwoordiger van den G. M. Nat. in de Noordelijke of Oud-Nederlandsche Provinciën, terwijl hem later den post werd opgedragen als Gedeput. G. M. Zeldzaam zal men mannen vinden, die meer doordringendheid van geest met een meer beminnelijk karakter, zachtheid en bevalligheid van manieren en edeler inborst vereenigen.

Even zeldzaam waren zijne gaven als staatsman. Daarom zegt ook VAN DER PALM ten zijnen opzichte: »Door de natuur met smaak en gevoel voor het schoone begiftigd; door oefening rijk in kennis, zoowel der wereld als der boeken; bij uitstek beschaafd, bevallig in den omgang, voor sijne scherts zoowel als gepasten ernst gestemd, is hij in den kring der geleerden, in de gezelschappen van den goeden toon, en in de vergadering der staatslieden, gelijkelijk op zijne plaats. Staatsman te zijn was zijne bestemming, en paart hij met zijne overige talenten al de behoedzaamheid, tot dien stand vereischt; bezit hij de groote kunst, te zwijgen, zonder achterdocht te wekken, en te spreken zonder zich bloot te geven." Zijn rusteloos openbaar leven veroorloofde hem niet, zich als schrijver bekend te maken, waartoe enkele kleine verhandelingen in VAN NEMERTS *kritisch Magazijn*, en het geschrift: *Over den invloed der Hollandsche civilisatie op de volken van Noord-Europa, bijzonder op de Deenen*, in de verhandelingen van het Nederlandsch Instituut, de hoop gaven.

FAMILIE-LOGES. Zie CONFERENTIE-LOGES.

FANATISMUS. Zie DWEEPZUCHT.

FEESTEN DER ORDE. Van deze heeft men er twee in het jaar. Zij

worden telkenmale met St. JAN gevierd. Het eerste heeft plaats op den 24sten Junij, het laatste den 27sten December.

FEESTEN (OMSTANDIGHEIDS-) hebben bij zekere gelegenheden plaats, wanneer men meent, het eene of andere voorval in zijne Loge te willen gedachtig zijn.

FÉLICITAIRES. Omstreeks 1750 werd de Metselarij der vrouwen ingesteld. Men kent haren daarsteller niet, doch zij verscheen in Frankrijk het eerst, en zij is ook wel gewis een voortbrengsel van Franschen geest. De vormen dezer Maçonnerie zijn echter eerst na 1760 vastgesteld, en zij werd niet vroeger dan in 1774, door het besturend ligchaam der Metselarij erkend en aangenomen.

Eerst droeg zij onderscheidene namen en had verschillende Ritualen, die niet tot ons zijn gekomen. In het jaar 1745 had zij zinnebeelden met eene kunsttaal, aan de scheepvaart ontleend. De zusters deden ingebeelde reizen naar het eiland des geluks (*Félicité*), onder het bestuur der Broeders. Dit was de Orde der Felicitarissen. Zij bevatte de graden van *Scheepsjongen*, *Schipper*, *Schout bij Nacht* en *Onder-Admiraal*; tot *Admiraal*, dat is tot Grootmeester, had zij den Broeder DE CHAMBONNET, die de oprigter was. De Kandidaat moest geheimhouding zweren aangaande het ceremonieël, waarmede de inwijding gepaard ging. Was deze een man; zoo zwoer hij: »Nooit zijn anker te zullen laten vallen in eene haven, waar reeds een ander schip der Orde ten anker lag." Was het eene vrouw, dan beloofde zij: »Nimmer een vreemd vaartuig in hare haven toe te laten, zoo lang er een schip der Orde lag geankerd." Dien eed leide zij af, gezeten op de plaats van den Schout bij Nacht of Voorzitter, welke bij die verrigting voor haar nederknielde. Eene scheuring in deze Orde gaf in 1745 het aanzijn aan de Orde der *Ridders* en *Ridderessen van het Anker*, welke slechts eene zuivering der eerste was en hare formulieren had bijbehouden.

*Felicite
Graaf
Fendeurs
Ridder*

FELICITE. Zie FÉLICITAIRES.

FELIX. (Graaf) Zie CAGLIOSTRO.

FENDEURS. (*L'ordre des*) De Orde der Houthakkers, of Houtklovers. Deze geheime mannen- en vrouwenverbinding werd den 17den Augustus 1743 te *Parijs* door den Ridder DE BEAUCHAINE gesticht. Van dezen BEAUCHAINE zegt THORY, dat hij bekend was voor den dweepzuchtigsten van de onafzethare Meesters der oude Groote Loges van *Frankrijk*. Hij had eene Loge gevestigd in eene herberg, alwaar *de gouden Zon* uithing; hij sliep in deze Loge, en gaf, tegen betaling van zes francs, op éénen dag al de graden van de Vrijmetselarij aan diegenen, die dezelve wilden ontvangen. Het Rituaal had in al zijne deelen betrekking op den stand der houtklovers.

(Fendeurs)

FERDINAND. Zie HÜTTEN.

*Ferdinand
(Vrijmetselarij)*

FERDINAND, Hertog van *Brunswijk*, geboren den 11den Januarij 1721, overleden den 5den Julij 1792, werd om zijne bekwaamheden als veldheer, zoowel als om zijne kundigheden in andere vakken en om zijne dengden, zeer bemind. Hij was een ijverig aanhanger der Vrijmetselarij, en oefende groote invloed op de orde in *Duitschland*. Op het convent (zie dat Art.), door de *Strikte Observantie*, in 1772 te *Kohlo* gehouden, werd hij tot Grootmeester verkoren der vereenigde Loges van dat systema, in hetwelk hij den naam van *Eques a victoria* (Ridder der overwinning), droeg. In 1773 riep hij te *Brunswijk* een convent bijeen van de Loges, onder zijn beheer staande; vervolgens in 1778 een ander te *Wolfenbützel*, dat van 13 Julij tot 27 Augustus bijeen bleef, en toen een derde te *Wilhelmsbad*, in hetwelk hij zelf het voorzitterschap bekleedde, en benoemd werd tot Grootmeester der *Martinisten*, of *weldadige Ridders der Heilige stad*. In het eerste dezer drie conventen waren de Baron von HUND (zie dat Art.) en de afgevaardigden der drie en twintig oud-Schotsche Loges verschenen, doch had dit convent geen' anderen uitslag dan dat de Loges der *Strikte Observantie* zich sedert dien tijd de *vereenigde Duitse Loges* noemden. De Loge *de gekroonde Zuil*, in zijne residentiestad, stichtte in 1771 een opvoedings-instituut,

*af Orden v. Beil. bij koning, d'af
Fendeurs met Ridder aukt
beachtel j'art.
vgl infra Blouens.*

Ferdinand = Jesler 225.

tot welks uitbreiding en onderhoud de andere Loges in dat land later medewerkten en bijdroegen.

FERDINAND IV, Koning van de beide Siciliën, geboren den 12den Januarij 1751. Reeds gedurende zijne minderjarigheid werden de Maçonnicke bijeenkomsten verboden; vervolgens werden de Vrijmetselaren in zijne Staten met de zwaarste straffen bedreigd. Zijne echtgenootte, CAROLINA van Oostenrijk, gelukte het intusschen, van hem te verkrijgen, dat bij een later edict van den 12den September 1773, alle verbod der Vrijmetselarij, en de straffen, op de overtreding gesteld, herriep, en door hem een eenvoudig opzigt over de vergaderingen aan de Junta werd overgelaten.

FERDINAND VI, Koning van Spanje, verbood op den 2den Julij 1781 de Vrijmetselarij, op doodstraf, naar aanleiding van de Pauselijke Bul van BENEDICTUS XIV en de aanklagt van den Inquisiteur TORRUBIA. (vergel. TORRUBIA.)

FERDINAND VII was nauwelijks in het bezit van den Spaanschen troon, of hij beval het sluiten der Loges en verbood de Maçonnicke Broederschap. Den 23sten September werden de Generaal ALAVA, de Markies DE TOLOSA, de Kamunnik MARINA, lid van de Akademie, de Doctor LEQUE, een der Geneesheeren van het hof, en andere buitenlandsche Broeders, Franschen, Duitschers en Italianen, die zich in Spanje met der woon hadden neêrgezet, te Madrid in hechtenis genomen, en in de kerkers van het Heilig Officie geworpen, als uitmakende een deel der verbodene Broederschap. Dezelfde geweldadigheden hadden andermaal plaats in October 1819. Twee aanzienlijke Vrijmetselaars van Murcia gaven den geest onder de marteling, die de Inquisitie hen deed ondergaan, om hen bekeentissen af te persen. Den 23sten Augustus 1824 vaardigde FERDINAND VII een edict uit tegen de Vrijmetselaars-Orde, waarbij al de Vrijmetselaren ter dood veroordeeld werden, en ten gevolge waarvan zeven voornamen personen te Granada, op den 9den September deszelfden jaars, ter oorzake van Vrijmetselarij, werden opgehangen.

FERRERS, (WASHINGTON SHERLEY, Graaf van) Grootmeester

der Groote Loge van *Engeland*, van de nieuwe Metselaren (*Modern Masons*), in het jaar 1762 en 1763.

Fessler FESSLER, (IGNATIUS AURELIUS) Doctor in de Theologie, en sedert 1820 Bisschoppelijk Super-Intendent der Evangelische Gemeente in negen Russische Gouvernementen, en Geestelijk Voorzitter van het Consistorie te *Saratof*, is in Julij 1736 geboren te *Czorndorf*, in *Neder-Hongarije*. Hij bezocht van zijn zevende tot zijn zestiende jaar de Jezuitenschool te *Raab*, werd in 1775 Kapucijner Monnik, en, na verschrikkelijke kastijdingen, in 1779, naar het Kapucijner Klooster te *Wenen*, verplaatst zijnde, geraakte hij in kennis met den Prelaat von RAUTENSTRAUCH en andere waardige mannen, openbaarde Keizer JOZEF II het gedrag der kloosterlingen, hunne leer en handelingen, en bevorderde deszels plan tot hervorming der Kerk, waardoor hij zich den haat der Monniken op den hals haalde. In 1785 benoemde de Keizer hem tot Professor in de Oostersche talen en uitlegkunde te *Lemberg*, in *Gallicië*; doch wegens het vervaardigen van het treurspel *Sidney*, was hij genoodzaakt, in 1788 de vlugt naar *Silezië* te nemen. Daar ging hij tot de Luthersche gemeente over, huwde, en gaf de geschiedenis van MARCUS AURELIUS, ARISTIDES en anderen in het licht, die zijnen roem als schrijver bevestigd hebben. Later zette hij zich te *Berlijn* neder.

Zoo merkwaardig FESSLER zich bij het publiek als schrijver maakte, van eene even zoo uitstekende zijde is hij ook, om zijne werkzaamheid en ijver, bij de Vrijmetselaars-Broederschap bekend. Den 11den Mei 1785 was hij te *Lemberg* in de Loge *Fenix bij de Ronde Tafel* aangenomen, ging vervolgens den 2den Junij 1790 tot de Loge *Royale York der Vriendschap* over, en werd den 5den Junij 1797 tot gedeputeerde Grootmeester gekozen, welke betrekking hij, benevens die van achtbare Meester van de Loge *Urania der onsterfelijkheid*, tot 1802 waarnam. In 1796 droeg de Moeder-Loge *Royal York der Vriendschap* aan Professor FESSLER op een' nieuwen Ritus samen te stellen. Dit stelsel werd in hetzelfde jaar aangenomen, en kreeg in 1797, de goedkeuring van Koning FREDERIK WILLEM. De Moeder-Loge verklaarde echter in 1800, dat zij alle hoogere

graden liet varen en zich uitsluitend aan de drie symbolische zou houden, en, in 1801 verbond zij zich met de Grootte Loges van *Hanover* en *Hamburg*, met oogmerk, om de Vrijmetselarij tot hare oorspronkelijke zuiverheid terug te voeren. In 1809 werd hij naar *Petersburg* beroepen, verkreeg den titel van Hofraad en de plaats als corresponderend lid der commissie van Wetgeving. Gedurende eenige jaren hield hij zijn verblijf te *Wolsk*, *Sarataf*, en in de Hernhutters kolonie te *Sarepta*. Op de laatste plaats vooral, verkeerde hij in den laatsten tijd van zijn verblijf, uithoofde van het plotseling intrekken zijner toelage, in groote behoefte, aan welken toestand Keizer ALEXANDER, in 1818, een einde maakte, door hem zijn inkomen terug te geven, en een' werkkring te verschaffen, die aan zijne verdiensten geëvenredigd was. Zie verder over het door hem verrigte, op de Art. STELSEL (FESSLER'S) EN YORK. (ROYALE)

FICHTE, (JOHAN GOTTLIEB) Professor in de Philosophie te *Berlijn*, geboren te *Ramenau*, in de *Opperlausnitz*, den 19den Mei 1762, en overleden den 29sten Januarij 1814, was een ijverig aanhanger der Vrijmetselarij, en den Hoogleeraar FESSLER, bij de herstelling van de Loge *Royale York der Vriendschap*, behulpzaam. Hij schreef den 7den Junij den M. BUDDEE, dat hij bedankte voor het lidmaatschap van de Gr. L. *Royale York*, bij welke hij tweede Opziener was. Eenige dagen bevorens had hij de betrekking van Groot-Redenaar nedergelegd.

FIDELITÉ. (*Ordre de la*) Orde der Getrouwheid. Eene van de vele in *Frankrijk* ontstane geheime Vrouwenorden, welke onder vormen naar de Maçonnieke gelijkende, in 1740 te *Parijs* gesticht werd, doch na een tweejarig bestaan weder te niet ging.

FIGUREN, zijn Maçonnieke zinnebeelden, in het binnenste der Tempels geschilderd, onder de gedaanten van Kracht, Vereeniging, Wijsheid, Opreghtheid, Weldadigheid, enz.

FIRRAO, (JOSEPH) Kardinaal-Priester en Staatssecretaris te *Rome*. Hij maakte de Bul van Paus CLEMENS XII, van 27 April 1758, in de Kerkelijke Staten bekend, door een Edict van 14 Janua-

84

Nr.	Pièces.
3166. Kunstvereinsblatt von Wien. 1834. Madonna mit zwei heiligen Frauen, nach Perugino, gestochen von Steinmüller	1
3167. Kunstvereinsblatt von Wien. 1835. Rückkehr des Landmannes von der Arbeit, nach Waldmüller, gestochen von Fr. Stöber	1
3168. Kunstvereinsblatt von Wien. 1836. Zriny's Tod, nach Peter Kraft, gestochen von Fr. Stöber	1
3169. Kunstvereinsblatt von Triest. 1841. Räuberüberfall, nach Pistorius, lithogr. von Selb	1
3170. Recueil des meilleurs dessins de Raimond La Fage	43
3171. Oeuvre de Lairesse	110
3172. Loos. Paysage d'après Artois. Avant la lettre	1
3173. dto. Autre paysage. Avant la lettre	1
3174. dto. Autre paysage; d'après Artois. — Paysage d'après Ruysdael	2
3175. Mössmer. Etudes de paysages lithogr.	20
3176. Molitor. Différens paysages, grav. à l'eau-forte. Orig. et Copies	10
3177. dto. dto. dto.	12
3178. dto. dto. dto.	15
3179. dto. dto. dto.	11
3180. Morghen, Raph. La Madonna col Bambino; d'après Andr. del Sarto	1
3181. Nanteuil, Lommelin, Fischer. Différens portraits	9
3182. Nationalgalerie von London. Part. 5. 19	2
3183. Nicholson. Loch Venachoir	1
3184. Ostade. Sujets rustiques	4
3185. dto. Sujets rustiques	4
3186. Ostade. Sujets rustiques	2
3187. Piringer. Divers paysages et vues	12
3188. dto. Divers paysages et vues	12
3189. dto. Divers paysages et vues	12
3190. dto. Suite de paysages; d'après Dietrich	10
3191. dto. Le Soir et le Matin; d'après Schönberger	2
3192. dto. L'aube du jour et le clair de lune; d'après Molitor	2
3193. dto. Grands paysages, d'après G. Poussin	2
3194. Ponheimer. Etudes d'arbres	8
3195. Rauch. Différens animaux et bestiaux	11

Nr.	Pièces.
3166. Kunstvereinsblatt von Wien. 1834. Madonna mit zwei heiligen Frauen, nach Perugino, gestochen von Steinmüller	1
3167. Kunstvereinsblatt von Wien. 1835. Rückkehr des Landmannes von der Arbeit, nach Waldmüller, gestochen von Fr. Stöber	1
3168. Kunstvereinsblatt von Wien. 1836. Zriny's Tod, nach Peter Kraft, gestochen von Fr. Stöber	1
3169. Kunstvereinsblatt von Triest. 1841. Räuberüberfall, nach Pistorius, lithogr. von Selb	1
3170. Recueil des meilleurs dessins de Raimond La Fage	43
3171. Oeuvre de Lairesse	110
3172. Loos. Paysage d'après Artois. Avant la lettre	1
3173. dto. Autre paysage. Avant la lettre	1
3174. dto. Autre paysage; d'après Artois. — Paysage d'après Ruysdael	2
3175. Mössmer. Etudes de paysages lithogr.	20
3176. Molitor. Différens paysages, grav. à l'eau-forte. Orig. et Copies	40
3177. dto. dto. dto. 	12
3178. dto. dto. dto. 	15
3179. dto. dto. dto. 	11
3180. Morghen, Raph. La Madonna col Bambino; d'après Andr. del Sarto	1
3181. Nanteuil, Lommelin, Fischer. Différens portraits	9
3182. Nationalgallerie von London. Part. 5. 19	2
3183. Nicholson. Loch Venachoir	1
3184. Ostade. Sujets rustiques	4
3185. dto. Sujets rustiques	4
3186. Ostade. Sujets rustiques	2
3187. Piringer. Divers paysages et vues	12
3188. dto. Divers paysages et vues	12
3189. dto. Divers paysages et vues	12
3190. dto. Suite de paysages; d'après Dietrich	10
3191. dto. Le Soir et le Matin; d'après Schönberger	2
3192. dto. L'aube du jour et le clair de lune; d'après Molitor	2
3193. dto. Grands paysages, d'après G. Poussin	2
3194. Ponheimer. Etudes d'arbres	8
3195. Rauch. Différens animaux et bestiaux	11

Nr.		Pièces.
3143.	dto. Phaeton; d'après Wilson. Avec l'adresse de Boydell	1
3144.	dto. Dido and Aeneas; d'après Jones et Mortimer. Avec l'adresse de Woollett, North- Street	1

3145.	Aloja. Recueil des vues de Naples	1
3146.	Bartsch, Ad. Divers animaux; d'après H. Roos etc. .	23
3147.	Bauduin, Bonnart etc. Batailles; d'après Van der Meulen	8
3148.	Bittner. Ruines d'architecture	25
3149.	Boehm. Mars et Vénus; d'après Battoni. Avant la lettre	1
3150.	Clarot. Portrait du Comte Szechenyi Istvan	1
3151.	Clerck. La tempête; d'après Louthembourg	1
3152.	Destruction of the Spanish Armada. — Admiral Nelson's Victory. — Le plaisir de campagne etc.	4
3153.	Du Vivier. Divers paysages	8
3154.	Finden's Landscape illustrations of Byron. 1 Cahier .	1
3155.	Füger, H. Différens sujets de figures. — Bartsch. Jupiter et Pallas, Philosophia, Jus, Theo- logia, Medicina; lithogr. d'après Füger	10
3156.	Geiger, A. Hélène et Paris; d'après David	1
3157.	Gmelin. Der Wasserfall bei Terni. — Die Grotte des Neptun	2
3158.	Griesser. Die Schildwache, lithogr. nach C. Schindler .	1
3159.	Haldenwang. Die heimkehrende Heerde, nach Claude Lorrain	1
3160.	Hölzl. Abbildungen der Schlosserwaaren. 10 Hefte . .	10
3161.	Hummel. L'Empereur Nicolas I, visitant le tombeau de l'Empereur François I	1
3162.	Jode, Lauwers, Galle. Différens portraits; d'après Van Dyck	8
3163.	Kininger. Sujets saints et allégoriques, lithogr. d'après Füger	8
3164.	dto. Une tigresse; d'après Rubens. — De Plan. Vue de Venise; d'après A. Canal. Lithogr. .	3
3165.	Köpp. Description et vues pittoresques et historiques de l'Autriche. 1 Cahier	1

rij 1759, en welk Edict in het Italiaansch en Fransch is te vinden, in *Histoire de la fondation du Gr. Or. de France*, p. 289—293. Door deze Bul, versterkt door het Edict, werd het aan een ieder, op straf van excommunicatie, van verbeurdverklaring der bezittingen, en zelfs op doodstraffe, verboden, zich tot Maç. vergaderingen te vereenigen, of tot deze toe te treden. De huizen, in welke zoodanige Maç. bijeenkomsten geduld werden, moesten gesloopt worden, en zij, wie men den voorslag zoude doen, om zich te laten inwijden, waren verplicht, de personen die hen daartoe aanleiding wilden geven, zoowel als de vergaderplaatsen der Vrijmetselaars aan te geven, op straffe eener boete van 1000 gouden kroonen, of zelfs op straf van de galei. Zie BUL.

*afgeleid van
Vernoy
(1774, 1775)*

FITZ-ALLEN. (THOMAS) Zie SURREY.

FLORENCE. In Italië is de Vrijmetselarij nimmer zeer krachtvol geweest; de geestelijke banvloeken en de nationale vooroordeelen hebben dit voortdurend belet. Zij is er doorgaans alleen het deel geweest van het klein getal der meest uitstekende geesten, en van hare invoering af tot op het tijdstip der Fransche overheersching is zij er steeds in het diepst geheim uitgeoefend. Een gedenkpenning, ter eere van den Hertog van MIDDLESEX geslagen, is het eenige teeken, dat ons het bestaan eener Loge te Florence sedert 1755 verraadt. Omstreeks 1757 waren eenige Loges te Florence ontstaan. JAN GASTON, de laatste Groot-Hertog uit het huis van MEDICIS, werd ongerust over hare vereenigingen, en gaf een Edict tegen de Broederschap uit. Bij zijnen dood echter, die kort daarna plaats had, gingen de Loges met hare bijeenkomsten voort. Nu klaagde de geestelijkheid van Florence, die kennis droeg van den door GASTON genomen maatregel, de Vrijmetselaars bij Paus CLEMENS XII aan, als voortplanters van doemwaarde leerstellingen. De Heilige Vader zond deswege eenen Inquisiteur naar Florence, die vele leden der Maçonieke Broederschap liet in hechtenis nemen en in den kerker werpen.

Op den 4den der kalenden van Mei (28 April) des volgenden jaars, schoot de Paus tegen deze Orde eenen banvloek uit, in eene

Bul, (door ons onder het Art. BUL opgegeven), die, alsof dezelve niet duidelijk genoeg ware, door den Kardinaal FIRRAO, in zijn afkondigingsedict van den 14den Januarij 1759, om alle dubbelzinnigheid te vermijden, dus verklaard werd: »Dat niemand vermag bijeen te komen, te vergaderen en zich te verbinden, op welke plaats ook, met de gezegde Broederschap, nog tegenwoordig te zijn bij zulke vergaderingen, op *straffe des doods* en verbeurte van goederen, die men beloopen zâl, zonder *verschooning en zonder hoop op genade*."

Bij hetzelfde Edict werd aan alle eigenaars verboden, Maçonnieke vereenigingen te ontvangen, op straffe van hunne huizen te zien afbreken; er werd gelast aan allen, die men had zoeken over te halen om zich te laten inwijden, aan zijne Eminentie op te geven den naam der lieden, welke hen dit voorstel gedaan hadden, alsmede de plaats, waar de vergaderingen der Vrijmetselarij gehouden werden, op straffe voor de overtreders, van in eene boete van duizend gouden kroonen beslagen en naar de galeijen gezonden te worden. Den 24sten April werd een zekere CRUELIE, te *Florence* aangehouden en in den kerker der Inquisitie geworpen, op de pijnbank gebracht, en na eene langdurige opsluiting veroordeeld, als verdacht van huisvesting verleend te hebben aan eene Loge van Vrijmetselaars. De Loges van *Engeland*, berigt van het gebeurde gekregen hebbende, sprongen voor dezen ongelukkige in de bres, verkregen zijne loslating en zonden hem eenen geldelijken onderstand. Maar FRANS STEPHANUS VAN LOTHARINGEN, dezelfde, die in 1751 te 's *Hage* was ingewijd, had kortelings bezit van den Groot-Hertogelijken troón genomen, en een der eerste daden van zijne regering was, al de Vrijmetselaars, die de Inquisitie in hare kerkers hield, in vrijheid te stellen. Hij deed meer; hij werkte in eigen persoon mede tot de vestiging van vele Loges, zoo te *Florence* als in andere steden van zijn Groot-Hertogdom. FOERE, (De Abt DE) tegenstander der V. M., heeft in 1819 een werk geschreven, ten titel voerende: *Monument Maçon. Historique* (*Geschiedkundig Maçonniek Gedenkteeken*). FOLKES, (MARTYN) President van de Koninklijke Maatschappij

der wetenschappen te *Londen*, was van 1724—1725 gedeputeerd Grootmeester van de Grootte Loge van *Engeland* (van de *Modern Masons*), onder Hertog KAREL VAN RICHMOND. De Vrijmetselaars te *Rome* deden in 1742, ter zijner eere, eene medaille met zijne beeldtenis slaan, welke achter de *Histoire du Gr.: Or.: de France*, op bl. IV, fig. 14, is afgebeeld.

Begante FONCTIONNARIS. Zie AMBTENAAR.

Forbes FORBES, (JAKOB) Grootmeester der Grootte Loge van *Schotland* (van de *Ancient Masons*), in 1733.

Forbes FORBES, (WILLIAM) Baronnet van *Pitsligo*, Grootmeester der Grootte Loge van *Schotland*, (der *Ancient Masons*), in 1777 en 1778.

Fragment FRAGMENTEN VOOR EN TEGEN DE VRIJMETSSELARIJ, is de titel van een werk, waarvan de schrijver niet bekend is, maar die in de voorrede zegt, dat zij uit overtuiging van een eerlijk, waarheidlievend, vrijmoedig man zijn voortgekomen. Na eenige aanmerkingen op de Vrijmetselarij gemaakt te hebben, spreekt hij de jongelingschap, welke zich nog in het voorportaal des Tempels bevindt, op de volgende wijze aan:

»Komt dan gij allen, voor wie de blinddoek nog niet van de oogen viel, die met geslotene oogen in de heldere schieping ronddwaalt, en daarin de bouwstoffen herkennen zult, noch kunt, waaruit het heerlijk gebouw opgetrokken zal worden. Die de geheimvolle schatten der natuur in handen houdt en dezelve niet acht, dewijl zij voor u in het gebruik geene waarde hebben, zoo lang uw onverlicht verstand en uwe onreine begeerte niet bevredigd zijn. Komt en hoort de verhevene leer der Vrijmetselarij. Weet, wat uw Meester u, door den mond zijner medhulpers, zal bekend maken. De vlamme ster verlicht uw pad, waarheen gij u begeeft. De passer bepaalt de juistheid uwer handelingen. De winkelhaak brengt uw hart, op de teekenplank des levens, op den regten hoek, opdat gij daar op den kubieksteen uwe gereedschappen scherpt, om de Ac.: of sl.:tak af te snijden, onder welke de Meester der VV.: MM.: begraven ligt, om wien de zonen der weduwe rouw dragen, en reeds sedert

eeuwen jammeren, dewijl het Meesterwoord met hem verloren is gegaan. En dit verloren woord weder te vinden is het streven van den waren Vrijmetselaar, enz."

FRANCK, Ex-Jezuit, Biechtvader van den voorlaatsten Keurvorst van *Beijeren*, KAREL THEODOOR, was een der bitterste vervolgers der Illuminaten en Vrijmetselaars, in de jaren 1784 en 1785. frank

FRANCS REGENERÉS. (LES) Eene politieke Cotterie in *Frankrijk*, gedurende de jaren 1815 en 1816, die wegschool onder den dekmantel van Maçonnieke gebruiken. Ofschoon zij weldra door de politie werd vernietigd, gaf haar bestaan nogtans aanleiding, dat de vreedzame Loges der wezenlijke Vrijmetselarij, vooral in de Departementen, door de politie zeer veront- frans.

FRANKFORT AAN DEN MAIN. In het jaar 1742 bevond zich aldaar eene Loge, onder den naam van: *De drie Distels*, in welke de Baron von HUND (zie dat Art.) werd aangenomen. In het jaar 1766 constitueerde de Grootte Loge van *Engeland* (van de *Modern Masons*) aldaar eene Provinciale Loge voor *Frankenland*, den *Boven- en Beneden-Rijn*, die echter, te gelijk met den dood van den toenmaligen Provinciaalen Grootmeester Br.: JOHANN PETER GOGEL, te niet ging. In het daarop volgende jaar ontstond daarentegen de thans nog bestaande Directoriaal-Loge van het Eclectische stelsel. (zie dat Art.) frankfort

Behalve de beide daar ter plaatse vereenigde Loges: *zur Einigkeit* en *Socrates zur Verschwiegenheit*, werd op den 12den Junij 1808, ten gevolge van de wederregtelijke weigering der andere Loges, om Israëlitische Prof.: in te wijden, of Isr.: BB.: bij den arbeid toe te laten, in weerwil, dat zij voorzien waren van behoorlijke bewijzen, door bevoegde Maç.: autoriteiten afgegeven, eene Loge gesticht, onder den titel *zur Aufgehende Morgenröthe*. Deze Loge werd door het Groot-Oosten van *Frankrijk* geconstitueerd, die daartoe de Loge *Les Amis Réunis* van *Mentz* afvaardigde. De, omstreeks 1817, in *Duitschland* heerschende geest was zoo zeer gestemd tegen alles wat Fransch was, dat alles, goed en kwaad, wat een Franschen oorsprong had, veroordeeld werd. De genoemde Lo-

ge, die vreesde, dat men haar van Fransgezindheid zoude beschuldigen, en deze beschuldiging als middel zoude aannemen om haar bij het burgerlijke bestuur aan te klagen, dat met gretigheid deze aanklagte tot middel zoude hebben gemaakt, om een blijk te geven van hare onverdraagzame denkwijze en terugkeer tot middeleeuwsche handelingen jegens de leden, toen allen Israëlieten. Hierdoor tot dubbele voorzigtigheid verplicht, vraagde de Loge, in dat jaar, om eene Engelsche Constitutie, welke haar, op den 50sten April van het jaar 1817, door den Eng. Gr. M. Br. Hertog van SUSSEX, werd uitgereikt, benoemende de BB. GOLDSCHMIDT, GEISENHEIMER en GERSON als M. en Opzieners. Later werd er eene andere Loge, onder Fransche Constitutie en onder den naam: *zum Frankfurter Adler*, opgericht. Deze Loge sloot geene geloofsbelijdenis uit, en verheugde zich weldra in een groot aantal achtingswaardige Leden, welke zoo zeer vermeerderden, dat de Loge weldra een eigen gebouw daarstelde, zoo prachtig als welligt geen eigen gebouw eener bijzondere Loge ter wereld. Behalve een doelmatig geordonneerde voorgevel en dergelijke voorzalen, bevat dit gebouw, behalve de gewone en noodige bijzalen, eene grootsche Logezaal en eene banketzaal, terwijl er zich ook, ten behoeve eener bij die Loge behoorende sociëteit, eene conversatie- en billardzaal, eene boeken- en leeszaal, en een tuin bij bevinden. Dezelfde Loge heeft, in den jare 1854, een steeds klimmend fonds gesticht, waaruit verarmde BB., of hunne weduwen en weezen, door middel van vaste jaarlijksche toelagen, ondersteund worden, terwijl men ook later het plan opvatte, een tweede fonds daar te stellen, om verdienstelijke jongelingen, zonen van BB., studiebeurzen of toelagen uit te reiken. Een verschil, tusschen de LL. *de Morgenröthe* en *de Adler* gerezen, was oorzaak, dat de eerste, den leden der tweede den toegang tot hare werkzaamheden, en hare eigene leden het bezoek dezer L. verbood. Op zich zelf was dit interdicit reeds eene bedroevende gebeurtenis, een onzin, die echter des te meer gewigt kreeg, door dat men bij de opgemelde, te *Frankfort* toen nog bestaande weigering, tot aanneming van

Prof. ., of toelating van BB. ., in het burgerlijk leven de Mozaische leer toegedaan, en na de welsprekendste pleitredenen en vertoogen van eenige der geleerdste en verlichtste BB. . van verschillende geloofsbelijdenissen, geene redelijke gronden meer wetende aan te voeren voor die wederregtelijke uitsluiting, eindelijk dit verschil en het daarop gevolgde interdict, door de *Morgenröthe* uitgevaardigd, tot voorwendsel nam, om de bestaande uitsluiting te doen in wezen blijven.

Eindelijk werd dit geschil vereffend, en het interdict der *Morgenröthe* opgeheven, waarna men, ten gevolge van langdurige en aanhoudende pogingen van verschillende verlichte BB. ., en vooral van Br. . KRETSCHMAR (zie dat Art.), het verbod van toelating, (niet van *inwijding*) bij de Eclectische LL. . te *Frankfort* ophief. Zie ISRAËLIETEN EN UITSLUITING.

FRANKLIN, (BENJAMIN) geboren te *Boston*, op den 17den Januarij 1706, en aldaar overleden op den 17den April 1790. Deze beroemde Amerikaansche staatsman, geleerde en natuurkundige, was de stichter en Reg. . M. . der eerste Loge in *Philadelphia*. Deze Broeder is in elk opzigt beroemd; wat hij schreef, kenmerkt zich door eenvoudigheid, gezond verstand, diepe kennis van het menschelijke hart, beminnelijke wijsbegeerte, bevallige voordragt en bevattelijken stijl. Aan de bevrijding van zijn vaderland, in den onafhankelijksoorlog, een gewigtig deel genomen hebbende, maakte hij zich ook als natuurkundige onsterfelijk, door het uitvinden van de bliksemafleiders.

FRANKRIJK. (Geschiedenis der V. . M. . in) Naar luid van het Keulsche Charter en van eenige Fransche schrijvers, zoude het blijken, dat er reeds in 1533 eene Loge te *Parijs*, en eene andere te *Lyon* zoude hebben bestaan, en dat in 1668 de V. . M. . in *Frankrijk*, meer stellig zou ingevoerd zijn. Zoo veel men met zekerheid weet, is in het jaar 1723 eene Loge in *Frankrijk*, en wel in *Parijs* opgerigt, waarop spoedig vele andere volgden. Deze eerste Loge, welke eene Engelsche constitutie had, werd opgerigt door Lord DERVENT WATERS, den Ridder MASKELYNE, den Heer D'HEGUETTY, benevens nog eenige Franschen.

Nadat de V. M. zich zoodanig had uitgebreid, dat er zich te *Parijs* een zeshonderdtal B. bevonden, vereenigden zich de verschillende inmiddels opgerigte Loges, en benoemden in 1756 *Lord HARNOSTERS* tot Grootmeester en opvolger van *Lord DERVENT WATERS*, welke in 1758 vervangen werd door den Hertog *D'ANTIN*. Reeds in 1742 telde de Orde 22 Loges te *Parijs*, en omtrent 200 in de verschillende Provinciën. Zeer spoedig ontaardde in dit land de Vrijmetselarij, waartoe eensdeels de aankomst van den verdreven Koning *JACOBUS II* van *Engeland* (1689 in *Parijs*, in het Jezuitenklooster van *Clermont*) bijdroeg, en vele aanhangers deszelve, welke de Vrijmetselarij mede naar *Frankrijk* bragten, in verschillende geheime Ordegraden werkten, waardoor de grond tot de talrijke hoogere graden gelegd werd; anderdeels uit de eigendommelijke zucht der Fransche natie voor ceremoniën, titels, rangen en ordeteekens.

Volgens *BAZOT*, *Manuel du Franc-Maçon*, zouden er geschiedkundige bescheiden bestaan, die vermelden, dat reeds in 924 door Fransche Metselaars pogingen zouden zijn aangewend bij *ATHELSTAN*, kleinzoon van *ALFRED den Grooten*, Koning van *Engeland*, om de Metselaars uit verschillende oorden bijeen te trekken, en met dezen eene Loge te vormen, en dat dienvolgens door deze Vorst al de Vrijmetselaars zijner Staten vereenigd zouden zijn geworden, met zijnen broeder *EDWIN* aan het hoofd.

Eene begunstiging van de zijde des Staats had de Vrijmetselarij in dien tijd niet te wachten, daar zij verscheidene malen, in de jaren 1737, 1744 en 1743, werd verboden door Koning *LODEWIJK XIV*, waarbij de overtreders met eene boete van 5000 franken of gevangenis bedreigd werden, ofschoon zij echter zoo niet vervolgd werd, als in *Portugal* en *Spanje*; van daar verklaart men ook, dat de Hertog van *ANTIN*, ofschoon de Koning hem de deelneming in de Vrijmetselarij strengelijk verboden had, en niemand als zoodanig aan zijn hof dulde, zich de keuze van levenslang Grootmeester, in 1758, liet welgevallen, en dit ambt tot aan zijnen dood in 1745 bekleedde, waarop hem in dit jaar een Prins van koninklijk bloed, *LODE-*

WIJK VAN BOURBON, Graaf van *Clermont*, op den 11den December opvolgde, welke tot dezen post benoemd was door de meerderheid van eene vergadering van Meesters en Opz.: der LL.: uit het O.: van *Parijs*. Dat de keuze op die wijze geschiedde, was het gevolg der bijzonderè inrigting der Fransche LL.: , en vooral van die te *Parijs*, welke de eigendom waren van personen, die *Logemeesters* genoemd werden. Zoodanige Logemeester, bestuurde zijne L.: naar welbehagen. Onderling waren zij onafhankelijk en erkenden geene andere magt dan hunne eigene. Te gelijk met de keuze van den G.: M.: , vormde zich eene G.: L.: , welke leden, door hunnen stand en hunne verdiensten uitblonken. Van toen af was er een punt van algemeen bestuur gevormd. Men beging nochtans tevens den grooten misslag, de MM.: der Parijsche LL.: levenslange benoemingen uit te reiken. Van hare zijde besloten de Parijsche LL.: , dat de G.: L.: ter herinnering van de invoering der V.: M.: , den naam zoude voeren van *Engelsche Grootte Loge van Frankrijk*, welke men in 1756 veranderde, in dien van *Gr.: L.: van Frankrijk*.

Deze keuze van den Graaf van *Clermont* werd echter voor de Vrijmetselarij in *Frankrijk* in veelvuldige betrekkingen nadeelig, want naauwelijks was hij in zijn ambt van Grootmeester geïnstalleerd, of hij liet de Loges aan zich zelve over, en verzuimde het bijeenroepen der Grootte Loge. Toen hij later gedrongen werd, in het beheer der Orde te voorzien, stelde hij tot zijne plaatsvervangers ongeschikte personen aan, dat tot de grootste oneenigheden aanleiding gaf. Zijn eerste Gedeputeerd Grootmeester BAURE, een bankier in *Parijs*, maakte zich aan het grootste pligtverzuim, ten aanzien der Orde, schuldig; de tweede, in 1761 benoemd, was een Parijsch dansmeester, LA CORNE geheeten, die zich bij den Graaf van *Clermont* wist in te dringen, doch wien de andere medeleden der Grootte Loge weigerden te erkennen of onder zijn voorzitterschap te vergaderen. LA CORNE bekommerde zich daarom weinig, vormde eene nieuwe Grootte Loge, benoemde lieden van zijn slag tot Groot-Officieren, en stichtte daardoor eene bittere

vijandschap tusschen de beide nu bestaande Grootte Loges, welke het verbond belagchelijk maakte. Eindelijk zag zich de Graaf van *Clermont*, op verzoek der Broederschap, gedrongen, LA CORNE, na een jaar den M. gevoerd te hebben, te ontslaan, en in het jaar 1762 CHAILLOU DE JONVILLE in deszelfs plaats te benoemen, wien het gelukte, de beide partijen te vereenigen, en, ten minste uiterlijk, vrede te bezorgen. Deze vrede duurde echter niet lang; in korten tijd vormden zich nieuwe verschillen, die zoo ernstig werden, dat de regering genoodzaakt was, andermaal de vereenigingen der Vrijmetselaren te verbieden. Dit geschiedde in het jaar 1767. Ook van de zijde der geestelijkheid waren intusschen op vele plaatsen van *Frankrijk* scherpe edicten door de Bisschoppen uitgevaardigd, b. v. van BELSUNCE DE CASTEL MORON, Bisschop van *Marseille*, op den 4den Januarij 1742, en van GUYON DE CROCHANS, Aartsbisschop van *Aignon*, volgens de Pauselijke Bul van BENEDICTUS XIV, van den 22sten Julij 1751. Om de verwarring te voltoojen, hadden zich middelerwijl ook in *Lyon*, *Bordeaux*, *Marseille*, *Orleans* en *Builton* Grootte Loges gevormd, die in voortdurenden twist leefden. De afgescheiden BB. volgden de Gr. L. in hare werkeloosheid niet na; maar bij het overlijden van den Graaf van *Clermont* vereenigden zij zich, en begaven zich naar den Hertog van *Luxemburg*, zich daar doende aandienen als de leden der wezenlijke Gr. L. van *Frankrijk*. De Hertog ontving hen, en bood, namens hen, het Grootmeesterschap aan den Hertog van *Chartres*, die dien post aannam en A. C. SIGISMUND VAN MONTMORENCY, Hertog van *Luxemburg*, tot zijnen administrateur-Generaal benoemde. Hierdoor werd het verbod der Vrijmetselarij weder ingetrokken, maar de twist duurde onder de Grootte Loges nog voort, ofschoon de Hertog van *Orleans* niet alleen als Grootmeester der Fransche Vrijmetselarij, maar ook als Souverein Grootmeester van alle Raden, Kapittels en Schotsche Loges van *Frankrijk* uitgeroepen, en op den 28sten October 1775 feestelijk geïnstalleerd werd.

Het in 1772 in *Parijs* opgerigte Groot-Oosten won steeds in magt en aanzien, en het scheen, alsof er eenheid in het

verbond zoude komen, toen eensklaps de Staatsrevolutie uitbrak, die alle vereenigingen verbrak, en nadat de Grootmeester, die, om de op het kussen zittende personen te vleijen, den naam van PHILIPPE EGALITÉ hebbende aangenomen, niettemin op den 6den November 1795, was ge Guillotineerd, werd de eene Loge na de andere gesloten, en de twist tusschen de Vrijmetselaren ging ook meer en meer verloren. Kortelijk moeten wij hier vermelden, dat zich de V. M. niet te verheugen had, over de keuze van den Hertog van *Chartres*.

Het Groot-Oosten van *Frankrijk* had zich naar de Groot-Loge van *Londen* gevormd, en bestond uit de Representanten van alle Fransche Loges. Het levenslang Meesterschap werd afgeschaft. Er was bepaald, dat alle Loges zich bij haar zouden aanmelden, en den tijd harer constitutie moesten opgeven, terwijl er in het geheel niet werd opgelet, vanwaar zij hunne constitutie ontvangen hadden. Door deze opgave en de bewilliging in eene jaarlijksche bijdrage tot het armenfonds, werden zij erkend. In dezen tijd bestonden reeds in *Frankrijk* vele Loges van de *Strikte Observantie* (in welke de Vrijmetselarij als een vervolg der Tempelorde beschouwd werd), en ook deze sloten zich, onder den naam van het Schotsche Directorium, bij het Groot-Oosten aan.

Nadat de rust in *Frankrijk* grootendeels hersteld was, begonnen eenige Loges eerst in 1796 hunnen arbeid weder te hervatten, echter waren zij vriendschappelijker omtrent elkander, dan voorheen. Van nu af werd er wezenlijk leven in het verbond der Vrijmetselaren opgemerkt, zoo als blijkt, dat tusschen de jaren 1803, in welk jaar JOZEF NAPOLEON (van 1806 Koning van *Napels* en *Sicilië*, en naderhand, sedert 1808, Koning van *Spanje*) tot Grootmeester, en de Aartskanselier Prins CAMBACERES, en MURAT Koning van *Napels*, tot zijne Adjuncten benoemd waren geworden, en het jaar 1812, in *Parijs* alleen, tusschen 128 en 150 Loges bestonden, en in het gansche Fransche rijk bij de 1200 geteld werden. Deze hereeniging en de bloei, waarin zich de V. M. in mogt verheugen, was het werk van eenen enkelen Br., die, met de levendigste

zucht voor de Orde bezielde, dezen uitslag met de grootste zelfverloochening en volharding te weeg bracht, zijnde dit de Br.:

ALEXANDER LODEWIJK ROETTIERS DE MONTALEAU. (zie dat Art.)

Zoo stond de Vrijmetselarij in eenen grooten bloei, gedurende het Keizerrijk, ofschoon NAPOLEON wantrouwen tegen dezelve had opgevat. Desniettenstaande benoemde hij zijnen broeder JOZEF tot Grootmeester, dewijl hij, met het ligt vuur vattend karakter der Franschen bekend, de Vrijmetselaren niet geheel aan hen zelve wilde overlaten, of hoopte eenmaal van hen voordeel te trekken. Als Grootmeester had JOZEF nimmer eene Loge bezocht, maar dit was ook niet noodig, daar NAPOLEON bevolen had, in het gansche verbond de sijne draden van zijn staatkundig systema in te weven.

De woelige staatkundige aangelegenheden, in de jaren 1814 en 1815, veroorzaakten weder eene opschorting van den Logearbeid. Zeer spoedig na de herstelling der rust in het Koninkrijk, hervatden zij hunne vergaderingen, en het Groot-Oosten opende zijne werkzaamheden daarmede, dat het den Grootmeester JOZEF NAPOLEON, die zich, na het verlies zijner kroon en zijns rijks, in de Vereenigde Noord-Amerikaansche Staten, ophield, en deszelfs eersten Adjunct CABBACERES, Hertog van *Parma*, vervallen verklaarden van hunne betrekkingen, en een drietal Groot-Conservateurs der Orde benoemde, namelijk, MACDONALD, Hertog van *Tarente*, de Graaf BEURNONVILLE, Staatsminister, Maarschalk en Pair van *Frankrijk*, en TEMBRUNE THIEMBRONE, Graaf van *Valence*, ook Maarschalk en Pair van *Frankrijk*.

Nu had men eindelijk ook in *Frankrijk* rust en de vrede in het Vrijmetselaarsverbond, zoo als op de gansche beschaaftde aarde het geval is, durven verwachten, maar de wortel der twisten, die nog voortduurden, lag in de talrijke hoogere graden, welke de Fransche ijdelheid niet wilde vernietigen.

Tot in 1784 had de Orde in *Frankrijk* zich alleen bezig gehouden met de blaauwe Mag., maar in dat jaar voerde de Ridder DE BONNEVILLE de roode of zogenaamde *Schotsche* graden in, en rigtte een Kapittel op, onder den naam van Kap. van

FRA.

239

Clermont. Het Fransche volkskarakter deed deze nieuwigheid spoedig ingang vinden. De Kapittels der hooge graden (zie dat Art.) vermenigvuldigen, groeiden aan in getal, en dwongen het G. O., die graden aan te nemen.

De Graaf van *Grasse-Tilly*, die zich langen tijd in *Noord-Amerika* opgehouden, en van den *Suprême Conseil* van de 55 graden in *Charlestown* de volmagt had bekomen, in alle oorden, waar hij komen mogt, de Vrijmetselaren tot den 55sten graad te bevorderen, en Loges, Kapittels, Raden en Consistoriën van dit systema op te rigten, trad, na zijnen terugkeer naar *Frankrijk* in 1804, in vereeniging met de Broederen *HACQUET* en *PYRON* op, om dit zoogenaamde Engelsche, op het vaste land onbekende systema te verbreiden, en in *Parijs* een *Suprême Conseil* (zie HOOGHE GRADEN EN SCHOTSCH STELSEL) op te rigten voor het nieuwe stelsel, dat men het *oude* en *aangenomen Schotsche stelsel* noemde, en aan het hoofd van welken hoogen raad hij zich stelde, onder den titel van Souverein Groot-Kommandeur-Generaal. Reeds in 1805 was een dergelijke poging gedaan tot invoering van datzelfde stelsel, en daarvoor een afzonderlijk centraal bestuur daar te stellen, doch had het G. O., door toedoen van Br. *ROETTIERS DE MONTALEAU*, verkregen, dat die afgezonderde instelling onder haar bestuur werd vereenigd. Ook de nieuwe hooge raad (onder den naam van *algemeene Schotsche G. L. voor Frankrijk*) vereenigde zich spoedig met het G. O., zich echter in 1805 weder afscheidende, werd die er nogtans weldra onder *CAMBACERES* nogmaals mede vereenigd; hetwelk echter niet belette, dat er in 1812 weder eene zoodanige afzonderlijke hooge magt gesticht werd, onder den naam van *Amerikaanschen Raad*, terwijl in 1816 een nieuw stelsel werd ingevoerd, onder den naam van *Mitraïmitisch stelsel* (zie dat Art.), dat echter voor onwettig werd verklaard. Veel waren de pogingen, welke aangewend werden, om eene vereeniging tot stand te brengen; maar gedurende een zeer langen tijd bleven de sterkste pogingen zonder uitwerking, ja zelfs was de twist zoo hoog gerezen, dat men elkander uitsloot, het bezoeken der leden verhoed, en

zels eene der schoonste Loges van *Parijs (la Clemente Amitié)* door het G. O. werd vervallen verklaard, omdat zij ondersteuning had verleend aan eenige BB. met het G. O. in vijandschap levende, welk besluit echter kort daarna weder werd ingetrokken. Meer dan één dergelijk, met de grondbeginselen der orde in strijd zijnde besluit werd er genomen, en de grootste spanning heerschte er tusschen de twee magten, tot het in 1841, door de edele en rustelooze pogingen en de mannelijke wegslepende welsprekendheid, vooral der BB. BOULLY, JUGE en DESANLIS, de beide laatsten leden der L. *la Clemente Amitié*, en Officieren van het G. O. gelukte, zich jegens de V. M. de verdienste te verwerven, om, na eene langdurige en stormachtige buitengewone vergadering, op den 6den November, de uitsluiting en het interdict te doen opheffen; sedert dien tijd is men er op uit, eene geheele ineensmelting te bewerken, welke maatregel in een dubbel opzigt als doelmatig is aan te merken, omdat het G. O. een groot aantal LL. onder haar beheer heeft, terwijl de *Suprême Conseil*, bij een alleruitstekendst corps Groot-Officieren, weinig Loges onder hare regtsmagt telt. Sedert 1851 heeft men ook vele pogingen aangewend, opdat de tegenwoordige Koning der Franschen, of een van zijne zonen, den post van G. M. op zich zoude nemen, welke pogingen echter tot hiertoe zonder gevolg zijn gebleven. De Vrouwen-Maçonnerie [zie het Art. LOGES (ADOPTIE)], hier met stilzwijgen voorbij gaande, hebben wij nog te vermelden, op welke wijze de V. M. zich in een gedeelte van *Afrika* vestigde en uitbreidde.

Na het veroveren van *Algiers* reeds, werd op den 1sten Maart 1852, de eerste L. in de hoofdstad van dien naam, onder den titel van *Belisarius*, gevestigd, weldra gevolgd door de vestiging eener L. te *Bone*, in 1854 te *Oran*, en in 1856 te *Bougie*, welke later door meer anderen opgevolgd zijn.

Het Fr. G. O. bestaat uit de afgevaardigden van de verschillende LL. Bovendien telt het 1 G. M., 4 GG. Dignitarissen en 81 Officieren (waarvan 6 Dignitarissen van het Gr. O.). Het wordt verdeeld in vier kamers, als: 1. K. der geldmiddelen en briefwisseling, 2. de symbolische K.,

5. de Hooge Raad der Riten, en 4. de Raad- en Appèlkamer, bovendien een centraal Comité, uit de drie administratieve kamers. Elke der drie eerste kamers bestaan uit 27 leden, en vaardigen bij elke der beide andere twee leden af. De kamers vergaderen alle veertien dagen. Eindelijk bestaat er een Groot-Collegie der Riten, dat in zoo veel sectiën verdeeld wordt, als er erkende stelsels onder haar beheer zijn. In de k. van correspondentie en financiën zijn twee commissiën, als: 1. van finacie en weldadigheid, en 2. van inspectie voor het secretariaat, de statistiek en de archieven. De Dignitarissen zijn: 1 Gr.: Zegelbewaarder, 1 Gr.: Schatmeester, 1 Gr.: Aalmoezenier, 1 Gr.: Archivaris, 1 Gr.: Bouwmeester, 1 Gr.: Onderzoeker.

De Officiëren zijn alle drie jaren herkiesbaar. De MM. der LL. kunnen niet langer dan drie jaren in functie blijven.

Nadat het aantal Loges, onder het bestuur van het Gr. O., in 1855 tot 265 was gezonken, klom dit vóór 1840 weder tot 451. De stelsels onder het Gr. O. bewerkt, zijn voornamelijk het zoogenoemde Fransche of nieuwe stelsel (*Rite Français* of *Rite moderne*), bestaande, behalve uit de drie blaauwe gr., ook uit vier hoogere, namelijk: ÉLU, SCHOT, BIDDER VAN HET OOSTEN, SOUVEREIN PRINS VAN HET ROZENKRUIS.

Nadat in 1788 de Raad der Keizers van het Oosten en Westen (*Conseil des Empereurs d'Orient en d'Occident*), met zijne nieuwe hooge graden was komen opdagen, verscheen in 1766, juist hetzelfde jaar, waarin de oude Groot L. die oppergraden had afgewezen, een afgescheiden deel van dien raad met zijn stelsel, ten gevolge waarvan de Gr. L., die in 1736 reeds den naam had aangenomen van Gr. L. van Frankrijk, ook deze graden ter bewerking toeliet, onder den naam van *oud of volmaakt stelsel* (*Rite ancien ou de perfection*), bestaande toen uit vijf en twintig graden, verdeeld in zeven klassen, en wel

1. Leerling.	4. Maître secret.
2. Medgezel.	5. Maître parfait.
3. Meester.	6. Secrétaire intime.

7. Intendant des Batiments.	17. Chevalier d'orient et d'occident.
8. Prevôt et Juge.	18. Rose croix.
3.	19. Grand Pontife.
9. Elu des neuf.	6.
10. Élu des quinze.	20. Grand Patriarche.
11. Chef des douze tribus.	21. Grand Maître de la clef.
4.	22. Royal hache.
12. Grand Maître Architecte.	7.
13. Royal Arch.	23. Prince Adepte.
14. Grand Élu ancien.	24. Commandeur de l'aigle blanc et noir.
5.	25. Commandeur du Royal secret.
15. Chevalier de l'épée.	
16. Prince de Jérusalem.	

Later werden deze vijf en twintig graden vermeerderd met acht andere, en alzoo tot drie en dertig gebragt. Van deze acht graden werd toen in *Frankrijk* gezegd, dat FREDERIK II, Koning van *Pruissen*, die zoude hebben daargesteld, hoewel de onwaarheid hiervan duidelijk bewezen is. (Zie het Art. FREDERIK II.) De acht bijgevoegde graden bestonden in:

1. Chef du Tabernacle.	5. Grand Inquisiteur Commandeur.
2. Prince du Tabernacle.	6. Noachite.
3. Chevalier du serpent d'airain.	7. Commandeur du Temple.
4. Prince de merci.	8. Drie en dertigste graad.

De *Prins Adept*, die eerst de 25e. graad was geweest, werd de 28e.; de *Kadosch*-graad, die de 24e. was geweest, werd de 50e., en de *Royal secret*, die eerst de 25e. was geweest, werd nu de 52e., zoodat, na nog eenige hervorming de lijst thans is zamengesteld:

1e. klasse.	1. <i>Apprenti</i> . Leerling.
	2. <i>Compagnon</i> . Medgezel.
	3. <i>Maître</i> . Meester.
2e. klasse.	4. <i>Maître secret</i> . Geheim Meester.
	5. <i>Maître parfait</i> . Volmaakt Meester.
	6. <i>Secrétaire intime</i> . Geheim Secretaris.
	7. <i>Prevôt et Juge</i> . Provoost en Regter.
3e. klasse.	8. <i>Intendant des Bâtimens</i> . Intendant der gebouwen.
	9. <i>Maître Élu des neuf</i> . Uitverkoren Meester der negen.
	10. <i>Maître Élu des quinze</i> . Uitverkoren Meester der vijftien.
	11. <i>Sublime Chevalier Élu</i> . Verheven uitverkoren Ridder.
4e. klasse.	12. <i>Grand Maître Architecte</i> . Grootmeester Architect.
	13. <i>Royal Arche</i> . Koninklijke Ark of Kist.
	14. <i>Grand Ecossais de la voute sacrée de JACQUES VI</i> . Groot Schot van het heilige gewelf van JACOB VI.

FRA.

245

15. *Chevalier de l'Orient ou de l'Épée*. Ridder van het Oosten of van den Degen.
16. *Prince de Jérusalem*. Prins van Jeruzalem.
- 5e. klasse. { 17. *Chevalier d'Orient et d'Occident*. Ridder van het Oosten en Westen.
18. *Souverain Prince de Rose croix*. Souverein Prins van het Rozenkruis.
19. *Grand Pontife ou sublime Ecossais*. Groot Opperpriester of verheven Schot.
20. *Vénérable Grand-Maitre de toutes les Loges*. Achtbaar Grootmeester van alle Loges.
21. *Noachite ou Chevalier Prussien*. Noachiet of Pruiss. Ridder.
22. *Royale Hache ou Prince de Liban*. Koninkl. Bijl of Prins van den Libanon.
- 6e. klasse. { 23. *Chef du Tabernacle*. Opperhoofd van den Tabernakel.
24. *Prince du Tabernacle*. Prins van den Tabernakel.
25. *Chevalier du Serpent d'Airain*. Ridder van de koperen Slang.
26. *Prince de Merci*. Prins van genade.
27. *Souverain Commandeur du Temple*. Souverein Kommandeur des Tempels.
28. *Chevalier du Soleil, Prince Adept*. Ridder van de Zon; Ingewijde Prins.
29. *Grand Ecossais de Saint ANDRÉ d'Ecosse*. Groot-Schot van St. ANDRÉ van Schotland.
30. *Grand Élu Chevalier Kadosch*. Groot Uitverkoren Ridder Kadosch.
- 7e. klasse. { 31. *Grand Inquisiteur Souverein Commandeur*. Groot-Inquisiteur Souverein Kommandeur.
32. *Souverain Prince de Royal secret*. Souverein Prins van het Koninklijk Geheim.
33. *Souverain Grand-Inspecteur-Général*. Souverein Groot-Inspecteur-Generaal.

Het Fransche Gr. O. heeft bijzondere vriendschapsverbanden aangegaan met de G. L. van Bern, België, Brazilië, Charlestown, Dublin, Haïti, Hamburg, Louisiane, New-York, New-Grenada, Richmond, Virginië, Zweden. Wat betreft de instellingen van weldadigheid en bevordering van Maç. deugden, heeft de L. Isis Monthyon in 1827, en die *des sept Ecossais réunis* in 1828, (beide te Parijs), een fonds gesticht, voor een eereprijs aan diengenen onder de leerlingen der armscholen te Parijs, die zich, gedurende zinnen leertijd, het meest zal hebben onderscheiden, een twaalfstal mindere prijzen voor de daarop volgende leerlingen, en een

gouden eerepenning voor den meester, die den hoogst bekroonden leerling zal hebben onderwezen. De Loges *les fidèles Ecossais* en *les Frères unis intimes*, bragten in hetzelfde jaar een fonds bijeen, om daaruit op het St. JANS-feest eereprijzen uit te reiken aan personen, die door bijzondere deugden hadden uitgeblonken. In het jaar 1858 besloot het G. O., op voorstel van den Secretaris Br. MORAND, tot het jaarlijks uitreiken van eerepenningen, ter belooning van zulke werkplaatsen en BB., die zich zouden hebben onderscheiden, door instellingen of vindingen, die tot nut van het menschedom strekken, door daden van zelfopoffering, door deugd, of door uitstekende diensten jegens de Orde, of eindelijk door werken, die wezenlijk nuttig voor de V. M. zijn. In hetzelfde jaar werd door twee LL. van *Lyon, Union et Constance* en *les Chevaliers du Temple*, elk voor zich zelve inrigtingen daargesteld, om uitstekende Mac. of maatschappelijke daden te beloonen, door medailles of door fraaije Mac. decoratiën en juweelen, terwijl eindelijk in 1842 te *Marseille* eene inrigting gevormd is, om jonge meisjes onderwijs te verschaffen, en haar een ambacht te doen leeren, daar zij hun bestaan in kunnen vinden.

Eindelijk zijn er op onderscheiden plaatsen bewaarscholen opgericht, en is ook onder anderen te *Parijs*, door eene Loge, eene vereeniging daargesteld tot het geven van gratis geneeskundige behandeling aan behoeftige zieken, en regtsgeleerden bijstand aan ongelukkige behoeftigen, zowel VV. MM. als profanen.

De Loge *la Clémentie Amitié* te *Parijs*, die zich reeds zoo vaak op eene bijzondere wijze verdienstelijk had gemaakt, niet slechts door ruime giften, in tijden van nood en aan hulpbehoevenden uitgereikt, maar ook door in 1858 te besluiten, jaarlijks medailles voor deugdzaam daden uit te reiken, en in 1840 door het instellen van een kosteloozen cursus van burgerlijke huishoudkunde voor alle VV. MM., heeft aan hare pogingen de kroon opgezet, door, op het voorstel van haren Reg. M., Br. DESANLIS, te besluiten, om met ijver aan

te dringen bij het G. O., tot het oprigten van eene instelling, welke algemeene navolging verdient, en waartoe het G. O. ook heeft besloten. Af dadelijk is door het G. O. de L. *Clémentine Amitié*, de BB. DESANLIS, JUGE, ROUHAUD en een inmiddels overleden B. ingeschreven voor fr. 5150. Deze instelling is die van een centraal gesticht van weldadigheid te *Parijs*, dat zich bevindt in de *Saint-Gilles*-straat, No. 10, door eene afzonderlijke commissie bestuurd wordende.

De ondersteuning bestaat in voeding en huisvesting, of alleen in voeding. Een Br. kan daar veertien dagen verblijven; is hij reizend Br., dan beslist de commissie, of hem bij zijn vertrek reisgeld zal worden gegeven. De Loges en VV. MM. die ingeschreven hebben, bezitten alleen het regt tot voordragt der plaatsing, de commissie beslist. Zijn er meer aanvragen dan plaatsen, dan hebben de voordragten der LL. de voorkeur. Er bestaan correspondenten, om over de verzoekers informatiën in te winnen, welke zij binnen 24 uren moeten inzenden. Geen Br. wordt toegelaten, tenzij in het bezit van zijne papieren, en behoeftig en onbesproken van gedrag zijnde. Bij het intreden moet de toegelatene zijne papieren aan den directeur afgeven, van wien hij ze bij zijn vertrek terug ontvangt. Buiten de voeding en het verblijf in het gesticht, kan de commissie ook daar buiten onderstand *in natura* verleenen, als: brood, vleesch, hout en kleedingstukken. In meer dan gewone gevallen kan de commissie ook ondersteuning in geld uitreiken, en ook voorloopig ondersteuning geven tot het inkomen van het noodige berigt. Ten einde de commissie in staat te stellen tot het verschaffen van arbeid aan BB., die zonder werk mogten wezen, maken de Reg. M. bij elke te houden L. bekend, welke soort van werklieden geplaatst wenschen te worden, en noodigen de aanwezigen uit tot de mededeeling, of zij, en zoo ja, welke werklieden zij kunnen plaatsen, terwijl de commissie geene andere werklieden ter plaatsing zal voorstellen dan hen, omtrent wier zedelijk gedrag en ijver zij voldoende berigten hebben ontvangen. De commissie vergadert ten minste een's wecks op een vastgestelden avond. Dagelijks bezoekt een der leden

bij beurten het gesticht, onderzoekt de spijsen, neemt de klagen aan, en maakt een dagrapport. Drie malen achtereen verzuimende, zonder wettige redenen, is hij van zijnen post vervallen.

Behalve de ingekomen ruime bijdragen in geld en kleedingstukken, hebben hout- en wijnkoopers aangeboden, ieder op zijne beurt het gesticht voor een' geheel winter van het in hun vak noodige te voorzien, en is door onderscheidene BB., op hunnen naam, ieder een bed met al het noodige geschonken.

Door de oprigting van dat voorbeeldig gebouw, hoopt men der wezenlijke behoefte te gemoet te komen, en het misbruik, dat van de liefdegiften gemaakt wordt, uit den weg te ruimen, terwijl daardoor tevens gelegenheid is gegeven, de behoefte BB., die zonder werk zijn, dit op eene behoorlijke wijze te verschaffen. — Het G. O. heeft een nieuw gebouw eigen lokaal, in hetwelk men eene bibliotheek en een penningkabinet heeft aangelegd.

frans I FRANS I, (STEPHANUS) Roomsch-Duitsch Keizer, gemaal der Oostenrijksche Keizerin MARIA THERESIA, geboren den 8sten Decem-ber 1708, overleden den 18den Augustus 1765. Hij werd in het jaar 1751, toen hij nog Hertog van *Lotharingen* was, in 's *Hage* onder het voorzitterschap van den Graaf van CHESTERFIELD (zie het Art. DORMER STANHOPE) tot leerling en gezet opgenomen. Naar PRESTON'S *Illustratiën* (Ed. 1821, bl. 251), en NOORTHOUCK *Const.*, bekleedden daarbij de Esquire STRICKLAND het ambt van gedeputeerde Meester, BENJAMIN HADLEY en een Hollandsche (*Dutch*) Broeder de Opziensposten. Uit dit *Dutch* hebben de Franschen den naam *Dutch* gemaakt. (zie *DUTCH*.) In *Londen* ontving hij in hetzelfde jaar den Meestergraad. Toen hij na den dood van JOHANNES GASTO VAN MEDICIS, in het jaar 1757, de regering van het Groot-Hertogdom *Toskanen* aanvaardde, liet hij niet slechts in zijne Staten alle voormalige vervolgingen tegen de Vrijmetselaren ophouden, maar beschermde hen ook tegen de geestelijkheid.

frans II FRANS, (JOSEPH KAREL) Keizer van *Oostenrijk*, en tot den 6den Augustus 1806, ook Roomsch-Duitsch Keizer, en als zoodanig FRANS II, geboren den 12den Februarij 1768, verbood de Vrijmetselarij in

verschillende tijdvakken. In het jaar 1794 liet hij, op den rijksdag te Regensburg, den voorslag doen, alle geheime gezelschappen, zoo als: de Vrijmetselaren, Rozenkruizen en Illuminaten, te onderdrukken. Doch op de vertoogen der gezanten van Pruisen, Brunswijk en Hanover, weigerden de Stenden het besluit, en antwoordden den Keizer, dat hij wel in zijne eigene Staten de Loges kon verbieden, dat men echter in de overige Duitse Staten de vrijheid wilde handhaven. Ten gevolge van de verordening des Keizers, van 25 April 1801, moesten toen alle staatsdienaren, zoowel die aange-steld zouden worden, als zij, die reeds eenig ambt bekleedden, een eed afleggen, dat zij in geene geheime verbindingen stonden, en moesten beloven, in geen geval zich met hen in te laten.

FRANSCH SYSTEMA. Zie STELSEL EN FRANKRIJK.

FRAZER, (GEORG) Hoofd-Opziener van de Accijnsen van Schotland, Meester der Loge te Cannongate-Kilwinning, had de acte, waardoor aan WILLEM SINCLAIR VAN ROSLIN, den 24sten November 1756, het Erf-Groot-Meesterschap ontzegd werd, als getuige mede onderteekend.

FREDERIK I, Koning van Zweden, verbood door een edict van 21 October 1758, de vergaderingen der Vrijmetselaars op doodstraf, doch trok dat in hetzelfde jaar weder in.

FREDERIK II. Het is genoeg bekend, en op nieuw door de levensbeschrijving van FREDERIK den Grooten als Vrijmetselaar, voor alle medeleden des verbonds uitvoerig bewezen, dat Pruisens groote held het besluit in Holland opvatte, om Vrijmetselaar te worden. In de maand Julij 1758 kwam hij namelijk met zijnen vader, den toen regerenden Koning FREDERIK WILLEM I, en de Prinsen van Anhalt-Dessau en Holstein-Beck, den Graaf von der Lippe BUCKEBURG, en verscheidene andere voornaame Heeren, van Middagten, over Zutphen, naar het Loo, om den Prins van Oranje en diens gemalin, FREDERIK WILLEMS nicht, een bezoek te geven, welligt ook, om nog eenige aangelegenheden nopens de nalatenschap van WILLEM III te regelen. Toen zij aan tafel zaten, liet Koning FREDERIK WILLEM I, zich met hevigheid uit tegen het verbond der Vrijmetselaren, die hem als Athëisten en

Frans. Systeem

Kilwin

Fraser

Fredrik I

Fredrik II

Fredrik I

ketters afgemaald waren. Toen de regerende Graaf von der Lippe, die als Vrijmetselaar bekend stond, de Orde openlijk verdedigde, en zulks met kracht deed, ontkiemde in Frederik's borst de wensch, om ook Vrijmetselaar te worden, en nog dienzelfden dag gaf hij zijne begeerte te kennen aan dien verdediger des verbonds, die ook door bemiddeling eens Broeders, den Baron von Albedyll, in *Hanover* (daar hij zelf in *Engeland* aangenomen, en met den stand der Vrijmetselarij in *Duitschland* niet bekend was), den wensch des Kroonprins ten uitvoer bragt. Wie de betrekking kende tusschen den Kroonprins en zijnen vader, die geene tegenspraak dulde, en ongaarne tegenkantingen onderzond of aanhoorde, had veelligt tot het vermoeden aanleiding kunnen krijgen, dat juist de tegenovergestelde inzigten des Konings voor den Kroonprins eene bijzondere beweegrede tot de niet aanneming zouden geweest zijn. Maar Frederik de Grootte wilde anders beoordeeld zijn; hij, die zich met zijnen doorluchtigen en voorwaarts strevendenden geest blindeling aan den wil zijns vaders moest onderwerpen, zonder eenig woord tot zijnen rechtvaardiging te kunnen inbrengen; die jegens zijnen vader geheel onderwerping was, schatte in den Graaf von der Lippe den mannelijken moed, de waarheidsliefde en de vrijmoedigheid zeer hoog, en verkreeg daardoor de overtuiging, dat een zoo edel man ook eene goede zaak moest voorstaan. De nacht van den 14den op den 15den Augustus 1758, toen de Kroonprins met zijnen vader in *Brunswijk* wilde zijn, werd tot de aanneming bepaald, en de eerste *Hamburger Loge*, (die in den jare 1740 den naam van *Absalom* aannam), waartoe de Baron von Albedyll behoorde, zond de afgevaardigden von Oberg, Löwen en Biefeld, bij welke zich nog de Graven von der Lippe en von Niemansegge en de Baron von Albedyll bevonden, en voltrokken de aanneming in de drie graden, op uitdrukkelijken wensch des Kroonprinsen, met alle ceremoniën. Op de reis van *Hamburg* naar *Brunswijk* voerden de afgevaardigde BB.:, Baronnen von Biefeld, Oberg en Löwen, een' grooten koffer met zich, waarin zich de noodige werktuigen, meubelen, enz. bevonden. Uit hoofde van dezen koffer moesten zij, om onaangenaamheden te ontgaan, bij

het doorzoeken hunner bagaadje door de kommissen, en ten einde nadeelige vermoedens te ontgaan, zich voor kwakzalvers uitgeven. Deze stad werd met opzet gekozen, eensdeels, omdat men daartoe VV. MM. van *Hamburg* wilde doen komen, en anderdeels, omdat tegen het bepaalde tijdstip aldaar mis of jaarmarkt zoude gehouden worden, welke eene menigte vreemdelingen daarheen lokte; door welke omstandigheid men hoopte, de geheele zaak te bedekken voor den Koning, die hen alle, als de zaak hem bekend ware geworden, zeker niet zeer zoetsappig behandeld zoude hebben. In den aanvang moest de Kroonprins zijne aanneming in de Orde zeer geheim houden, om des Konings argwaan niet op te wekken; dus werden op het Slot *Rhijnsberg*, waarheen de Kroonprins de Hamburger Broeders VON OBERG EN BIEFELD ontboden had, vele vergaderingen naar Maçonniek gebruik gehouden. Reeds op den 2den Junij 1740, vier dagen na zijne troonsbeklimming, verklaarde de Koning openlijk, dat hij Vrijmetselaar was, hield tien dagen later, op het Koninklijk Slot te *Charlottenburg*, eene Loge, waarin hij zelf den hamer voerde, en den Prins WILHELM VAN *Pruissen* (oudste broeder des Konings), den Markgraaf KAREL, den Hertog van *Holstein-Beck* en den Kapitein VON MÖLLENDORF, in de beide eerste graden aannam. Deze □ heette *Loge Première*. De voornaamste Leden dezer □ worden zelfs in *prof.* werken van dien tijd opgegeven, en wel in de volgende bevoordingen: »Al dadelijk bij den aanvang werden van de Medeleden derzelve te *Berlijn* de navolgende bekend gemaakt. De GRAF VON WARTENSLEBEN, VON TRUCHSESS, VON WALDEBURG, de Heeren VON QUEIST, VON KAISERLING, VON ENOBELSDORF, Geheimraad JORDAN, VON MÖLLENDORF EN FREDERSDORF.» Opmerkelijk is het, dat het meerderdeel der genoemde personen behoorden tot diegenen, welke, tijdens 'sPrinses verbanning van het Hof zijns vaders, zijn stil en afgezonderd leven te *Ruppin*, en later te *Rhijnsberg*, met hem deelden, en op zeer vertrouwd voet met hem omgingen, zoodat men die personen als zijne gunstelingen kon aanmerken, gelijk er dan ook geen onder is, die niet, na de troonsbestijging van den Kroonprins, spec-

dig tot eer, aanzien en groote posten klom. Vele dezer personen werden later tot de gewigtigste diplomatieke zendingen gebruikt; andere, in hooge krijsambten geplaatst, deden hunnen naam op de slagvelden van de Silezische en zevenjarige oorlogen schitteren, terwijl eindelijk het laatste gedeelte hunner met gewigtige burgerlijke ambten werd begiftigd. Om dit ons gevoelen met een enkel woord te staven, daar wij, tot ons leedwezen, om het bestek, buiten staat zijn den levensloop van al de hier genoemden in de Pruisische geschiedenis te volgen, zullen wij een' der personen aanhalen, welke, onder de genoemde, de minst verhevene maatschappelijke betrekkingen vervulde, namelijk, den Heer FREDERSDORF, die toen 's Konings Kamerdienaar was. FREDERSDORF, in de laatste jaren 's Prinses liefste Kamerdienaar, werd dadelijk na de troonsbestijging tot eersten Koninklijken Kamerdienaar benoemd, en hem eene Ridderlijke Heerlijkheid van 20,000 rijksdaalders geschenken. In de daaropvolgende maand September benoemde hem de Koning tot Geheim-Kamerheer en Opper-Thesaurier.

Later hield de Koning nog vele Loges in het Slot te *Berlijn*, in *Charlottenburg* en *Rhijnsberg*, en voltrok in November 1740 in zijne kamer de aanneming zijns zwagers, den regerenden Markgraaf van *Bayreuth*. Den 15den December 1740 werd, met toestemming des Konings, de eerste Loge in *Berlijn*, onder den naam: *de drie Wereldbollen*, ingewijd, en verklaarde hij zich tot Grootmeester der Orde, en van dezen tijd af hield de Maçon. werkzaamheid van FREDERIK II, door zijne gewigtige staats- en krijsaangelegenheden, meer en meer op. De voorname oorzaak tot zijne geheele terugtrekking lag echter in de volgende gebeurtenis.

Toen FREDERIK *Silezië* veroverd had, moest hij ook trachten dat land te behouden, en zijne overige provinciën te dekken. Om dit oogmerk te bereiken, was het noodig de oude vestingen te verbeteren en er nieuwe aan te leggen. De Koning droeg de uitvoering hiervan op aan den Generaal WALLRAVE, een' zijner bekwaamste Ingenieurs. In het bijzonder werd de vesting *Noisse* versterkt door eenige forten, en door mijnen, die haar tot

op een kwartiers afstands omgaven; want zij was de grens-vesting tegen *Oostenrijk*. Die zelfde Generaal WALLRAVE, die een lieveling des Vorsten en Medelid der L. was, in welke zijn Koning als R. M. voorzat, was, door goud verblind, met Prins HAUNITZ te *Weenen* in briefwisseling getreden, en wilde het plan van de vesting *Neisse*, van de ligging der mijnen, en van derzelve verbinding met de werken, aan het Oostenrijksche Kabinet verkoopen. De onderhandelingen echter werden niet voorzigtig genoeg voortgezet; de Postmeester-Generaal kreeg argwaan, en gaf den Koning berigt. Toen nu weder een brief van WALLRAVE verzonden zoude worden, werd deze aan den Koning gebracht. FREDERIK brak dien open, en de misdaad stond klaar voor zijne oogen. Hij zag zich aan zijne vijanden verraden; verraden door zijnen gunsteling; door een Medelid zijner L., die slechts uit 24 leden bestond, op welker trouw, liefde en verknochtheid hij, krachtens zijn helderzienden blik, onwrikbaar gebouwd had. Hij zag zich verraden en verkocht als Koning, vriend en B., en in de treurige noodzakelijkheid gebracht, hem, dien hij met weldaden overladen en als B. omarmd had, als landverrader te straffen. Langen tijd overlegde FREDERIK, totdat hij een besluit nam, tot hetwelk slechts de echte V. M. in staat is, die, voor zoo verre het den mensch gegund is, den O. B. H. der wereld tracht na te streven. Hij riep eene L. bijeen, in welke hij met geestdrift en vuur op eene leerzame wijze sprak over de pligten, welke de echte V. M., zoowel jegens de O., zijne Broeders, als ook jegens het Vaderland moet vervullen. Bij het einde dezer ernstige en indrukmakende redevoering, werd zijn toon ernstig, en zijne woorden deden allen verwonderd staan. De diep gekrenkte Vorst verhef zich van zijnen zetel en sprak: »Een der hier vergaderde BB. heeft op eene zware, ja, doodschuldige wijze gezondigd tegen de wetten der O., tegen zijn pligt, tegen den Staat, zijn eed en zijne trouw en dankbaarheid jegens mij, als voorzittend M. en als zijn Koning. Als Koning wil ik het niet weten, als regerend M. het hem vergeven, als B. bied ik hem de hand, om hem van zijnen

val weder op te rigten, en als mensch wil ik hetgene geschied is, vergeten. Ik verlang slechts, dat hij zijne misdaad hier bekenne, dat hij in zich zelven keeren en zich zal beteren; in dit geval blijft alles onder ons, en nimmer zal hiervan weder melding gemaakt worden. Zwijgt hij echter, en neemt hij de hem aangebodene vergiffenis niet aan, zoo moet ik als M. hem bekend maken, dat ik genoodzaakt zal zijn, de L. voor altijd te verlaten, en, als Heer en Koning, als eerste Ambtenaar van den Staat, hem aan de uitspraak der wetten over te geven."

Ontroerd zagen de leden der Vergadering elkander aan. Niemand kon zich de schrikbarende woorden des Konings verklaren; zelfs WALLRAVE vermoedde niet, dat zijn verraad ontdekt en die op hem gemunt waren. Na eene poos herhaalde de Koning dezelfde woorden. Alle zwegen. FREDERIK sprak ten derden male. Alle waren verstomd. In de oogen van den grooten Koning blonken tranen. Hij sprak verder: »Als V. M. heb ik mijnen plicht vervuld; ik ontwaar echter, dat onder dit kleine aantal geen V. M.'s gevoel heerscht, dat eed, plicht, trouw noch erkentelijkheid in staat zijn menschen te boeijen, en het alvermogen der hartstogten te betengelen. Zoo doende sluit ik dan heden en voor *altoos* deze L.; nooit zal ik den M. weder voeren!" Plegtig sloot FREDERIK, volgens V. M.'s gebruik, de L., en legde, tot in zijn binnenste bewogen en met onthloot hoofd, den M. op het altaar voor altoos neder.

In het voorvertrek eischte de Koning den Generaal WALLRAVE den degen af; liet hem in arrest brengen, en later zijn proces opmaken. Hij werd tot streng en levenslang vesting-arrest veroordeeld, en naar eene door hem zelven gebouwde gevangenis gevoerd. WALLRAVE moest namelijk vroeger op 's Konings bevel, te *Maagdeburg* in een Fort eene gevangenis bouwen. Deze gevangenis moest voor een Staatsmisdadiger dienen, en zoodanig ingerigt zijn, dat het onmogelijk ware, daaruit te ontkomen, of zich daarin om te brengen. De wanden en de grond waren opgevuld en met zwart laken overtrokken, zoodat men zich niet eens door stooten konde kwetsen. WALL-

RAVE leefde hier zeven jaar zonder licht (want slechts eene kleine schemering viel van boven neer), zonder schrijfbehoeften of boeken, aan zich zelven en aan het scherpknagende gevoel van naberouw overgelaten. Geen mensch mogt bij hem toegelaten worden, en zelfs de Officier die hem het voedsel bragt, dat zoodanig voor hem toebereid was, dat hij het zonder lepel, mes en vork nuttigen konde, mogt geen woord met hem wisselen. Na verloop van zeven jaar, verkreeg hij, op 's Konings last, eene betere gevangenis, met een klein tuintje, waarin hij lucht konde scheppen en zich beweging verschaffen. De overige omstandigheden bleven nogtans dezelfde. WALLRAVE zat hier tot aan zijnen dood, afgescheiden van de wereld der levenden. Eens waagde hij het, door den 88sten Psalm, om bevrijding uit zijnen kerker te smecken, waarop de Monarch hem met den 101sten Psalm antwoordde.

Van den tijd af, dat FREDERIK II gedwongen was, het strafambt tegen eenen B. op zich te nemen, kon hij niet langer Medelid zijn, en dit alleen was de oorzaak, waarom de groote Koning en menschevriend de L.-Vergadering niet meer bezocht.

Doch de Koning vereerde de O. tot aan zijnen dood; want hij was overtuigd, dat de Medeleden der O. met liefde, trouw en verknochtheid aan hunnen Koning en aan hun vaderland waren gehecht.

Deze daadzaak wordt, wel is waar, tegengesproken door sommigen, en vooral door hen, die aan de Loge *de drie Wereldbollen*, als eene oorspronkelijk door den Koning gestichtte L., een groot overwigt en aanzien wenschten te verschaffen; maar de waarschijnlijkheid pleit er voor. Behalve de voormelde bewijzen zijner op eens bekoelde belangstelling in de Orde, en zijne persoonlijke voorzitting als reg. M. en bestuurde inwijdingen, is WALLRAVE, van wien hier boven gesproken wordt, bekend in de geschiedenis als zeer in aanzien bij FREDERIK. Bij diens komst tot den troon was WALLRAVE slechts Kolonel der Genie; na het innemen der vesting *Brieg* echter (4 Mei 1741) werd hij tot Generaal-Majoor bij dat wapen bevorderd, en niet lang daarna (vóór 29 Maart, 1742) tot Chef van het toen op-

gerigte regiment pioniers, Generaal en Chef van het corps Koninklijke Pruissische ingenieurs, Kommandant der vesting *Neisse* en Directeur des vestingbouws te *Neisse* en *Brieg* benoemd. Daar den Koning meer dan eens medegedeeld werd, dat *Oostenrijk* het oogmerk had, om in zijn land te vallen, hetzij langs de grensvestingen van *Oud-Pruissen*, of wel het oog had geslagen op zijne Silezische vestingen, zoo droeg hij den Generaal WALLRAVE onder anderen op, de werken van *Maagdeburg*, *Wezel*, *Brieg* en *Neisse* te volmaken en die van *Stettin* aan te leggen. Wij vinden dan ook de plegtigheden in het breede vermeld, waarmede op den 29sten Maart 1742, te *Neisse* de algemeene herziening en verbetering der vestingwerken begonnen werd, en ook die, waarmede de Koning in persoon, op den 50sten Maart 1745, den eersten steen legde tot het Fort *Pruissen*, dat WALLRAVE daar aan zou leggen (gelijk hij er ook een van denzelfden naam te *Stettin* heeft aangelegd). Doordien nu WALLRAVE de meeste vestingen hersteld of aangelegd had, was er niemand in *Pruissen*, die *Oostenrijk* vollediger narigten daaromtrent kon geven. Hij was dus een man van groot gewigt voor *Oostenrijk*; en wanneer men nu bedenkt, dat, gedurende de verschillende oorlogen tusschen *Pruissen* en *Oostenrijk*, menschen uit de hoogste standen het van zich konden verkrijgen, om zich tot handlangers en werktuigen van den vijand te laten gebruiken; dat men almede van beide zijden niet altijd even kiesch was in de keuze der middelen, om elkander nadeel toe te brengen, ja dat men het meer dan eens toelegde op FREDERIKS leven, en daartoe zelfs een Kamerdienaar omkocht, die den Koning vergif in een kop chocolade aanbod, dan zal men wel kunnen begrijpen, dat er pogingen werden aangewend, om een persoon te winnen, die zoo vele en alles afdoende inlichtingen kon geven. Bij al het aangevoerde zou het echter eene vooronderstelling blijven, en niets meer, wanneer de schriften van dien tijd, hoewel dan ook gedeeltelijk, daar niet in te gemoet kwamen.

Wij vinden dan geboekstaafd, dat de Generaal WALLRAVE, in Februarij 1748, gearresteerd en vervolgens naar *Maagdeburg*

vervoerd werd, zijnde tot eene levenslange gevangenis aldaar veroordeeld. Wel is waar (en de waarheidsliefde noopt ons, dit niet met stilzwijgen voorbij te gaan), dat twee schrijvers als oorzaak opgeven, dat dit was uit hoofde van gepleegde ontrouw in zijne directie van den vestingbouw, waarin hij het land met 40,000 rijksdaalders zoude hebben benadeeld; maar hier tegenover staat de getuigenis van een' anderen schrijver (*Vie de FREDERIC II, Roi de Prusse, Strashourg 1788, 8°. T. VI., Suppl. pag. 255.*), die, gelijk uit zijn geheele werk blijkt, eenigzins beter ingelicht schijnt. Deze schrijver zegt, na de vermelding van WALLRAVE'S vervoer naar *Maagdeburg*, dat hij de plannen der fort en operatiën, die de Koning hem toevertrouwd had, aan den vijand had gezonden, maar dat zijne brieven onderschept en aan den Koning overgeleverd werden; dat FREDERIC hem had doen komen, hem zijne trouweloosheid verweten, en hem had toegevoegd, dat hij, alles bekennende, volkomene vergiffenis zoude erlangen; en verder, dat WALLRAVE hardnekkig bleef ontkennen; maar dat de Koning hem toen zijne eigene brieven toonde, waarop WALLRAVE verplet aan 's Konings voeten viel, en om genade smeekte; doch dat de Koning daarop zeide, dat het thans te laat was en hem liet wegvoeren. Wel is waar, die schrijver zegt, dat WALLRAVE door eene bijzit verraden werd. Deze omstandigheid kan echter evenzeer waar zijn; zij kan de eerste geweest zijn, die dit berigt aan den Postmeester-Generaal bragt en kan alzoo het eerste spoor aangewezen hebben.

Na het aangevoerde meenen wij te kunnen besluiten, dat het medegedeelde, hoewel eenigzins gekleurd, waarheid behelst. Wij zagen, dat Generaal WALLRAVE in 's Konings gunst en vertrouwen deelde, en dat deze door onderscheidene schrijvers, hoewel dan ook op verschillende wijzen, van ontrouw beschuldigd wordt. Doch deze tegenstrijdigheid moest uit den aard der zaak zelvo geboren worden, en geeft nog meer grond, om de waarheid der daadzaak te gelooven. Het gewigtige van den persoon, het gerucht makende der zaak, en ook de geheime plaats, waar die was voorgevallen, en die het onmogelijk maakte, dat de

geheele waarheid ter oore van het publiek kwam; dit alles moest natuurlijk aanleiding geven tot vele en vreemdsoortige gissingen, zoo als dan ook een schrijver het bestaan van vele gissingen deswege bevestigt.

FREDERIK II werd dus de grondlegger der eerste Loge in *Pruissen*, en, voor geheel *Duitschland*, de magtigste beschermer der van vele zijden verdachte Vrijmetselaars-Broederschap, en de Duitse Broeders vierden, na het honderdjarig bestaan hunner Groote Loge, in 1840 hiervan nog de plegtige gedachtenis. Zij lieten bij die gelegenheid eene medaille ter gedachtenis van deze gebeurtenis vervaardigen.

Deze medaille vertoont aan de eene zijde het borstbeeld des Konings, in toenmalige krijgsmanskleeding, met den band van Reg. M. omhangen; op de keerzijde ziet men een' ingelegden vloer en eene gordijn, op welke de Pruissische adelaar boven het wapen der *drie Wereldbollen* zweeft; boven de gordijn zijn de stralen van het daarachter geplaatste licht zichtbaar. De Latijnsche spreuken vermelden hem als stichter der V. M. in *Pruissen* en de vicring van het eeuwfeest.

Bij het openen en sluiten werd dezelfde M. gebezigd, welke door FREDERIK den Grooten was gebruikt, tijdens hij als Reg. M. de werkzaamheden zijner L. bestuurde. Ook het door hem gedragen schootsvel was aanwezig, terwijl ook later de Loge *Horus*, te *Breslau*, aan die der *drie Wereldbollen* het zwaard schonk, dat bij de aanneming van dien vorsteliijken Br. was gebruikt.

Tot een klaar bewijs voor eene vroeger te *Berlijn* bestaan hebbende afzonderlijke Loge onder het onmiddelijk bestuur des Konings, en welke zich *Loge Noble* of *Loge Première* noemde, en waaruit reeds dadelijk is op te maken, dat zij uit de voornaamste personen bestond, moge dienen, dat de L. de *drie Wereldbollen*, — zelve in hare geschiedenis (*Berlijn* 1840) opgeeft, dat zij op den 14den Februarij 1745 had besloten, om den Graaf GOTTER schriftelijk te verzoeken, haar te willen onderrigten, of het waar was, wat men verhaalde, namelijk, dat op den 50sten Januarij, op bevel van den Koning, eene

vereeniging van Vrijmetselaars had plaats gevonden; en dat daar-
 bij slechts aan zekere daartoe uitverkoren BB. den toegang
 vergund was, terwijl er bijgevoegd wordt, dat er in de notu-
 len *niets naders* wordt gevonden, nopens den uitslag dier
 zaak, dan alleen, dat dit schrijven op den 21sten Februarij
 bewerkstelligd, en door eene deputatie, bestaande uit den Reg.
 M., benevens twee BB. was overhandigd geworden. Bo-
 vendien blijkt het, dat de L. *de drie Wereldbollen*, in ha-
 re vergadering van 25 Mei 1745, besloten heeft, de *Byou*
 der *Loge Noble* voor omstreeks 200 thalers (f 560,—) te
 koopen.

FREDERIK, dit is bekend, vraagde eens den sterrekundige
 MAUPERTUIS, wat de Differentiaal-rekening was. Deze gaf
 den Koning nu eene oppervlakkige verklaring, waarmede FREDE-
 RIK niet teyreden was, en eene meer grondige uitlegging vor-
 derde, waarop de wiskundige ten antwoord gaf: »Sire! hier-
 toe zie ik geene kans; de hoogere wiskunde is even, als het
 geheim der VV. MM.; door verhalen leert men dit niet
 kennen; men moet zich doen inwijden, om het geheel te kun-
 nen bevatten,» hierop hernam de Koning, glimlagchend: »Dan
 zal ik de hoogere wiskunde niet leeren; want ik zie het aan
 mij-zelf, dat de inwijding niet elks zaak is.»

Op den 7den Februarij 1778, antwoordde FREDERIK op de
 inlevering van eene teekenpl. der L. *Royale York*, door
 een kabinetschrijven, dat eindigde met de woorden: »Dat hij
 altijd belang zoude hechten aan eene vereeniging, die haren hoog-
 sten roem stelt in het onvermoeid en onafgebroken verbreiden
 van alle deugden, die den regtschapen man en den goeden bur-
 ger versieren.»

In het gouden boek van den Hoogen Raad van den 55sten
 graad, in *Frankrijk* (1808); bladz. 7, staat: »dat FREDERIK
 II, op den 1sten Mei 1786, de hooge graden en Maçonnicke
 constitutiën van het oude stelsel had doen herzien; dat hij acht gra-
 den had gevoegd bij de 23, welke reeds in *Pruissen* bestonden;
 dat hij een Hoogen Raad voor de 55 graden had gesticht, en
 in persoon, ten dienste van dezen, een reglement in 18 arti-

kels had opgesteld." Dit alles is nogtans verlicht. FREDERIK hield zich op dat tijdstip volstrekt niet meer bezig met de V. M., uit welke hij zich reeds ruim veertig jaren te voren had teruggetrokken. Buitendien had hij nooit anders gearbeid, dan in de drie eerste graden, en spotte met de hoogere, zoo als hij dan ook, op den 2den Julij 1786, tot zijn geneesheer Prof. ZIMMERMANN had gezegd: » Alchymie en Theurgie hebben thans hunnen zetel in de V. M., opgeslagen; ik bespot deze dwaasheden."

(Schotsche Ritus I)
(Schotsche Ritus II)
(Schotsche Ritus III)

Op den 24sten Januarij 1712 geboren, overleed hij op den 17den Augustus 1786.

FREDERIK WILLEM LODEWIJK, Prins van Pruisen. Ofschoon WILLEM III eerst laat medelid der Vrijmetselaars-Orde is geworden, en nimmer als zoodanig werkzaam was, zoo gaf hij bij het aanvaarden zijner regering der Grootte Nat. Moederloge: *de drie Wereldbollen*, de verzekering, haar te willen beschermen, en gaf hij ook die verzekering later aan twee andere GG. LL., en ten bewijze, welke groote gedachte hij van de Orde had, dient nog de aanneming zijns tweeden zoons, Prins FREDERIK WILLEM LODEWIJK, en de overgave aan dezen zoon van het Protectoraat der Orde in alle Pruisische Staten, dat kort voor zijnen dood plaats had. Deze aanneming geschiedde op den 22sten Mei 1840, in tegenwoordigheid van de Grootmeesters der Pruisische Grootte Loges, terwijl tot aandenken aan dezelve, door den kunstenaar G. LOOS, een gedenkpenning geslagen werd.

(Schotsche Ritus)
(Schotsche Ritus II)

FREDERIK, Prins der Nederlanden. Zie WILLEM FREDERIK KAREL.

FREDERIK HENDRIK. Het register der notulen van eene Loge, die in 1657 te 's Hage, onder den titel van FREDERIKS *Vrededal*, bestaan heeft, maakt gewag van de benoeming van Prins FREDERIK HENDRIK VAN NASSAU tot Grootmeester der Vrijmetselarij in de Vereenigde Provinciën, en tot Opper-Uitverkoren Meester, welke benoeming door de in Kapittel vergaderde Broeders was geschied. Zie VREDENDAL.

(Schotsche Ritus)

FURLAK. Een beteekenend woord in de hoogere graden. (Schotsche Ritus 22e. graad.)

(Schotsche Ritus)

(Schotsche Ritus)

GAD.

259

G is die letter, welke in de Loges gewoonlijk in het midden der vlammeende ster staat, en welker beteekenis den Medgezellen medegedeeld wordt. g.

Vele Vrijmetselaren beschouwen dezelve als het middelpunt van alle geheimen der Vrijmetselarij, overigens wordt zij onderscheiden als de aanvangsletter der namen: God, Groot, Geometrie, Glorie, Goël, enz. opgegeven. Daar de Geometrie onder de mathematische wetenschappen geheel en al op de bouwkunde betrekking heeft, zoo gaf dit in latere tijden, bijzonder bij de nieuwe Engelsche Vrijmetselaren, aanleiding, om onder Geometrie de geheele kunst der Vrijmetselarij te verstaan, en de, te voren uit geheel andere gewigtige gronden gebruikte letter G, alleen op Geometrie of op God betrekking te doen hebben, om daardoor den inhoud van den Medgezelligraad uit te breiden.

GABAON. (Eigenlijk Gibeon, Heuvel.) Zie 2 Chron. I: 5, welke de *Vulgata* in *Gabaon* veranderd heeft. Deze plaats heet ook *Gibea* (zie 1 Sam. VII: 1 en 2 Sam. VI: 5 en 4), de naam van de plaats, waar de Israëlieten in oorlogstijden de Arke des Verbonds verborgen. Het is de zinnebeeldige naam van eenen Meester, en beteekent, dat een Meester over de onderhouding der Orde en de naauwkeurige naleving der ingevoerde grondregelen moet waken; ook nog, dat het hart van eenen Vrijmetselaar zoo zuiver moet zijn, dat hetzelfde God tot eenen aangenamen tempel strekke.

GÄDICKE, (JOHANN CHRISTIAAN) geboren den 14den December 1765, was Groot-Hertogelijk Commissieraad te Weimar en Boekhandelaar te Berlijn. Hij werd in 1792 in de Loge *Joseph zur Einigkeit*, te Nurnberg, tot V. M. aangenomen, en in 1804 bij de tot het verbond der Grooten Loge

G. GAD. 259

G.

G is die letter, welke in de Loges gewoonlijk in het midden der vlamme ster staat, en welke beteekenis den Medgezellen medegedeeld wordt.

Vele Vrijmetselaren beschouwen dezelve als het middelpunt van alle geheimen der Vrijmetselarij, overigens wordt zij onderscheiden als de aanvangsletter der namen: God, Groot, Geometrie, Glorie, Goël, enz. opgegeven. Daar de Geometrie onder de mathematische wetenschappen geheel en al op de bouwkunde betrekking heeft, zoo gaf dit in latere tijden, bijzonder bij de nieuwe Engelsche Vrijmetselaren, aanleiding, om onder Geometrie de geheele kunst der Vrijmetselarij te verstaan, en de, te voren uit geheel andere gewigtige gronden gebruikte letter G, alleen op Geometrie of op God betrekking te doen hebben, om daardoor den inhoud van den Medgezelligraad uit te breiden.

GABAON. (Eigenlijk Gibeon, Heuvel.) Zie 2 Chron. I: 5, welke de *Vulgata* in *Gabaon* veranderd heeft. Deze plaats heet ook *Gibea* (zie 1 Sam. VII: 4 en 2 Sam. VI: 5 en 4), de naam van de plaats, waar de Israëlieten in oorlogstijden de Arke des Verbonds verborgen. Het is de zinnebeeldige naam van eenen Meester, en beteekent, dat een Meester over de onderhouding der Orde en de naauwkeurige naleving der ingevoerde grondregelen moet waken; ook nog, dat het hart van eenen Vrijmetselaar zoo zuiver moet zijn, dat hetzelfde God tot eenen aangenamen tempel strekke.

GÄDICKE, (JOHANN CHRISTIAAN) geboren den 14den December 1765, was Groot-Hertogelijk Kommissieraad te Weimar en Boekhandelaar te Berlijn. Hij werd in 1792 in de Loge *Joseph zur Einigkeit*, te Nurnberg, tot V. M. aangenomen, en in 1804 bij de tot het verbond der Groote Loge

G = Galbert 259.

de drie Wereldbollen behoorende Loge de drie Seraphynen, in Berlijn, geaffilieerd. Behalve zijne technologische en andere werken, heeft hij uitgegeven:

a. Eene getrouwe opgave der BB.: VV.: MM.:, welke naar het systema der Grootte Loge de drie Wereldbollen arbeiden. Berlijn, bij Br.: GÄDICKE, gr. 8vo. 1e. druk 1810, 2e. 1815, 3e. 1817.

b. Vrijmetselaars-Lexicon, na veeljarige ondervinding en de beste hulpmiddelen bearbeid. Berlijn 1818, in 8vo.

Dit werk bevat, in eenen alphabetischen rang, narigten van geheime gezelschappen van den ouden en hedendaagschen tijd, van Duitsehe Loges, van personen, die zich in Maçonnieke en in andere, met deze in betrekking staande vereenigingen, meer of minder bekend hebben gemaakt, hetzij door hunne bijzondere mede- of tegenwerking. De schrijver verzet zich bijzonder in de voorrede tegen die BB.:, die vóór het drakken des werks deszelfs verschijning meenden tegen te gaan, omdat daarin zooveel van de hieroglyphen, symbolen en gebruiken der Vrijmetselaren zou bekend gemaakt worden, hetwelk zonder plichtverzaking niet kon geschieden.

Wegens de uitgave van dit werk werd tegen den Br.: GÄDICKE, door een besluit van het Oud-Schotsche Directorium der Grootte Nationale Moeder-Loge de drie Wereldbollen, op den 10den Maart 1818, de verbanning uitgesproken.

De gebeurtenissen, ten opzichte der verschijning van dit werk, werden door wijlen den Br.: J. C. F. GERLACH medege-deeld, in het volgende geschrift: Logen-Hierarchie, besonders in bezug auf Krause's; HELDMAN'S und GÄDICKE'S Freimau-rerschriften. Nebst 54 Actenstücken. Freiberg, bei CRAZ und GERLACH, 1819. In gr. 8vo. (Zie HELDMAN.)

Gador

GADOR. Een beteekencnd woord in de hoogere graden.

Galaad

GALAAD. De naam van den Zegelbewaarder in den Groot-Schot-ten graad van het Heilige Graf van JACOBUS VI (Sch. R. 14e. gr.).

Galbert

GALBERT. een Franschman, was, volgens de Strikte Obser-vantie, de achtste Grootmeester der Tempelheeren, na der-

GAL. GAS. 261

zelve herstelling verkozen in 1459 en overleden in 1500.

GALLOWAY (ALEXANDER Graaf VAN) was Grootmeester der Grooten Loge in *Schotland* (van de oude Vrijmetselaren), in de jaren 1738 en 1739. *Galloway*

GAND, (De Burggraaf VAN) een voornaam persoon van *Spanje*, was de tweede Grootm. van het Schotsch philosophisch systema in *Frankrijk*, verkozen in den jare 1783. *Gand*

GANDULF. Zie EDGAR.

GANGEN. Dus noemt men de schreden, die elk Vrijmetselaar in zijne graden doet. *Schreden*

GANGEN VAN DEN TEMPEL. De Leerling doet drie, de Medgezel vijf en de Meester zeven schreden, om in den Tempel te komen. *Schreden*

GARIMONT, of *Guimont*, een beteekenend woord in de hooge graden (Schotsche Ritus 52e. grad.). *Garimont*

GASSICOURT (Cadet DE) ontwikkelde in zijn werk: *het Graf van* JACOB MOLAY, ten jare 1796 uitgegeven, de stelling, dat het de Vrijmetselarij was, die de Fransche omwenteling had voortgebracht, en, zoo ver de hooge graden aangaat, ten doel had, om altaren en troonen omver te werpen. Later bekende hij, dat hij in zijn *Graf van* JACOB MOLAY niets anders had gedaan, dan het beweerd van den Abt LEFRANC en van ROBISON na te schrijven en uit te breiden. Hij verzocht zelfs in de Metselarij te worden ingewijd, hetwelk ook in 1803 in de Loge der *Abeille*, te *Parijs*, plaats had. Hij bekleedde achtereenvolgend in die Loge de waardigheid van Redenaar en van Achtbare Meester. In 1809 Adjunct-Redenaar van de Loge *Sainte Joséphine* zijnde, sprak hij zelfs de lofreden uit van dienzelfden RAMSAY, wiens hooge graden hij met zoo veel heftigheid en verontwaardiging had aangevallen. *Gassicourt*

GASTON, (JOHAN) de laatste Groot-Hertog van *Toskane*, uit het huis der *Medicis*, vaardigde in 1757 een streng Edict tegen de VV. MM. uit, hetwelk echter na zijnen dood, in hetzelfde jaar, nog door zijnen opvolger, den Hertog FRANS VAN *LOTHARINGEN*, die naderhand Roomsche Keizer werd, weder werd ingetrokken. (Zie FRANS I.) *Gaston*

Spules
Weg
Basisc
Gebelin
Geest

GAULEN. (Convent der) Zie CONVENT (GALLISCH) en LYON.

GEBELIN. Zie COURT DE GEBELIN.

Maatr

GEDAANTE EENER LOGE, (De) is een langwerpige regthoekige vierhoek, waarvan de lengte door het oosten en het westen, en de breedte door het noorden en het zuiden bepaald wordt. Hare hoogte gaat van de aarde tot den hemel, en hare diepte van de oppervlakte der aarde tot derzelver middelpunt.

De opgave van de vlakken duidt den omvang en de uitgebreidheid eener Loge aan, als de verzamelplaats der Vrijmetselaren en de algemeenheid der wereldburgerlijke grondstellingen. De hoogte geeft de vereeniging met een hooger Wezen en de verheffing tot het oneindige te kennen, gelijk de diepte de bewondering der voor ons liggende natuur aanwijst. (Zie *VIERBOEK*.)

Deputat

GEDEPUTEERDE is iemand, welke een gedeelte van eene deputatie uitmaakt, of die gekozen wordt, om, bij afwezigheid van eenen Officier, deszelfs plaats te bekleeden, of de daaraan verbondene werkzaamheden met hem te deelen.

--- GEDEPUTEERDE ACHTB.: Ma.: is hij, die bij afwezigheid van den Achtbaren Meester deszelfs betrekking waarneemt.

--- GEDEPUTEERDE GROOTM.: NAT.: Zie M.: NAT.: (GROOT-)

--- GEDEPUTEERDE VOOR HET GROOT-OOSTEN zijn in de eerste plaats de regerende Meesters en Opziens eener Loge, welke hunne Loge vertegenwoordigen; zij kunnen ook vervangen worden.

--- GEDEPUTEERDE VAN LOGE TOT LOGE. Twee verbroederde Loges benoemen wederkeerig eenen Gedeputeerde, om elkander in de werkzaamheden behulpzaam te zijn. Deze Gedeputeerde, schoon altijd in het Oosten geplaatst zijnde, heeft slechts eene raadgevende stem.

Geest

GEDIKE, (FREDERIK) Opper-Consistorieraad, Directeur van het Frederik-Werdersche Gymnasium te *Berlijn*, geboren den 13den Januarij 1754 en overleden den 2den Mei 1805, heeft zich als Vrijmetselaar zeer beroemd gemaakt, door zijne aanvallen in het Berlijner maandschrift, op de Jezuitische strekking, welke men in de jaren 1776—1783 aan de Vrijmetselarij wilde geven.

Geestzeker

GEESTENZIENERIJ, (De) De leer der Indische Godin der liefde MAJA, was bij de oude Perzen de leer van de natuur der

dingen, aan welke zich de Priesters of Magiërs toewijdden. (zie MAGIËN.) De grondstellingen dezer leer verbreiden zich meer en meer onder verschillende wijzigingen en uitvloeiels, en zijn zelfs tot ons overgekomen, waar zij zich bepaalden tot de leer, dat de mensch door lichamelijke en geestelijke reiniging, door het gebed, en door de kennis der verwantschap van zekere getallen en woorden met de natuurkrachten, niet alleen gelijken gang met de natuur houdt, maar zich zelven tot heer derzelve maken kan. De magie der laatste tijden bestond niet in de kennis der natuur, maar enkel in *waarzeggerij*, *voorzeggingen* en *geestverschijningen*, en ook aan deze kunst heeft de Vrijmetselarij, in de laatste helft der achttiende eeuw, tot eenen dekmantel moeten dienen. CAGLIOSTRO, SCARÖFFER en andere Magiërs, hebben niet alleen door hunne schandelijke bedriegerijen, maar vooral omdat zij Vrijmetselaren waren, de Vrijmetselarij aan de grootste bespotting en verachting blootgesteld. (Zie MAGIËN.) De magie werd door de ouden voor de hoogste en heiligste aller wetenschappen gehouden, en bij alle volkeren onder den sluier der mysteriën ingevoerd en geleerd. Zij bestond, naar de begrippen van den toenmaligen tijd, in de kennis van alle zichtbare en onzichtbare krachten des heelals en deszelfs geheime of openbare werkingen, en bevatte de verklaring der gansche natuur, de kennis van de onderlinge betrekking en afkeerigheid aller dingen en de daaruit voortvloeiende gevolgen. Zij strekte zich zoowel over het geestelijke als zinnelijke gebied uit. Men verdeelt dezelve in physische of natuurlijke, mathematische of hemelsche, en in theologische of ceremonieele magie. De physische magie bevat de leer der natuur van alles, wat in de wereld is, derzelve oorzaken, werking, krachten en veranderingen. Het mathematische deel verklaart de bewegingen en den loop der sterren, als ook de leer en den invloed van de boven- op de benedenwereld. Het theologische deel handelt over de Godheid, over des menschen ziel, over de goede en kwade geesten, over heilige gebruiken en mysteriën. Verder over het geloof, de wonderen, de kracht van zekere woorden en figuren, en over geheime werkingen. Onder de

oudste wijsgeeren hebben zich ZAMOLXIS en ZOROASTER bijzonder beroemd gemaakt, zoodat men hen voor de uitvinders derzelve hield. Meer waarschijnlijk echter stamt zij van de Chaldeen af, bij welke zij door overlevering werd voortgeplant; zij was het doel en de hoofdaangelegenheid aller mysteriën, en de meeste wijsren des ouden tijds lieten zich inwijden, en onderwierpen zich aan de strengste proeven, om slechts met deze leer bekend te worden.

Onder dezen behooren ORPHEUS, PYTHAGORAS, ABARIS, HERMIPPUS, APOLLONIUS en anderen. De Joodsche geschiedschrijver MOZES liet zich in alle Egyptische geheimen inwijden, waartoe zijne opvoeding aan het Egyptische hof hem ruime gelegenheid gaf.

Egyptenaren, Perzen en Grieken, en de oudste der ons bekende volken geloofden aan wonderen en geheime krachten. De Priesters waren overal in het uitsluitend bezit dezer leer, en daar zij zich als dienaren Gods en als menschen van buitengewone kennis voordeden, waren zij ook bij het volk geacht. Zoo ontstonden dan ook van lieverlede de mysteriën door een priesterdespotismus; men stapelde wonderen op wonderen; de eenvoudigste werkingen der natuur werden ingekleed, en als raadsels en geheimen beschouwd, die alleen door de Priesters en hunnen aanhang opgelost konden worden. De volksmenigte geloofde blindelings, dewijl men derzelve alle gelegenheid; om zelf te oordeelen, benam, en men alles aan de werking van goede of kwade geesten, en niets aan die der natuur toeschreef. De hemel, de vaste sterren, de planeten en de gansche aarde werden met goden vervuld, die men eerbiedigen en welker toorn men moest trachten te doen bedaren. Zoo ontstonden offergaven en de meeste godsdienstige verordeningen.

De leer van een hoogste Wezen, van den toestand der wereld, van het geestelijk aanzijn des menschen, en deszelfs waarschijnlijke voortdoring na den dood, werden zoo zeer verholten en onder zoo velerlei raadsels en beelden verstoken, dat de waarheid voor den oningewijde onmogelijk te begrijpen was. De bestgezinde wijsgeeren, onder de ingewijden van Grieken-

land, werden door de Priesters zoo zeer tot geheimhouding aangespoord, dat niemand van hen het wagen durfde, dezelve te openbaren. Zij beproefden hunne leerlingen lang en op menigerlei wijze, alvorens hen de waarheid mede te deelen. Het publiek of de oningewijden kregen hiervan niets te weten. De regeringsvorm, die geheel in handen der Priesters was, zoo als in *Egypte*, of die grootendeels van hen ahang, zoo als in *Griekenland*, waakte met zorg voor de geheimhouding.

Alles, wat van aanzien was, moest zich laten inwijden, en diegenen, welke het weigerden, of vrijer in hunne denkwijze waren, werden als godslasteraars veracht, en somtijds met den dood gestraft. (Vergelijk hiermede het Art. mysteriën.)

Hoe stellig zich de wijsbegeerte tegen de geestzinerij heeft verklaart, en zelfs KANT, in zijne *Träume eines Geisterschers*, *erläutert durch Träume der Metaphysik*, daartegen de pen heeft opgevat, hoezeer die wetenschap heeft bewezen, dat alle beroep op ondervinding ten deze niets bewijst, omdat de veronderstelling van het aanwenden eener optische begoocheling en het zelfbedrog eener verhitte verbeeldingskracht, nog altijd mogelijk, ja stellig is, zoo blijft toch altijd de groote menigte zeer geneigd tot het geloof aan de mogelijkheid van geestverschijningen. Uit dien hoofde hebben ook in der tijd de geschriften van JUNG STILLING, over de geestenwereld, zulk een' grooten bijval gevonden. (Zie ook het Art. SWEDENBORG.)

Uit de gewone geestenbezweering vloeide ook het nog geenszins geheel verdwenen geloof aan amuletten voort, gelijk ook de vroeger bestaan hebbende meening van de magt, die de eene mensch over den anderen had, wanneer deze de wapenafbeelding van een' anderen bezat. In de heksenverhalen vindt men vaak vermeld, dat men zulk een afbeeldsel voor het vuur deed smelten, of met spelden prikte, en dat de persoon, daardoor verbeeld, dezelfde smarten moest lijden, alsof hij-zelf gepijnigd werd. De meer poëtische zijde van het gebied der magie vindt men behandeld in de verhalen, getiteld: *Duizend en één nacht*, enz. Ook de geschiedenis van het dierlijk magnetismus geeft opheldering omtrent eenige onderwer-

pen. Zeer zeker is het, dat de oude magie grootendeels gegrondvest was op eene zeer grondige kennis der natuurkrachten. Op dezelfde wijze behoort ook de geschiedenis van den zeilsteen, en eene menigte daarmede in verband staande verschijnselen, tot het gebied dezer leer.

De neiging tot het bijgeloof wordt bepaald door de mensche-lijke natuur, en vloeit voort uit het geloof aan hoogere wezens. Het geloof aan werkelijken invloed van goede en booze geesten op het ondermaansche was dienvolgens een volksgeloof, dat algemeen heerschte, en is dit zelfs in het N. T. en het Christendom niet geheel te miskennen. Uit die algemeenheid van dat geloof vloeit ook de verscheidenheid van vorm, dewijl het zich met elken trap van individueele beschaving kan vereenigen. Hoe afwijkend echter ook de vormen en de uitkomsten mogen zijn, steeds ligt er één hoofddenkbeeld ten grondslag, het streven namelijk, om door middel der magie niet slechts te geraken tot eene grondiger kennis der natuur, maar ook zelfs, om deze door medewerking van verhevener magten, volgens derzelver geheime krachten en werkingen, aan zich te onderwerpen, en zich daardoor te verheffen tot meester over zijn eigen en anderer lot. De afzonderlijke vormen der magie wijzigen zich in de verschillende toover-theoriën hoofdzakelijk naar de verschillende denkbeelden, welke de onderscheiden volken van de geestenwereld en haren invloed op de natuur en het lot voeden. In latere tijden heeft men zelfs de heidensche *daemonomagic* uitgebreid, en er eene veel vreeslijker *diabolomagic* van gemaakt, welke men in de heksenprocessen van de 15e., 16e., 17e. en ten deele nog in de 18e. eeuw niet zonder afgrijzen waarneemt.

Magie en tooverij zijn woorden, die gelijke beteekenis hebben; zij worden nogtans verdeeld in *witte* of goede, natuurlijke, en in *zwarte*, of kwaadaardige, of wel bovennatuurlijke. Terwijl de laatste ons bij afwisseling weemoedig maakt, of van afgrijzen vervult, is de eerste, die eene onschuldige, op studie en natuurkennis gegrondveste kunst is, vatbaar voor de meestmogelijke volmaking, en kan van veel

gewicht worden voor de kennis der natuur, welke beoefening voornamelijk gegrond is op het onderzoek der verwantschap, of van de gewigtige wetten van antipathie en sympathie. Even als al het goede nogtans misbruikt kan worden, zoo was het ook gelegen met de witte of natuurlijke magie, die alleen den naam van magie verdient. Deze werd door onverstandigen of boosaardigen soms met de *zwarte* magie verbonden, dat is, tot misdadige einden, tot volksbedriegerijen of allerhande slechtaardige goochelkunsten misbruikt en vernederd. Past zij daarentegen hare proeven met ernst en eerbied toe op de nog lang niet geheel onderzochte of bekende geheime krachten der natuur en van den menschelijken geest, dan draagt zij eindelijk bij, tot het volmaken van de kennis der natuur in den verhevensten zin, waarbij tevens zoo menige wonderkracht zich als natuurkracht doet zien. Van deze magie, en wij voeren als voorbeeld van hare volmaakbaarheid en verheffing tot wetenschap, slechts de *astrologie* (sterrewigchelarij), die thans tot *astronomie* (sterrekunde) is geworden, van deze magie onderscheidt zich de *theosophische magie*, welke het denkbeeld en de strekking van het toovergeloof tracht te vermengen met het geloof aan den eenigen eeuwigen God. In alle stelsels van toovergeloof spelen de bezweringen van onderscheiden aard eene hoofdrol. Wat nu de wijsgeerige geschiedenis der magie over het algemeen verder betreft, moet men wel in aanmerking nemen, dat de geheime kunsten bij alle volken vooral in de kindsheid der beschaving behooren. In zoodanigen toestand zijn zoowel de aanleidende oorzaken, als de vatbaarheid daartoe, in gelijken graad aanwezig. De onwederstaanbare aanleiding daartoe ligt vooral in de zucht tot het bewaren van leven en gezondheid, en de vrees voor ziekte. Wie daartoe middel weet, is bij elken mensch welgezien. De geneeskunde van den ruwen wilde kan geene natuurlijke wetenschappelijke middelen aan de hand geven. Voor dezen moeten de ziekten, even als alle werkingen der natuur, het werk van onzichtbare wezens zijn, welke men op geene andere wijze kan tegenwerken, dan door de kunst, met deze onzichtbare wezens

om te gaan, hen te verzoenen, of te bedwingen, en dien- volgens is ook de kunst van den arts en de wijsheid der pries- ters bij zulke volken in denzelfden persoon vereenigd. Deze opmerking is reeds door PLINIUS (*Hist. natur. LXXX. C. 4.*) gemaakt; derzelver waarheid moet echter thans nog veel beter in het oog vallen, dan ten zijnen tijde, omdat zij thans door al de wilde volken, met welke wij door wijsgeerige reizigers bekend werden, ten volle bezegeld en bevestigd is. Eene tweede aanleiding ligt in de algemeene zucht des menschen, om het *verborgene*, en in zonderheid de *toekomst* te ken- nen. De kunst van dit te onderzoeken, welke in den be- ginne op de wigchelarij en verklaring van den rook, der wol- ken en het vliegen der vogels berustte, werd later, toen zich meer kundige geleerden met het waarnemen van den sterren- hemel bezig hielden, verheven tot de hooger staande kunst der *astrologie*.

Van hier dan ook, dat de oude volken, die de magie als het toppunt en einddoel der menschelijke wijsheid aanzagen, hunne wetgevers, zoo als, b. v. ZOROASTER, enz. voor magiers hielden. Gaat men nu de geslachtsrekening der magie na, dan wordt men alras geleid op de *Cabbala* (zie dat Art.), en vooral op de *nieuw Platonische wijsbegeerte*; deze is een tak der *Pythagoreesch-Platonische* wijsbegeerte, die zich van uit *Alexandrië* verbreidde, nadat zij de *mythen* (zie dat Art.), van PITHAGORAS en PLATO in haar stelsel had ingewe- ven. Deze mythen bevatten de ruwste volksdenkbeelden, over de natuur der hoogere wezens en hunne gemeenschap met den mensch; dezelve werden nogtans door PLATO alleen gebezigd tot het volmaken of opluisteren, van zijne wijsgeerige voordragt. Het bijgeloof, dat op dergelijke wijsbegeerte gebouwd is, staat gelijk met die, welke men bij alle ruwe volken vindt; en is dezelf- de geheimzinnige wijsheid, welke alle onbeschaafde natiën bij hunne vermeende wijzen veronderstellen. Dusdoende heeft men hare bron bij de oudste volken en hunne vroegste wetgevers gezocht, en die, naar aanleiding van eene verkeerd begrepen plaats bij PLATO (*Alcibiades I. Cap. 17*), bij de Perzen,

hunne *magiers* en hunnen *ZOROASTER*, meenen te vinden, en haar daarom magie genoemd.

Aangezien de magie op de *mythische daemoneeleer der Griekse volksgodsdienst* gebouwd was, zou men ook kunnen veronderstellen, dat de ondergang van deze laatste ook de vernietiging der eerste had moeten ten gevolge hebben. Desniettemin was dit niet het geval, en is zij zelfs heden ten dage nog niet geheel verdwenen. Het eenige, wat zij door den ondergang der heidensche volken heeft verloren, is de vorm, welke zij van deze ontving, en die zij thans voor eene andere heeft verwisseld. Deze daadzaak moet nogtans minder verwondering baren, dan men bij den eersten oogenblik wel zoude denken; want even als alle bijgeloof, heeft ook dit magtige steunsels in de menschelijke natuur, die zich nooit geheel van hetzelfde heeft ontdaan. Dit is zelfs het geval bij velen, welke door hunne edele denkwijze boven alle verzoeking van eerzucht in hare slechte beteekenis en eigenbaat zijn verheven. Bij de zoodanigen kunnen slechts twee soorten van beweeggronden bestaan, welke hen tot zoodanige waarnemingen der natuur leiden, en wel *verwondering* en *kennis*. Zoo lang hen de wetenschappelijke navorsching der natuur te moeilijk is, trachten zij naar het *geheimzinnige*. Hij, wiens krachten nog niet voldoende zijn, om te *leeren kennen*, tracht naar het genoeg te *gevoelen*. Het duistere, het huiveringwekkende van het geheim, heeft voor de ziel van den ongeleerde eene even onwederstaanbare bekoorlijkheid, als er voor den geleerden kenner der wetenschap is gelegen in het bevredigen des verstands, door het aanschouwen der waarheid, de eenige, die op hem kan werken, en hem tot prikkel kan worden. Op eene andere wijze kan men wel kwalijk het raadsel verklaren, waarom overal de meest ongeoeffende, wien nog de eerste letters in het alphabeth der wetenschap vreemd zijn, zich zonder vrees of aarzeling waagt aan zoodanige opgaven, welke den geoeffendsten kenner onoplosbaar zijn. Hij, die nog bij de eerste leerstellingen der wiskunde is, wil de quadratuur des cirkels vinden, en hij, wien de meest bekende wetten der lichamen onbekend

zijn, wil vaak zelfs het onzichtbare rijk der geestenwereld beheerschen. Uithoofde hem het *duidelijke* en *bekende* der wetenschap te moeilijk is, tracht hij naar het *geheimzinnige*, en vermits hij zich niet kan vermaken in het aanschouwen, behelpt hij zich met *fictiën*. Zoo is het met elk individu, en *even zoo* is het met geheele volken gelegen. Voor dat de astronomie den hemel kende, profeteerde de astrologie uit de sterren; voordat de chemie de grondstoffen der lichamen dieper en op meer doordringende wijze had onderzocht, beproefde zij reeds hare gedaanteverwisseling. Overal was, gelijk ARISTOTELES zegt, de *verwondering*, de moeder der *kennis*, of volgens eene meer naauwkeurige geslachtsrekening, der *opmerkzaamheid*, die langzamerhand de *wetenschap* heeft voortgebracht. Bij velen echter blijft de verwondering onvruchtbaar, of in plaats van dezelve, langs de uitgestrekte baan des *onderzoeks* te leiden, voeren zij haar op het pad van het *bovennatuurlijke*. Deze weg zoude zeker de kortste voor de wetenschappen wezen, als hij slechts begaanbaar ware. Het zoude inderdaad gemakkelijk wezen, met een' sprong het einddoel der wetenschap te bereiken, als men zich daarbij niet aan het blinde toeval zou moeten overgeven. Ondertusschen loopen al deze beweeggronden, de liefde voor het geheimzinnige, het ongeduld, om spoedig het doel te bereiken, te zamen, om dien weg allen aan te bevelen, wier onwetendheid hen de oogen doet sluiten voor al deszelfs moeilijkheden. Met deze zucht, die in 's menschen natuur is geweven, kan men wel kwalijk verwachten, dat het einde der Grieksche volksgodsdienst ook tevens de magie konde doen eindigen. Het Christendom verwierp de magie; maar de Christenen hielden daarom niet op, de magie als wetenschap aan te zien, want het Christendom had haar verworpen op gronden, bij welke zij altijd nog had kunnen bestaan. Op deze wijze ging het in de *Christelijke* godsdienst, en op *dezelfde* wijze was het bij de *Joodsche* gebeurd. Langen tijd voor de Christelijke godsdienst, sprak men het banvonnis over de wijsgeerige magie uit; was hare veroordeeling luid verkondigd in de schriften van het *Oude Verbond*; maar

evenzeer niet als een bijgeloof, waarover zich het gezond verstand moest schamen, maar als hulding van vreemde goden, en als een inbreuk op de regten van den waren God, door de Israëlieten vereerd wordende.

Hieruit volgt dan ook, dat het Christendom niet alle magie over het algemeen, en uithoofde dit een bijgeloof was dat met de rede streed, zoude hebben verworpen. Het verklaarde zich slechts tegen de *heidensche* magie, omdat deze door de krachten der heidensche goden werkte, welke men niet zoozeer loochende, dan wel die als krachten van kwaadaardige *daemons* hield. De geheele verandering, welke men, na het ontstaan des Christendoms, in de magie kan waarnemen, bestaat dus alleen daarin, dat de Christelijke leer deze in onderscheiden afdeelingen verdeelde, van welke zij er eenige toeliet, andere verwierp.

De hoofdafdeeling is afgeleid van de geesten, door welke krachten de geheimzinnige werkingen plaats hebben. Hieruit ontstonden twee soorten, en wel de *goddelijke* en *daemonische* magie, van welke de eerste op de krachten der goede, en de andere op de krachten der booze geesten beruiste. De Kerkvaders hielden beide soorten voor werkzaam; de goddelijke werd zelf aangezien als het aandeel der lievelingen van God.

Beide soorten bedienden zich, hetzij van zekere voorbereidingsplegtigheden, *wijdingen* (*consecrationes*) en *bezweringen* (*incantationes*) genoemd, of men verrigtte de handelingen zonder eenige vooraangaande plegtigheid. De wijdingen werden bij de Magie door goede geesten gebezigd; deze heette dan *Theurgie* (zie dat Art.) De bezweringen werden bij de magie door booze geesten aangewend; deze heette *goetie*, of in de latere spreekwijze *zwarte kunst*. In het heidendom waren beide soorten van geesten *daemons*, en nademaal het christendom al de heidensche *daemons* voor booze geesten verklaarde, moest het ook al de heidensche magie veroordeelen.

Het is niet te ontkennen, dat de magie der ouden, onder de gróote menigte bijgeloovige en dweepachtige gevoelens, ook veel goeds bevatte. Zoo is, bijv. de leer van de mogelijkheid der geestelijke vereeniging van den mensch met de god-

heid, van de afzondering der ziel van haar ligchaam, van de magt der driften en de volmaaktheid, die de mensch daardoor erlangen kan, zeer verheven en vertroostend, als ook vele andere leerstellingen, welke naderhand, onder den naam van philosophie, onafhankelijk van de magie zijn verbreid. Toen men, bij het ontstaan van het Christendom, heidensehe wijsbegeerte met christelijke godsdienstbegrippen vereenigde, en het zoogenaamde nieuw-platonische systema oprigtte, zonk alles weder in de vorige duisternis terug. De reine en eenvoudige leer van christus werd door bijgeloof en dweeperij verward; het ceremonieele verdrong overal de godsdienst des harten. Men vergenoegde zich niet, om het uitzigt op een toekomstend leven door reine zeden en werkdadige liefde tot den naaste te verhooggen; men wilde de toekomst door bijgeloovige ceremoniën weten. Waarzeggerij, hekserij, doodenbezwinging, de leer van eene gemeene artsenij, de steen der wijzen, sympathie en antipathie, en alle onzin van oude tijden werden weder te voorschijn gebragt en tot geloofsartikelen gemaakt. Vertrouwen op levenlooze dingen verdrong het vertrouwen op God, en dwaze gebruiken veroorzaakten allerlei zonden.

Het licht der waarheid, dat den mensch ook in zijnen meest verworpen toestand niet geheel verlaat, begon na eenen geruimen tijd van duistere barbaarschheid weder door te blinken, en eenige geleerden verbreidden in alle wetenschappen meer kennis en licht. KEPLER, NEWTON, LEIBNITZ, GALILEI en anderen, ontdekten de wetten der beweging, den loopbaan der sterren en de gesteldheid der aarde, en wierpen daardoor ten eenenmale het schaduwbeeld der Astrologie, als sterkste steunsel der oude magie, omver. Na hen betraden anderen den eenmaal gebaanden weg, en vermeerderden door hunne ontdekkingen het gebied der menschelijke kennis. Het bijgeloof werd met het wapen des verstands en met behulp der ervaring bestreden. Menig heilig wonderwerk, menige duisterheid verdween, dewijl men door natuur- en scheikunde in staat werd gesteld, om dingen op eene natuurlijke wijze te verklaren, die te voren als onnatuurlijk werden beschouwd. Zoo als het licht immer van

schaduw is omgeven, zoo werden ook in veel lateren tijd, in weerwil van al de gemaakte vorderingen in de kennis der natuur, velen nog door het oude bijgeloof beheerscht; en, gelijk men reeds van de vroegste tijden af opmerkt, schijnt het 't lot der menschen te zijn, dat verlichting en beneveling des geestes, zoowel als licht en duisternis, gedurig met elkander in strijd zijn.

GEHEIMEN. Of de Vrijmetselarij tegenwoordig nog voor de oningewijden eenige geheimen bevat, en welke die zijn, is aan geenen twijfel onderworpen. Zelfs het met eigen oogen aanschouwen der voorwerpen en het met eigen ooren hooren van de leer, die men verkondigt, is nog voor de oningewijden een geheim, ofschoon ook ingewijden zien en hooren en toch niet begrijpen. Over deze omstandigheid van nadenken en navor-schen, van gelooven en verwerpen, van dwaling en bedrog, in ouden en lateren tijd, zouden vele plaatsen uit verschil-lende schrijvers kunnen aangevoerd worden, waardoor men veel daarvan beproeven en zelf zou kunnen beoordee-len. De eerste, die eene theorie der geheime vereeni-gingen heeft geschreven, was ADAM WEISHAUPT, de stichter der Duitse Illuminaten-Orde. Na derzelve opheffing gaf hij een werk uit, getiteld: PYTHAGORAS, of Beschouwingen over de geheime Wereld- en Regeringskunst. Frankf. en Leip-zig 1790. In dit werk weidt hij uit zoowel over de nuttigheid, als schadelijkheid der geheime vereenigingen, en zegt, dat elke der tegenwoordige geheime vereenigingen reeds in den beginne de kiem tot hare vernietiging bevat, en heeft hij dat, wat deze zaak groot, wezenlijk en bij een rijp geworden menschengeslacht uit-voerbaar maakt, in het behoorlijke licht tracht te plaatsen, om het zoo diep gezonken geloof aan eene veredeling en volmaking van ons geslacht te verheffen.

Geheimen!
1.367

Zie hier eenige vragen en antwoorden uit een geacht werk, over de stilzwijgendheid omtrent de geheimen.

1.346

Vr. Waarin bestaan onze geheimen?

Antw. In de stof en in den vorm der Vrijmetselarij.

Vr. Welke is de stof?

Antw. Kunsten en wetenschappen.

Vr. Welke is de vorm?

Antw. Het middel, om in deze wetenschappen vorderingen te maken, en de wijze van onderrigt, welke voor allen die geene VV. MM. zijn, verborgen gehouden wordt.

Vr. Welke kunsten worden er voornamelijk behandeld?

Antw. Elke ruwe stof in eenen vorm te brengen, gebouwen te vervaardigen, handel en welvaart te doen bloeijen; den band der liefde onder de Broederen vast te knoopen, en middelen uit te vinden, om degenen, die zich uit gebrek aan arbeid in nood bevinden, te helpen.

Vr. Welke zijn de haar eigendommelijke wetenschappen?

Antw. Geometrie en bouwkunst.

Vr. Hoe wordt men in deze wetenschappen onderwezen?

Antw. In eene Loge van Meesters en van anderen, die van hunne kennis en stilzwijgendheid voldoende proeven hebben gegeven.

De V. M. is dus aan te zien als eene edele, verhevene wijsbegeerte, die hare leden beter tracht te maken.

Het hem toevertrouwde geheim te bewaren, ziedaar het streven van den verstandigen en eerlijken Br. Dat geheim uit te vorschen, dit was reeds sedert lang het onophoudelijk pogen van dwazen. En nademaal zelfzuchtigen en slechtaards, met dat pogen bekend zijnde, daarvan gebruik en eene speculatie maakten, en aan de nieuwsgierige ongewijden dingen in de hand gaven, waarin deze opzettelijk misleid werden, of hen, onder aanlokkelijke titels, allerhande nietigheden in de hand duwden, zoo laat het zich eenigermate verklaren, waarom de ligtgeloovige ongewijde zich nog altijd aan die nietigheden blijft vergapen, niettegenstaande hij reeds zoo dikwijls daardoor misleid en bedrogen is geworden, en hij reeds voorlang had moeten komen op het denkbeeld, dat al die schrijvers, en daaronder ook zoogenaamde ingewijden, de mededeeling der geheimen wel beloofden, doch niet konden volbrengen, en daarvoor iets anders in de plaats moesten geven, en dat er weder anderen waren, die dit eenigzins beter konden doen, maar dat juist deze het niet wilden, en dat hij, die zich vernedert tot zulke speculatiën, schoon ook

in naam tot de Orde behoorende, nimmer op de hoogte stond om dit te kunnen doen.

De theologanten trachtten nu eens naar de vereeniging van alle godsdiensten in eene enkele, al ware die ook eene natuurlijke, dan eens naar eene algemeene herstelling van het Katholicismus, en dit in weerwil van alle inwendigen der Broeders, dat de Orde zich niet bekommerde om de uiterlijke geloofsbelijdenis of kerkpartijen, maar zich als algemeene orde aan de eerste oude grondwet hield, vervat in de oude pligten (zie Art. OUDE PLIGTEN), en dat zij zich zelfs met die partijgeschillen niet dorst bemoeijen. Dat alles was vruchteloos, en diende alleen om het vermoeden te versterken, dat het geheim daarin moest gelegen zijn. Zoowel Katholieke als Protestantsche Inquisiteurs vielen de Broeders met gelijke heftigheid aan, welke beschuldigd werden, nu eens atheïsmus, dan weder het jezuitisme te prediken. Nog heden ten dage hebben beide meeningen, over de aard van het geheim der Vrijmetselaars, nog eene menigte evenzeer verbitterde aanhangers.

Godsdienstige dweepers zochten in de Vrijmetselarij (en door zelfbedrog misleid, meenden zij het er ook in te vinden) een godsdienstig geheim, en ook dat van eene innige vereeniging met God, die van innerlijke verlichting uitging, en tot de zedelijke volkomenheid verhief. Anderen zochten het in eene verbintenis met de zalige geesten, die den tempel der Vrijmetselarij nog niet hadden verlaten, en den V. M. een voorsmaak van toekomstige zaligheid gaven; weder anderen zochten het in eene verhooging der menschelijke krachten tot een graad, van verre gelijkende naar die des Scheppers, door een geloof, dat bergen verplaatst, en door de gaven van den Goddelijken geest, zoo als zij die in de eerste eeuwen des Christendoms dachten te vinden. En deze dweepers hebben hun stelsel met niet minder bitterheid verdedigd, dan de theologen het hunne.

De beminnaars der natuur geloofden, dat des Vrijmetselaars plicht en doel bestond, in het indringen tot in het binnenste der natuur. Dat zijn geheim bestond in de gedane ontdekkingen, zoo als: goudmakerij, steen der wijzen (zie die

Art.) en kostelijke *Arcana* (geheime geneesmiddelen), tegen alle mogelijke lichaams- en zielkwalen, zoo als dan ook menige van dezulken, zoo als de goud- en rozenkruizers, zich afzonderden van de overigen, om ongestoord op onderscheiden heilige en onheilige wegen tot in dat binnenste te dringen, en het gordijn weg te schuiven, dat de geheime werkplaats der natuur bedekt.

Andere bespiegelende geesten geloofden, dat der Vrijmetselarij door den allesvernielenden tijd, haar geheim wel moest ontnomen zijn, en trachtten haar dit veronderstelde verlies te vergoeden, door haar een ander onder te schuiven. Geschiedkundigen zagen dit in *eene Orde van reeds lang vergeten ridders*, en intriganten, in het *Clerikaat*, of eene zoogenaamde geestelijke Orde. Ieder van dezen wilde naar zijn stelsel Commandarijen stichten, welke voor de B.B.' bestemd zouden wezen. Het eene plan verving het andere, hetgeen des te gemakkelijker konde geschieden, omdat de wind hunnen op mullen zandgrond gebouwen tempel telkens ombles.

Eindelijk beproefden eenige denkers, te filosoferen over het geheim eener Orde, die met zoo veel nadruk en ernst staande hield, dat zij er een bezat, tot welks kennis slechts weinige menschen konden geraken. Welke verlichte mannen zich daaronder ook bevonden, zoo vond toch menigeen *niets*, gaf aan zijne Inim der vrijen teugel, en maakte *satires*, op het geloof aan een iets, dat niets was. Anderen weder, gelijk de edele LESSING (zie dat Art.) in zijn *Ernst en Falk* beweerde, geloofden, dat haar geheim moest gelegen zijn in de gevolgen, welke een zoo uitgebreid verbond kon en moest hebben, en dat *zij de banden vaster snoerde, op welker losknooping zoo aanhoudende aanvallen werden gedaan, door het vooroordeel van Staten en volken, van godsdienst en secten, van standen en bedrijven, van dwaling en onnoozelheid.*

Elke vereeniging behoort bij hare daarstelling en bij haar in wezen blijven te weten, *waarom* zij deze of gene zaak doet, of moet doen, en wat hare wezenlijke bestemming zij; dit is ook het geval met de V. M.'. Eenige vereenigingen ver-

kondigen het publiek hun *waarom*, andere niet het wezenlijke, of slechts ten deele, of ook wel volstrekt niet. Alle hebben de magt, het publiek onwetend te laten, ten opzichte van de wezenlijke gronden hunner vereeniging. Alle kunnen dus iets *geheim houden*, en voor het groote publiek *een geheim*, ja, vele geheimen bezitten; want wat toch is een geheim? niet, dat, wat de wereld niet kan begrijpen of verstaan, al werd het ook gezegd. Deze verklaring van het woord is door eenige theologen gevonden, om voor eenige van hunne dogmen een' gemeenschappelijken naam te hebben, onder welken die in het stelsel aan elkander konden worden geschakeld. Deze beteekenis is nogtans niet de ware, en is als zoodanig niet overgenomen geworden in het gewone leven, waar zij geheel zonder zin zoude zijn.

Volgens het spraakgebruik, dat hier beslissend is, noemt men *geheim*: 1°. wat niet bekend is bij hen, die het gaarne zouden willen weten; want hij, die iets niet verlangt te weten, geeft aan zoodanig hem onverschillig iets, den naam van *onbekend*. 2°. Dat, wat zij niet mochten of mogen weten, die het gaarne zouden willen weten. 3°. Dat, wat zij, die het weten, niet mogen mededeelen, opdat het niet door hun toedoen verder of algemeen bekend worde. Van hier dan ook, dat verschillende zaken van zeer onderscheiden aard met gelijk regt geheimen genoemd worden. Na deze beteekenis van het woord *geheim*, bezit dan ook de V. M. werkelijk *een geheim*, of zelfs wel *geheimen*. Zij bevat *iets*, dat vele nieuwsgierigen gaarne willen, maar niet mogen weten; *iets*, dat niet gezegd kan worden, opdat de ongewijde het niet er vare; *iets*, dat de nieuwsgierige niet weten kan en niet weten mag; *iets*, dat alleen op den geest der Orde betrekking heeft. Na dit alles zullen wij nog eenige woorden laten volgen over hetgeen; dat geheim al of niet kan wezen.

De *old charges* (oude pligten) behelzen reeds de leer, dat de Vrijmetselarij *niets tegen God*, *niets tegen den Staat*, *niets tegen de goede zeden* bevat. Overeenkomstig deze overoude leeringen kan geen onderwerp, dat in strijd is met

een dezer grondbeginselen, er aanspraak op maken, dat een zoodanig het geheim der orde zoude wezen.

Diezelfde oude aanwijzingen vorderen *drie graden*, in welke men op eene geleidelijke wijze het geheim aanleert, opdat men in het volle bezit daarvan kome. Hoe schoon dus ook het wijsgeerige denkbeeld van den voortreffelijken LESSING zij, zoo kan dit nogtans niet doorgaan voor het echte geheim van den Vrijmetselaar. De denkende leerling toch kon dit geheele geheim al dadelijk na zijne inwijding in de Orde vinden, en zoude dan niet noodig hebben, eerst lang meer graden tot het bezit van het algeheele licht te geraken. Wat LESSING als het geheim der Vrijmetselarij voorstelt, is slechts een *gevolg*, dat natuurlijk en noodwendig moest voortvloeyen uit de algemeene verspreiding der vereeniging en de enge onderlinge verbindtenis der leden.

Evenmin kunnen ook de *gebruiken* der Vrijmetselaars het eigenlijke geheim uitmaken, hoezeer het waar zij, dat zij, in weerwil der vele zoogenaamde werken over Vrijmetselarij, altijd nog behooren onder die dingen, welke voor de wereld verborgen zijn, omdat alleen de ingewijde het ware van het valsche in de mededeelingen kan onderscheiden, en hij-alléén het ware gedeelte op eene juiste wijze kan toepassen. Zij zijn dus geheimen voor de wereld, maar niet het geheim der Orde. Op zich zelve beschouwd kunnen die gebruiken der Vrijmetselaars slechts die beteekenis hebben, welke men daaraan toekent. Onbetwistbaar is het, dat zij *waarde* bezitten, omdat de B.B.: elkander daaraan erkennen, maar zij zijn zoo willekeurig, dat zij naar verkiezing, zonder groot nadeel, in elken willekeurigen vorm konden overgegoten worden, als alle Vrijmetselaars zich slechts onderling met elkander verstonden. Ook deze kunnen dus het geheim niet uitmaken.

Geheel afgescheiden van de buitenwereld, is de Loge eene wereld op zich zelve, geheel ondoordringbaar voor het oog van den ongewijde, en toch zoo groot als de wereld. Geene van al de onderscheidingen van het maatschappelijke leven, geen van al de verschillen, door Staat, de gewoonte of

GEE.

279

vooordeel geschapen, geen van al de aangeworven voordeelen, die buiten den mensch liggen, verzellen den Vrijmetselaar tot binnen in het heilige tempelgewelf. Allen zijn gehoorzaam aan de wetten, aan welke-alléén de magt is toegekend. Zelfs de regerende Meester is slechts meester, zoo lang hij den gebiedenden M. voert; hij voor zich is bedienaar van dien M., is *mensch*, is *broeder* en niets meer. Eer, achting en gehoorzaamheid is het eigendom der *wet*. Liefde is het erfgoed van de Broeders, zoowel der sterke, als der zwakke Broeders; verschoonende inschikkelijkheid, tegemoetkomende opwekking, om aan een elk zijne veredeling gemakkelijker te maken; en, als geene broederliefde, geen aansporen, geene aanmoediging meer helpt, als de Broeder, de mensch, met bloedend harte, verplicht is, de hoop geheel en al op te geven, van den vijand zijner eigene veredeling op een beter pad te geleiden, als hij met grond moet vreezen, hem slechts als beletsel voor het edele, als struikelblok voor het goede, als hinderpaal voor het verhevene te ontmoeten, dan eerst, dan volgt eerst de straf, de eenige straf, de afscheiding van het verbond.

Met den broedernaam sluit zich hier de vorst aan den onderdaan, de kunstenaar aan den geleerde, de rijke aan den arme, de Nederlander aan den Zuid-Amerikaan, de Brit aan den Franschman; kortom, al wat in de groote wereld van elkander afwijkt, nadert elkander hier wederkeerig. Liefde en menschelijk gevoel bedekken alle scheuringen, en verscheidenheden. Alle kloven zijn gevuld, alle hoogten onder het gemeenschappelijke waterpas gebragt; allen staan op gelijke vlakte, en alle zijn — dat, wat zij waren bij de geboorte, en wat zij na het verscheiden zullen wezen — *menschen*. Slechts dat, wat den *mensch* belang inboezemt, is een waardig onderwerp voor de burgers dier ideale maatschappij. Niets van den *Staat*. De verscheidenheid van leerstellige geloofs-begrippen *kan* daar geen belang inboezemen. Maar wat verdwaalden terugbrengt, onverschilligen aanspoort, overijlden bedachtzaam maakt, al wat menschen tot menschenadel verheft, en uit de strikken van het verderf redt, dit is het onderwerp

hunner leer, hunner gesprekken, het voorwerp van hunnen arbeid.

Allen *bavelen*, allen *gehoorzamen*; niet de mensch aan den mensch, maar de Broeder aan den Broeder. Waar *volkomenheid* ten troon zit, daar worden verordeningen, noch heerschers gevorderd. De wet is door der waarheid gouden stift in aller hart gegrift. Wij zouden de geschrevene kunnen ontberen, wanneer zich ook niet zwakken onder ons bevonden, en langen, langen tijd schreef men daarom ook niet. In ons leeft de wet, daarom zijn wij alle wetgevers, en onze kunst is de Kon., die der wetgevers. Wij behoeven geene beheerschers, om eerbied voor de wet te doen ontstaan. De herinnerende M.-slag is voor den zwakke, die hulp of ondersteuning noodig heeft. Deze M. wordt gevoerd door een mensch, door een B., zonder onderscheiding van naam; hij heet Br. als wij. Ieder van ons, die daartoe de vereischten bezit, heeft aanspraak op deze eerste plaats; die vereischten zijn niet geboorte, rang, vermogen of kundigheden, met welke wij in de burgerlijke maatschappij alleen schitteren, zonder daarom altijd nuttig te wezen, maar waarde als mensch en werkzaamheid als mensch.

Tot de schoone geheimen der Orde voeren drie trappen; heeft de Kandidaat deze bestegen, dan ziet hij het symbool der Orde; hij ziet den tempel, waarin alle VV.-MM. werkzaam zijn, en uit dat, wat zich aan zijne, met verwondering en opgetogenheid rondstarende oogen opdoet, moge hij dan beproeven, het symbool van den tempel te verklaren, en het schitterende licht te naderen, dat in deszelfs heiligdom glanst.

Het is inderdaad reeds grootsch, zich zoodanig doel te stellen; nogtans zoude men verkeerd handelen, met dit reeds al dadelijk aan te zien als werkelijkheid, of als voorlang bereikt. De ondervinding toont veelmeer het tegenovergestelde, en moet dit des te meer ten spoorlag verstrekken, om dat verheven ideaal al meer en meer te naderen. Deze omstandigheid moet geene verwondering baren, aangezien de

GEH.

281

toestand van het geheel en de inwendige zamenstelling der Orde het niet kunnen doen veronderstellen, dat men het meere deel der medeleden reeds dadelijk dit doel kon doen bereiken. Het is toch wel niet te ontkennen, dat er onder honderd individus, die zich doen inwijden, slechts een klein getal gevonden wordt, die in staat zijn, eene voldoende reden voor dezen hunnen stap te geven. Het grootst aantal Kandidaten worden gedreven, of door nieuwsgierigheid, door begeerte naar het bekend worden met de geheimen, of soms ook uit geldelijk belang. Slechts een klein gedeelte is er onder, dat tot ons toetreedt met het edele doel, om wijzer en beter te worden, of uit eenige andere wezenlijk vereerende reden. De meesten van de zich anmeldenden haasten zich, om in graden te stijgen, alleen met het doel, om een nieuw versiersel te ontvangen, en als dezulken (voor wie het eigenlijke licht der Orde nooit opgaat) tot den hoogsten graad zijn gestegen, en zij daar staan, omringd door den glans van het O., en men vraagt hen dan: *wat weet, of wat denkt gij van onze geheimen?* dan zal men van hen een antwoord ontvangen, dat slechts medelijden inboezemt, en bewijst, dat zij nimmer hebben nagedacht, en nog minder zich een denkbeeld hebben kunnen vormen, dat juist ware, en u konde overtuigen, dat zij ooit met vrucht in de Loge gearbeid hebben.

De V. M. zal van alle vereenigingen altijd de beste zijn, en door de in haar besloten geheimen altijd het meest verlicht wezen, en alzoo het gezegde bevestigen: *Luci non addit honorem* (de duisternis der nacht verhoogt den glans van het licht). Deze geheimen vielen altijd slechts aan een zeer klein getal ten deele, en dit zal wel altijd zoo zijn en blijven, aangezien een groot deel die geheimen op paden en wegen zal zoeken, waar die niet te vinden zijn, en langs welke zij zich langs hoe meer van het einddoel verwijderen, verblind en medegesleept, als zij worden door allerlei uiterlijkheden. De beste VV. MM. zijn dus zij, die, zonder te trachten naar het bereiken van dingen, die geheel buiten hunnen kring liggen, al hunne beste pogingen aanwenden, om zich het be-

zit van de geheimen der Orde waardig te maken door een achtingswaardig gedrag, door verbetering en veredeling van zich zelve, en door de liefde tot hunne naasten in het algemeen, en voor hunne broeders in het bijzonder.

Wanneer de oude volken de verhevenste definitiën bezigden voor hunne mysteriën, wanneer zij deze beschouwden als de *quintessentie* van alles; als het licht, als het edelste, als het begin van een volmaakt leven, zoo kan men met gerustheid hetzelfde zeggen van het geheim der Vrijmetselarij, ofschoon deze met de oude mysteriën niets gemeens heeft. Alles is daar bestemd en berekend, om de geestdrift op te wekken. Alles is er geschikt, om het hart te openen, en zoowel den geest, als de verbeeldingskracht, bezig te houden.

Het doel der Orde is te gelijker tijd de verspreiding zoowel, als de bewaring harer geheimen. Dit was het in den beginne, dit zal het altijd blijven. Ieder V. . M. . zoekt, gelijk wij reeds zeiden, het doel der Vrijmetselarij; weinigen zijn echter, die het dáár zoeken, waar zij het zouden kunnen vinden. De Vrijmetselarij in den mantel der hieroglyphen en allegoriën gehuld ziende, trachten velen al dadelijk te raden, wie zij is, die zich onder dezen sluijer verbergt, in plaats van eerst tot de beteekenis van dezen door te dringen. Van hier dan ook, dat vele ingewijden meenen, dat zij reeds door den naam van Vrijmetselaar datgene zijn geworden, wat zij niet anders kunnen bereiken, dan door het beoefenen der Mac. . en Prof. . pligten, en door hetwelk zij alleen kunnen geraken tot de wezenlijke kennis der geheimen.

Een der hoofdbedoelingen der Vrijmetselarij kan in niets anders bestaan, dan in de zedelijke beschaving en opvoeding. Deze wordt in twee klassen verdeeld, en wel die van het *verstand* en die van het *hart*, of van den *wil*, op beide is de Vrijmetselarij gegrondvest; over het algemeen is zij eene school der beoefenende zedeleer, en het geheele stelsel der Vrijmetselarij is zoodanig ingerigt, dat men zijn verstand moet inspannen, om tot de kennis van het geheim te geraken. Daarom kunnen Broeders, die geen aanleg tot denken, en geene voorbereidende kennis

of inzicht met zich in de Loge brengen, noch naar het verkrijgen daarvan trachten, op geene wijze hoegenaamd tot het innerlijke wezen des geheims doordringen, ofschoon zij, wat hunne zedelijkheid betreft, zeer waardige en achtbare Broeders kunnen wezen.

GEHEIMSCHRIFT. Zie de Plaat achter dit Deel.

GEHEIM-SECRETARIS, (De) *Secrétaire intime ou Maître par curiosité*, is de zesde graad van den *conseil des Empereurs d'Orient et d'Occident te Parijs*, zoowel als van het daaraan uit Amerika overgevoerde oude en aangenomen, of zoogenaamde oud-Engelsche, en ook tevens van het in Frankrijk bestaande Egyptische of Mitraïmitische stelsel. De kleding is wit, met rooden rand en voering; op de klep bevindt zich een gouden geborduurde driehoek. Het juweel bestaat uit twee in elkander geslingerde driehoeken, aan een' rooden band. De beide voorzittende BB., stellen SALOMON en HIRAM, Koning van Tyr, voor, waarbij nog een hoofdman en onderhoofdman der wacht komen. De overige BB., verbeelden SALOMONS lijfwacht.

GELDBOETE. Waar deze gevorderd wordt, gelijk in eenige Duit-

GELOOF, HOOP EN LIEFDE zijn drie hoofdbeginselen of deugden der Orde van het Rozenkruis, in welke de drie kolommen der Vrijmetselarij: W., K. en S., veranderd zijn. Hoe ook voor het overige de zin dezer woorden moge zijn, zoo kende de oude overgeleverde Vrijmetselarij dezelve niet, maar zijn die eerst later ingevoerd geworden. De Fransche graad: *Souverein Prins van het Rozenkruis*, gebruikt deze drie deugden bij de receptie in dien graad. Het *Geloof* is de grondslag der *Gerechtigheid*, de band der *Eendragt* en de eerste steun van een *Genootschap*.

De *Hoop* is het onwankelbare *anker der ziel*, en dringt tot in de verborgenste dingen door.

Liefde is de proefsteen en het beste bewijs van de godsdienst.

GELIJKHEID. (Zie *VRUWED.*) Zal onze vereeniging als een afbeeldsel van het denkbeeld der oorsprong van den mensch, ja, gelijk aan eene naauwe vereeniging in den kring van goede menschen, een krachtig middel bevatten, uit hetwelk eene toe-

nadering tot dezen oorsprong voortvloeyen kan, zoo moet daarin bovenal de *gelijkheid* tot grondslag gelegd worden, welke de *vrijheid*, de *wettigheid* en de *vriendschap* de zusters zijn.

Generaal Inspecteur **GENERAAL-INSPECTEUR (DE SOUVEREIN GROOT-)** en Souverein Groot-Inspecteur-Generaal is de 55ste en laatste graad van het in *Frankrijk* ingevoerde zoogenaamde Oud-Engelsche systema. In het midden der zaal bevindt zich een vierhoekig, met karmozijnrood tapijt bekleed altaar, waarop een Bijbel, en een ontblootte degen ligt. In het noorden der zaal staat een menschengeraamte, dat in de linkerhand de Ordevaan en in de rechter een dolk houdt. Boven den ingang staan de woorden: *God en mijn regt*. De vergadering noemt zich *verheven Raad*. De Grootmeester draagt den titel van *zeer magtige Souverein, Groot-Kommandeur*, en verbeeldt **FREDERIK II**, Koning van *Pruissen*. De eerste Opziener heet *Souverein, Luitenant-Kommandeur*. Bovendien heeft men een Schatbewaarder van het Heilige Rijk, een Kapitein der wacht, en de Medeleden dragen den naam van *verheven Souvereinen, Groot-Inspecteurs-Generaal*. Op hun kleed bevindt zich het roode kruis der Duitsche Ridders. Het kleinood is een tweehoofdige zwarte adelaar, met een zwaard in de klauwen.

Opzigt **GENEVE**. Reeds in 1757 werd er te *Genève*, op bekomen magtiging van het G. O. van *Engeland*, door **Sir GEORGE HAMILTON** eene provinciale Grooté Loge gesticht. Doch reeds in 1758 werd de opgerigte Loge door den Magistraat verboden. Later nogtans begon men weder met veel ijver te arbeiden, zoo als de Vrijmetselarij daar ter plaatse steeds met warmte werd behartigd, en er in die stad, in verhouding tot het aantal inwoners, een groot aantal Loges ontstonden. In 1775 werd aldaar uit zeven der bestaande Loges, zijnde: 1. *la Franche Amitié*, 2. *l'Union des Coeurs*, 3. *la Parfaite Égalité*, 4. *la Triple Union et Amitié*, 5. *les Amis sincères*, 6. (eene Duitsche Loge) *l'Heureuse Rencontre*; en 7. *la Bienfaisance*, eene groote Loge gesticht, welke zich nogtans zeven jaren later met het G. O. van *Frankrijk*

verbond. Thans bestaan er drie werkplaatsen te Genève, en wel: 1. *l'Amitié*, 2. *la Prudence*, en 3. *les Amis-Unis*. De eerste, is door het Groot Oosten van Genève in 1797 gesticht. Nadat hare werkzaamheden van 1804 tot 1806 gerust hadden, opende zij hare tempelpoort weder, waartoe zij gemagtigd was door het Fransche G. O., dewijl het Groot-Oosten van Genève op dat tijdstip niet meer bestond. In 1816 schaarde zich deze Loge onder het Helvetische Groot-Oosten, te Lausanne zitting houdende (zie het Art. ZWITSERLAND), uit hetwelk later, door ineensmelting met de Engelsche Provinciale Groote Loge te Bern, de Zwitsersche Groote Loge ontstond. Voor korten tijd nam zij het besluit, afwisselend in de Fransche en Duitsche talen te arbeiden. Eene andere werkplaats, onder den naam van *la Prudence*, in 1750 gesticht, wendde zich, bij het te niet gaan van het Geneefsche Groot-Oosten, naar dat van Frankrijk. Thans, na onderscheiden malen haren arbeid gestaakt te hebben, werkt zij onder de Zwitsersche Groote Loge. De derde Loge, *des Amis-Unis*, in 1789 door het Groot Oosten van Genève geconstitueerd, arbeidde daaronder tot in 1794, het tijdstip, waarop het Schrikbewind begon, en de revolutionnaire stormen zich deden gevoelen, gedurende welke zij haren arbeid staakte. In 1801 hare werkzaamheden, onder de Provinciale Groote Loge van Genève hervat hebbende, staakte zij die weder in 1805. Naderhand hare werkzaamheden hervattende, schaarde zij zich onder de oppermagt van het Miträmitisch systema, dat zij omhelsde. Nadat die Loge onder het bewerken van dat stelsel had gebloeid, stond het opperbestuur van dat stelsel ten doel aan onderscheiden aanvallen, ten gevolge waarvan het alle briefwisseling met de onder hetzelfde staande werkplaatsen afbrak. Aangezien nu de BB. door de leden der andere Loges niet als wettig werden aangezien, wendden zij zich tot de Groote Loge voor Zwitserland. Deze weigerde de constitutie, door het bestuur van het Miträmitisch stelsel uitgevaardigd, te erkennen. Ten gevolge hiervan, moest de Loge een ander constituerend patent nemen, dat zij

nog bezit. In 5826 omhelsde de Loge het stelsel der oude en aangenomen VV.: MM.: Behalve de opgenoemde werkplaatsen, bestond er nog eene Duitse L.: onder den titel van *l'Heureuse Rencontre*, maar deze is later te niet gegaan, door dat hare bestanddeelen, ten gevolge van gebrek aan eene gestrenge keuze in het aannemen van Kandidaten, zoodanig waren, dat zij te gronde moest gaan, en zelfs nadeelig werkte op de andere Loges.

Geometrie GEOMETRIE, (De) is de wetenschap van de vormen, die eene groote uitgebreidheid bezitten. Zij is eene voor de bouwlieden noodzakelijke wetenschap, daar zij door dezelve alleen aan hunnen arbeid sterkte, juistheid en schoonheid kunnen geven. De symbolische metselaars wenden de grondstellingen der meetkunde op hunnen arbeid en handelingen aan, en behouden in eenen zedelijken zin hetzelfde doel. (Zie Art. 6.)

oijt Meetkunde
Naar het systema der nieuw-Engelsche Groote Loge van Londen, zijn geometrie en Metselarij oorspronkelijk uitdrukkingen van gelijke beteekenis. (Zie het Art. ORCHARD HALLIWELL). De geometrie handelt over de krachten en eigenschappen der hoegrootheden, in zoo verre daarbij lengte, breedte en hoogte in aanmerking komen. Zij wordt verdeeld in lagere en hogere meetkunde. Tot de lagere meetkunde behoort het grootste gedeelte der navorschingen, over de regte lijn, over de figuren, die binnen regte lijnen bepaald zijn, over de lichamen binnen platte vlakken besloten, en over den cirkel, den bol en den cilinder. De hogere meetkunde houdt zich met kromme lijnen, vlakken en lichamen bezig. Deze begint gewoonlijk met kegelsneden, en gaat daarna over tot andere sneden en vlakken. Bij haar onderzoek bedient zij zich meestal van de differentiaal- en integraalrekening. De methode der nieuwe Geometrie is van die der oude Grieken wezenlijk onderscheiden, door dat in de eerste de mathematische analysis op de geometrische onderwerpen wordt toegepast, terwijl de oude volken zich bepaalden bij de onmiddellijke beschouwing van de figuren. De laatste vordert meer scherpzinnigheid; de eerste is gemakkelijker en leidt tot algemeene resultaten, waartoe men in

de laatste niet zoo wel kan geraken. Men noemt de methode der oudere volken de synthetische, die der nieuwere de analytische methode. Door deze wetenschap wordt de bouwkundige in staat gesteld, zijne ontwerpen ten uitvoer te brengen, het legerhoofd zijne soldaten in slagorde te stellen, de ingenieur de plaats voor het veldleger aan te wijzen, de aardrijkskundige den aardbol te meten, teekeningen van den omvang der zeën te leveren, en de afdeelingen van geheele rijken en provinciën te bepalen; ook wordt daardoor de sterrekundige in staat gesteld, zijn onderzoek steeds verder te brengen en den loop der hemellichamen te berekenen; kortom, de meetkunde is de grondslag der bouwkunde, de bron der werktuigkunde.

De geometrie heeft haren oorsprong voornamelijk aan de Egyptenaren te danken, die door de natuur genoodzaakt waren, dezelve te beoefenen, dewijl zij anders door den *Nijl* overvalen werden, die hare akkers onder water zettede, en bij het verwaarloozen van de noodige kennis, om de verschillende vormen en den inhoud der verschillende gronden te berekenen en te bepalen, de grootste verwarring onder de eigenaars zou hebben te weeg gebracht, aangezien de afscheidingen bij het afloopen van het water niet te onderkennen waren.

Men noemde deze kunst eerst geometrie of geodesie (aardmeetkunde), maar haar nut strekt veel verder; alle zaken toch, die naast elkander liggen, of in reeksen op elkander volgen, en eene ruimte vervullen, of schijnen te vullen, zijn onderwerpen voor deze wetenschap. Zoo kan men zelfs de snelheid door regte lijnen voorstellen, zoodat de geometrie ook daar te pas komt, waar men van snelheid in de beweging spreekt. Dewijl men zich eindelijk ook den tijd kan voorstellen, als zamengesteld uit deelen, die elkander geregeld en onophoudelijk opvolgen, en dus als een draad, kan men ook den tijd door eene regte lijn verbeelden. De Geometrie is dus niet alleen dienstig bij het onderzoek naar de talloze voortbrengselen van natuur en kunst, maar kan ook op vele wetenschappen toegepast worden, en is zelfs onmisbaar voor het uitbreiden der kennis van de hoogere gedeelten van deze. Zij scherpt het

verstand, en stelt ons in staat, om alle zaken heter in te zien, en eene naauwkeuriger kennis van deze te verkrijgen. Hierom lieten de oude wijsgeeren niemand tot de studiën toe, die deze wetenschap niet tot eene zekere hoogte had beoefend. Men verdeelt de lagere geometrie in *elementaire* (ook wel beschouwende of leerstellige genoemd) en in *beoefenende*. Uit *Egypte* kwam zij in *Griekenland*, waar zij door THALES, PYTHAGORAS, ARCHIMEDES, EUCLIDES en anderen, veel wijzigingen bekwam. Des laatsten grondstellingen getuigen van de groote volkomenheid, tot welke deze wetenschap bij de ouden gebragt was, en zoo doende is zij allengs meer uitgebreid en naar omstandigheden gebruikt geworden.

Hoe hoog moeten wij alzoo deze wetenschap niet achten, door welke de mensch den loop der hemellichamen, en hunne veranderingen, ontdekt, om daardoor tot de heerlijkheid der schepping op te klimmen, en zoo tot den O. B. H. te mogen naderen. Het is dus niet te verwonderen, dat de eerste stichters onzer Orde deze wetenschap voor heilig hielden, en dezelve bezigden, om daardoor der Godheid nader te komen, en den eeuwigen, almachtigen Schepper meer en meer te leeren eerbiedigen en beminnen.

Geometros GEOMETROS-*Xinche Yzirie-Yva-Hiram-Stolkin*. Eene phrase, die in den zevenden Schotschen graad, Prevôt en Regter, of Iersche Meester, van veel beteekenis is.

Geretzow GEREZOW, (ALEXANDER VAN) Keizerlijk Russisch Generaal-Majoor, was in 1813 Grootmeester der Grooten Directoriaal-Loge van *Rusland*, *Wladimir der Orde* geheeten.

Gerlach GERLACH, (JOH. CHRISTOPH. FRIEDRICH) geboren den 15den November 1756, overleden den 24sten September 1820, was Boekdrukker en Boekhandelaar te *Freiberg*, in het Saksische *Erzgebirge*, en heeft van zijnen prof., en bijzonder van zijnen Mac. levensloop, een bericht gegeven in het werk, genaamd: *Anti-Sarsena*. Hij was een ijverig V. M., die door het drukken en uitgeven van Mac. werken, bijzonder door die van FESSLER, veel tot verbreiding van goede inzichten in het gebied der Vrijmetselarij heeft mede gewerkt;

ook was hij een vurig vriend van degenen, wie hij zijn vertrouwen had geschonken. Zie HELDMAN.

(V. Geroelof 1. 2.)

GESCHIEDENIS DER KRUISTOGTEN. Het was in het Oosten een overoud gebruik, om bedevaarten en godsdienstige reizen te doen naar plaatsen, die als heilig werden beschouwd, en waar vrome menschen hadden geleefd. Zoo werd de *Cuäba*, te *Mecca*, sedert onheugelijke tijden door pelgrims en karavannen van bedevaartgangers bezocht, en zoo had men ook elders in *Azië* dergelijke plaatsen van godsdienstige vereering. Daar het den mensch eigen is, om gaarne voorwerpen en plaatsen te beschouwen, waaraan groote herinneringen zijn vastgehecht, zoo is het niet vreemd, dat ook bij vrome Christenen in *Europa* een godsdienstig verlangen werd opgewekt, om *Jeruzalem* en *Golgotha* te aanschouwen, benevens het heilige graf, waarin het ligchaam van Christus was besloten geweest. Sedert de vierde eeuw was het dan ook niet zeldzaam, pelgrims derwaarts te zien trekken, en met de uitbreiding van het Christendom begon het geloof veld te winnen, dat deze bedevaarten een Gode welgevallig en verdienstelijk werk waren. Overal vonden de pelgrims milde handen, die hen onderweg van het noodige voorzagen, en hetgeen eerst uit godsdienstigheid, daarna uit nieuwsgierigheid was geschied, begon nu ook wel eens uit hebzucht en eigenbaat ondernomen te worden, zoodat deze bedevaarten zeer menigvuldig werden. Zoo lang *Jeruzalem* in handen der Arabische Kalifen was, vonden de pelgrims aldaar bescherming; maar nadat *Palestina* door de Turken was veroverd, werden de bedevaarten naar het heilige graf, door de knevelarijen van dit volk, steeds gevaarlijker. Van dien tijd af begon men er in *Europa* aan te denken, om het heilige land aan de ongeloovigen te ontveldigen; maar de eerste uitnoodigingen daartoe, door de Pausen gedaan, bleven zonder gevolg. Het gelukte eindelijk eenen eenvoudigen pelgrim van gemeene afkomst, geheel *Europa* in beweging te brengen. Deze pelgrim was PIETER VAN AMIENS, bijgenaamd *de Heremiet*. Op zijne bedevaart naar *Palestina* was hij getuige geweest van de verdrukkingen, welke de Christenen, daar

komende, te lijden hadden, en onder goedkeuring en bescherming van Paus URBANUS II, trok hij, in eene ruwe pij gekleed, blootvoets, met een kruisbeeld in de hand en op een ezel gezeten, rond, met al de kracht zijner welsprekendheid, de ontheiliging van het Christendom door de ongeloovigen schilderende. In *Frankrijk* maakte hij den meesten opgang, en toen daarop URBANUS II, eerst te *Piacenza*, en daarop te *Clermont*, in *Frankrijk*, eene groote Kerkvergadering hield, was de toevloed van geestelijke en wereldlijke grooten verbazend, en de geestdrift zoo geklommen, dat vele duizenden, Bisschoppen en andere Geestelijken, edelen en burgers, hun verlangen betuigden, naar het heilige land te trekken. Zij hechtten allen, tot een teeken van hun voornemen, een rood kruis op den regter schouder vast; van daar kregen zij den naam van Kruisvaarders, en de onderneming zelve dien van kruistogt, en daar het grootste aantal Kruisvaarders uit *Frankrijk* was, zoo werd aan al de Kruisvaarders veelal den algemeenen naam van Franken gegeven. Terwijl de vorsten nog bezig waren toebeidselen tot hun vertrek te maken, begaven zich reeds ongeduldige hoopen volks, geleid door PIETER VAN AMIENS en andere dergelijke aanvoorders, ten jare 1095 op marsch; maar van niets voorzien wat tot zulk eenen togt noodig was, en onbekend met de wegen en de landen, die zij moesten doortrekken, vergingen de meesten van gebrek, of vielen door het zwaard der Turken. Men zegt, dat 500,000 menschen reeds op die wijze het leven hadden verloren, toen de vorsten van *Europa*, nog in hetzelfde jaar, hunnen togt aanvingen. De voornaamste dezer vorsten waren GODFRIED VAN BOUILLON, Hertog van *Neder-Lotharingen*, ROBERT, Hertog van *Normandië*, ROBERT, Graaf van *Vlaanderen*, HUGO, broeder des toenmaligen Konings van *Frankrijk*, en RAIMUND, Graaf van *Toulouse*. Na het doorstaan van vele moeilijkheden kwamen zij met een leger, hetwelk op 600,000 menschen wordt begroot, voor *Konstantinopel*, staken van daar over naar *Azië*, en drongen, onder gedurig vechten met de Turken, tot in *Syrië*. Aldaar viel de hoofdstad *Antiochië* door verraad in

hunne handen, en eindelijk, in 1098 voor *Jeruzalem* gekomen, namen zij, na een' hardnekkigen tegenstand van de Saracenen, en een vreeselijk bloedigen strijd, de stad, het doel van hunnen togt, ten jare 1099, in. Aldus werd het heilige graf aan de magt der ongelooovigen ontrukkt, en GODFRIED VAN BOUILLON werd, in weerwil van zijne weigering, om eene koningskroon te dragen, waar CHRISTUS een' doornenkranen gedragen had, ten jare 1100 verkozen tot Koning van *Jeruzalem*.

Na dit nieuwe Christelijke rijk verhieven zich op gelijke wijze een Graafschap *Edessa*, een vorstendom *Antiochië*, en daarna een koninkrijk *Cyprus*, waarover de voornaamste der Kruisvaarders vorsten werden. Doch deze nieuwe Staten konden zich niet staande houden. Tallooze scharen van Turken of Arabieren kwamen gedurig opdagen, en bedreigden de Christenen, zoodat er, door de welsprekendheid van BERNHARD, Abt van *Clairveaux*, tot een' tweeden kruistogt besloten werd, waaraan weder velen deel namen, uitgelokt zijnde door de voordeelen, welke de Paus daaraan verbond. Keizer KOENRAAD III en LODEWIJK VII, Koning van *Frankrijk*, voerden ten jare 1148 dezen tweeden kruistogt aan, welke zonder veel voorspoed afliep. Zelfs werd daarop *Jeruzalem* door SALADYN, Sultan van *Egypte* en *Syrië*, heroverd, waardoor er een derde kruistogt noodzakelijk werd.

Drie aanzienlijke vorsten van *Europa*, (Keizer FREDERIK I, bijgenaamd *Barbarossa* of *Roodbaard*, FILIPS AUGUSTUS, Koning van *Frankrijk*, en RICHARD LEEUWENHART, Koning van *Engeland*), togen in den derden kruistogt met hunne legers naar het heilige land. Keizer FREDERIK verdronk, ten jare 1190, op den togt in eene rivier van *Azië*; duizenden kwamen om door de pest, en *Jeruzalem* kon niet weder veroverd worden.

De vierde kruistogt was merkwaardig, door dat de Kruisvaarders, voornamelijk daartoe aangespoord door den haat der Latijnsche geestelijken tegen de Grieksche, in 1202 *Konstantinopel* stormenderhand innamen, en BOUDEWIJN, Graaf van *Vlaanderen* aldaar tot Keizer verkozen, terwijl de overige Kruisridders de landen van het Byzantynsche rijk onder elkander ver-

deelden. Al deze nieuwe Staten waren van korten duur, en *Konstantinopel* werd, in het jaar 1261, door de Grieksche Keizers heroverd.

De vijfde kruistogt werd aangevoerd door ANDREAS, Koning van *Hongarije*, en bijgewoond door WILLEM I, Graaf van *Holland*, die in het jaar 1219 de vesting *Damiate*, in *Egypte*, innam.

Bij deze verovering onderscheidden zich de burgers van *Haarlem* op eene buitengewone wijze. Aan de overzijde der stad *Damiate* lag een sterke toren, vanwaar er sterke ijzeren kettingen over de rivier gespannen waren, die de schepen belette den, hooger op te zeilen. Reeds wilde men den aanslag opgeven, toen de Haarlemmers voorstelden, en dit ook ten uitvoer bragten, om hunne schepen onder de kiel van zagen te voorzien, en de kettingen al zeilende door te zagen, terwijl de Hollanders en Vriezen op twee schepen eene soort van toren daarstelden, van waaruit zij den toren van *Damiate* aanvielen, en na eene mislukte poging veroverden. De afbeelding dezer schepen hangen nog in de Groote Kerk te *Haarlem*; ook worden aldaar elken avond, gedurende een half uur, zekere klokjes geluid, *Damiaatjes* geheeten. WILLEM I stierf in 1222. Overigens was deze togt zonder belangrijke uitkomsten.

In het jaar 1227 voerde Keizer FREDERIK II eenen zesden kruistogt aan, doch was de laatste Christelijke held, die de Europesche wapenen in *Palestina* met kracht deed gelden. Onlusten in zijne Italiaansche Staten riepen hem naar *Europa* terug, en de Turken vielen daarop van alle zijden weder in het heilige land, plunderden *Jeruzalem* en staken het in brand. Toen werd nog eenmaal, maar ook voor het laatst, de geestdrift opgewekt, om het heilige graf aan de magt der ongeloovigen te ontrukken. LODEWIJK IX, Koning van *Frankrijk*, liet in zijn rijk iedereen ter kruisvaart uitnoodigen, en rigtte met een leger van Franschen zijnen aanval tegen *Egypte*; hij nam *Damiate* stormenderhand in, maar viel in 1250 met zijn geheele leger in handen der Sarracenen. Voor eene groote som gelds kocht LODEWIJK zich vrij, en in zijn rijk teruggekeerd,

maakte hij groote toebereidselen tot eenen nieuwen togt. Deze zou nu over *Tunis* gaan, maar bij die stad gekomen, rukte eene aanstekende ziekte, in het jaar 1270, een groot deel des Franschen legers en ook den Koning weg, wien den eernaam van den heilige werd gegeven. Na dien tijd namen de volken van het Oosten al de plaatsen, door de Christenen bezet, weder in, en met verlies van de stad *Ptolemaïs* (*St. Jean d'Acre*), gingen in 1291 al de veroveringen der Kruisvaarders verloren, welke, zoo men de gedane opgaven gelooven mag, in minder dan 200 jaren, aan zeven millioenen Europeanen het leven hadden gekost.

Na den zevenden kruistogt, onder LODEWIJK IX, hadden er geene togten van dien aard naar *Palestina* meer plaats; maar het vervolgen en uitroeijen van allen, die van de algemeen aangenomene Kerkleer, of van het Christendom in het algemeen, afkeerig waren, bleef nog lang daarna voortduren. Tot de eerstbedoelden, die met den algemeenen naam van ketters werden bestempeld, behoorden de Waldenzen, aldus genoemd naar PETRUS WALDUS (PIERRE DE VAUX), een rijk koopman uit *Lyon*, en de Albigenzen, naar de stad *Albi*, in *Languedoc*, beide in het zuiden van *Frankrijk*. Onder degenen, die in het algemeen van het Christendom afkeerig waren, en daarom vervolgd werden, waren, behalve de Joden, ook de Heidensche bevolking in *Lijfland* en *Pruissen*, en vooral de Mooren of Arabieren, in *Spanje* en *Afrika*. Wat deze laatsten betreft, zoo hadden reeds vóór de kruistogten de West-Gothen hen verscheidene landstreken van *Spanje* ontveldigd, en daaruit bijzondere Staten gevormd, als de koninkrijken *Leon* en *Arragon*, en het Graafschap, naderhand koninkrijk *Kastilië*, welks Koningen ook *Portugal* in bezit kregen. Vele Kruisridders voegden zich bij de West-Gothen, om de vijanden des Christendoms te bestrijden, en een hunner HENDRIK VAN BOURGONDIE, kreeg de dochter eens Kastiliaanschen Konings ten huwelijk, en het Graafschap als leen. Zijn zoon ALFONSUS I nam, met toestemming van den Paus, den koningstitel aan, en was dus de eerste Koning van *Portugal*. Van twee belangrijke inrigtingen der middeleeuwen, de Monni-

ken- en Ridder-Orden, heeft de eerste zich, gedurende de kruistogten, bevestigd en uitgebreid, de laatste eenen aanvang genomen. Zij verdienen eene bijzondere vermelding.

Het klooster- en kluizenaarsleven was reeds veel vroeger in *Egypte* ontstaan. Toen het zich ook over *Europa* had uitgebreid, werden er vaste leefregels voor de Monniken gemaakt door BENEDICTUS VAN NURSIA, en die dezelve volgden, heetten Benedictijnen. Na den tijd van KAREL den Grooten, die het stichten van kloosters bevorderde, als een middel, om de Christelijke godsdienst meer algemeen te verspreiden, werden deze leefregels in onderscheidene kloosters veranderd, en hierdoor kwamen er verschillende geestelijke Orden, die den naam kregen naar het klooster, welks leefregels zij volgden, of naar den Geestelijke, door wien zij waren ingesteld. Zoo ontstonden de Karthuizers, aldus genoemd naar het klooster, in de toen nog woeste landstreek *Chartreuse*, bij *Grenoble*, en de Dominicanen, die hunnen naam kregen van den Spaanschen Geestelijke DOMINGO GUZMAN; deze werden ook Predikheeren genaamd, omdat zij meer bijzonder hun werk maakten van het prediken der erkende Kerkleer aan de kettters. Een tijdgenoot van DOMINGO was FRANCISCUS VAN ASSISI, stichter van de Orde der Franciscanen, die zich ook Minne- of Minderbroeders (*Fratres Minores*) noemden, en in *Frankrijk* den naam van *Cordeliers* kregen, naar den riem, dien zij om het lijf droegen. In dezelfde stad *Assisi*, in *Italië*, stichtte gelijktijdig eene geestelijke dochter, CLARA, de Nonnen-Orde der Clarissen. Gedurende de kruistogten groeiden deze verschillende geestelijke Orden tot meer dan twintig aan, en dewijl het afgezonderd leven der kloosterlingen tijd en gelegenheid gaf tot het beoefenen van letteren en wetenschappen, en tot het afschrijven van boeken, aangezien de boekdrukkunst toen nog onbekend was, zoo zijn daardoor de werken der oude schrijvers behouden gebleven, zonder welke wij thans genoegzaam niets van de oude geschiedenis zouden weten. De Ridder-Orden hadden haar bestaan aan de kruistogten te danken. Ridders waren oorspronkelijk de vrije Leenmannen, die het voorregt hadden, om de krijgsveld te paard te doen,

waarom zij ook in *Frankrijk Chevaliers* genoemd werden, van *Caballus*, een rijpaard. Zij moesten in handen der Geestelijken eene plegtige gelofte afleggen, waarbij zij zich verbonden, om vrouwen en hulpelooze menschen te verdedigen, en de vijanden der Kerk overal en altijd te vervolgen en te bestrijden. Gedurende de kruistogten in *Azië* verbonden zich aldaar vele dezer Ridder-Orden, om de pelgrims te beschermen, om voor het onderhoud en de verpleging der zieken te zorgen, en zich aan andere dergelijke werken van barmhartigheid toe te wijden. Ook namen zij eene bepaalde kleeding, of een zeker onderscheidingsteeken aan, stelden regelen vast, waarnaar zij zich te gedragen hadden, welke door den Paus goedgekeurd werden, en zoo ontstonden er geestelijke Ridder-Orden. De oudste was die van *St. JAN* van *Jeruzalem* van 1099, ook Hospitaal-Ridders genoemd (zie het Art. CHARTER VAN KEULEN), omdat zij te *Jeruzalem* een hospitaal voor pelgrims gesticht en toegewijd hadden aan *St. JAN*. Toen het heilige land voor de Christenen weder was verloren gegaan, zetteden zij zich op het eiland *Rhodus*, en ten laatste op *Malta* neder, waarom zij sedert *Malthezer-Ridders* genoemd werden. Eene dergelijke Orde was die der Tempelheeren of Tempeliers, die hun verblijf hadden bij den *Jeruzalem*-schen Tempel, en zich vervolgens in *Europa* verspreidden. Deze maakten zich daarna door trotschheid en ongebondenheid gehaat, en hebben, na een bijna tweehonderdjarig bestaan, een treurig einde gehad; want velen hunner zijn in verscheidene landen om het leven gebragt, en is de Orde in 1514 voor ontbonden verklaard. Eene derde Orde was die der *Duitsche Ridder-Orden* of *Kruisheeren*, die te *Jeruzalem* een gasthuis voor *Duitsche* pelgrims hadden gesticht. Zij kregen vaste bezittingen in *Polen*, waarheen zij zich vervolgens begaven, en waar zij, door het bestrijden der heidenen in *Lijfland* en *Pruissen*, ten jare 1222, hun gebied vergroot, het Christendom uitgebreid, en veel hebben toegebragt tot het beschaven der nog ruwe volken in de landen, die thans het koninkrijk *Pruissen* uitmaken.

De onafhankelijke Bouwverenigingen van *Frankrijk* gingen

te niet door het verbod van FRANS I tegen alle werkgezelschappen, in 1559 uitgevaardigd. In *Duitschland* bleven zij langer bestaan, en schijnen zelfs tot een omkleedsel gebruikt te zijn voor de pogingen ter Hervorming. Ten minste verhieven zij zich kort voor en na de Hervorming tegen de Duitse Vrijmetse- laars (vóór 1440 Johannes-Broeders genoemd, dewijl de bouw- hutten, bij den Straatsburger torenbouw, den heiligen JOHANNES tot schutspatroon hadden). Onder anderen beschuldigde men hen van de Tempelheeren-Orde te herstellen, en wraak aan allen te nemen, die hen stoorden; zich alle voormalige Ordebezit- tingen toe te eigenen, oproer aan te stoken tegen alle wereld- lijke en geestelijke magten, en alleen de eigene opperhoof- den te willen gehoorzamen. Toen vergaderden op den Jo- hannes-dag in 1553, te *Koulen* aan den *Rijn*, de opzie- ners en afgevaardigden van negentien vereenigingen (niet alleen enkele Loges), uit verscheidene landen bijeengekomen, die in eene opzettelijke oorkonde verzekerden, dat zij met de Tempelheeren-Orde niets gemeens hadden, maar alleen de zuivere leer der Orde wilden herstellen. (Zie het Art. CHARTER.)

Geschiede
7. 387ff

GESCHIEDENIS (De) DER VRIJMETSELARIJ. Geene geschiedenis was tot heden zoo onderhevig aan willekeur, en geene ontbeerde meer de echte geloofwaardige bronnen, dan die van den oorsprong en voortgang der Vrijmetfclarij. Dikwijls schreef elk systema zich een' eigen oorsprong voor. Zoo noemde men de Jezuiten, de Rozenkruizers, CHRISTOPHORUS WREN, de Tempelieren, de Es- scœers, als hunne eerste stichters, of het Pythagorecsche ver- bond, de Eleusinische, ook de Egyptische geheimen als hare wieg. ADAM zelfs zou reeds in het paradijs met het schootsvel bekleed zijn geweest. Voor ongeveer 40 à 50 jaren heeft men reden gehad, om te gelooven, dat eenige geleerde Vrijmetfclaren, als: FESSLER, SCHNEIDER, KRAUSE, MOSSDORF en anderen, en voor hen de Broeders BODR, NICOLAÏ en VOGEL, den knoop zouden doorbakken, de geschiede- nis der Orde op geloofwaardige gronden vaststellen, en haar met de Prof., geschiedenis gelijken gang zouden doen houden. Volgens deze geschiedkundige navorschingen zou de tegenwoordige Vrijmetfclarij uit de bouwvereenigingen der middeleeuwen ontspringen. Toen ALFRED en

ATPELSTAN in de tiende eeuw Fransche, Engelsche, Italiaansche, Spaansche en Grieksche Bouwlieden naar *Brittanje* riepen, om geestelijke en andere gebouwen te vervaardigen, verkregen deze burgerlijke en geestelijke vrijheid, en bekwamen hun eigen vierschaar. Deze vrijheden waren voor hen des te noodzakelijker, dewijl despotismus en geloofsdwang dier eeuw, met de gevoelens van zoo verschillende natiën en geloofsgenooten moesten strijden, en zij door hun te zamen wonen, eene dezen tijd vooruitjende zedeleer beoefenden, waarvan de oude Yorksche constitutie van Prins EDWIN, in 926, een sprekend bewijs oplevert (zie YORKSCHE CONSTITUTIE). Als kettters moesten zij zich verbergen, en waren aan de hevigste vervolgingen blootgesteld; welke hen bewogen, om eene geheime aanneming hunner Medeleden, den eed van stilzwijgendheid en de zinnebeeldige mededeeling hunner leer en kennis in te voeren. Koningen, Prinsen, Grooten en Prelaten des Rijks, en geleerden werden hunne beschermheeren, of deels hunne Medeleden, onder den naam van *aangenomene Metselaars*; ook vermeerderde het getal der laatsten meer en meer, toen de bouwkunde ook door niet-bouwkundigen beoefend werd, en bijzonder, toen zij de partij van HAREL I opgevat hadden, zoodat in 1717 de toenmalige Loges alleen uit vrije en aangecomene Metselaars bestond. Van dit tijdstip begon de Vrijmetselarij zich ook uit te breiden over alle deelen der aarde, zoo ver als de Europesche beschaving reikte, en heeft zij zich eindelijk, na de menigvuldigste afwisselingen in verscheidene landen, zoo gevestigd, als wij dezelve tot heden voor ons zien.

De V. M. moge in het uiterlijke wijzigingen hebben ondergaan, de berigten uit de allervroegste tijden mogen ons geheel ontbreken, die uit lateren tijd mogen slechts gedeeltelijk tot ons gekomen zijn, zoo is het nogtans voor den onbevoordeelden onderzoeker, uit de nog voorhanden berigten en uit de aaneenschakeling van de bouwcorporatiën, met de vereeniging der Therapeuten, Esseërs en der Egyptische mysteriën, bewezen, dat de V. M. met de Mozaische geschiedenis van het menschelijke geslacht begint, en dit te meer, dewijl het Maç. karakter rust op grondslagen, die de menschelijke natuur veredelen, zoo-

dat die vereeniging vroeger aanwezig moet geweest zijn, dan eenige vereeniging, uitsluitend onder den naam van V. M. bekend. Het is reeds opgemerkt, dat de bouwkunst de eerste kunst was, tot welke de menschen aanleiding kregen. Ook ten dezen opzichte, hoewel de sporen der Orde, onder den huidige vorm, niet hooger dan tot salomo's tempelbouw opstijgen, is de Maç. kunst in de uitoefening en de grondstellingen van gelijken ouderdom, als de mensch zelve, zoo als ANDERSON terecht aanmerkt. De echte oudere geschiedenis der Broederschap was reeds bij de BB. der nieuwe Engelsche LL. algemeen bekend. ANDERSON geeft in zijn Constitutieboek van 1725 en 1758 slechts, zoo als hij zelf zegt, wenken over de geschiedenis der Broederschap; want men besloot daaromtrent eenige speelruimte te laten aan de fantasie der nieuw aangenomen BB. De wenken van ANDERSON bleven lang nutteloos, dewijl men die voor verduistering aanzag. De op ANDERSONS opgaven gegronde onderzoekingen van navorschers hebben eindelijk de nevelen der Maç. geschiedenis meer op doen klaren, en den waren oorsprong, als ook het hoofdpunt van de ontwikkeling der V. M. Broederschap, meer bepaald. De eerst ontstane bouwcorporatiën in de middeleeuwen, zijn veel vroeger in de vereenigingen der Bouwlieden bij de Romeinen te zoeken. NUMA POMPILIUS had reeds vijftig jaren na de bouw van Rome de Romeinsche burgers naar hunne bezigheden afgedeeld. Dat deze gezelschappen (*Collegia*) of genootschappen (*Sodalitia*) der kunstenaars en handwerkers reeds bij de Romeinen bestonden, daarvan vinden wij onloochenbare bewijzen bij de Romeinsche schrijvers, op de gedenkteekenen en in het *Corpus juris*. Zij hadden het regt van eenen zedelijken persoon (*universitas*), eene genootschapskas, beambten, waaronder zich de Meester en de Opzieners onderscheidden, eigene wetten en vierschaar, eenen eigen Beschermgod en eigene Priesters, die de godsdienstige aangelegenheden des gezelschaps bezorgden; ook namen zij de aanzienlijksten uit alle standen op, als een bewijs van eer en om door hen beschermd te worden. Verder is het uit de getuigenissen des ou-

derdons bewezen, dat bij de tempels der Hoofdgoden, onder de Grieken en Romeinen, corporatiën van Bouwkundigen waren, welke door hunne gemeenschap met de Priesters, en bijzonder later met de mysteriën der Grieken en Romeinen, waarin de uit Indië komende, meer reine godenleer onderhouden en plegtig werd voorgesteld, in zulk eene vereeniging stonden, dat de uitoefening der mysteriën daaraan verbonden werd. Dat dit alles het geval bijzonder is geweest met de Bouwvereenigingen der Bouwkunstenaars, in alle deelen van het Romeinsche rijk, leeren ons dezelfde geschiedkundige bronnen. Had een aanzienlijk Romein het der moeite waardig gekeurd, over het gildewezen te schrijven, wij zouden hiervan zeker meer weten. Over de kunstleer en de levensregelen der Romeinsche Bouwvereenigingen in het bijzonder, welke zij van de Architecten ontvingen, hebben wij van vitruvius slechts eenige aantekeningen bekomen. Deze schrijver handelt eigenlijk meer over de voor eenen Bouwkundige noodige vorming; intusschen is het merkwaardig, dat de Yorksche Constitutie zoo bijzonder op vitruvius doelt, en zich met oude Romeinsche wetten en gebruiken der Romeinsche Bouwvereenigingen in *Brittanje* bezig houdt, en dat het verhoor, uit de tijden van Koning HENDRIK VI, in dezen zelfden geest is vervat. Welken omvang en invloed op den Staat, welk een aanzien in geheele Romeinsche rijken, zoo als in *Brittanje*, de corporatiën der Bouwkunde hebben gehad, leeren ons de talrijke overblijfselen der Bouwkundige werken, die overal gevonden worden, waar het gezag der Romeinen zich uitstreckte, als ook vele getuigenissen van geloofwaardige schrijvers en de ten dezen aanzien gegevene staatswetten.

Ook naar *Brittanje* kwamen vroegtijdig Romeinsche Bouwvereenigingen; want elk Romeinsch legioen had er eene bij zich en moest dezelve hebben, dewijl deze legioenen niet alleen bestemd waren, om krijg te voeren, maar ook, om Romeinsche beschaving en zeden in de veroverde provinciën te verbreiden, en om aan de Romeinsche staatsinrigtingen meer kracht en klem te geven. De leden dezer Bouwvereenigingen beschouwden zich altijd als

ondergeschikte werklieden, die weder onder andere Meesters stonden.

De Romeinsche beschaving vatte onder CESARS regering, in *Brittanje* bijzonder goed wortel, en de vredelievende inlanders leefden onder de Romeinen zeer gelukkig. De verdraagzaamheid der Romeinen bewerkte eene vermenging van de leer, de wijsheid, zeden en vorming der Druïden met die der Romeinen; later ook met het Christendom, te gelijk ook met de Stoïcijn- sche en Platonische wijsbegeerte, en door de op de Britsche eilanden verbreide leer der Gnostieken (zie GNOSTIEK) ontstond er eene vereeniging met de oud-Perzische leerbegrippen. In *Brittanje* werden velen, zoowel inlanders als Romeinen, Christenen, en daar reeds vroeg vele Christelijk Godsdienstige gebouwen werden opgericht, zoo is het niet te betwijfelen, dat zij ook daar, nog vóór den jare 449, Bouwvereenigingen onder de Christenen hebben opgericht. Deze bloei der beschaving werd in *Brittanje* reeds vroeg door de invallen der Picten en Schotten tegengegaan. De Romeinen, die het rijk tegen de Noorsche, Duitsche en Iersche zeeroovers niet konden verdedigen, verlieten hetzelve geheel in het jaar 426. Reeds lang te voren waren de Christenen door DIOCLETIANUS vervolgd geworden, en waren genoodzaakt, zich in het gebergte *Wallis*, en op de eilanden tusschen *Engeland*, *Schotland* en *Ierland*, bijzonder op *Anglesey* en *Man*, op te houden, waarheen ook vroeger de Druïden hunne toevlugt hadden genomen. Voor de Britten bleef dus ook niets anders over, wilden zij zich voor de ruwheid der Picten en Schotten bevrijden, dan zich ook daarheen te begeven, waar nog tot heden oud-Britsche spraak en zeden in gebruik zijn. Daar onthielden zich ook de Bouwkunstenaars, onder hunne oude Constitutie, wetten en gebruiken. In 597 zond Paus GREGORIUS I den Monnik AUGUSTIJN met nog veertig andere Monniken naar *Brittanje*, om de Saksische Koningen te bekeeren, en om in hunne landen onder hem-zelf staande Bisschoppen aan te stellen, waarvan voornamelijk BEDA ons vele goede narigten heeft gegeven. Deze geestelijken vonden daar de Bouwvereenigingen en Loges, en vereenigden zich met deze.

ANDERSON-zelf duidt in zijn Constitutieboek hierop, waarvan de gansche Yorksche Constitutie een duidelijk bewijs oplevert. Door de rijkdommen der Koningen en grooten ondersteund, verheven zich spoedig prachtige kerken en kloosters, waartoe de Geestelijken Bouwkunstenaars behoefden, en dezen tot zich moesten lokken, wilden zij goede Bouwmeesters vormen. Welk eenen uitgebreiden en gewigtigen kring de middeleeuwsche Bouwcorporatiën aanboden, daarvan kan men zich overtuigen, wanneer men de groote kunststukken beschouwt, die door eene algemeene vereeniging zijn opgetrokken, als de Dom te Straatsburg, te Keulen, te Weenen, te Milaan, te Siena en te Parijs, alsmede der groote kloosters b. v. te Batalha, enz.

Van lieverlede begonnen de ervaren Bouwmeesters echter te verminderen, en de Bouwlieden zelven werden dommer. Daarbij kwam nog, dat de Bouwlieden zich bij alle Europesche volken en gilden verdeelden, dat zij zich meer in bloeiende steden plaatsten, en zich aan stedelijke wetten onderwierpen. De onder hen bestaande vertrouwelijkheid, welke door zamenwonen, zamen reizen en een zelfstandigen regeringsvorm en regtbank werd onderhouden, zonk spoedig te niet, en het is de vraag, of dezelve niet geheel zoude zijn verloren gegaan in de zeventiende eeuw, indien INIGO JONES, CHRISTOPH. WREN en anderen, zich niet met kracht op het behouden en bewaren der corporatiën hadden toegelegd. Indien in 1717 niet de ijver ware opgewekt door eenige verstandige Broeders, dan ware de Orde zeker voor lang of voor altoos verloren geweest. Onder deze verlichte en ijverige BB. telde men voornamelijk ANDERSON en DESAGULIERS, die het ondernamen, om, op het voetspoor van CH. WREN en INIGO JONES, de niet zeer talrijke leden der Gr. Loge in 1717 te vereenigen, waarbij van toen af een rein, edel en verheven zedelijk doel werd erkend; en zoo gelukte het hen, het oude overgeleverde V. M. verbond te bewaren, het tot eene nieuwe vereeniging te brengen, en dit tot een zelfwerkend ligchaam te verheffen. De Groote Loge te York nogtans was ijverzuchtig op hare jongere zuster; zij beschuldigde haar, in het herzien der oude pligten al te willekeurig te werk te zijn gegaan.

De spanning hield aan, en werd vermeerderd, door dat de ontevredenen in het zuiden van *Engeland* zich met haar vereenigden, en (1759) een afzonderlijk ligchaam daarstelden, waarbij zij, even als de Schotten, bij uitsluiting den naam van *oude Metselaars* (*ancient Masons*) aannamen, terwijl de Gr. Loge van *Londen* den naam voerde van *nieuwe Metselaars* (*Modern Masons*). De geschillen en afscheiding bleven voortduren tot in 1815, toen die beide gedeelten der Orde zich onder het bestuur van den Hertog van *Sussex*, tot een ligchaam vereenigden, dat den naam aannam van Groote Loge van *Engeland* (zie verder NIEUWE EN OUDE METSELAARS), waarbij men den in 1777 ingevoerden graad van *Royal Arch* (zie dat Art.) bleef behouden. Doch vooral in andere landen ontstonden ook spoedig in de V. M., behalve de bestaande drie *Johannesgraden*, eene menigte andere graden, onder den naam van hogere graden bekend, waardoor zwakheid, tweedragt, wantrouwen en dwang in de V. M. moesten ontstaan. (Zie verder de Art. HOOGHE GRADEN, SCHOTSCHER GRADEN, MITZRAÏMITISCHE GRADEN, enz.)

Zoo werd dan de V. M. in hare huidige vormen uit den voortijd tot ons overgebracht. Reeds van haren oorsprong was zij eene hoogst gewigtige instelling, en bevatte een van die oorspronkelijke moederdenkbeelden, die den mensch treffen en verlichten. Zij bragt tot stand, wat noch kerk, noch staat vermogt; zij bevorderde de zedelijke en godsdienstige volmaking, en bragt door broederlijke en verdraagzaamheid tot elkander, wat door de inrigting der maatschappij gescheiden was; zij bleef staan, wat ook rondom haar viel. De geschiedenis van hare uitbreiding en van haar ontstaan in andere landen, vindt men op de verschillende Artikels aangewezen.

GESCHIEDENIS DER VRIJMETSSELARIJ IN DE VERSCHILLENDE RIJKEN. Zie de Art. van elk dier Rijken.

Lehnur GESLINGERD KOORD. Dit dient tot omsluiting van het *tableau*, wordt gewoonlijk met zoogenaamde vriendschapsknoopen gestrikt, en is aan de uiteinden van kwasten voorzien. Het verzinneelikt den band, die alle B. M. ver-

ngt *Geslingerd Koord*

bindt (zie verder het Art. OUD-MEESTER). Het zinspeelt op de liefderijke zorg der Voorzienigheid, die ons met zoo vele teederheid omvat, en onder hare bescherming houdt, zoo lang wij in ons leven en in onze handelingen de vier godsdienstige hoofdeugden: *de matiging, de standvastigheid, de wijsheid en de gerechtigheid* zonder afwijking tot doorgaand rigtsnoer nemen. Bovendien behoort het ons te herinneren, dat wij in onzen arbeid nooit de *schoonheid* durven veronachtzamen, aangezien het goede en het schoone door een' hemelschen hand met elkander is verbonden. Hoe verstrooid onze BB. ook zijn over de geheele oppervlakte des aardbols, zoo worden zij nogtans allen omsloten door een' gemeenschappelijken band, en daarop wordt gezinspeeld door het geslingerd koord. Deze band is de belangstelling in hunne zaak, door de natuur gestrengeld, onderhouden door de verwantschap der geesten, verheven door een gemeenschappelijk doel des harten, en bevestigd door de Orde en hare betrekkingen, en wordt hier alzoo aangetoond, hoezeer vereenigde kracht kan werken, waar de alleenstaande niets vermag. *(z. getal 13)*

GETAL. In de Vrijmetselarij bestaat een punt van gelijkvormigheid met de leer der oude mysteriën, namelijk, het gebruik der geheimzinnige getallen, dat zich enkel tot de onevene, als de volmaakste bepaalt. *Numero Deus impari gaudet.* De Leerling is drie jaar oud, zijnde dit het getal der volbrenging, welke onder de drie voorwaarden: een werkend, een bewerkt en een voortgebragt wezen, bestaat. De Medgezel is vijf jaar oud, het getal van het werkdadig leven, in den mensch gekenteekend door de vijf zinnen. De Meester telt zeven jaren, het volmaakte getal, met zinspeling op de zeven aanvankelijk bekende planeten, welke het zonnestelsel volmaakten, doelende ook op de zuiveringen, welke der zielen bij haren togt door de zeven werelden te beurt vielen, en die haar geschikt maakten, den toegang te verwerven tot het lichtend verblijf, den zetel en het brandpunt van den geest der schepping.

Tot het leerstelsel van PYTHAGORAS (zie dat Art.) behoorde vooral ook de *getallenleer*. Deze wijsgeer zeide: »Het getal

een, of de *Monas*, is het oorspronkelijke, het aan zich zelf gelijke, het op zich zelf bestaande, het op zich zelf gedachte, enz. Deze eenheid is het grondbeginsel van alle dingen, *God*, het goede op zich-zelf, de eeuwige wijsheid, het ware, het goede, het schoone. Op deze wijze verkreeg de leer van Gods eenheid, die in dadelijken strijd was met de veelgoderij der tijdgenooten, een mystiek aanzien, gelijk dit ook zeer wel paste bij de toenmalige mysteriën. Over het algemeen strekte deze ver voortgezette getalleer tot een voorbeeld, hoezeer de eerste verklaring van alle fysieke voorwerpen, niet uit de stofelijke, maar uit de intellectuele ideënwereld, waartoe het begrip der getallen behoort, getrokken worden. *PYTHAGORAS* streefde vooral naar de bevordering van: *a.* De vereering der goden, *b.* Het uitoefenen van deugd. *c.* De liefde tot den naaste en de broedermin. Even als de *Esseërs*, leidde hij, ofschoon van een ander grondbeginsel uitgaande, nogtans op gelijke wijze, de leer der pligten van elkander af, en bragt ook de verhoudingen der getallen tot de zedeleer. Tevens gebruikte hij daarbij twee leerwijzen, waarvan de eene voor den grooten hoop, en de andere voor zijne vertrouwelingen bestemd was. De eerste bepaalde zich tot het praktische der ervaring, terwijl de tweede zich uitstrekke tot de natuur der dingen. Aldus ontstond de *exoterische* en de *esoterische* leer (Zie die Art.)

Het zoogenaamde Verhoor (zie dat Art.) van *HENDRIK VI*, stelt, in het antwoord op de eerste vraag, de wetenschap der getallen, gelijk ook die van gewigt en maat, als het hoofdzakelijkste mysterie der *Vrijmetselaren*, en in de oudste Engelsche Leerlingsvragen wordt op de 81e. vraag geantwoord, dat de *arithmetica* ons de *eigenschap* (*natuur*, *virtue*, volgens *the three distinct knocks*, of het *gebruik*, *use* volgens *Jachin* en *Boaz*) der *getallen* leert. Lezenswaardig is hetgeen in dat opzigt medegedeeld wordt in *KRAUSE*, *die drei ältesten Kunsturkunden der Freimaurerei*, Deel I. Afd. I. bl. 205—206, en vooral in de noot 94. In deze beproeft hij, aan de getallen eene beteekenis te geven, ten opzichte van *eenheid*, *gelijkmatigheid* en *harmonie*, als grondvorm van het leven in

den geest des menschdoms, en toont aan, dat de getallen een diepen zin hebben, die toegepast kan worden op de levenskunst; een' zin, die niet slechts bevattelijk zij voor elken Mathematicus, maar ook voor elken mensch, als mensch, ligt en duidelijk te bevatten zijn. Hieruit leidt hij tevens een' op wijsbegeerte en gezond menschenverstand gevestigden grond af, voor de spreekwijzen van heilige en volkomene getallen, welke in de Orde gebruikt worden. Te gelijker tijd verdedigt hij zich reeds bij voorbaat, tegen eene mogelijke beschuldiging, dat hij op dezelfde lijn te stellen ware met diegenen, welke uit mangel aan wijsgeerige helderheid van denkbeelden, de getallen met dwceperij vereeren, als hebbende daartoe eene te duidelijke, wijsgeerige kennis van het zamenstel der mathematische wetenschappen, en dewijl hij ook wist, dat zelfs in de wiskunde, die hoogere, wezenlijke en algemeene getalleer (eigenlijk leer der *getalheden*) nog altijd ontbreekt; diezelfde getalleer, welke bestaan door PYTHAGORAS EN PLATO vermoed, maar die door hunne opvolgers door allerhande bijgeloof werd ontwijfd. En inderdaad spreekt zelfs KANT van eene metaphysica der getallen.

In de toonkunst hangt de diepte en hoogte der toonen af van het aantal trillingen, door een ligchaam binnen eene gegeven tijdruimte ondervonden. Een toon van bepaalde hoogte heeft altijd in denzelfden tijd een gelijk aantal trillingen, door welk ligchaam die ook voortgebracht worde, hetzij dit lucht, metaal of hout zij, terwijl die lichamen des te minder trillingen in denzelfden tijd ondervinden, naar mate zij minder innerlijke spanning hebben. Door de bepaalde *verhoudingen der getallen* tusschen de trillingen van elken afzonderlijken toon, worden de *intervallen* of toonafstanden bepaald, waarop zoowel de *harmonie* als *melodie* gegrondvest zijn. Voor zoo verre de toonen, die eene bepaalde getalverhouding hunner trillingen hebben, *te gelijk* klinken, vormen zij de *harmonie*, en voor zoo ver zij *achterevolgens* aan het oor merkbaar maken, leveren zij de *melodie*. Zoowel harmonie als melodie berusten dus, wat hare verschijning betreft, op denzelfden eeuwigen grondslag, de *verhouding* der getallen, terwijl zij, wat

haar innerlijk wezen aangaat, gegrond zijn op de aaneenschakeling van de geheele bewerktuiging der wezens en der wereld, welker eeuwige vorm en orde zich in de getallen en in de getalverhoudingen vertoonen. Onderscheidene bepaalde toonen, die, achtereenvolgens of te gelijk klinkende, ons gemoed bevredigen, noemen wij *welluidende toonen*, of *consonanten*; die, welke daarentegen ons gemoed spannen, en verwachting voortbrengen, noemen wij *tegenklanken*, of *dissonanten*. Deze dissonanten vereischen, dat men ze door consonanten bevredige, of daarin oplosse, gelijk elke spanning van onderling tegenoverstaande krachten van de schoonheid en gezondheid des levens, zich weder tracht op te lossen in eene harmonische bevrediging of zamensmelting. Elke interval — consonerend of dissonerend — is de uitdrukking eener bepaalde getalverhouding, of anders gezegd, deze stelt in het rijk der toonen een of meer bepaalde getallen levendig voor. Al de *octaven* worden door het getal 2 bepaald, de *quinten* door 3, de *grootte* of *harde tertsen* door het getal 4, de *kleine* of *mineur tertsen* door de vereenigde 3 en 4, de *kleine* of *wezenlijke septima* oorspronkelijk door het getal 7, doch in ons tegenwoordig toonstelsel door de vereenigde getallen *twee* en *drie*, of *drie* en *vijf*, en de *grootte none*, gelijk op eene andere wijze ook de *kleine none*, door de getallen *twee*, *drie* en *vijf*. Aangezien nu de geheele harmonie en melodie op deze intervallen berust, zoo kan ook, dewijl de septime door *twee* en *drie* in de uitoefening wordt bepaald, in zoo verre gezegd worden, dat de grondgetallen *een*, *twee*, *drie* en *vijf* den grondslag van ons geheel toonstelsel uitmaken, en dit wel met des te meer grond, dewijl ook de muzikale *Rhythmus* dezelfde getallen volgt. Daarom zeide reeds LEIBNITZ, dat de ziel, bij het hooren en gevoelen van muziek, eene hoogere arithmetica uitoefent, en, zonder het te weten, tevens telt. De ziel volbrengt nogtans deze telling niet, maar haar wordt toegesteld; het is het gevoel van bevrediging, of van verwachting, dat zij in toonkunstig geordende klanken onmiddellijk gewaar wordt. Reeds PYTHAGORAS stelde vast, dat de grond van bevrediging en niet

bevredeging, welke wij bij bepaalde intervallen gewaar worden, daaruit voortvloeit, dat de intervallen, in bepaalde volgorde, in getallen, de eeuwige, goddelijke wetten van het wereldgebouw daarstellen, op welke alle leven en alle schoonheid berust. De reden van het welbehagen, dat wij in al het goede en schoone vinden, ligt daarin opgesloten, dat het goede en schoone, in zijne eindigheid en bepaalden vorm, de eigenschappen van God-zelf voorstelt, en juist daardoor naar God gelijkend, ja goddelijk is. Dit denkbeeld stemt overeen met dat van PYTHAGORAS; want de getallen zijn oorspronkelijk eene eigendommelijke voorstelling van de goddelijke eigenschappen, van de wetten des wereldbouws en van het algemeene leven, naar derzelve vorm, terwijl de wereld-zelve in hare eindelooze aaneenschakeling, zoowel als in haar tijdelijk bestaan, een eindig, maar getrouw afbeeldsel is der volkomenheid van God, haren Schepper, Onderhouder en Bestuurder. Zie verder de Art. DRIE, VIJF, ZEVEN, NEGEN, VOLMAART, LOGE, DRIEHOEK, VIER, VIERHOEK, ZESHOEK, TIEN, TWAALF EN ORNUZD.

GETALLEN (Geheime) in de Vrijmetselarij zijn: *drie, vijf, zeven en negen.* In de hoogere graden heeft men nog andere. *Zahlen*

GETALVERHOUDING. Getalverhoudingen en meetkundige figuren zijn in dingen en gedachten volkomen hetzelfde. De sterren zijn naar getalverhoudingen geregeld, hare banen zijn geometrische figuren. De stof, uit welke de menschelijke lichamen zijn zamengesteld, is naar bepaalde arithmetische verhoudingen vermengd. Andere verhoudingen heerschen in dieren- en plantenlichamen. De levende lichamen, zoowel als hunne kleinste deelen, hebben meetkundige gedaanten, die van hare arithmetische betrekkingen afhangen. De muzikale betrekkingen, die des menschen geest zoo sterk in beweging brengen, die hem de reinste verrukking verschaffen en hem in eenen bovenaardschen toestand kunnen verplaatsen, zijn arithmetische verhoudingen. De snaren eener lier, eener harp, die de grondtoon bevatten, vormen geometrische lijnen in bepaalde verhoudingen tot elkander. Alle schoonheid, alle harmonie berust op getalverhoudingen. De magtige, schoone bouwkunde, die zoo veel tot bescha-

ving der menschheid heeft bijgedragen; berust op de zorgvuldigste aanwending der meetkunde. Bij den harmonischen, eeuwigigen loop der sterrenbanen liggen de muzikale verhoudingen tot grondslag. Kortom, alles, alles in de zedelijke, zoowel als in de lichamelijke wereld, is getal en vorm. Het grondgetal, de bron van alle harmonie en schoonheid, is de Godheid (Zie verder het Art. GETALLEN).

*Einführung
Rand*

GETANDE RAND (De) omsluit de teekening van het tableau, en wordt verklaard door de noodzakelijke verdediging der Broeders tegen den inval van buiten, tegen de vijanden der Broederschap en tegen de ondeugd. *v. jeflingrad head and voice?*

GEWELF. (AZUREN) De Loge, die zich uitstrekt van het oosten naar het westen, van het zuiden naar het noorden, van de oppervlakte der aarde tot aan deszelfs middelpunt, wordt bekroond door het azuren gewelf, daar met gouden teekens de waarheid is bezegeld, dat de wolken, dat wel tijdelijk kunnen benevelen, maar dat straks, na het verdeelen dier wolken, de gouden glansen van dat gewelf weder zullen afdalen. Deze overtuiging doet den V. M. zich boven tijd en ruimte verheffen tot God, die boven de talloze menigte zonnen en werelden troont. Van hier dan ook, dat het oude Rituaal opgaf, dat het Oosten versierd was door een groot licht, in goud en azuur gehuld.

Juwelbe

GEWELF (Het stalen) wordt door de wederzijdsche zamenvoeging der degenspitsen afgebeeld, zoodat iemand daaronder doorgaan kan, en dient tot eerbewijzing bij de intrede of uitgang van een Groot-Dignitaris eener Groote Loge, of van eenen achtbaren Meester (Zie het Art. EERBEWIJZEN).

GEWELF. (Het Star-) Beeld van den hemel en van de onmetelijkheid.

Gezang

GEZANG. (Het) Eenige Loges openen en sluiten hare werkzaamheden onder gezang. Het meerendeel zoekt den geest harer medeleden door poëzy en melody tot den arbeid voor te bereiden, ten einde dan het zegel op het gezang te drukken. De gezangen bij de Tafel-Loges zijn niet zoo ernstig, als die der Arbeid-Loges, maar hebben daarom niet minder invloed.

Dit onderwerp is over het algemeen belangrijker, dan velen denken, en wanneer dus het gezang bij den tafel-arbeid meer en meer wordt verzuimd, kunnen wij dit niet anders toeschrijven, dan aan het onbeduidende van het meereendeel der stukken in het bestaande gezangboek. Dubbel te wenschen is het daarom, dat men zich beijvere, door BB., die den Nederlandschen zangberg tot sieraad verstrekken, een nieuw gezangboek te doen vervaardigen, welks inhoud den hoogen stand der Nederduitsche poëzy en deszelfs edele en geestverheffende bestemming waardig zij. Te betreuren is het daarom, dat eene eerste poging daartoe, schipbreuk heeft geleden.

GEZEL, ook MEDGEZEL. Deze tweede graad der V. M., van alle systema's, dient als overgang van Leerling tot Meester. De gezel is een persoon, die zijnen tijd als Leerling wel heeft volbragt en besteed, en zich door de opneming in dezen graad, in de Vrijmetselarij wil bekwamen.

*Gezelle
van de
Medgezel*

De Gezelligengraad is later ontstaan, dan de Meestergraad, en vormt eene afgezonderde afdeeling der BB., die minder doel heeft; want de Gezellen oefenen doorgaans geen hun eigendommelijk beroep uit, dat hen van de Leerlingen onderscheidt.

De aanneming tot gezel is het beeld van de zedelijke vorderingen des menschen op de baan der menschelijkheid, zij voert hem de troosteressen des levens, en der menschenkennis (de schoone kunsten, de veredeling des geestes en de ware gezellige vriendschap) in de armen.

De plegtige gelofte des Gezels, (*Journeyman*) luidde oudtijds als volgt: «Ik beloof, dat ik alle menschen zoo zal behandelen, als ik wensch, dat zij mij zullen doen; dat, wanneer ik voor anderen arbeid, ik zulks met allen ijver doen zal, even als ware het voor mij zelve; dat ik zorgvuldig bedacht zal zijn, nimmer iets te beloven, dan hetgene geoorloofd en regtvaardig is, en deze mijne belofte zal terug nemen, noch verbreken; dat ik mij naar mijne meeste krachten zal beijveren om te arbeiden; dat ik mij jegens een' ieder eerlijk zal gedragen; dat ik het schoone geslacht alle achting zal bewijzen,

1. 408

mij niet onbescheiden in woorden, werken of daden zal gedragen, niet eerder zal huwen, voordat ik het zekere vooruitzicht heb, eene familie te kunnen onderhouden, en dat ik na het huwelijk mijne vrouw zal liefhebben, met achterstelling van alle andere, enz."

1. 207

In het vraagstuk van den eersten graad der Koninklijke Orde van *Herodom*, wordt als oorzaak, waarom vijf BB.: eene Medgezellen-Loge vormen, opgegeven: 1°. Omdat er vijf tijdperken zijn, naar welke wij onze handelingen inrigten, namelijk: minuten, uren, dagen, maanden en jaren. 2°. Omdat er vijf orden in de Bouwkunde zijn, welke de gebouwen versieren, namelijk: de Toskaansche, Dorische, Jonische, Korinthische en de Zamengestelde. 5°. Omdat er vijf punten in het Meesterschap zijn, die de VV.: MM.: vereenigen of moeten vereenigen.

afellen

GEZEL (SCHOTSCH) is de 4e. graad van het systema van ZINNENDORF. *Medgezel.*

- - -

GEZIGT. Ofschoon het geval zich uiterst zelden opdoet, is het nogtans van belang na te gaan, of het gezigt behoort onder de vereischten, om tot V.: M.: te kunnen worden aangenomen, en of men alzoo een' duisterling, die van de geboorte af blind is geweest, of zulks later bij toeval is geworden, al of niet tot de Orde mag toelaten en inwijden. Deze belangrijke vraag werd aan het Groot-Oosten van *Frankrijk* onderworpen, en door hetzelfde *ontkennend* beantwoord, in deszelfs zitting van den 4den dag der 2e. maand des jaars 5785. Toen er nu in 5800 nieuwe statuten werden vervaardigd, en deze geene melding maakten van uitsluiting om blindheid, nam de Loge *des Amis de la Sagesse, te Parijs*, dit stilzwijgen te baat, om op den 2den dag der 11e. maand van het jaar 5805 het licht der Orde te schenken aan DANIEL HEILMANN, Directeur van het Museum der blinden, en sedert zijn zevende jaar zelf blind. Ook later heeft men hier te lande een' enkelen keer een' blinde ingewijd. Wanneer men echter het vraagpunt bedaard overweegt, dan zal men moeten toetreden tot de meening, van zeer geleerde en verlichte BB.:, die vaststellen, dat men nim-

mer een blinde, hetzij hij blind geboren, of zulks door toeval is geworden, in de Orde behoort op te nemen.

De *old charges*, door ANDERSON medegedeeld, zeggen dan ook (5e. pligt):

»Zij, die Vrijmetselaars willen worden, moeten wezen vrijgeborenen (of geene lijfeigenen), van rijpen ouderdom en welgevormd, sterk en gezond, en op het oogenblik humer aannemend, noch aan het ligchaam, noch aan de ledematen verminkt (geschonden). Vrouwen en gesnedenen worden niet toegelaten.» Deze *old charges* zijn bij het overnemen ea vertalen, door andere volken meestal op eene zeer willekeurige wijze verminkt, zoodat men in *de pligten, Wetten, of algemeene Reglementen der Vrijmetselaren* (*s Hage*, 4°. 1772. en ook 8°. 1773. IIIe. *Pligt*, bl. 14.) slechts vindt: »Degenen, die als leden van eene Loge aangenomen worden, moeten eerlijke en deugdzaame mannen zijn, van een' rijpen en bescheiden ouderdom, een afkeer hebbende van een ergerlijk en aanstootelijk leven, en lieden, die ter goeder naam en faam staan.» Terwijl eene oudere editie (1756) nog heeft: »Dat zij geene slaven, geene ontuchtige, of schandelijke personen, geene vrouwen, maar mannen van een goed karakter moeten wezen.»

Deze tekst verminkingen zijn zeer laakbaar, omdat zij 1°. de eerwaardigheid dezer overoude gedenkstukken met heiligschennende hand ontwijden; 2°. geen nut aanbrengen, en 3°. omdat personen, noch lichamen, de magt hebben, die grondbeginselen, zoo ruim, zoo edel en verheven, en welke aan geene verjaring onderhevig zijn, eigendunkelijk te veranderen; en wanneer men al moge voorgeven, dat er bepalingen in zijn, zoo als, bij voorbeeld, die van de vrijgeborenen, welke niet voor den tegenwoordigen tijd berekend zijn, zoo geeft dit nog geen regt, om die bepalingen, welke de naleving der overige niet beletten, eigenmagtig door te strijken. Overigens is het blijkbaar, dat dit voorgeven meer schijnbaar, dan wezenlijk is, omdat er landen zijn, waar de lijfeigenschap thans nog bestaat. Men heeft verder een grond voor die verminkingen willen vin-

den in het voorwendsel, dat men bij het daarstellen dezer bepalingen slechts het oog had geslagen op de Werkmetselarij. Maar ook deze schijngrond houdt geen steek, want hebbe ook de wezenlijke lijfeigenschap opgehouden, de Vrijmetselarij vordert leden, die zedelijk vrij zijn, wier beschaving en vrijheid van vooroordeelen een behoorlijk bestuur der driften mag doen veronderstellen. Zij vordert in de personen, die zij inwijdt, ongeschonden ledematen, en zeer zeker zintuigen die niet vernietigd zijn; niet slechts, omdat een ziekelijk ligchaam vaak eene zwakke ziel moet doen veronderstellen, maar ook omdat de Kandidaat moet kunnen hooren, wat er medegedeeld wordt, en dat, wat niet gezegd, niet medegedeeld kan worden, tot hem kunne ingaan, en zegenrijken invloed op hem kunne uitoeten, terwijl dat zich, door middel van zijne oogen, in zijne ziel prent; hij behoort tevens zijn spraakvermogen te bezitten, om de leeringen en beginselen der Orde, zoo veel mogelijk, niet slechts door daden, maar ook door woorden te helpen verbreiden en vruchtbaar maken. Hierom dan ook mag vooral het aannemen van eenen blinde voor ongeoorloofd, voor onwettig gehouden worden.

Behalve de eerwaardige *old charges*, door ANDERSON medegedeeld, is er in den jongsten tijd door JAMES ORCHARD HALLIWELL, (zie het Art. ORCHARD HALLIWELL) een zeer oud stuk medegedeeld, waarin eene plaats voorkomt, bijna gelijklopende met die van het Constitutieboek van ANDERSON, zijnde als volgt:

Articulus quintus.

The fyfthe artycul ys swythe good,
 So that the prentes be of lawful blod;
 The mayster schal not, for no vantage,
 Make no prentes that ys outrage;
 Hyt ys to mene, as ze mowe here,
 That he have hys lymes hole alle y-fere;
 To the craft hyt were gret schame,
 To make an halt mon and a lame,

For an unparfyt mon of suche blod,
 Schulde do the craft but lytul good.
 Thus ze mowe knowe everychon,
 The craft wolde have a myghty mon;
 A maymed mon he hath no myght,
 ze mowe hyt knowe longe zer nyght.

Vijfde Artikel.

Het vijfde Artikel is zeer goed,
 De Leerling zij van echtlijk bloed;
 De Meester voer ook om gewin,
 Als Leerling, nooit een schandvlek in.
 't Is wenschlijk, men verneem het hier,
 Dat gaaf zijn leen zijn alle vier;
 Hij die verminkt is of ontmand,
 Doet aan het gilde groote schand;
 De ontmande of spruit van schandlijk bloed,
 Doet aan het gilde luttel goed.
 Zoo leere het een ieder dan,
 De kunst vereischt een krachtvol man;
 Want die verminkt is heeft geen magt,
 Neem dit uw leven lang in acht.

GEZONDHEDEN. Zie TOASTEN.

GIBLIM, eigenlijk *Ghiblim*. Een woord in den Meestergraad

volgens het nieuw Engelsche en Fransche systema.
 De *Ghiblins* waren bewoners eener streck bij den berg *Libanon*, staande onder de heerschappij van de Koningen van *Tyrus*, en werden door Koning *SALOMO* bij den Tempelbouw gebruikt. zie 1 *Kon. V: 18*. Koning *EDUARD III* heeft, bij het bouwen van het Slot *Windsor*, onder andere den Bouwmeester *JOHN DE SPOULEE* aangesteld, en hem den naam van *Meester der Ghiblim* gegeven.

GICHTEL, (JOHAN GEORGE) Advokaat, geboren te *Regensburg* den 14den Maart 1658, en overleden te *Amsterdam*, in den jare 1710, was een ijverig aanhanger van de leer van *JACOB BÖRME*, verviel zelfs tot dweeperij, en stichtte, op het

einde der zeventiende eeuw, eene mystiek-godsdienstige secte, *Engelen-Broeders* genaamd.

Giffard GIFFARD, (WALTHER) Aarts Bisschop van *York*, was onder de regering van Koning EDUARD I (van 1272—1507), zoo als na hem GILBERT DE CLARE, Graaf van *Gloucester*, en RALPH, Lord van *Mount Hermer*, Groot-Opziener der Engelsche Bouwlieden. Onder hun opzigt werd de *Westminster* abdij voltooid.

Girtanner GIRTANNER, (CHRISTOPH) Hoogleeraar te *Göttingen*, geboren in 1760, te *St. Gallen*, en overleden den 17den Mei 1800, was een geacht genees- en staatkundig schrijver, en overigens in *Duitschland* de weerklink van den Abt BARRUEL, dewijl hij, even als deze, de Vrijmetselarij aangreep, hoezeer hij van de zaken geene kennis droeg, en die dus op eene ongerijmde en onregtvaardige wijze beoordeelde.

Clayre CLAYRE, (PETRUS MAURITS Ridder van) geboren in het jaar 1745, en overleden in 1819, was een der Bestuurders der voormalige Helvetische republiek, en werd in 1810 tot Grootmeester Nationaal van het Romanische Groot-Oosten van *Helvetië* te *Lausanne* aangesteld. In het jaar 1764 plaatste hij zich aan het hoofd der Broederschap in *Polen*, en werd haar hersteller in dat rijk.

Gleichen GLEICHEN, (Baron van) Kommandeur der Deensehe Danebrog-Orde. Het groote Convent der *Philaleten* te *Parijs* verkoos hem, in 1783, tot haren Secretaris voor de Duitse taal.

Glocester GLOCESTER, een Engelschman, was volgens de *Strikte Observantie* de negende Grootmeester der Tempelheeren, na hunne herstelling, verkozen in 1500, en overleden in 1504.

Glocester GLOUCESTER, (GILBERT DE CLARE, Graaf van) was onder de regering van Koning EDUARD I Groot-Opziener der Engelsche Bouwlieden. Zie GIFFARD.

Gnosis GNOSIS, *Gnostick*, *Gnosticismus*, was een stelsel in de tweede eeuw der Christelijke telling, die de theoriën van het Oostersch philosophisch systema zocht toe te passen. Het woord Gnosis beteekent eigenlijk: *met een grondig inzicht erkennen*, alzoo: aanschouwing of wetenschappelijke erkenning. Geschiedkun-

dig genomen, is deze ten opzichte van de Gnostieken en Mystieken, een meer vermoedend, dan op wetenschap gegrond en helder begrijpen van bovenzinnelijke onderwerpen.

De Gnostische godsdienstpartijen hielden der Joden God dan eens voor eenen hoozen geest, dan weder voor een wezen dat aan den hoogsten God, dien de Christenen moesten aanbidden, ondergeschikt en tevens onvolmaakt was. Hieruit moest natuurlijk volgen, dat zij het Jodendom voor eene valsche, of onvolkomen godsdienst hielden, die met eenen hooger grad van verlichting niet was te vereenigen. Zij verwierpen haar daarom, en lieten zich er bijzonder aan gelegen liggen, om het Christendom geheel van haar af te scheuren, en elk spoor van de eerste daaruit weg te wischen. Zij trachtten, meer dan de Platonischgezinde, regtzinnige Christenen, eene vereeniging tusschen de toenmaals zoo uitgebreide Pythagorisch-Platonische filosofie en hun Christendom tot stand te brengen, en deze hunne nieuwe leer te hullen in het heilige en indrukwekkende gewaad der mysteriën, welks magtigen invloed en groote werking zij, in de tweede, zoo uiterst geheimzuchtige eeuw, overal konden waarnemen. Daardoor bekwamen zij, boven alle andere Christelijke genootschappen, onmiskkenbaar een dubbel voordeel. Hunne geheimvolle leer was veel meer overeenkomstig met de denkwijze dier eeuw, dan het oorspronkelijke Christendom dit was. De aard dezer vereeniging noodzaakte haar tot grootere opmerkzaamheid en strengheid in de keuze en aanneming der medeleden, en maakte het haar tot eene hoofdwet, alleen hen aan te nemen en geheel te vertrouwen, die ten volle beproefd waren. Naar hun stelsel was het Christendom niet meer eene dochter van het Jodendom, eene leer, blijkbaar door de daadzaken wedersproken, maar het was eene heilige leer van verborgene mysteriën, tot welke niet de groote hoop, maar de verlichtste en verstandigste menschen moesten toegelaten worden. Hun stelsel schijnt van den staat dezelfde achting te hebben genoten, als de andere mysteriën.

Wij vinden werkelijk sporen, uit welke schijnt te blijken, dat de Romeinsche Overheden, in hunne onderzoekingen ten opzichte der Christenen, behoedzamer en zachter te werk gingen, zoodra zij

aanleiding kregen, het Christendom aan te zien als eene leer die met de mysteriën verwant was, en dat de Gnostieken in het algemeen zelden vervolgingen hebben geleden. Dat nu de Gnostieken werkelijk vele inrigtingen van de mysteriën, of van de met deze verwante philosophische scholen van vroegeren en van hunnen leeftijd, ontleend hebben, wordt uit het weinige, dat verscheidene Kerkvaders van dezen melden, zeer waarschijnlijk. Uit hunne geheimzinnige inrigting en de door hen zoo streng gevolgde geheimhouding hunner leer en hunner stelsels, is het duidelijk, waarom wij ook bij de volledigste verzameling en vergelijking van alle brokstukken en narigten, welke in de Kerkvaders uit vele eeuwen daarvan voorhanden zijn; zoo weinig grond vinden, om te vermoeden, dat hunne Constitutie een' volkomen Kerkelijken vorm en eene naauwe overeenstemming met de wetten der Roomsche Kerk hebbe gehad.

Voornamelijk onderscheidt zich de Alexandrijnsche school daardoor, dat zij in de schrift een' verborgen en hooger zinnig zocht; ook in de geschiedkundige plaatsen derzelve, dezen zin naspoorde; de bekendheid met dezen voor eene geheime wetenschap (*Gnosis*) hield, welke niet ieder begreep, en die over de leer der Christendoms filosofeerde. Van daar, dat de geschriften van CLEMENS en ORIGENES opgevuld zijn met allegorische beteekenissen en vreemde wijsgeerige beschouwingen, over den geestelijken zin der schrift, welke alleen door diegenen begrepen kon worden, die zich boven eene woordelijke vertaling verhieven. Dit geheimzinnig spreken en schrijven is dezen menschen dan ook zoo eigen, dat hetzelfde in al hunne schriften voorkomt.

f. 634 Men heeft wel eens beweerd, dat de ware geheimen, welke Jezus in den schoot eener geheime orde zou hebben nedergelegd, bij deze secte nog eenen tijd lang bewaard waren gebleven. Het is ook inderdaad niet te ontkennen, dat de meeste Gnostische partijen iets geheims in zich hadden. Menige van hen, namelijk de *Valentinianen*, waren dan ook zoo voorzigtig bij de keuze dergenen, die zij in hun gezelschap opnamen, en zoo terughoudend bij de trapswijze mededeeling hunner geheimen,

als eenige geheime vereeniging ter wereld. Zij hadden bovendien veel met symbolen te doen, en onloochenbaar ligt eene hoofdoorzaak van de ondoordringbare duisternis, in welke de leer van alle Gnostische secten is gehuld, in de hoogst mystieke spraak, waarvan zij zich bedienden. Hoe duister ook alles is, wat men van hunne leer en meeningen weet, zoo laat zich toch eenigzins begrijpen, dat zij datgene, wat men eene geopenbaarde godsdienst noemt, wilden doen vervangen door eene godsdienst der rede.

In de Schriften der Apostelen vindt men dikwijls sporen, dat zij menige stelling der Gnostische partijen tegenspreken. Inzonderheid schijnt het hoofddoel van JOHANNES bij al zijne geschriften te zijn geweest, het bestrijden van eenige hoofd-leerstukken dezer secte, die toen reeds met het Christendom begonnen vermengd te worden, ofschoon hare verdedigers nog geene Gnostieken genoemd werden.

De *Basilidianen* en al de Gnostische partijen hebben zich van de zijde der Kerkvaders, vooral van EPIPHANIUS, de beschuldiging van ketterij en ondeugd op den hals gehaald. Zij verwijderden zich, namelijk, van de heerschende voordragt der leer en van de Joodsche gebruiken van het toenmalig Christendom, gaven aan hunne godsvereering een geheimzinnig aanzien, en hielden zich, uit hoofde hunner bovennatuurkundige kennis, voor verstandiger dan anderen. Zij hadden hunne eigene leer van de goddelijke kracht, die in den persoon des Heilands was. Deze kracht had zich, zoo zij zeiden, eerst bij zijnen doop met hem, in de gedaante eener duif, vereenigd, en is voor den kruisdood weder van hem gescheiden. Van daar volgde ook, dat de dag van JEZUS dood hen niet zoo gewichtig was, als die van zijnen doop. Ook stond JOHANNES *de Dooper* bij hen hoog aangeschreven. Hieruit blijkt nu wel de ketterij, doch nog geenszins de ondeugd. Integendeel betuigt CLEMENS van *Alexandrië*, dat zij eene gestrengte levenswijze leidden, en dat zij het wezen der godsdienst meer inwendig, dan ceremonieel beschouwden.

In deze oude goedhartige zweeperijen, door zucht naar bespiegeling over het wezen van God, liggen vaak merkwaardige sporen van Oostersche *Cosmogonie* (leer van het ontstaan der wereld). Van deze zijde beschouwd kan het oude, dat op den

eersten aanblik zonderling en vreemd toeschijnt, voor den onderzoeker aanlokkend worden, voor zoo verre hij daarin de pogingen van vroegere wijsgeeren ontdekt, om het ontstaan der dingen buiten God, zinnebeeldig voor te stellen.

De Gnostieken, die in de tweede eeuw zeer veel gerucht maakten, vooronderstelden, dat er acht, van elkander onderscheiden hemelen waren, en dat ieder van dien door zijnen bijzonderen vorst geregeerd werd. De vorst van den zevenden hemel, dien zij *Sabaoth* noemden, schiep den hemel en de aarde, de zes hemelen onder zich en een groot getal engelen. In den achtsten hemel plaatsten zij hunnen *Barbelo* of *Barbero*, dien zij somtijds den vader en somtijds de moeder van het heelal noemden. Al de Gnostieken onderscheidden den Schepper van het Heelal, van God, die zich zelven door zijnen Zoon, dien zij voor den christus erkenden, aan de menschen bekend maakte. Zij loochenden, dat het Woord was vleesch geworden, en beweerden, dat christus niet geboren was uit de maagd *MARIA*; dat hij alleenlijk een lichaam had gehad in schijn, en dat hij in wezenlijkheid niet had geleden. Zij geloofden noch eene opstanding, noch een toekomstend oordeel, maar verbeeldden zich, dat zij, die in hunne grondstellingen niet onderwezen waren geweest, in de wereld zouden wederkeeren, en dan in de lichamen van zwijnen en andere dergelijke dieren overgingen. Zij hadden verscheidene apocryphe boeken, als: het Evangelie van *PHILIPPUS*, de Openbaringen van *ADAM*, het Evangelie der Volmaaktheid, enz. zij leerden verder, dat de *Avroois* (verzoening) langs zedelijken weg plaats had, en een gevolg was van de goddelijke *Evōōis* (godsdienst der volkomenheid) en van *Aserā* (een vroom leven).

1. 438 De Gnosis van *CLEMENS* bevatte de, hetzij geschiedkundige of wijsgeerige kennis, die buiten den gezigtskring der oningewijden lag; en alleen uit dit gezigtspunt is de Gnosis voor de Vrijmetselarij nuttig. Als het waar is, dat de V. M. kennis kan opzamelen, die voor den prof. ontoegankelijk, en toch voor den mensch bereikbaar zij, wanneer wij in het binnenste heiligdom der V. M. iets meer, dan zedekundige allegoriën en verouderde hieroglyphen, en toch iets minder dan

bovennatuurlijke, mystieke verschijningen aantreffen, zoo moeten wij aannemen, dat ook, de Gnosis niet onbelangrijk voor ons is, vooral wanneer wij in het ooghouden, dat er een afstand van verscheidene eeuwen bestaat, tusschen de toen levende Gnostieken en de tegenwoordige Vrijmetselaars.

De overeenstemming van de leeringen, zinnebeelden en gebruiken der *Veda*-schriften en *Vedanta*-philosophie, met den inhoud der oudste V. M. oorkonden, blijft voor de VV. MM. altijd merkwaardig, zelfs dan nog, als de zekerheid der geschiedkundige overlevering derzelve, aan de VV. MM. der middeleeuwen, onbewijsbaar ware. Wanneer men nu zegt, dat de oud-Indische leer, leerteekens en gebruiken aan de VV. MM. der middeleeuwen stellig zijn overgeleverd, dan beteekent dit daarom niet dat alle leerstellingen en gebruiken der middeleeuwen, zonder onderscheid van daar haren oorsprong hebben bekomen; ook kan men stellen, dat de gezelschappen der Christelijke VV. MM. in de middeleeuwen, als gezelschappelijke vereenigingen, van de Indiërs, Egyptenaren of Perzen, van derzelve Priesters en wijsgeeren, of van de geheime verbonden derzelve afstamen. Ten dezen laatsten opzichte is het nog veel meer bewezen, dat de Mag. Bouwvereenigingen der middeleeuwen onmiddellijk, in onafgebroken opvolging uit de Romeinsche Collegiën zijn ontstaan, en zich door wederkeerige vereeniging met de Kudeërs, de Pausgezinde Monniken-Orden en met de in dezen tijd gevormde volken en Staten verder hebben uitgebreid. De Romeinsche *Collegia* en de *Bouw-Collegiën* in het bijzonder, zijn naar Hellenische, en deze weder naar Egyptische en Indische voorbeelden gevormd. De overlevering dezer oud-Indische leer, leerteekens en gebruiken geschiedde in den oudsten tijd door de oud-Perzen, en de nog ten deele bij de Parsen overgebleven leer van ZERUSCH; door de Egyptenaren, die, zoo als thans geschiedkundig bewezen is, hunne vorming aan Indië te danken hebben; door de Phoeniciërs en door de Druïden, bij alle Celtische en Germaansche volken, welker vroegste inrigtingen aan de Indische gelijk zijn, en die hunnen Indischen oorsprong ook door mondelinge overleveringen en door de taal bewijzen; vervolgens door de Hebrëen,

bijzonder door MOZES en de Profeten; door de Hellenen, Etruskers en Romeinen; verder door de *Soefi* in *Perzië*, later echter door de Gnostieken; bijzonder door MANES, aan welke zich eindelijk de Kuldeërs en de gansche rij der Christelijke Mystieken, in verschillende graden van verwantschap en vereeniging aansluiten. In den Hellenischen tak zijn PYTHAGORAS, PLATO en de Stoïcynen in dat opzigt vooral merkwaardig, ook wegens den invloed, die zij op de Esseërs, Gnostieken en Kuldeërs gehad hebben. De Gnostieken, voornamelijk de aanhangers van MANES, vereenigden in zich de overleveringen van vele der genoemde takken, bijzonder der Perzische, der Egyptische en die der Esseërs, alsmede die der *Soefi* (Perzen) en de nieuw-Platonische, en maakten den hoofdtak der zoogenaamde Heidensche Christenen uit, die zich, in tegenstelling der Joodsche Christenen (Nazareërs), reeds in de eerste eeuw des Christendoms vormden; ook schijnt hunne Constitutie met de oud-Maçonnieke gelijkvormig te zijn. Wat de *Soefi* betreft, heeft MALCOLM in de geschiedenis van *Perzië* aangetoond, dat de leer en levenswijze derzelve uit *Indië* voortkomen; dat zij met de *Vedanta*-philosophie in alles overeenstemmen; dat zij MOZES, PYTHAGORAS, PLATO en JESUS als *Soefi* beschouwen, en den Esseërs zoo gelijkvormig zijn, dat deze als afstammende van de *Soefi* kunnen worden aangemerkt, en dat der laatsten afgezonderd leven, even als dit door JOHANNES den Dooper en JESUS werd geleid, de merkwaardigste overeenstemming aanwijst. Zoo houden zij veertigdaagsche vasten, dragen eenen ongenaaiden leeraarsmantel en dergelijke meer. Ook is het blijkbaar, dat de leer der *Soefi* volkomen overeenstemt, zoowel met die der Kuldeërs als met die der VV. MM. in de middeleeuwen, zoo verre onze drie oudste kunstoorakonden aanwijzen, en nog staan zij in dezelfde betrekking tot het hedendaagsche Islamismus, als vroeger de Kuldeërs tot de heerschende Pauselijke kerk. Ook leeren de *Soefi*, blijkens het boek *Musnavi*, algemeene liefde en algemeene welwillendheid jegens alle menschen (zie het Art. soeffi). De Druïden eindelijk staan, door de Kuldeërs, met de VV. MM. der middeleeuwen in geschiedkundigen samenhang. Dat hunne leer, teekens,

gebruiken, enz. uit Indië zijn gekomen, wijst ons naauwkeurig de geschiedenis aan, die wij voornamelijk aan de Engelsche geleerden te danken hebben. De eerste Christenleeraars, kluzenaars en Monniken werden bij alle Celtische en Germaansche volken, in vele opzigten navolgers der Druïden, zij namen de betrekking van onderwijzers in de voor het leven onontbeerlijke kundigheden van hen over; zij maakten zich hunne leer en symbolen zoo veel mogelijk eigen, en rigtten hunne kluzenaarscellen en kerken op, in plaatsen die van oudsher der Druïden heilig waren, bij eikenboomen, in grotten en bij der Druïden steencirkels. De in de Britsche landen, bijzonder in Schotland en Ierland, nog voorhanden zijnde Druïdische en andere leerteekenen en symbolen op obeliskken, kolommen en steenen kruizen, wijzen nog den Druïdischen, Gnostischen en Kuldeeschen oorsprong aan, en waar men op de plaats van Druïdische heiligdommen, tempels bouwde, behield men de drie steenen kolommen, welke in alle opene Druïden tempels onmisbaar waren, die zich ook in de Maç. in de drie groote kolommen vertoonen, welke de Loge schragen. (Zie verder het Art. KOLOMMEN.)

GODEL. Het verminkte Hebr. woord *Gadol* (גדול groot), een in de hooge graden voorkomend woord. *Gadel* (Godelen)

GODSDIENST is eigenlijk elke handeling, die verrigt wordt uit gehoorzaamheid aan God en tot zijne eer. Evenzeer beteekent het een bijzonder samenstel van godsdienstige waarheden, naar de bijzondere bevatting van godsdienstige wetgevers, zoowel als de waarheden, naar welke wij al onze daden moeten regelen, ten einde het hoogste Wezen te vereeren.

Aan den eenen kant wordt de godsdienst verdeeld in godsvereering (*cultus*), en eigenlijke godsdienst (*religio*), terwijl alle handelingen, die naar de voorschriften van den stichter van eenigerhande godsdienst, of de bepalingen van eene kerkelijke vergadering zijn ingevoerd, godsdienstige gebruiken genoemd worden. Het verschil der godsdiensten ligt in het onderscheid der godsdienstige voorstellingen, ofschoon ook het verschil van karakter, wetten en andere omstandigheden hebben bijgedragen

tot het daarstellen en bevestigen van dat verschil. De meest onvolkomen godsvereering is de *Fetischdienst*, die zonder invloed op de zedelijkheid is. Eene min onvolkomen godsvereering is die, welke de zon en de sterren als goddelijke wezens beschouwt, en welk stelsel *Sabaëismus* genoemd wordt. Een meer verheven stelsel is dat, hetwelk zich betreft op wezens, die, ofschoon in het verondersteld bezit van bovenmenschelijk vermogen, nogtans naar menschen gelijken, en menschelijke zwakheden en gebreken hebben, dit is het *Polytheïsmus*, en van dien aard was onder andere de godsdienst der Grieken en Romeinen. De waardigste en volmaaktste godsdienst nogtans is die, welke gevestigd is op het geloof aan eenen almachtigen, eeuwigen en heiligen God, die, boven alle menschelijke beperkingen verheven, het Heelal met liefde en regtvaardigheid regeert. Dit stelsel heet het *Monotheïsmus*, en behooren hiertoe de Mozaïsche of Israëlitische, de Christelijke (al de verschillende Christensecten hieronder begrepen) en de Mahomedaansche godsdienst. De godsdienst wordt verder onderscheiden in natuurlijke en geopenbaarde godsdienst. De natuurlijke godsdienst is die, welke de menschen kunnen kennen, naar aanleiding van het licht der natuur en van de gewone regels van het gezond verstand alleen door het onderzoek en zonder behulp der openbaring, en welker wetten zij ook zonder deze verplicht zijn te volgen. De geopenbaarde godsdienst is die, welke het Opperwezen, hetzij door middelijke, hetzij door onmiddelijke tusschenkomst, heeft bevestigd op te volgen. Hiertoe behooren de Mozaïsche en Christelijke godsdiensten. De geopenbaarde godsdienst bestaat uit twee hoofddeelen, het geloof en de betrachtning. De godsdienst is het levendig geloof aan het hoogste goed *God en onsterfelijkheid*, gelijk ook het geloof dan eers levendig kan heeten, wanneer dat het wezen der stervelingen doordringt, en zich derhalve ook in edele handelingen en daden openbaart, en vruchten voortbrengt. Godsdienst, is dus het geloof aan God en zijne Voorzienigheid, alsmede aan de krachten van zijnen geest op de gemoederen der menschen, het geloof aan een tijdstip van vergel-

ding en aan eene eeuwige voortdoring. Van den inwendigen kant beschouwd, is godsdienst het streven van den mensch, om zich ook het wezen en den geest dier uitwendige vormen zoo veel mogelijk eigen te maken, en in hare luisterijke volkomenheid is zij het leven, bewegen en zijn in God, het schier onwillekeurig werken en wandelen in dien geest. Godsdienst mag dus voor den mensch, en des te minder voor den veredelden mensch, den Vrijmetselaar, nooit een bloot voorwerp van koele verstands-overweging, nog veel minder alleen eene zaak van het geheugen, of van geschiedkundige voorstelling zijn, maar de geest van een hooger inwendig leven. Men kan eene groote mate van godsdienstkennis hebben, onwankelbaar vast in zijne geloofsbelijdenis wezen, en hetgeen door den grooten hoop *geloof* genoemd wordt, bezitten, zonder daarom nog schijn of schaduw van godsdienst te hebben. Evenmin als, bij voorbeeld, om ons van eene gelijkenis te bedienen, de kennis der beeldende kunsten den schilder of beeldhouwer maakt, kan ook de kennis der Kerkelijke belijdenis en gezindtelijke grondstellingen op zich zelf den godsdienstigen mensch uitmaken. De geest, het leven en de kracht kunnen alleen van binnen voortkomen.

Het verkeerd verstaan, de verwisseling en het misbruik dezer onderscheiding heeft, reeds van ouds, vele huichelaars; schijnheiligen, bedrigers en bedrogenen doen ontstaan. Hier staat de echte Vrijmetselaar aan het scheidpunt, waar hij duidelijk ontdekken moet, wat in dit opzigt zijne bestemming van hem vordert.

De *Oude Pligten* (zie dat Art.), zeggen daaromtrent als eerste pligt: »De Vrijmetselaar is hierdoor verplicht, der zedewet als een echte Noachiet te gehoorzamen, en als hij de kunst goed verstaat, zal hij nimmer een dwaze Atheïst, noch een roekeloos vrijeest wezen, noch tegen zijn geweten handelen. In oude tijden waren de Vrijmetselaars verplicht, zich te schikken naar de gebruiken van alle landen, waar zij werkten, of hadden te doen. Aangezien echter de Vrijmetselarij wordt aangetroffen onder alle volken, zoo zijn zij thans verplicht tot die godsdienst te behooren, waarin alle menschen overeenkomen,

en elken B.: zijne bijzondere meening te laten, d. i. men vordert slechts, dat zij deugdzaam en getrouwe menschen zijn; dat zij eer en eerbhaarheid in eere houden, ofschoon zij ook voor het overige, op welke wijze ook, door deze of gene namen, godsdiensten of meeningen van elkander onderscheiden zijn; want zij stemmen allen in de drie groote punten van *MAAC* overeen, dat volstaat, om den band der Loge te bewaren. De vereeniging der Vrijmetselaren is aldus het middelpunt van vereeniging van goede en gemoedelijke menschen, en het gelukkige middel, om trouwe vriendschap te stichten onder mannen, die zonder deze in bestendige verwijdering hadden moeten blijven leven."

Zij dus iemands godsdienst, of zijne wijze, om God te vereeren, zoo als zij wil, dit sluit hem geenszins uit van het genootschap der Vrijmetselaren, als hij slechts aan den eeuwigen Bouwmeester des hemels en der aarde en aan de onsterfelijkheid der ziel gelooft, en in zijne daden aan de hooge verpligtingen der zedelijkheid beantwoordt. De Vrijmetselaar knoopt, met de deugdzaam van iedere geloofsbelijdenis, den stevigen en bekoorlijken band van broederlijke liefde. Men leert hem de dwalingen des menschelijken geslachts met innige smart beschouwen, en er naar streven, om door reinheid van eigen levenswandel de hooge voortreffelijkheid van het geloof, dat hij belijdt, aan den dag te leggen.

Daaruit volgt echter ook, dat de Atheïst, schoon ook door doop of besnijdenis tot het Christendom, Mozaismus of Islamismus behoorende, in de Orde niet mag worden aangenomen.

Dieu le Veut GOD WIL HET, of *Dieu le veut*, ook *Dieu le volt*. Het oude krijgsgescreuw der Kruisvaarders, hetwelk ook in de meeste hoogere tempelgraden is aangenomen. Deze uitroep opende reeds in de elfde en twaalfde eeuw eenen afgrond in *Klein-Azië*, die de helft van *Europa* verslond.

Gofton GOFTON. Een medeoprigter der Grootte Loge van *Engeland*. Zie *DESAGULIERS*.

Gogel GOGEL, (JOHAN PETER) die gedurende zijn oponthoud aan de Hoogeschool te *Oxford*, en bij zijne reizen naar *Engeland*,

GOM. GOT. 593

zich met de Engelsche Loge-Constitutie bekend gemaakt heeft, was van 1766 Engelsche Grootmeester der *Frankische en Opper- en Neder-Rijnsche Kreitsen te Frankfort aan den Main*.

Met zijnen dood, in 1782, verviel dit Grootmeesterschap, ^(Gohl) door de Grootte Loge van *Londen* opgerigt waardoor aldaar ^(Gohl) de Eclectische Vrijmetselarij ontstond.

GOMEZ. Een woord in de hoogere graden (26e. gr. Sch. R.), ^{Gomez} en dat het eerste woord zou geweest zijn, dat de eerste mensch heeft uitgesproken, verbastering van *Gomel* (72), goedertieren, weldoen.

GONDULPH. Zie GUNDULPH. ^{Gondulph}

GORDON, (KAREL HAMILTON) *Esg.* Grootmeester der Grootte Loge van *Schotland*, der oude Vrijmetselaren, in 1754. ^{Gordon}

GORDON, (JAKOB) Ridder der Koninklijk Spaansche Orden, werd in 1806, door de Grootte Loge der *Koninklijke Orde Herodom van Kilwinning*, tot Provinciaal Grootmeester benoemd van de te *Xeres de la Frontera*, in *Andaluzië*, voor geheel *Spanje* opgerigte Grootte Loge, en van het Grootkapittel. ^{Gordon}

GOTHA, (ERNST LODEWIJK) Hertog van *Saksen en Altenburg*, geboren den 50sten Januarij 1743, overleden den 20sten April 1804, regeerde onder den naam van ERNST II. Hij was een edel, wetenschappelijk gevormd vorst, zoo als er weinigen zijn of waren, en was ook een ijverig Vrijmetselaar. In den jare 1774 door eenen Schotschen Meester in de Broederschap aangenomen, werd hij den 50sten Junij 1773 Grootmeester der Grootte Lands-Loge van *Duitschland*, en deze keuze werd den 50sten Junij 1776 vernieuwd; evenwel bedankte hij voor deze waardigheid den 24sten December des laatsten jaars, omdat hij den strijd der Loge-systema's niet goedkeurde. ^{Gotha}

GOTHA. (SAKSEN-) In weinige landen geniet de Vrijmetselarij eene zoo hooge achting, als in dit Hertogdom, dewijl niet alleen de daar bestaande Loges in de keuze hunner medeleden zeer voorzigtig zijn, en de Vrijmetselarij nit een hooger gezigtspunt beschouwen, maar ook, omdat zij de bescherming der Landvorsten op eene zeer bijzondere wijze geniet. ^{Gotha}

Geld n. 11 GOUD- EN ROZENKRUISERS. Zie ROZENKRUISER.
— GOUDEN ZANG DER PYTHAGOREERS. Zie PYTHAGOREESCH
 VERBOND.

Geld n. 11 GOUDGULDEN, (Een) of het *Johannes-offer*. Ieder medelid der
— *Strikte Observantie*, in *Duitschland*, was verplicht, om aan
 zijne Loge de uit de oude riddertijden gebruikelijke som van
 eenen dukaat, of ten minste 4 thaler en 16 groschen (f 5, -), op
 den *Johannes-dag* ten offer te brengen; een gebruik, dat, zelfs
 na het verloren gaan van de Orde der *Strikte Observantie*,
 in vele Loges, ter dienste van hulpbehoevenden is blijven bestaan.

(Alchemie) GOUDMAKERIJ, ook *Alchemie*, (zie dat Art.) aldus heeft men
 de kunst genoemd, door chemische bewerkingen, onedele of
 geringere metalen in edele te veranderen. De waarneming,
 dat er bij de zamensmelting van verscheidene metaalsoorten, een
 mengsel ontstaat, van eene geheel verschillende kleur, ver-
 bonden met den wensch, goud en zilver voort te brengen, leid-
 de reeds vroeg tot het denkbeeld, de edele metalen uit de rijke-
 lijk voorhanden onedele metalen te vormen. Tevens zocht
 men een algemeen middel, waardoor alle ziekte genezen, het
 leven verlengd en het ligchaam verjongd kon worden. Tot
 het veranderen der metalen dacht men een middel noodig te
 hebben, dat de grondslag van alle metalen in zich bevatte, en
 alzoo het vermogen bezat, alles in zijne bijzondere deelen op te
 lossen. Dit algemeen oplossingsmiddel, of *menstruum uni-*
versale, dat door kunst echt goud voortbrengen, en tege-
 lijk de kracht hebben zou, alle ziektestof uit het ligchaam te
 verbannen en het leven te vernieuwen, werd de *steen der*
wijzen, (*Lapis philosophorum*), *het groote magisterium*,
de roode tinctuur, of *het groote elixir* genoemd. Het
 middel, om zilver voort te brengen, heette *de steen der twee-*
de orde, *het kleine magisterium*, of *de witte tinctuur*.
 De bezitters der wetenschap noemde men wijzen; hen, die
 licht zochten, heette men filosofen; de meesters der kunst
 Adepten; de leerlingen werden alchemisten genoemd. Hoe min-
 der de alchemisten zelven duidelijke begrippen hadden van de
 verschijnselen, die zich bij hunnen arbeid vertoonden, des te

Wijst van het goudmaken (Alchemie); Alchemie

meer trachtten zij ook, zich in beelden en gelijkenissen uit te drukken, die zij ook later bleven bijhouden, om hunne geheimen voor de oningewijden te bedekken. Naar den Egyptischen HERMES TRISMEGISTUS werd deze kunst ook de hermetische genoemd. Zeker is het, dat de oude Egyptenaren zekeren graad van chemische en metaalkundige kennis bezaten, doch daaruit is nog niet te bewijzen, dat de oorsprong der alchemie bij hen zou zijn te zoeken. De Grieken werden door de Egyptenaren met de alchemie bekend. Ook onder de Romeinen verbreidde zich in lateren tijd de lust tot de magie, tot theosophische dweeperijen, en bijzonder tot de alchemie, die hen onmiddellijk goud in menigte beoefde. CALLIGULA beproefde reeds uit *auripigmentum* (*operment*, geel gezwaveld rattenkruid), goud te maken. DIOCLETIANUS daarentegen beval, dat men al de boeken, die over de chemie van goud en zilver handelden, zou verbranden. Dit besluit werd uitgelokt, door dat namelijk in dezen tijd, door Egyptische monniken en kluizenaars, vele boeken over de alchemie vervaardigd, en met beroemde namen der oude tijd, b. v. DEMOKRIT, PYTHAGORAS en HERMES, als opschrift, voorzien werden. In de middelleeuwen bleven de monniken zich op de alchemie toeleggen. Ofschoon zij later door de Pausen verboden werd, zoo vond toch JOHANNES XXII veel smaak in haar. In de dertiende en veertiende eeuw was RAIMUND LULLY, of LULLIUS, een der beroemdste alchemisten, die bij zijne aanwezigheid in *Londen* voor Koning EDUARD I eene hoeveelheid van 100 ponden kwikzilver in goud zou hebben veranderd, waaruit men de eerste Rosenobles zou hebben gemunt. Ook PARACELUS, ROGER BACON en BASILIUS VALENTINUS waren beroemde alchemisten. Niet voor dat de gezuiverde chemie en filosofie de verschijnselen bij de chemische bewerkingen begonnen te verklaren, nam de drift tot alchemistische proeven van lieverlede af, ofschoon in het geheim nog vele voorname lieden zich daarmede bezig hielden. Overigens is de alchemie, der chemie en zelfs der heekunde nuttig geweest. De eerste en zorgvuldigste bearbeiding der chemie heeft in de alchemie haren oorsprong, zoo als wij dan ook aan het

werken en aan het geduld der alchemisten, menige nuttige uitvinding, b. v. verschillende kwikzilver-preparaten, het porselein, enz. te danken hebben. Over de mogelijkheid der metaalverandering laat zich niets met zekerheid beslissen. Wel is waar heeft de nieuwere chemie de metalen onder de eenvoudige stoffen gerangschikt, en daardoor de mogelijkheid ontkend, dat eene stof in de andere, en dus ook een geringer metaal in goud veranderd konde worden. Daar intusschen in de chemie immer meer opmerkelijke ontdekkingen gemaakt worden, en het van vele, toen als eenvoudig erkende stoffen nu bewezen is, dat zij zamengesteld zijn, zoo kan men de mogelijkheid niet volstrekt ontkennen, metaal voort te brengen uit andere zelfstandigheden, welke de stof daartoe bevatten, en het eene metaal in het andere te veranderen, of liever te veredelen. Ook mag men niet alle alchemisten als bedriegers aanzien, want velen onder hen werkten in wezenlijke overtuiging en hoop, om tot hun doel te geraken.

(Goud)
(Goudkoning)

Graad
1. 1. 1. 1.

GRAAD, Trap. Hoogere graden, zijn afdeelingen der Maçonnieke wetenschappen, welke in hunne opeenvolging te zamen de verscheidene systema's in de Vrijmetselarij uitmaken. Oorspronkelijk behoefde men, volgens eenigen, slechts eene eenige aanneming tot het toetreden in de Broederschap, en bestond het onderscheid van Meesters, Medgezellen en Leerlingen, alleen daarin, dat uit de eersten de voorzittende achtbare Meester en de Officiëren gekozen werden, dat de tweede de vereenigingen bijwoonden, en de laatsten de diensten vervulden. Met den dood van KAREL I van *Engeland*, in 1649, maakten de koningsgezinden van *Engeland* zich de verborgenheid der Maçonnieke vereenigingen ten nutte, om den Meestergraad tot hun doel in te rigten, en van den Medgezellengraad een tusschen- of beproevingsgraad te maken. Na de troonsbestijging van KAREL II verloren deze beide graden hun doel, doch werden onder eene symbolisch zedelijke beteekenis bijgehouden, en maakten, sedert dien tijd, het geheel der Maçonnieke mededeelingen uit, totdat in het begin der achttiende eeuw, het lot van JACOBUS II deszelfs aanhangers noodzaakte, zekere geheime orden op te

rigten, tot welker beproevingsgraden men evenwel de Vrijmetselarij noodig had. Hoe meer nu deze orden zich van het tijdstip harer stichting verwijderden, en hoe onwaarschijnlijker de uitvoering hunner plannen werd, des te meer werden zij tot de algemeene zaak der Vrijmetselarij gemaakt, en in *Frankrijk* door *Jacobus III* en deszelfs zoon, den Ridder *Stuart*, tot hoogere graden der *V. M.* verklaard. Van dit tijdperk dagteekent men dan ook het bestaan der hoogere graden, die den kwakzalvers, het bedrog en der dweeperij, den toegang in de *Loges* baanden, en niet alleen eene Babylonische verwarring onder de *Fransche Broeders* voortbragt, welke tot den aanvang der negentiende eeuw eene algemeene ergernis gaf, maar ook de nadeeligste gevolgen op het wezen der ware Vrijmetselarij had. Er bestaat geene doling van den menschelijken geest, die toenmaals niet in de hoogere graden gepredikt werd. *Geestenzienerij*, *alchemie*, *theosophie*, *piëtismus*, *kruistogten*, enz. waren de onderwerpen die in meer dan 1800 verschillende hooge graden geleerd werden, en de uit dezelve zamen-gestelde hiërarchiën, werden, door het dwaze hunner benamingen, kleeding en ceremoniën, oorzaken van bespotting, ja zelfs, van verachting. *Duitschland* heeft, sedert eenen geruimen tijd, dit der Vrijmetselarij in alle opzigten onwaardig stelsel verlaten; in *Nederland* heerschte het nooit, alleen *Frankrijk* lijdt nog aan deze zucht naar titels, linten, sterren en zinledige ceremoniën, en zal bezwaarlijk daarvan genezen worden, zoo lang de Vrijmetselarij in dat land uit een te min verheven oogpunt, en ten hoogste als eene vereeniging van weldadigheid beschouwd wordt. Ofschoon de stelsels der hooge graden de drie eerste graden met kleinachting beschouwen, zijn deze nogtans de eenige ware, en worden die bij uitsluiting in de oorkonden vermeld. Zie verder HOOGHE GRADEN.

GRADEN. (EGYPTISCHE) Zie MITZRAÏMITISCHE GRADEN.

GRADEN. (HERMETISCHE) Zie HERMETISCHE GRADEN.

GRADEN. (HOOGHE) Een hooge graad is een mysterie, in den laatsten tijd uit verschillende ceremoniën, symbolische formulieren en hieroglyphische voorstellingen, gevormd, en welke ce-

graad
1. 1. 15

remonien, formulieren en hieroglyphen een ingewikkelden zin hebben, waarvan een gedeelte eerst in eenen volgenden nog hooger graden wordt medegedeeld, hetwelk dan zoo lang van graad tot graad voortgaat, als elk Loge-systema noodzakelijk keurt.

Deze hooger graden liggen echter buiten het doel en wezen der Vrijmetselarij, hinderen de goede zaak der Broederschap, en verwijderen daardoor de weldenkenden vroeg of laat van haar. Dikwijls waren de hooger graden het net, waarin de BB. van mindere graden verward werden, en gaven deze aanleiding tot vele onaangenaamheden, twisten, heerschzucht, bijgeloof en dwceperij. Behalve de Hamburgsche vereenigde Loges (van de nieuwe Engelsche Constitutie) en die van het Eclectische stelsel, hebben alle systema's hunne hooger graden. De Engelschen hebben de *Royal-Arch*; de Franschen hunne *Élus* en *Chevaliers*. De Nationale Moeder-Loge *der drie Wereldbollen* en de Grootte Loge *Royale York* vieren ook hooger mysteriën, terwijl de Grootte Lands-Loge van Duitschland zich daarin regelt naar de Zweedsche Ritualen.

Ook hier te lande worden de hooger graden beoefend, onder den naam van Kapittelgraden, echter niet zoo hartstogtelijk, als in andere landen. Zie verder HOOG GRADEN.

GRADEN. (RIDDER-) Zie RIDDERGRADEN.

GRADEN. (SCHOTSCH) Zie SCHOTSCH GRADEN.

GRADEN. (WETENSCHAPPELIJKE) Zie WETENSCHAPPELIJKE GRADEN.

GRADEN. (WIJSGEERIGE) Zie WIJSGEERIGE GRADEN.

graf GRAF. (DE RIDDERS VAN HET HEILIGE) Deze Tempelheeren-
graad werd in 1812, onder den dekmantel der Vrijmetselarij,
door eenen opticus (gezigkundige) in *Parijs*, met name CHE-
VALIER, Achtb. Mr. der Loge *les Admirateurs de l'Uni-*
vers (de bewonderaars van het Heelal), medegedeeld.

graf GRAF. (RIDDERS VAN HET) De zesde graad van het voor-
malig systema der Loge *Royale York*, te *Berlijn*.

granaaten GRANAAT-APPELS. (De) De kapiteelen der beide kolommen
J. en *B.*, welke aan den oostelijken ingang des voorhofs
van *SALOMO'S* tempel stonden, waren met leliën en granaat-

appels versierd, dat in de Vrijmetselarij eene zinnebeeldige be- teekenis heeft.

GRASSE-TILLY. (Graaf van) Een Franschman, die zich langen tijd in *Noord-Amerika* heeft opgehouden. De *Suprême Conseil* van den 55en graad van het oud en aangenomen systema in *Charlestown*, gaf hem den 21sten Februarij 1802 de volmagt, om overal Vrijmetselaren tot den 55sten graad te bevorderen, en overal Loges, Kapittels, *Conseils* en Consistoriën op te rigten. Na zijne aankomst te *Parijs*, in 1804, vereenigde hij zich met *MACQUET* en *PYRON*, stichtte daar zulk een systema, en zat zelf als Souverein Groot-Kommandeur-Generaal voor, tot 1806, toen *CAMBACÈRES* tot die waardigheid werd benoemd. Verder stichtte hij een' dergelijken *Conseil* in 1803, te *Milaan*, en in 1811 te *Madrid*. *Grasse Tilly;*

GREEP, (De) aanraking, is een der middelen, waardoor de V. M. zich op eene hem bekende wijze van iemand overtuigt, of hij tot den opgegeven graad behoort (Eng. *the grip*, Hoogd. *der Griff*, Fransch, *Tatouchement*). *Griff*

GREINEMANN. Zie *AKEN*.

GRENEX was, volgens de *Strikte Observantie*, de vijftiende Grootmeester der Tempelheeren, na hunne herstelling verkozen in 1627, overleden in 1639. *Grenex*

GRIDLEY (JEREMIAS) was de vierde Provinciale Grootmeester der Grootte Loge in *Boston*, benoemd in 1733. *Gridley*

GRIEKEN. Ongeveer duizend jaar voor de Christelijke tijdrekening, werden de mysteriën van *BACCHUS*, door eene volkplanting van Grieken, in *Klein-Azië* ingevoerd. Daar volmaakten de Dionysische werklieden hunne kunst, en voerden ze tot dien verheven trap, waarvan de nog bestaande bouwvallen der door hen opgerigte gedenkteekenen getuigenis dragen. Zij bezaten het uitsluitend voorregt, door het gansche land tempels, schouwplaatsen en andere openbare gebouwen op te rigten. Hun aantal wies er sterk aan, en men vindt hen onder dezelfde benaming in *Syrië*, *Perzië* en *Indië* weder. Hunne inrigting te *Teos*, dat de Koningen van *Pergamus*, omtrent drie honderd jaar voor *CHRISTUS*, hen tot verblijf hadden aangewezen,

vertoont eene treffende overeenkomst met die der Vrijmetselarij, op het einde der zeventiende eeuw. Zij hadden eene bijzondere inwijding, met herkenningwoorden en teekens. Zij waren verdeeld in afzonderlijke gemeenten, even als Loges, die men collegiën, synoden of genootschappen noemde, en die ook door eigenaardige namen van elkander werden onderscheiden, zoo als: *de gemeente van Attalus, de gemeente der gezellen van Eschines*, enz. Elke dezer gemeenten stond onder het opzigt van eenen Meester, alsmede van Presidenten of Opzieners, welke zij jaarlijks verkoos. In hunne geheime plegtigheden bedienden de Broeders zich op zinnebeeldige wijze van de gereedschappen tot hun beroep behoorende. Zij hadden op zekere tijden banketten en algemeene vergaderingen, in welke zij prijzen aan de bekwaamste werklieden toekenden. De rijken onder hen waren tot hulp en onderstand aan de behoeftigen en de zieken verpligt. Voor hen, die zich jegens de Broederschap verdienstelijk hadden gemaakt, rigtte men grafteekenen op, gelijk men daarvan nog sporen ziet in de begraafplaatsen van *Siverhissar* en *Eraki*. Dikwijls werden ook personen, die niet tot het bouwkundige vak behoorden, als beschermers of eerededen onder hen opgenomen, en, volgens een grafschrift, door CHANDLER aangehaald, is het waarschijnlijk, dat ATTALUS, Koning van *Pergamus*, in zoodanige betrekking tot het genootschap stond.

GRIEKENLAND. Zie TURKIJE.

GROET, (MACONNIEKE) wordt door de BB. zoowel bij het treden in den tempel, als bij andere gelegenheden ten uitvoer gebracht. *v. Maffeleers graet.*

GROETMAN; GROLMAN, (LODEWIJK ADOLF CHRISTIAAN VAN) was Geheimraad van den Groot-Hertog van *Hessen*, Regerings- en Consistoriaal-Directeur te *Giessen*, en overleed in zijn acht-en-zestigste jaar, op den 23sten December 1809. Hij was medelid van verschillende in die omstreken ontstane en weder verdwenen systema's, en behoorde tevens tot het verbond dergenen, die het geloof zochten te verbreiden aan eene voor den Staat nadeelige Illuminaten-Orde.

GRONDBEGINSELEN. De grondbeginselen der Vrijmetselarij als

mede de grondenbeelden, die zij aankweekt, zijn van de meest nuttige en heilrijke gevolgen. Zij zijn volkomen overeenkomstig met de grondregels, in de school der Escëers en Therapeuten geleerd, waarvan de mysteriën in de zedeleer grondvest waren (zie het Art. OUDE PLIGTEN).

GRONDLEGGERS zijn Broeders, die eene Loge oprigten.

GROOT. Al de hier niet vermelde artikelen, welke met dit woord aanvangen, zoek men onder de daaropvolgende zelfstandige woorden.

GROOT-BRITTANJE. Zie ENGELAND, SCHOTLAND en IERLAND.

GROOTE LOGE. Zie LOGE. (GROOTE)

GROOTMEESTER. Zie MEESTER. (GROOT-)

GROOTMEESTERS VAN ENGELAND.

- ETHELBERT. Jaar.
- AUGUSTYN DE MONNIK, of St. AUGUSTYN, eerste Aartsbisschop te *Canterbury*, stelde zich aan het hoofd van het *Gild*, 597.
- KENRED 709.
- BENNET, Abt te *Wirrall*, welke aan KAREL MARTELL geschreven heeft 680.
- ETHELWULPH 856—857.
- St. SWITHIN 857.
- Koning ALFRED *de Groote* 872—900.
- EDUARD *de Oude* 900—925.
- ETHRED, Onder-Koning te *Mercia* 900.
- Prins ETHELWARD *de Geleerde* 900.
- ADELSTAN 925—944.
- Prins EDWIN 926.
- EDGAR 959—975.
- St. DUNSTAN, Aartsbisschop te *Canterbury* 959.
- EDUARD *de Belijder* 1041—1063.
- Koning EDUARD *de Belijder*, en onder hem
- LOFRICK, Graaf van *Coventry* 1041—1063.
- WILLEM *de Veroveraar* 1066—1087.
- WILLEM II *de Roode* 1087—1100.
- ROGIER VAN MONTGOMERY, Graaf van *Shrewsbury* en *Arundel*, en GUNDULPH, Bisschop van *Rochester* 1066.

333
A. Grondleggers = Grootmeesters van Engeland 1/2

- Jaar.
Koning HENDRIK I 1100—1155.
STEPHANUS 1155—1154.
GILBERT VAN CLARE, Marquis van *Pembroke*, 1155.
HENDRIK II 1154—1189.
De Grootmeester der Tempelheeren, belast met het
toezigt 1155.
JAN zonder Land 1199—1216.
PETER VAN COLECHURCH 1199—1209.
WILLEM ALCMAIN 1209—1212.
HENDRIK III 1216—1272.
PETER DE RUPBUS, Bisschop van *Winchester* 1216—1254.
GOTFRIED FITZ-PETER 1254—1272.
EDUARD I 1272—1307.
WALTER GIFFARD, Aartsbisschop te *York* 1272—1307.
GILBERT DE CLARE, Graaf van *Gloucester* —
RALPH, Lord van *Mount Hermer* —
EDUARD II 1307—1327.
WALTER STAPLETON, Bisschop te *Exeter* 1307—1327.
EDUARD III 1327—1377.
RICHARD II 1377—1399.
Koning EDUARD III, en onder hem 1327—1380.
JAN DE SPOULEE, Meester der *Ghiblin* 1350—1357.
WILLEM VAN WYKEHAM, Bisschop van *Winchester* 1357—1373.
ROBERT VAN BARNHAM 1373—1399.
(HENDRIK YEVELE, Koning der *Vrijmetselaren* . 1373—1399).
SIMON LANGHAM, Bisschop te *Westminster* —
HENDRIK IV 1399—1415.
THOMAS FITZ-ALLEN, Graaf van *Surrey* 1399.
HENDRIK V 1415—1422.
HENDRIK CHICHELEY, Aartsbisschop van *Canterbury* 1415—1445.
HENDRIK VI 1422—1460.
WILLEM WANEFLEET, Bisschop te *Winchester* 1445—1471.
EDUARD IV 1461—1485.
RICHARD DE BEAUCHAMP, Bisschop te *Sarum* 1471.
HENDRIK VII (*Tudor*) 1485—1509.

GRO. 533

	Jaar.
JAN ISLIP, Abt te <i>Westminster</i>	1492—1502.
REGINALD BRAY, Ridder van den Kousenband	1502—1509.
HENDRIK VIII 1509—1547.	
Kardinaal WOLSEY	1509.
THOMAS CROMWELL, Graaf van <i>Essex</i>	1559—1540.
EDUARD VI 1547—1553.	
JAN TOUCHET, Lord AUDLEY	1540—1548.
EDUARD SEYMOUR, Hertog van <i>Somerset</i>	1549—1552.
MARIA 1553—1558.	
JAN POYNET, Bisschop te <i>Winchester</i>	1552—1555.
ELIZABETH 1558—1605.	
Sir THOMAS SACKVILLE	1561—1567.
FRANS RUSSEL, Graaf van <i>Bedford</i>	1567—1578.
Sir THOMAS GRESHAM	1567—1578.
KAREL HOWARD, Graaf van <i>Effingham</i>	1579—1588.
GEORG HASTINGS, Graaf van <i>Huntingdon</i>	1588—1605.
JAKOB I (STUART) 1605—1625.	
INIGO JONES	1607—1618.
WILLEM HERBERT, Graaf van <i>Pembroke</i>	1618—1625.
KAREL I 1625—1649.	
Koning KAREL I	1625—1650.
HENDRIK DANVERS DANBY, Graaf van <i>Danby</i>	1650—1655.
THOMAS HOWARD, Graaf van <i>Arundel</i>	1655—1655.
ALBERT CROMWELL 1650—1660.	
FRANS RUSSEL, Graaf van <i>Bedford</i>	1567—1578.
INIGO JONES	1656.
KAREL II 1660—1685.	
HENDRIK JERMYN, Graaf van <i>St. Albans</i>	1665.
THOMAS SAVAGE, Graaf van <i>Rivers</i>	1666—1674.
GEORGE VILLARS, Hertog van <i>Buckingham</i>	1674—1679.
HENDRIK BENNET, Graaf van <i>Arlington</i>	1679—1684.
JAKOB II 1685—1689.	
Sir CHRISTOPH. WREN	1685—1695.
WILLEM 1689—1702.	
KAREL LENOX, Hertog van <i>Richmond en Lenox</i>	1695—1698.

ANNA 1702—1714.

Jaar.

Sir CHRISTOPH WREN nog eens, 1696—1714.

GEORGE I (Hannover) 1714—1727.

Na WREN was er geen Grootmeester, tot de Loges bijeenkwamen, en daartoe verkozen:

ANTON SAYER 1717—1718.

GEORGE PAYNE, *Esquire* 1718—1719.

JAN GOTTLIEB DESAGULIERS 1719—1720.

GEORGE PAYNE nog eens 1720—1721.

JOHAN MONTAGUE, Hertog van *Montague* 1721—1722.

PHILIP WHARTON, Hertog van *Wharton* 1722—1723.

FRANS SCOTT, Hertog van *Buccleugh* 1723—1724.

KAREL LENOX, (*Aubigny*) Hertog van *Richmond*
en *Lenox* 1724—1723.

JACOB HAMILTON, Graaf van *Abercorn* 1723—1726.

WILLEM O'BRIEN, Graaf van *Inchiquin* 1726—1727.

HENDRIK HARE, Lord *Coleraine* 1727—1728.

GEORGE II 1727—1760.

JACOB KING, Lord *Kingston* 1729—1730.

THOMAS HOWARD, Hertog van *Norfolk* 1730—1731.

THOMAS COKE, Lord *Lovell*, later *Leicester*. 1731—1732.

ANTON BROWN, Lord Burggraaf van *Montacute* 1732—1733.

JACOB LYON, Graaf van *Strathmore* 1733—1734.

JAN LINDSAY, Graaf van *Crawfurd* 1734—1735.

THOMAS THYNNE, Lord Burggraaf van *Weymouth* 1735—1736.

JAN CAMPBELL, Graaf van *Loudon* 1736—1737.

EDUARD BLIGH, Graaf van *Darnley* 1737—1738.

HENDRIK BRYDGES, Markies van *Caernarvon*. 1738—1741.

JAKOB DOUGLAS, Graaf van *Morton* 1741—1742.

JAN WARD, Burggraaf DUDLEY, Baron van *Birmingham*. 1742—1744.

THOMAS LYON, Graaf van *Strathmore* 1744—1745.

JAKOB LORD CRANSTOUN 1745—1746.

WILHELM LORD BYRON 1747—1752.

JOHANN PROBY, Baron van *Carysfort* 1752—1753.

JAKOB BRYDGES, Markies van *Caernarvon* 1754—1756.

GRO.

537

Jaar.

GEORGE III 1760—1820.	GEORGE IV 1820—1830.	
WILLEM IV 1850—1857.	VICTORIA 1857.	
SHOLTO DOUGLAS, Lord <i>Aberdour</i>	1737—1761.	
WASHINGTON-SHIRLEY, Graaf van <i>Ferrers</i>	1762—1763.	
CADWALLADER, Lord <i>Blayney</i>	1764—1766.	
HENRY SOMERSET, Hertog van <i>Beaufort</i>	1767—1771.	
ROBERT EDUARD, Baron van <i>Writtle</i>	1772—1777.	
GEORGE, Hertog van <i>Manchester</i>	1777—1782.	
HENDRIK FREDERIK, Hertog van <i>Cumberland</i>	1782—1790.	
GEORGE AUGUST FREDERIK, Prins van <i>Wales</i>	1790—1815.	
AUGUST FREDERIK, Hertog van <i>Sussex</i>	1815—1845.	
ALBERT, Prins van <i>Saksen Coburg</i>	1845.	
GROOTMEESTERS NATIONAAL VAN FRANKRIJK.		Jaar.
Lord DERVENT WATERS	1729—1736.	
Lord Graaf van <i>Harnouester</i>	1736—1757.	
Hertog van <i>Antin</i> , eerste Fransche Grootmeester	1758—1745.	
LOUIS VAN BOURBON, Graaf van <i>Clermont</i>	1745—1771.	
LOUIS PHILIPPE JOSEPH, Hertog van <i>Chartres</i> , naderhand Hertog van <i>Orleans</i>	1771—1795.	
A. L. ROETTIERS DE MONTALEAU	1793.	
JOSEPH BUONAPARTE, voormalige Koning van <i>Spanje</i>	1803.	
Er zijn in <i>Frankrijk</i> geene Grootmeesters geweest sedert de restauratie van het huis der Bourbons.		
GROOTMEESTERS NATIONAAL IN NEDERLAND.		Jaar.
A. N. Baron VAN AERSEN BEYEREN VAN HOGERHEIDE	1736—1738.	
C. F. A. Graaf VAN BENTINCK TOT VAREL	1738—1739.	
C. Baron VAN BOETZELAER	1739—1798.	
ISAAK VAN TEYLINGEN	1798—1804.	
C. G. BYLEVELD	1804—1810.	
ISAAK BOUSQUET	1810—1812.	
Jhr. W. P. BARNAART	1812—1814.	
M. H. REEFMAKER	1814—1816.	
FREDERIK, Prins der <i>Nederlanden</i>	1816.	
GROOTMEESTERS PROVINCIAAL. Zie <i>provinciale</i> GROOTMEESTER. <i>Provincie</i>		
GROOTMEESTERS DER TEMPELIEREN, na MOLAY.		Jaar.
LARMENIUS	1524.	

	Jaar.
FRANÇOIS-THOMAS THÉOBALD D'ALEXANDRIE	1524.
ARNAULD DE BRAQUE	1540.
JEAN DE CLERMONT	1549.
BERTRAND DUGUESCLIN	1557.
JEAN D'ARMAGNAC	1581.
BERNARD D'ARMAGNAC	1592.
JEAN D'ARMAGNAC	1419.
JEAN DE CROÏ	1431.
ROBERT DE LENONGCOURT	1478.
GALÉAS DE SALAZAR	1497.
PHILIPPE DE CHABOT	1516.
GASPARD DE SAILIX-THAVANNES	1544.
HENRI DE MONTMORENCI	1574.
CHARLES DE VALOIS	1613.
JACQUES ROUXEL DE GRANCEY	1631.
JACQUES-HENRI DE DURFORT, Hertog van <i>Duras</i>	1681.
PHILIPPE, Hertog van <i>Orléans</i>	1703.
LOUIS AUGUSTE DE BOURBON, Hertog van <i>Maine</i>	1724.
LOUIS-HENRI DE BOURBON-CONDÉ	1737.
LOUIS-FRANÇOIS DE BOURBON-CONTI	1741.
LOUIS-HENRI-TIMOLÉON DE COSSÉ-BRISSAC	1776.
BERNARD-RAYMOND FABRÉ-PALAPRAT	1804.

Zie verder TEMPELIEREN (GESCHIEDENIS DER).

GROOT-OOSTEN. Zie HOOFDBESTUUR.

Referentie GROSSINGER, (FRANS MATTHEUS) die in 1732 geboren werd, en onder den valschen naam van F. R. VON GROSSING vele bedriegerijen heeft gepleegd, stichtte, om de ligtgeloovigen des te beter op te ligten, in het laatste gedeelte der vorige eeuw, eerst de Rozen-Orde (zie dat Art.), en, toen zijne bedriegerijen ontdekt waren, onder den naam van *Lord STAFF*, de Harmonie-Orde; beide gingen echter spoedig te niet. Over dezen persoon bestaat een werkje van FRIEDRICH WADZECK, getiteld: *Leben und schicksale des berüchtigten F. R. VON GROSSING. Frankf. und Leipzig 1789*, kl. 8vo., zonder naam van uitgever.

Grumpach GRUMPACH (SYLVESTER VAN) was, volgens het voorgeven der *Strikte Observantie*, de derde Grootmeester der Tempelce-

GUG. GUS.

559

ren, na hunne herstelling verkozen in 1550, overleden in 1552.
GUGOMOS (Baron VAN) was vroeger Edelman des Vorsten van *Fürstenberg*, naderhand Hofraad van den Markgraaf van *Baden*, te *Rastad*, vergezelde den Prins *LODEWIJK* van *Hessen-Darmstadt* op zijne reizen, en gaf voor, dat de Engelsche Pretendent *STUART* hem te *Rome* tot Ridder had geslagen. Hij was medelid der hoogere graden van de *Strikte Observantie*. Op het Brunswijker Convent in 1773 trad hij ook op, noemde zich *Dux*, Hoogepriester van den *H. Stoel* van *Cyprus*, en zeide, dat hij gekomen was, om den *VV. MM.*, tot hun heil en verlichting, de bevelen hunner onbekende overheden over te brengen. Hij beloofde hen de kunst mede te deelen, om goud te maken, geesten te doen verschijnen, verborgene schatten te vinden, en andere geheime wetenschappen te leeren. Hij vond echter weinig of geen ingang, zoodat hij vlugtte, en in 1781, in eenen brief aan den Grootmeester *FERDINAND VAN BRUNSWIJK*, beleed, door booze menschen misleid te zijn. Hij was het werktuig der Jezuiten.

GUIDO. Zie *VIENNOIS*.

GUIMONT. Zie *GARIMONT*.

GUNDULPH, Bisschop van *Rochester*. Hij en *ROGIER DE MONTGOMERY*, Graaf van *Shrewsbury* en *Arundel*, waren groote beschermers der bouwlieden in *Engeland*, onder Koning *WILEM den Veroveraar*; ook worden zij als hunne Grootmeesters in 1066 opgegeven. Onder hunne leiding werd de *Tower* gebouwd.

GUSTAAF III, Koning van *Zweden*, geboren den 24sten Januarij 1746, en overleden den 29sten Maart 1792, aan eene wond, hem den 17den Maart, door eenen sluipmoordenaar toegebracht, was Grootmeester der Broederschap in *Zweden* tot 1780, toen de Hertog *KAREL VAN SÜDERMANNLAND* deze waardigheid bekwam. Hij was voortdurend een ijverig beschermer der Vrijmetsclarij; ook had hij het plan de Orde te veranderen in eene openlijk weder herstelde Tempelheeren-Orde. (Zie verder het Art. *ZWEDEN*.)

GUSTAAF IV, Koning van *Zweden*, zoon van *GUSTAAF III*, was den 1sten November 1778 geboren, en werd den 15den Maart 1809 ontroond, waarna hij den naam van Kolonel *GUSTAFSON* aan-

Gugamos = Gymnosophisten

nam. In 1795 was hij, onder voorzitting zijns ooms, den Hertog KAREL VAN SÜDERMANNLAND (zie KAREL XIII), tot V. M. aangenomen, en vaardigde in 1805 een bevelschrift uit, waarbij alle geheime genootschappen verboden werden, uitgezonderd de Vrijmet-selarij, die hij onder zijne persoonlijke bescherming stelde.

Vid. pag. 1

GUY. Zie VIENNOIS.

GYMNOSOPHISTEN, of naakte wijzen, was de naam, door de Grieken aan de Indische priesters gegeven. Deze laatsten waren bij de volken der oudheid beroemd om hunne veelzijdige kundigheden. Zij kleedden hunne leer in zinnebeelden. De door hen vereerde godheid was eene soort van drieënhed, bestaande uit den scheppenden, den vernielenden en den onderhoudenden God (BRAMA, SIVA EN VISHNOU). Zij werden in drie klassen verdeeld, namelijk: in *Leerlingen*, *Brachmanen* en *Sarmanen*. Men kon slechts na langdurige en zware proeven, trapsgewijze bevorderd worden. De leer werd mondeling medegedeeld, en het onderwijs, waartoe meer dan het derde gedeelte eener eeuw gevorderd werd, mogt niet opgeschreven worden. Deze wijze van inwijden werd later door Gallische en Scandinavische priesters (Druïden en Drotten) overgenomen. (Zie verder INDIËN EN HINDOOS).

GYMNOSOPHISTEN VAN MEROË. Deze stamden af van de oudere Gymnosophisten. Een gedeelte van deze verliet den *Ganges*, en vestigde zich op het eiland *Meroë*, in *Ethiopië*. Zij waren de raadslieden der koningen, die uit hun midden gekozen werden, en verzetteden zich vaak tegen onwettige daden. Een der vorsten (HERGAMENES), tijdgenoot van den Egyptischen PTOLOMEUS-PHILADELPHUS, die raadgevingen en beletselen moede zijnde, zocht middel, om zich daarvan te bevrijden, en verborg zijn haat, tot hij gelegenheid vond dien te voldoen, door de priesters te verzellen op hunnen togt naar eenen tempel, ten einde den goden te offeren, en hen allen, toen zij daarin bijeen waren, door zijne soldaten te doen ombrengen. Deze moord had echter ten gevolge, dat de beschaving, en dienvolgens ook de magt vernietigd werd van dat land, hetwelk vroeger in allen deele met *Egypte* kon wedijveren.

*Conf. O. J. May 1861
collat. 11 18 Dec 1861*

ERRATA.

- Bl. 6, reg. 3, v. o. staat: van AERSSEN BEIJEREN, lees: AERSEN BEYEREN.
- » 8, » 8, v. o. » AKIROPH, zie ABIRAM, lees: AKIROPH, zie ABIF.
- » 44, » 7, » AUSTIN, zie AUGUSTIJN, lees: AUSTIN, zie AUGUSTINUS.
- » 44, » 9, v. o. » Baclim, zie Behamlim, lees: Baclim, zie Behalim.
- » 44, » 10, v. o. » BACHUS, zie Dionysien, lees: BACCHUS, zie Grieken.
- » 46, » 4, » Banbullen, zie Bullen, lees: Banbullen, zie Bul.
- » 50, » 4, v. o. » Behalim, lees: Behalim, of Behamlim.
- » 62, » 1, » Bouwcorporatie, zie Corporatie, lees: Bouwcorporatië, zie Korporatie.
- » 78, » 11, » het Artikel Bijbel, moet staan op bladz. 59, voor het Art. Bilschan.
- » 78, » 15, » BIJVELD, lees: BYVELD.
- » 95, » 7, v. o. » zie CHEF DE BIEN, lees: zie GREF DE BIEN, Art. Convent van Parijs.
- » 134, » 16, v. o. » Compagnonage; zie Gezellen vereenigingen, lees: Compagnonage, zie Medgezellen vereenigingen.
- » 153, » 4, » AERSSEN VAN BEIJEREN, lees: AERSEN BEYEREN.
- » 180, » 9, v. o. » Eleusinischegeheimen, lees: Eleusiniën.
- » 217, » 3, v. o. » ST. WITHIN, lees: ST. SWITHIN.
- » 223, » 2, » Fanatismus, zie Dweepzucht, lees: Fanatismus, zie Dweeperij.
- » 300, » 10, » Gnostiek, lees: Gnosis.
- » 325, » 17, v. o. » Gotha (ERNST LODEWIJK), lees: Gotha. (ERNST LODEWIJK, Hertog van Saksen-)

ERRATA

- 116, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 117, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 118, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 119, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 120, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 121, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 122, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 123, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 124, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 125, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 126, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 127, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 128, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 129, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 130, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 131, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 132, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 133, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 134, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 135, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 136, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 137, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 138, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 139, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 140, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 141, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 142, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 143, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 144, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 145, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 146, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 147, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 148, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 149, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen
- 150, a 17, v. o. statt: von einem neuen, hier: neuen

